jiri marek
unchiul meu ulise
**
TRADUCERE DE JEAN GROSU

CINTUL AL DOILEA

(CONTINUARE)
*
Îţi mărturisesc cinstit, băiete, că nu o dată am simţit o mare răspundere pentru munca mea. Închipuieşte-ţi, de pildă, că undeva lângă Viena o mamă aşteaptă să primească de la noi ştirea că am descoperit mormântul fiului ei, iar noi, nici gând să dăm de el. Ce e de făcut? S-o lăsăm să se chinuiască? Ori s-o ajutăm într-un fel, ca să-i uşurăm durerea? Ce-ar fi să-i dăm de veste că mormântul a fost găsit, aranjat, împodobit cu cruce şi înscripţie, iar după încetarea operaţiunilor militare, când pacea va fi înscăunată (asta nu mi se părea însă a fi o chestiune de viitor apropiat), familia va putea să vină să viziteze mormântul? Cum se procedează în asemenea cazuri? Mormântul eroului necunoscut... Asta e un simbol măreţ şi cumplit în acelaşi timp, atunci când omul îşi dă seama că toţi morţii sunt de fapt necunoscuţi, pentru că, în mormintele comune – iar altele nici nu se mai făceau – dispar şi numele şi amintirea şi nu mai rămân decât oasele, mormane de oase, pe care pământul nu le poate mistui. Amintirea omului, crede-mă, e mai uşoară decât o aripă de fluture. Deci, ce e de făcut? Oare nu e mai bine în acest caz să ajuţi un pic întâmplarea şi Providenţa şi să le aduci oamenilor mângâiere, acolo unde ei şi-o doresc?

Trebuie să-ţi destăinuesc ceva şi sper că asta nu-mi va împovăra sufletul şi aşa încărcat de atâtea păcate: pe ici pe colo am mai înlocuit dte un mormânt cu altul, iar peste rămăşiţele pământeşti ale eroului am scris un nume ce nu se potrivea. Dar ce este numele unui om? Muriseră pe vremea aceea atâţia, încât numele devenise de mult

indiferent… Pe scurt, am împărţit, în chip samavolnic, consolare chiar şi acolo unde nu eram îndreptăţit s-o fac, din lipsa unor dovezi directe. Cred însă că am săvârşit un act de binefacere şi de fapt asta e hotărâtor. În plus, domnii de la statul major erau mulţumiţi de mine, cam aşa cum sunt mulţumiţi de un *feldkurat*[1] onorabil, care le binecuvântează armele. Căci şi eu îi scuteam de toate neplăcerile cu preadistinsele văduve şi cu mamele cicălitoara din înalta societate. Şi să-ţi mai mărturisesc un lucru: niciodată nu mi-au fost dragi îmbogăţiţii, înfumuraţii şi insolenţii şi, de aceea, adeseori am scris şi unor familii sărmane, cărora nici prin gând nu le-ar fi trecut să mă însărcineze să le caut mormântul fiului iubit, pentru simplul motiv că n-aveau cu ce. Le-am scris că am descoperit rămăşiţele pământeşti ale băiatului lor şi sunt încredinţat că pentru ei scrisoarea mea a însemnat, într-adevăr, o mângâiere. Odată când îmi va cântări cineva păcatele, să aibă grijă să arunce în balanţă şi aceste scrisori şi sunt sigur că talerele cântarului vor rămâne, în cel mai rău caz, într-un echilibru perfect.

★

Desigur nu era vorba întotdeauna doar de morminte vechi. Din când în când se mai punea chestiunea unor înmormântări aparte, în a căror organizare unchiul Josef era un meşter neîntrecut pentru că avea fantezie. Printre cele mai interesante au fost funerariile unui anume maior von Kemery, care au stârnit în asemenea măsură interesul presei pestane, încât unchiul s-a ales şi cu oarecare notorietate.

Funerariile în sine, au scris ziarele, n-au însemnat un eveniment neobişnuit, dar, datorită grijei excepţionale a împuternicitului special trimis de organele militare supreme, ele au constituit în acelaşi timp o dovadă a spiritului camaraderesc de care sunt însufleţite armatele casei imperiale austriece, şi a prieteniei ce-i leagă pe

1 Preot de campanie (n.t.).

soldaţii aparţinând diferitelor naţionalităţi ale imperiului austro-ungar. Şi au mai publicat ziarele înduioşătoarea fotografie a ostaşului ceh, Peterka, plângând amar la mormântul comandantului său iubit, îndemnându-i astfel să-şi manifeste deopotrivă întristarea pe soldaţii tirolezi, polonezi şi bosnieci prezenţi la înmormântare şi cărora li se alătură şi civilii de naţionalitate croată din rândurile îndureratei asistenţe.

În vremea aceea, când soldaţii armatelor austriece se încăierau de zor în orice cârciumă şi o duşmănie de moarte domnea între regimentele maghiare, austriece şi cehe, impresionanta înmormântare organizată de unchiul meu avea o semnificaţie extrem de importantă.

Domnul maior avusese parte de un sfârşit complicat şi deloc plăcut. Acest erou ori se întorsese cu spatele la inamic, încercând să fugă, ori – şi la gândul ăsta te apucă groaza – se alesese cu două găuri în spinare de la proprii săi oameni. Căci domnul maior fusese o bestie fără pereche: avusese pe conştiinţă zeci de soldaţi pe care-i minase la moarte, absolut fără niciun rost. De aceea, pentru a şterge într-un fel toate presupunerile şi comentariile nedorite, autorităţile militare se arătară interesate în organizarea unor funeralii grandioase şi cum tocmai atunci se nimeri să-l aibă la îndemână pe unchiul meu, îi încredinţară lui misiunea urgentă de a pune la punct o înmormântare cu toate onorurile cuvenite, căci numai în dosul acestora puteau să dispară orice speculaţii confuze în legătură cu moartea bravului maior.

Unchiul nu se lăsă pe tânjală şi vrând să-şi demonstreze prodigioasa iscusinţă alcătui un cevtegiu cu totul neobişnuit în condiţiile modeste din zona frontului. Fantezia lui merse până acolo, încât în fruntea convoiului urma să păşească un ostaş ţinând în braţe o cruce acoperită cu zăbranic şi, în plus, trebuia să poarte şi o cocardă de doliu în vârful capelei. În căutarea omului potrivit, privirea unchiului căzu pe soldatul rezervist Peterka, pe a cărui faţă palidă, cu ochii plecaţi, se citea pocăinţa. Desigur, ar fi fost cu neputinţă să

încredinţeze conducerea cortegiului unui flăcău fluşturatec care să caşte gura după muieri, nu de alta, dar pentru înmormântare fuseseră aduse cu sila două sate întregi, formate, de fapt, numai din femei.

Când primi ordinul să apuce crucea, ostaşul Peterka se învineţi la faţă şi după ce unchiul meu îi prinse în moţul capelei, cu propria sa mână, cocarda neagră şi fleşcăită, sărmanului om începu să-i tremure bărbia. Unchiul Josef puse această manifestare pe seama băşcăliei cazone, dar curând îi fu dat să se convingă de eroarea lui. Când răsunară acordurile solemne ale marşului funebru, ostaşţil cu crucea începu să bocească în toată legea.

— Înainte! ordonă unchiul Josef şi cortegiul se puse în mişcare.

Săbiile sclipeau, împroşcând fulgere în jurul lor, trupa mărşăluia, fanfara bubuia, iar caii, îmbrăcaţi cu cioltaxe negre, confiscate de unchiul Josef din curtea hanului – scuturau din capetele lor semeţe, pe care atârnau cocarde negre, la fel ca aceea purtată de ostaşul Peterka, cuprins acum de o criză de plâns nestăvilită.

Văzându-l, populaţia civilă fu copleşită de emoţie, iar babele de la ţară, deprinse să bocească la orice îngropăciune, se apucară să jelească în gura mare. Şi astfel, soldaţii, uluiţi de această avalanşă de bocete arborară o mână gravă şi severă. Cine nu ştia ce poamă fusese răposatul maior!? De aceea plânsul tânguitor, ce se înălţa peste sicriul lui, avu darul să-i zăpăcească pe toţi.

Ostaşul Peterka avea însă toate motivele să plângă. Iar faptul că fusese ales de domnul acela ciudat, în haine civile, îi întărise convingerea că se ştia totul despre el, că întreaga poveste fusese dată în vileag şi ar fi fost zadarnic să tăgăduiască ceva, cu atât mai mult, cu cât nimeni nu-l întrebase nimic.

Muzica funebră îi puse capac. Presimţea că ducea crucea spre groapă numai pentru a o înfige acolo în pământ şi apoi, pe ţărâna încă proaspătă a mormântului, să fie împuşcat fără întârziere, căci, în definitiv, el fusese cel care,

în timpul ultimului atac, descărcase toate cartuşele în direcţia unde bănuia că se află ticălosul acela de maior. Fireşte, nu fusese singm'ul dar, de bună seamă, numai pe faţa lui citise această ispravă omul în civil.

Şi păşea ostaşul Peterka în fruntea convoiului, şi îşi plângea de mila lui, iar când ajunseră la groapă, nimeni nu mai putu să-l stăpânească.

Unchiul Josef îşi făcu socoteala că puşlamaua n-avea să reziste mult în rolul său de bocitoare, şi ordonă în grabă să se tragă salva de onoare. Rezervistul Peterka, încredinţat că se trage asupra lui, căzu la pământ.

— Scoală, nătărăule, îi şuieră unchiul la ureche, vrei să te închidă?!?

Vocea aceasta, aducându-i aminte ostaşului de vocea îngerească, avu darul să-l mai îmbărbăteze un pic şi astfel ceremonia înmormântării se încheie prin coborârea sicriului în pământ.

În timp ce plecau de la înmormântare, ofiţerii îi adresară unchiului felicitări şi îşi dădură cu toţii întâlnire în cârciuma satului, de mult rechiziţionată pentru corpul ofiţeresc.

— Ce vrei pentru această frumoasă comedie? îl întrebă unchiul Josef, practic, pe înlăcrimatul Peterka. Două 'ţigări de foi îţi ajung sau nu?…

— Vreau îndurare, murmură, cu buzele tremurânde, rezervistul Peterka. Îndurare…

Apoi îi destăinui cum se petrecuseră lucrurile cu adevărat. Ascultând spovedania ostaşului deasupra mormântului proaspăt al maiorului, unchiul îşi spuse în sinea lui ceva despre remarcabilele căi ale justiţiei şi, întrucât apropierea morţilor îl înzestrase cu simţul înţelegerii pentru misterele sufletului omenesc, obţinu eliberarea lui Peterka din rândurile combatanţilor şi trecerea ostaşului la dispoziţia detaşamentului său. Cu acest prilej ieşi la iveală că în viaţa particulară Peterka era proprietarul unui salon foto din Lanskroun, unde executa artistic fotografii tip carte poştală ilustrată pe care, pentru o mică sumă suplimentară, le şi colora.

Spiritul neastâmpărat al unchiului meu intră din nou în acţiune şi rezultatul fu că unicul aparat de doamne ajută, ce putuse fi descoperit în toată împrejurarea, fu rechiziţionat pentru Peterka, iar acesta, potrivit instrucţiunilor date de unchi trebui să execute fotografia unui mormânt, anume încropit în acest scop. De-o parte şi de alta a mormântului unchiul postă câte un. Ostaş cu arma la picior, în chip de gardă de onoare şi întreaga privelişte o încadră artistic cu câţiva puieţi de molid, înfipţi de mântuială în pământ. Peterka izbuti să plăsmuiască în spatele mormântului un apus de soare de toată splendoarea, obţinând pe loc un dublu efect: un anumit lirism şi o absolută neclaritate a fotografiei, aşa cum, de altfel, îi stă bine unei opere de artă. Imagini asemănătoare confecţionară cu duiumul, iar în unele cazuri, în locul apusului de soare, Peterka plăsmui munţi sau coline.

Cinci, mai târziu, câte o distinsă doamnă mult prea nerăbdătoare dădea bătaie de cap autorităţilor militare din Viena, i se înmâna cu operativitate fotografia mormântului în care se odihnea soţul sau fiul ei, cu menţiunea că mormântul se află momentan în zona frontului, dar, după o nouă înaintare victorioasă a armatelor noastre, îi va fi înlesnită vizitarea lui. Şi întrucât, pe măsură ce durata războiului se prelungea, oamenii erau din ce în ce mai avizi după o falsă consolare, aceste fotografii deveniră curând o sursă de mare uşurare sufletească şi pe nimeni nu deranja faptul că toate erau aproape identice. Fiecare înţelegea că mormintele se aseamănă exasperant între ele, mai ales în vreme de război.

Această operă de binefacere scuti de multe griji organele militare superioare care, e ştiut, se pricep să fie neîndurătoare cu oamenii de rând, în schimb sunt neputincioase în faţa unor persoane influente. Aşa se explică de ce mai toate autorităţile amintite priveau cu ochi buni şi indulgenţi activitatea unchiului Josef, ’ desfăşurată pe placul Domnului şi, în consecinţă, nu-i îngrădeau posibilităţile de liberă mişcare. Şi astfel, unchiul Josef se

mai repezea din când în când până la Praga, să tragă în piept aerid care-i plăcea din ce în ce mai mult.

Se cuvine a fi menţionat faptul că ’paşii lui nu ţinteau spre Viena. Ceva se destrămase între el şi doamna Loty, ca atunci când se retează odgonul. Ce leagă două corăbii: Corăbiile devin o jucărie în voia valurilor şi treptat-treptat, se îndepărtează una de cealaltă. De altfel nici doamna Loty nu manifesta dorinţa specială de a-şi revedea soţul. Cine ştie, s-ar putea să fi ajuns şi ea la convingerea că bărbatul aflat departe de casă, şi care, drept urmare, nu-i poate împlini femeii serile pustii, nu merită osteneala de a fi dorit.

Pe unchiul Josef, comportarea ei nu-l frământa ci tuşi de puţin, dimpotrivă, era bucuros că e lăsat în pace. Şi apoi, dintotdeauna Praga îl impresionase profund, nu atât prin gloria sa străveche, cât prin numărul impunător de fete tinere şi frumoase. Iar acestea erau din belşug, chiar şi pe timp de război.

În afară de asta, aici avea şi întreprinderea şi nu era uşor s-o ţină pe linia de plutire. Domnul Sustr se îmbăta mai rău ca înainte, pe timp de pac©, dar acum nimeni nu mai privea acest fenomen cu atâta severitate. De altfel celelalte întreprinderi se aflau într-o situaţie similară; treburile erau conduse într-ui loc de văduve de război, în altul de soţii ce aşteptau întoarcerea bărbaţilor de pe front, iar morţii erau îngropaţi de mântuială şi fără pompă. Viaţa şi moartea începeau să aibă acelaşi chip.

Şi totuşi, viaţa unchiului Josef ar fi decurs şi aşa în linişte, pentru că Praga afla veştile despre război abia de la a doua mână. Dacă n-ar fi fost cozile la pâine – şi din păcate erau prea multe – viaţa aici ar fi fost de suportat. Cine fusese pe front avea simţul modestiei şi numai faptul că în locul canonadelor auzea la Praga zvonul tulburător al catedralelor, era de natură să-i aducă buna dispoziţie.

Dar eroului meu îi era sortit să fie veşnic zgâlţâit de mări furtunoase şi urmărit de dizgraţia zeilor.

Aceasta se manifesta în activitatea neobişnuită a autorităţilor cazone, care au mers, ca să zicem aşa, pe

două linii paralele. Una îl încadrase pe unchiul Josef printre specialiştii ei de înaltă calificare şi nu se zgârcea cu laudele la adresa lui, iar alta, neştiind nimic de toate astea, se apucase să-l caute de zor pe un anume Frajvald Josef, domiciliat la Viena, care ori fugise de la datorie, ori murise, fără însă să încunoştiinţeze autorităţile, ceea ce avu darul să întărite, şi pe bună dreptate, birocraţia austriacă.

Din scrisoarea iritată a doamnei Loty, pe care o primi la Praga, află că în locuinţa lor se prezintă mereu poliţia vieneză şi-l caută. Viu sau mort. Aşa stând lucrurile, pe unchiul Josef începu să-l preocupe serios ideea de a-şi întocmi un act de deces fals, dar nu era sigur dacă vreodată, în viitor, autorităţile îi vor permite să se mai reîntoarcă printre cei vii.

Aşa că preferă să-şi întrerupă viaţa tihnită din spatele frontului şi porni din nou în viitoarea războiului, de data asta pe frontul italian. Să cauţi acolo nişte morminte rătăcite era mai mult decât dificil. În Dolomiţi frontul nu se clintea, luptele se dădeau pentru orice stâncă izolată şi când armatele pătrundeau în câte o vâlcea îngustă de unde drumul nu ducea nicăieri, evenimentul era sărbătorit ca o victorie neobişnuită.

Omul trăia aici în relativă siguranţă, la adăpostul pietrei înclinate, dar dacă făcea imprudenţa să scoată capul în afară, categoric îl pierdea. Lenjeria Jäger îl lăsase de mult pe unchiul Josef, inclusiv manşetele de lână, şi în adăposturile de piatră îl chinuia reumatismul. Aştepta, deci, cu nerăbdare, primăvara şi blestema de mama focului consecvenţa autorităţilor cazone, care erau în stare să jelească mii de morţi, dar nu putea să suporte existenţa unui om în viaţă, încă neînrolât. Praga era fără îndoială mai agreabilă decât superbul peisaj romantic al Alpilor Dolomiţi.

Destinul îl împotmoli, împreună cu detaşamentul său de cinci oameni, într-o vâlcea micuţă, unde nu se vedea nimic, nici măcar, o cocioabă izolată, în schimb, odată cu apropierea iminentă a primăverii, începu să se topească zăpada şi primele flori ţâşniră la lumină. Soarele strălucea

în toată splendoarea şi încălzea atât de tare încât unchiul dădu ordin să se construiască o bază trainică, de unde urmau să se întreprindă acţiunile de. Explorare. Ţinând seama însă de faptul că situaţia nu putea fi încă stăpânită, prudentul meu unchi întocmi câteva rapoarte, anunţând că mormintele căutate se află deocamdată pe teritoriul inamic. Abia după aceea se linişti şi dacă ar fi avut niţică mâncare în plus, ar fi avut toate motivele să considere această vale un dar picat din împărăţia zeilor. În felul acesta însă, se puteau bronza cu maţele ghiorâind de foame. Din când în când i se mai trimitea unchiului câte un om care să le asigure aprovizionarea, acţiune, fireşte, nu lipsită de riscuri, căci fiecare avea grijă să înfulece pe drum măcar o parte din raţie. Până la urmă, unul nu mai veni deloc, fugise probabil cu provizii cu tot. Şi astfel rămase unchiul meu acolo doar cu patru oameni şi n-aveau ca hrană decât o conservă pe zi; în schimb, în mintea lor se înfiripă, pe în delete, speranţa că în acea vale a paradisului ar fi putut supravieţui războiului.

— Dacă am avea pâine, oftau soldaţii. Şi muieri!

Dar nu era niciuna nici alta. Şi numai pace, linişte şi soare era cam puţin pentru soldaţi.

Mai mult de plictiseală, încercară să găsească alte baze de aprovizionare, şi culmea, în direcţia opusă poziţiilor austriece. Aşa se face că unul dintre ei izbuti să se strecoare într-un sat italian. Se întoarse încărcat cu pâine şi două sticle de vin şi fu întâmpinat cu urale. După ce-i asigură că în satul cu pricina sunt şi femei, ceilalţi se arătară dispuşi să întreprindă şi ei oricând această dificilă incursiune.

Se înţelege de la sine că povestea nu putea fi tăinuită la nesfârşit. Şi astfel, într-o bună zi, în vâlceaua părăsită şi plină de farmec, unde sticlele cu vin se răceau de minune în apa repede a pârâiaşului ce izvora din gheţarii alpini, pătrunse, în sunetele unor comenzi energice, un detaşament de bersalieri. Erau conduşi de un tî~ năr ofiţer şi cuceriră valea potrivit celor mai riguroase reguli ale

ştiinţei militare, cu patrule de acoperire care se căţăraseră pe stânci şi înjurau de mama focului, la tot pasul.

Oboseala lor nu egala nici pe departe rezultatele dobândite, acestea fiind, întrtadevăr, mai mult decât slabe: patru ostaşi despuiaţi, de naţionalităţi nedefinite (pentru că orice bărbat în pielea goală poate fi la fel de bine italian ori austriac). În sfârşit, dintr-o cocioabă mică şi amărâtă de piatră, răsări un domn în civil, căci dintr-o fulgerare a minţii unchiul pricepu ce se întâmplase şi cum i-ar fi fost neplăcut să primească vizita unei solii militare în maiou şi indispensabili, se îmbrăcă la iuţeală.

Italienii făcură să ţăcăne închizătoarele armelor şi insistară ca oamenii unchiului Josef să se' predea. Drept care, la rândul lor, aceştia îi invitară respectuos, fireşte în cehă, să-i pupe undeva. Nu de alta, dar situaţia era mai mult decât penibilă: înainte de sfârşitul războiului viaţa nu făcea nici cât o ceapă degerată în tranşee, darămite în prizonierat. Ofiţeraşul italian, convins că soldatul inamic care se ducea să cumpere provizii în satul italian avea să-i ducă cel puţin la statul-major austriac, nu izbuti să-şi ascundă dezamăgirea. Iar apariţia neaşteptată a bărbatului în haine civile avu darul să-l năucească de-a binelea. În timp ce soldaţii austrieci stăteau cu mâinile în sus, misteriosul civil se bucura de o anumită libertate.

Adunându-şi apoi în grabă toate boabele de italiană, latină şi alte limbi, unchiul Josef i se adresă ofiţerului pe un ton distins:

— *Signore căpitano, un momento*...[2]

Şi, după ce-i făcu semn spre locul unde, în jurul vetrei, se aflau câteva pietre în chip de scaune, se duse şi el acolo, cu o sticlă de vin. Soldaţii lui se întunecară la faţă, căci era un vin faimos şi, totuşi, în clipa aceea unchiul n-ar fi putut să facă nimic mai înţelept. Îl pofti curtenitor să ia loc pe căpitanul care, bineînţeles, nu era căpitan, ci numai locotenent şi îşi etala italiana în aşa fel, încât să-l facă să

2 Domnule căpitan, o clipă (it.).

priceapă că ei sunt una expediţia di pompa funebra şi că adună morţii.

Ofiţerul era originar din Milano şi ştia un pic germana, aşa că se înţeleseră mai mult gesticulând, şi astfel, până la urmă, tânărul „căpitan” le îngădui soldaţilor austrieci să lase mâinile în jos şi să se îmbrace.

— *Salute,* spuse unchiul, ridicând cana de tinichea.

Ofiţeraşul nu putu să facă nimic altceva, decât să bea.

— *Primavera,* reluă unchiul. *Prima primavera*.[3]

— Ja, schoner Friihling[4], consimţi ofiţeraşul.

— Văd că sunteţi un om instruit, zâmbi” unchiul. Îmi pare rău că trataţia mea e atât de modestă. Precum vedeţi, nu sunt soldat, ci un amărât de civil. Iar aceştia patru sunt ordonanţele mele…

Şi, cotrobăind prin raniţă, scoase de acolo celebrele fotografii ale mormântului frumos amenajat.

— Iată, în asta constă munca noastră…

— Madona mia, exclamă ofiţeraşul, pe un ton sentimental.

— Aşa e, căpitane, avem o îndeletnicire sumbră. Mamele înlăcrimate sunt peste tot aceleaşi, la Pioma ca şi la Viena. Sunt sigur că mama dumneavoastră se roagă şi ea pentru fiul ei plecat în război.

— Ah, da, încuviinţă ofiţeraşul, gata să-l podidească plânsul.

Soldaţii italieni, împovăraţi de arme, stăteau de pomană, ceva mai încolo. Apoi, încet-încet, se întinseră pe iarbă, în timp ce zdrenţăroşii în uniformă austriacă priveau cătrăniţi, neştiind ce avea să se întâmple cu ei.

Ofiţerul îşi dădu numaidecât seama de situaţia sa şi, lăsând repede cana din care băuse, se grăbi să spună:

— Vă spun sincer, domnule, cu dumneavoastră nu ştiu ce să fac. Sunteţi o persoană civilă, şi soldaţii Majestăţii Sale regele Italiei sunt oameni corecţi. Pe cei patru soldaţi, însă,

---

3 Grozavă primăvară — jumătate în cehă, jumătate în italiană (n. t.).

4 Da, frumoasă primăvară (germ.) (n. t.).

trebuie să-i iau prizonieri.

— Eu vă înţeleg, e o pradă săracă, după ce aţi cucerit o vale întreagă, ţinu să sublinieze unchiul.

— Nu-i aşa? se bucură ofiţeraşul. La drept vorbind acţiunea putea fi periculoasă, dacă aici s-ar fi aflat unităţi puternice ale inamicului… N-am bănuit…

— Că veţi găsi aici doar patru gropari, îl întrerupse unchiul zâmbind şi sorbi încet din cana cu vin.

Ofiţerul tăcea plictisit.

— Înţeleg, reluă unchiul, înţeleg că nu v-ar cădea bine să raportaţi că, în afara unui civil, aţi capturat patru cărători de cadavre, cum spunem noi, sau în latină, *milites funebrales.* Asta ar minimaliza eroismul dumneavoastră.

— Şi atunci ce să fac? De vreme ce i-am luat prizonieri.

— Asta o ştim numai noi cei de faţă şi nimeni altcineva îi curmă vorba unchiului Josef, cu un gest liniştitor. Vă ofer altă soluţie, căci, vorba aceea, eu ştiu ce-i războiul. Raportaţi că aţi avut de înfruntat o unitate austriacă puternică, pe care aţi obligat-o să se retragă în urma unui tir violent. După aceea aţi pus stăpânire pe un vast teritoriu, care, în felul acesta, a ajuns sub controlul italian.

— Nu… asta niciodată… refuză ofiţerul, cu o voce categorică.

Apoi se uită în jurul lui şi văzându-i din nou pe cei patru jerpeliţi spuse:

— Zău dacă ştiu ce să fac…

— Va să zică, de acord, interveni unchiul Josef, ridicând surâzător cana cu vin. Ferda, îl strigă el apoi pe unul din oamenii săi. Adu şi cealaltă sticlă. Cu pâinea, din păcate, stăm prost.

— Pâine avem noi!

Soarele strălucea în toată splendoarea sa, drept care ofiţerul şi unchiul Josef se tolăniră pe iarbă.

— Când stau şi mă gândesc că într-o bună zi veţi da peste mormântul meu!…

— Asta nu e musai să se întâmple, îl încurajă unchiul. Fireşte, dacă veţi fi raţional. Gândiţi-vă că, totuşi,

supravieţuitorii sunt întotdeauna mai mulţi decât morţii şi apoi, cine vă obligă să vă omorâţi cu firea? Aţi ajuns azi pe acest teritoriu, de ce să vă grăbiţi mâine înapoi? Vă asigur că aici e foarte plăcut şi, nu uitaţi, fiecare zi din viaţă are preţul ei...

Ofiţerul îi întinse din nou cana, să i-o umple:

— De unde aveţi vinul ăsta? Nu e rău, chiar dacă e un pic amărui... Aş putea să trimit oamenii mei să mai aducă... Ce ziceţi, până diseară pot fi înapoi?

— Fără îndoială. Vă pun la dispoziţie un om de-al meu, ca să le arate drumul cel mai lesnicios.

Când soarele coborî la asfinţit, şi începu să se lase răcoarea, soldaţii unchiului încinseră focul, şi, în general, se comportară ca nişte gazde ospitaliere. Nu de alta, dar italienii căraseră din satul cu pricina câteva damigene.

A fost o seară minunată. Schimbară între ei brichetele, iar ostaşul numit Ferda, întristat de faptul că n-avea brichetă, schimbă bocancii.

— În sănătatea mamei dumneavoastră, *căpitano,* începu unchiul Josef.

— Să trăiască şi să fie sănătoasă mulţi ani, spuse ofiţeraşul înduioşat. Am şi o soră! Şi scoase numaidecât din buzunar fotografia.

— *Bella, bellissima, căpitano,* pe cinstea mea! O dată când o să vin la Milano o să-i trimit un buchet de trandafiri, fireşte, cu voia dumneavoastră.

Şi astfel făcură un schimb îndelungat de amabilităţi, apoi se îmbătară laolaltă, aşa cum scrie la carte.

Soarele se săltase din nou peste zaret dar toţi mai zăceau încă înfofoliţi în mantalele lor. Abia când aerul se încălzi cum trebuie, unchiul Josef dădu ordinul de plecare.

— Băieţi, nu uitaţi că ne retragem în faţa unei unităţi inamice mai puternice! Cine spune altceva, îl mănâncă lanţurile. S-a înţeles?

Apoi, întorcându-se spre ofiţerul italian, făcu o plecăciune aclâncă:

— *Signore căpitano,* toată stima i

— Onoarea a fost de partea mea, distinse domn! îmi pare rău că am băut ieri tot vinul.

— Nu-i nimic, mai închinăm noi un pahar, după război. Dumneavoastră puteţi să vă aduceţi astăzi alte rezerve de vin. Şi nu uitaţi – fiecare zi de viaţă e bună!

Când detaşamentul austriac ajunse destul de departe, italienii deschiseră focul, şi astfel cuceriră valea după toate regulile artei militare. Ofiţeraşul înţelesese, de bună seamă, sfatul unchiului. De altfel, mai târziu fu avansat la gradul de căpitan.

La rândul său, unchiul se alese cu laude din partea Comandamentului, deoarece, aşa cum suna ordinul de zi, scosese din încercuirea inamică unitatea ce-i fusese încredinţată şi răzbise cu ea până la propriile poziţii. Din fericire, nimeni nu sesiză că săvârşise acest act de vitejie fără arme.

— Frajvald, îi spuse seara la cazino un colonel dolofan. Cum văd, de data asta dumneata nu scapi de tinichea!

— Din păcate, domnule *oberstl,* sunt o persoană civilă şi onorurile militare nu mi se cuvin. Dar, dacă aţi găsi că e nimerit mi-ar prinde tare bine dacă aţi trimite la Viena o confirmare a faptei mele. Ştiţi, domnii de acolo vor cu orice preţ să mă încorporeze.

— Sunt nişte tâmpiţi, ca toţi conţopiştii din *hinterland* 2. Nu-i nimic, mă răfuiesc eu cu ei. Auzi dumneata, să ia cu arcanul un erou! Unde s-a mai pomenit aşa ceva!!…

Ameninţarea şi-o puse în aplicare cu atât mai mult, cu cât medalia de aur pentru bărbăţie o primi el în locul unchiul Josef. În armată se mai întâmplă şi asemenea lucruri. În schimb, unchiul plecă în permisie la Viena, unde află că încorporarea lui nu mai era de actualitate.

Şi nu-i rămase, deci, decât să-şi aducă aminte că are la Viena o soţie pe care n-o mai văzuse de atâta amar de vreme. Nu că ar fi fost animat de o dorinţă deosebită de a o vedea, dar avea, totuşi, mustrări de cuget. Nu-i mai scrisese de mai bine de un an. Cel puţin să-i facă o vizită. Cine ştie, poate că între timp a devenit mai înţeleaptă,

ascultându-i sfatul că războiul oferă comerţului deopotrivă pagube şi înflorire. Depinde de care capăt apucă omul.

Străbătea încet străzile Vienei, unde începuse să se facă simţită prezenţa nefastă a războiului şi, pentru mai multă siguranţă, îşi încropea în minte cuvântarea pe care urma s-o adreseze soţiei sale. Nu se îndoia nicio clipă că doamna Loty avea să-i arunce în obraz numai reproşuri. Iar el, ca bărbat venit din iadul frontului, îi va zugrăvi câteva întâmplări de natură s-o determine să-i ceară iertare, şi încă bucuroasă. Putea, de pildă, să-i spună cum s-a retras cu oamenii lui de-a lungul văii alpine, în timp ce în spatele lor bubuiau canonadele italienilor. Într-un fel, povestea nici nu era lipsită de un dram de adevăr. În general, n-o să-i dea răgaz să facă pe ofensata, căci ofensatul va fi el. „Atâta timp am fost plecat şi tu nu mi-ai trimis un rând!” Unchiul, ce-i drept, nu era soldat, în schimb, se pricepea la strategie şi ştia că apărarea cea mai bună este atacul. Hotărî deci să atace frontal. În felul acesta, inamicul va ezita şi va fi înfrânt. „Iar eu, îşi spunea el în sinea lui, voi pleca la Praga, chiar mâine. Casieriţa aceea de la hotelul Sroubek e nespus de interesantă. O fetiţă de la ţară, durdulie şi atât de drăgălaşă. Cum de mi-am adus aminte de ea tocmai acum?!?”

Dacă ar şti omul de ce şi de cine îşi aduce aminte!

Dacă ar şti omul în ce aventură se lansează, de pildă, întorcându-se acasă neanunţat! De altfel, aşa a sosit şi Ulise în Ithaka sa natală şi ce necazuri au ieşit pe chestia asta! Şi mergea acum Ulise pe una din străzile Vienei fredonând în surdină, bine dispus. Subestima un pic situaţia lui şi se gândea un pic la casieriţa lui din Praga.

★

Cel mai rău, băiete, e atunci când eşti absolut sigur de ceva. E soarta tristă a omului ca toate certitudinile lui să fie zadarnice, iar atunci când îşi închipuie că poposeşte pe stâncă, să cadă pradă valurilor şi acestea să se joace al dracului cu viaţa lui. A fi sigur de ceva e cea mai mare incertitudine omenească. Îţi spun acum ceva de la bărbat la

bărbat, ca să ştii că cea mai mică certitudine în această lume nesigură este femeia, iar femeia, precum se ştie, constituie prefigurarea lumii. Chibzuieşte şi tu! Eram însurat cu o femeie mult mai în vârstă ca mine, cu o femeie pe care anii au blagoslovit-o nu numai cu riduri pe obraz, ci şi cu multe kilograme peste greutatea firească. Ce mai, s-o spunem pe şleau, cu o femeie atât de grasă, încât te apuca şi groaza când o vedeai. Asta făcuse timpul din ea şi, cinstit vorbind, în ciuda faptului că povestea n-avea darul să mă bucure, eram totuşi dispus s-o suport, pentru că o asemenea certitudine poate fi, cel puţin, preţuită. Râzi, băiete, râzi în gura mare! Mergeam pe stradă sigur de mine şi, ca întotdeauna, triumfător. Mai râzi o dată şi destinul meu îţi va fi de mare învăţătură. Căci pe lume nu există decât o singură certitudine, pe care oamenii se străduiesc, cu disperare, să n-o ia în seamă. Ei bine, această certitudine este moartea. Dacă ar avea minte, ar preţui-o, căci e o certitudine sublimă, singura garantată pentru toţi. Dar noi, oamenii, suntem o seminţie slabă, şi proprie ne este frica! Şi, vai, de câtă frumuseţe suntem păgubiţi în felul ăsta!... Mergeam pe străzile Vienei şi gândul mi-era la fata aceea din Praga, despre care o să-ţi mai povestesc. Mergeam plin de certitudini, ca peste foarte puţin timp să-mi dau seama de valoarea lor incertă.

★

Unchiul era îmbrăcat potrivit anilor războiului. Cum venea de pe frorţt, avea paltonul şifonat şi plin de pete, pălăria de mult îşi pierduse linia elegantă, iar şalul din jurul gâtului bătea în mai multe culori, din care niciuna nu era cea iniţială. Ce să-i faci, frontul nu e loc de menajat îmbrăcămintea. De aceea, cu atât mai mult se bucura unchiul că avea să se schimbe. Da, o să-şi pună costumul cel mai bun. Nimic nu-i dă omului mai multă distincţie ca un costum bine călcat, nimic nu-l convinge mai de mult de trăinicia lumii ca o cămaşă cu plastronul scrobit şi cu butoni de aur la manşete.

Se uită la ceas. S-o caute la ora aceea pe doamna Loty

acasă ar fi fost un nonsens. Se îndreptă deci spre magazinul ei. Ajuns în faţa lui, înmărmuri. În locul unde odi nioară se vedea firma Zwimhandel – *Posamtem*[5]*,* atârna acum o tăblie de lemn cu înscripţia: Birou de tranzacţii imobiliare. Că mai existau acolo şi articole de mercerie, descoperi abia după ce îşi aruncă o privire în vitrină.

Prăvălioara era vizibil neglijată, geamurile murdare. Unchiul Josef se încruntă şi dădu buzna înăuntru. În faţa tejghelei, dată acum de perete, se afla un birou. Un bărbat grăsuliu, cu faţa spuzită şi plină de coşuri, se ridică agale de pe scaun şi se adresă cu o voce dulceagă:

— Poftiţi, vă rog… Dorinţa dumneavoastră?… Vânzare? Cumpărare? Oferim preţurile cele mai mari… Binevoiţi a lua loc.

Unchiul Josef nu luă loc şi, nici preţul cel mai mare nu-l ceru. La prima vedere, biroul de tranzacţii imobiliare lăsa impresia unei întreprinderi de mâna a zecea. Ochii lui mânioşi îl neliniştiră pe domnul cu faţa spuzită. Pocni din degete şi din spatele peretelui despărţitor îşi făcu apariţia o altă persoană, aflată probabil la îndemână pentru orice eventualitate. La chip aducea cu un boxer în retragere.

— Ce căutaţi aici?!! tună unchiul Josef.

Cei doi bărbaţi arborară o mână de parcă ar fi vrut să i se împotrivească.

Şi, într-adevăr, după un scurt răstimp, cel cu faţa. Spuzită începu:

— Cum adică!?!…

Iar celălalt, cu chipul de boxer, îl secondă numaidecât:

— În fond, ce cauţi dumneata aici?!!

— Eu am ce căuta, ripostă unchiul. Unde e doamna Loty?

— Ce-ţi pasă? replică boxerul.

— Gata, onorate domn, gata, m-am săturat de palavrele astea. Cu permisiunea dumitale însă, îţi spun că e nevasta mea.

---

5 Mercerie, galanterie (germ.) (n.t.).

Celor doi li se lungi faţa de uimire. Era limpede că, în scurt timp, dugheana avea să devină un câmp de bătălie şi amândoi se simţiră oarecum jenaţi. Situaţia se complicase pe neaşteptate.

— Loty nu se pricepe cum trebuie în negustorie asta am spus-o eu mai de mult, reluă unchiul Josef pe un ton meditativ, rotindu-şi privirea prin încăpere. Altfel, un magazin prosper n-ar fi ajuns să fie porcăit în halul ăsta, cu o tarabă nenorocită ca a voastră.

— Pardon, interveni bărbatul cu faţa spuzită, asta nu permit. Suntem o firmă înregistrată.

Unchiul Josef ar mai fi continuat probabil să-şi expună părerea lui despre comerţ, dar în clipa aceea intră în prăvălie corpolenta doamnă Loty. Era mai grasă decât se temuse el. De gât îi atârna lomionul. Îşi aminti că de obicei îl folosea numai la citit. Pesemne însă că acum. Nu mai vedea deloc fără el.

— Gata, băieţi, spusfe ea cu veselie. Am luat pâinea pentru toţi. Dar mi-am omorât picioarele cu atâta stat la coadă…

Şi se lăsă pe un scaun care trosni sub greutatea ei.

— Loty! izbucni unchiul Josef cu asprime şi ea, recunoscând această voce, îşi duse speriată lornionul la ochi.

— Tu!?! murmură ea, uluită. Credeam că…

— Că nu mă mai întorc, nu-i aşa? o ajută unchiul Josef. Am observat acest lucru… Apropo, ce vrea să însemne tot circul ăsta?

Doamna Loty nu părea însă a fi prea intimidată:

— Asta înseamnă că, aşa cumvezi, a trebuit să-mi agonisesc şi eu traiul într-un fel, de vreme ce distinsul meu soţ nu mi-a dat niciun semn de viaţă, de mai bine de un an.

— Vrei să spui, că-ţi agoniseşti traiul cu marafeturile astea? întrebă unchiul Josef, arătând cu un aer de revoltă spre masa ce servea de birou, acoperită cu tot felul de hârţoagei

— Am închiriat jumătate din magazin unor persoane

demne de încredere. Mi-au fost recomandate.

Unchiul Josef uitase de-a binelea de cele cuvenite din partea unui soţ întors de pe front, după o absenţă de un an. Dar, pe cât se pare, uitase şi doamna Loty. Era, deodată, altă femeie, de-a dreptul străină.

— Recomandate! râse unchiul Josef batjocoritor. Aş fi tare bucuros să aflu cine a putut să-i recomande pe aceşti iluştri…

În clipa aceea, ca o culminare a perfidiei, se furişă în dugheană un omuleţ pirpiriu şi amărât. Era domnul Merhaut. Îl recunoscu pe unchi numaidecât şi încercă să se strecoare din nou în stradă, dar unchiul îl agăţă de gât cu mânerul curbat al bastonului său şi-l trase înapoi. Domnul Merhaut scoase doar un piuit.

— Nu cumva dumneata ai fost acela care i-a băgat aici pe indivizii ăştia?!? strigă unchiul Josef ameninţător.

Domnul Merhaut chiţăia şi horcăia uşor, iar doamna Loty se năpusti asupra unchiului ca să-i ia apărarea.

— Domnul Merhaut e un suflet de aur… Dacă nu era el, eu nu mai trăiam… Domnul Merhaut e un om cu o mare forţă spirituală!…

Unchiul rămase atât de uimit, încât îl lăsă pe omuleţ în pace. Acesta, fără a mai ţine seama de forţa şa spirituală, o zbughi iute din prăvălie şi, ajuns în stradă, începu să zbiere:

— Ajutor!

— E un măscărici, spuse unchiul Josef cu dispreţ, iar tu o gâscă proastă! Ai făcut din magazinul tău o cocină de porci şi pe deasupra mai stai şi la coadă ca să iei pâinea pentru aceşti iluştri seniori! Ruşine!

— Ţie să-ţi fie ruşine! M-ai părăsit! explodă doamna Loty. *

— Mi-am slujit patria! tună unchiul.

— Domnule, interveni bărbatul cu faţa spuzită, cred că ne-am putea înţelege. Eu sunt agent de tranzacţii imobiliare. Sper că n-aveţi niciun motiv să fiţi gelos pe mine.

Unchiul râse înspăimântător şi, fără să rostească o vorbă,

deschise uşa şi îl azvârli pe agent afară, cu o repeziciune neaşteptată. Acesta îl doborî în faţa dughenii pe miorlăitul domn Merhaut, bărbatul cu o forţă spirituală neobişnuită, cum pretindea doamna Loty, în timp ce boxerul, rămas singur, studia situaţia. Până să ia o decizie, răsări în stradă un gardian cu pene de cocoş la pălărie şi intră numaidecât în magazin.

— Ce se întâmplă aici?

— Violenţă, domnule comisar, se văicări inimosul Merhaut.

— Un chiulangiu de pe front, reclamă agentul de tranzacţii imobiliare, arătând spre unchiul meu.

Unchiul Josef o privi un timp în tăcere pe doamna Loty care se încrunta la el. Apoi rosti cu glas domol:

— Ai fost cândva o doamnă distinsă, acum însă e mai mare ruşine să se uite omul la tine… Ai devenit o zdreanţă!

Doamna Loty scoase un urlet deznădăjduit şi se lăsă din nou pe scaun.

— Cine sunteţi, domnule? Actele dumneavoastră! interveni gardianul cu severitate.

— Sunt împuternicitul special al statului-major, însărcinat cu misiuni speciale.

Glasul unchiului răsună atât de solemn, încât domnul Merhaut îşi subţie ochii.

— Nu-i daţi crezare, domnule comisar, spuse doamna Loty, în mod cu totul surprinzător, e soţul meu. Un cioclu şi atâta tot.

În clipa aceea se petrecu un lucru cu totul ieşit din comun. Unchiul, cu capacitatea lui de a lua o hotărâre fulgerătoare în situaţii deosebit de complicate, spuse pe un ton glacial:

— Am fost soţul dumneavoastră, stimată doamnă!

Apoi, adresându-se cu un aer distins gardianului adăugă:

— Să mergem niţel mai încolo, aici nu putem sta de vorbă.

Gardianul, neobişnuit cu asemenea situaţii, îl urmă năuc şi supus.

Merseră o bucată de drum fără să rostească o vorbă.

— Trebuie să vă legitimez, spuse în cele din urmă gardianul, aproape respectuos.

— Am sosit chiar acum de pe front.

— În civil?

— Precum vedeţi… Doriţi să mă legitimaţi la comisariat?

— Nu e nevoie… Ajunge şi aici.

Unchiul Josef scoase hârtia care-i deschisese uşile pe toate fronturile, şi gardianul duse imediat mâna la pălăria cu panaş, în semn de salut:

— Vă rog să mă iertaţi…

Mă rog… îi răspunse unchiul Josef, clătinând din cap. Apropo, unde e pe aici o cârciumă, unde aş putea să mănânc şi să beau ceva?

— Asta o să fie mai greu, domnule… Ştiţi, e jale… Dar, dacă mai mergem puţin, pe a treia stradă de aici am eu un cunoscut care ne-ar da ceva. Intrăm prin-spate, pe la bucătărie. Se înţelege, ar costa ceva…

— Nici moartea nu e pe gratis… îi replică unchiul Josef, cufundându-se cu totul în meditaţiile sale.

Ceea ce-i fusese dat să afle în urmă cu câteva clipe, era, pur şi simplu, de necrezut. Trei gineri într-o singură casă! mai precis, într-o singură dugheană! Şi ce pretendenţi!… Şi pe ăştia îi preferă doamna Loty mie!…

Îşi atinse obrajii cu mâna. Avea senzaţia că tocmai încasase o pereche de palme. Pe urmă răsuci din cap neîncrezător:

— Asta e de neînchipuit.

Gardianul strânse din umeri:

— Ce să-i faci, e război şi totul e de neînchipuit, cinstite domn. Băiatul meu a căzut prizonier la ruşi..; Nici până azi nu-mi vine să cred. Aveţi vreo plângere împotriva celor trei domni? Au încălcat cumva drepturile dumneavoastră de proprietate? în cazul acesta am putea interveni.

— Nu, nu m-au tulburat cu nimic. Prăvălia e a soţiei mele, şi, pe cât se pare, şi a lor.

— Dumneaei era, într-adevăr, soţia dumneavoastră? Nu

vă supăraţi, dar şi asta e de neînchipuit...

— Da, aveţi dreptate, astăzi e, într-adevăr, de neînchipuit, încuviinţă unchiul Josef cu sentimentul că rosteşte o frază de-a dreptul fatală.

După aceea se înfundară amândoi în cârciuma amintită şi se strecurară direct în spatele bucătăriei, unde, peste puţin timp, simţiră un miros acceptabil de gulaş. Era, ce-i drept, de cal, dar părea gustos. Gardianul făcu un gest, ca şi când ar fi vrut să se retragă.

— Aşezaţi-vă şi luaţi şi dumneavoastră o porţie. Domnule cârciumar, fiţi bun şi aduceţi-ne, mai întâi, de două ori ceva tare. Pe urmă, vin.

— Cărui fapt datorez această cinstire, stimate domn? întrebă gardianul cu modestie.

— Răspunsul e cât se poate de simplu, îi răspunse unchiul, cu simţ practic. Dumneavoastră ca persoană oficială, veţi depune mărturie că m-am întors pe neaşteptate de pe front şi, intrând în prăvălia soţiei mele, am găsit acolo trei indivizi de care soţia mea se îngrijea şi, drept urmare, ea însăşi m-a poftit să părăsesc prăvălia. Am ieşit de acolo într-o linişte desăvârşită, fără să depun vreo împotrivire, deoarece îmi pun toată speranţa în judecata dreaptă a tribunalului cezaro-crăiesc. Întocmai aşa va fi întocmită plângerea mea.

— Vreţi să vă judecaţi cu ei?

— Nu, cu soţia mea... Dumneavoastră ce-aţi face în locul meu, domnule gardian?

Gardianul, care între timp îşi scosese pălăria şi se desfăcuse la cingătoare, spuse după câteva clipe de chibzuinţă:

— Eu i-aş muta fălcile, aşa cum scrie la carte şi De urmă dumneaei s-ar întoarce la mine cât ai zice peşte.

— Iar eu, ca să scap de această primejdie, îi voi intenta acţiunea de divorţ,

Şi chipul unchiului Josef fu inundat de un zâmbet fericit. Ca să vezi, războiul! E plin de surprize şi de întorsături neaşteptate., Când s-a înapoiat în Ithaka lui natală Ulise a

găsit acasă la scumpa lui Penelope trei pretendenţi şi a trebuit să ducă o luptă aprigă cu ei.

„Eu, fireşte, nu sunt Ulise, îşi spuse unchiul şi, de aceea, divorţez. În afară de asta, Ithaka mea nu e Viena, ci Praga. Acolo am o întreprindere de pe urma căreia trăiesc. E drept că mi-a transcris-o doamna Loty pe numele meu, dar, din punct de vedere juridic, nu mai poate face nimic. E a mea şi nu a ei. În privinţa legii stau foarte bine.”

Gardianul îl cercetă îndelung, cu o privire binevoitoare. De multă vreme nu-l mai invitase cineva la un asemenea ospăţ:

— O să depun mărturie despre tot ce-am văzut şi, slavă Domnului, au fost destule. Notaţi adresa mea.

Şi, zâmbind, se grăbi să adauge:

— Când mă gândesc că prăpăditul acela m-a chemat să vă iau la rost, mă apucă toţi dracii! Da, da, în război totul e de necrezut…

Filosofau din belşug, dar vorbeau puţin, ca adevăraţi filosofi. Gardianul mai mult bea, în timp ce unchiul avea senzaţia că se află undeva, pe ţărmul mării, de unde tocmai se îndepărta o corabie.

M-a lovit nenorocirea, îşi spunea el în gând. Dar arta de a trăi constă tocmai în aceea de a şti să întorci nenorocirea în favoarea ta. Să plece corabia! De-acum încolo, Ulise nu mai iese în larg.

În cele din urmă, gardianul aţipi. Unchiul achită consumaţia, iar pe martorul adormit îl lăsă în grija zelosului cârciumar…

— Asta i se întâmplă adeseori domnului Hubr, ţinu el să menţioneze. Îl cunosc de mult… Vă mulţumim şi să veniţi mai des pe la noi. Uneori mai fac rost şi de-o bucăţică de porc.

Unchiul Josef făgădui dând din cap, dar în sinea lui îşi spuse: „Nu, nu, pentru mine Viena e un oraş închis.”

Luă o trăsură şi porni spre gară. Nu-i fu greu să aştepte trenul două ore. Îl aşteptă însă cu o nerăbdare mereu crescândă şi în acest timp se întreba cu nostalgie: „Ce-o fi

făcând, oare, domnul Sustr!?! Dar camerista de la micuţul hotel din Vinohrady… Dar fetele de la „Păianjenul”… Dar casieriţa de la Sroubek! Te pomeneşti că s-o fi măritat!…

Ideea aceasta, spre marea lui mirare, îl ustură mai mult decât decăderea doamnei Loty, care, deodată, îi deveni atât de străină, de parcă tot ce se întâmplase cu numai câteva ceasuri înainte ar fi fost o poveste veche, aflată de la cineva cu mulţi ani în urmă…

Trenul gâfâia, unchiul moţăia într-un colţ al compartimentului de unde auzea o voce cântând un cântec cunoscut: Praga e al cehilor rai… Iar inima lui creştea de dragoste pentru ţara lui şi pentru libertatea dobândită într-un mod atât de straniu şi de neaşteptat.

CÂNTUL AL TREILEA

Octombrie nu era o lună tocmai plăcută, dar în acel an o mie nouă sute optsprezece stindardele acopereau cerul de toamnă plumburiu şi uralele bucuriei înăbuşeau fleşcăitul zloatei. Fanfarele cântau de zor şi poporul nu se mai sătura de libertate. Era poate şi urmarea faptului că, în general, poporul cu greu se putea sătura şi. De aceea – pe lângă steaguri şi stindarde – purtau în alaiul lor şi spânzurătorile de lemn, anume pregătite pentru speculanţi. Fireşte, ordinea fusese instaurată şi astfel nici unui speculant nu i se atârnă ştreangul de gât.

Erau clipe emoţionante, pe străzile Pragăi mulţimile în marş smulgeau de pe clădiri vulturii austrieci cu două capete, despre care toţi institutorii şi profesorii de specialitate spuneau, în cuvântările lor, că ne-au subjugat şi ne-au istovit preţ de trei sute de ani. În preajma mulţimilor staţionau cordoane de soldaţi, cărora nu le mai păsa de nimic şi poliţişti cărora le păsa, dar n-aveau curajul să intervină.

Na Prikope era mai frumos ca oriunde, pentru că pe această stradă se afla, pe de o parte, cazinoul german, iar pe de alta, se înşirau numeroase magazine cu firme nemţeşti. Aici era de lucru, nu glumă.

Pe alocuri se mai producea şi câte o neînţelegere. De

pildă, domnul Rihănek ieşise înaintea mulţimii, strigându-i să se lase de prostii, deoarece, deasupra debitului său, vulturul cu două capete indica locul oficial al monopolului de stat asupra tutunului, monopol care a fost, este şi va fi şi în noua republică şi, deci, nu poate să rămână fără emblemă. Îşi apăra vulturul cu propriul său trup, pentru că îl pusese acolo pe banii lui şi striga în gura mare că ăsta nu e vulturul austriac, ci al tutunului. Şi, totuşi, vulturul fu smuls, iar domnul Rihănek se alese cu câteva perechi de palme zdravene, în urma cărora arăta mai rău decât emblema smulsă a Habsburgilor.

Domnul Taussig, negustor de corsete şi lenjerie de damă, care avea deasupra prăvăliei o înscripţie germană ce ieşea în evidenţă cu literele aurii pe placa mare de cristal, pricepu din timp ce e de făcut şi, cuminte, aduse chiar el din prăvălie un ciocănel, ca apoi să privească în linişte cum nişte bărbaţi sprinteni se căţărară pe umerii altor tovarăşi de-ai lor şi sparg sticla cu ciocanul. Sticla cădea serâşnind, mulţimea jubilia, domnul Taussig flutura din mâini şi totul era în cea mai perfectă ordine. După ce mulţimea se îndepărtă, negustorul îi dădu dispoziţie contabilului să încunoştiinţeze despre cele petrecute societatea de asigurări, căci procedura juridică fusese totuşi păstrată.

Unchiul nu se lăsă cucerit decât parţial de veselia generală. În schimb domnul Sustr, beat criţă, dădu buzna în magazin, în costumul său negru împodobit cu tricolorul naţional.

— Astăzi nu se îngroapă, domnule şef, răcni el, azi e libertate.

— Bineînţeles, domnule Sustr, azi nu, şi probabil că nici mâine. Dar poimâine? Dumneata ştii doar ce se întâmplă cu răposatul a treia zi.

Pe neaşteptate, domnul Sustr se trezi din entuziasmul său şi clătină din cap, arborând un aer sobru.

— Din fericire pentru noi… Poimâine mă prezint la lucru.

Şi rostind aceste cuvinte, dispăru într-o clipită spre a sărbători mai departe, în felul său, tulburătorul eveniment

istoric.

Bravul meu unchi rămase singur în magazin şi, privind prin geamul nu prea curat în strada, fireşte, pustie

— Pentru că aici nu erau nici înscripţii nemţeşti, nici vulturi bicefali – stătea şi medita.

Ar fi vrut să-şi manifeste şi el aceeaşi bucurie ca bărbaţii înapoiaţi de pe front, ori ca acei norocoşi ce se împotmoliseră prin spitalele pragheze şi, înainte de a fi retrimişi la moarte, i-a prins acolo douăzeci şi opt octombrie. În ultimele săptămâni fusese frământat de un singur gând: dacă războiul se va termina înainte ca înalta autoritate militară din Viena să-i încredinţeze o nouă misiune? Se bizuise pe faptul că înalta autoritatea avea, de bună seamă, în momentul acela, alte griji, mai importante. Şi nu se înşelase. Cu toate acestea, uneori, noaptea, îl trezea din somn ciudatul vis că la uşa lui bate un poliţai cu panaş la pălărie şi-i aduce o citaţie.

Aşadar, acum, când războiul se sfârşise, cine avea mai multe motive de bucurie decât el?

Da, numai că mai erau pe tapet şi problemele lui personale. Divorţul, asupra căruia se hotărâse, nu putea fi soluţionat atât de repede cum şi-ar fi dorit. Actele oficiale n-au nicio grabă, mai ales atunci când vremurile se grăbesc cu febrilitate... Poate acum, cine ştie, să se urgenteze toate...

„într-adevăr? se întrebă unchiul, bătând în geam ritmul unui marş funebru, aşa cum îi stă bine’ unui proprietar de pompe funebre. Între Republica Cehoslovacă, independentă, proclamată solemn de Comitetul Naţional şi Austria, unde nimeni nu ştie ce se întâmplă cu împăratul şi familia sa imperială, trebuie totuşi să se traseze o graniţă! Soţia mea, doamna Loty, care şi-a pierdut cu desăvârşire simţul măsurii şi al pudoarei, a fost dintotdeauna cetăţeană a oraşului Viena, în timp ce eu am fost din totdeauna cetăţean al Boemiei... începând de azi, dacă nu mă înşel, suntem cetăţeni a două state diferite! Ea e supusa împăratului Karl, iar eu... Eu sunt republican! Ce-i drept, n-

avem încă reprezentantul nostru, dar acesta nu se va lăsa multă vreme aşteptat. Ziarele vorbesc de pe acum de profesorul Masaryk. Trăiască! Glorie lui şi doctorului Kramaf. Pe scurt, noi vom fi un stat modern, aşa cum doreşte preşedintele Wilson, iar doamna Loty... doamna Loty va rămâne acolo unde e... Divorţul între cetăţenii a două state diferite este o chestiune cât se poate de clară. Dacă într-adevăr e libertate, oare nu sunt liber de pe acum? Problema aceasta merită să fie analizată. Cum a spus domnul Sustr? Azi nu se îngroapă. Are perfectă dreptate. Nici nu văd cum s-ar strecura pe străzile agitate un cortegiu funerar. În schimb, dacă mă duc singur, răzbat uşor până la hotelul Sroubek şi, cine ştie, poate că frumoasa casieriţă la care mă gândesc mereu e liberă în seara asta. Iar, dacă-i aşa, am putea porni să ne bucurăm de puţină libertate în doi."

(Bunul meu unchi nu bănuia că, de îndată ce se spune libertate în doi, s-a zis, de fapt, cu libertatea. Ori, cine ştie, se afla poate în acea dispoziţie fericită când omul consideră propria sa libertate o povară şi face totul ca să scape de ea.)

Păşind apoi în linişte pe străzile oraşului, asistă la căderea firmelor nemţeşti şi la frângerea vulturilor bicefali. „Ce mai, e limpede, Austria e pe dric. Doamna Loty şi eu

— Suntem astăzi două naţiuni diferite. Ba, mai mult, două naţiuni vrăjmaşe. Doamne, dacă stau şi mă gândesc bine, să vreau şi tot n-aş putea ajunge la Viena! Ce bine!"

Mergea pe străzile Pragăi, animat de noi dorinţe şi de noi planuri de viitor, uitând cu desăvârşire că timpul implacabil îl stigmatizase şi pe el cu pecetea lui necruţătoare. Căci de mult nu mai era unchiul meu acel june producător de prafuri ineficiente, care frângea inimile femeilor, ci un bărbat în floarea vârstei, al cărui păr, supunându-se şi el legii timpului, apucase să se rărească. Era acum exact la jumătatea drumului dintre patruzeci şi cincizeci de ani şi-l stăpânea dorinţa bărbătească de a-şi făuri un cămin.

Îndreptându-se spre hotelul Sroubek se gândea, ce-i

drept, la micuţa casieriţă, dar mai cu seamă la ideea de a părăsi în sfârşit, cămăruţa de hotel care doar simulează căminul şi să-şi caute o locuinţă. O asemenea idee înseamnă foarte mult în viaţa omului.

Mergând pe străzile Pragăi, învârtea bastonul în aer, potrivit vechiului său obicei şi gândurile lui prindeau aripi de vultur. Fără să ţină seama de vulturii bicefali ce zăceau neputincioşi pe trotuare.

★

Da, băiete, se cuvine să spun că în clipa proclamării republicii am fost cuprinşi cu toţii de o justificată mândrie. Acum, fireşte, putem să vedem şi multe din umbrele ei, dar atunci a fost altfel. Ni se părea că, într-adevăr, străluceşte soarele libertăţii, acel soare pictat atât de des de artiştii noştri deasupra muntelui ftip, în jurul căruia erau adunaţi titanii naţiunii noastre de la Palacky până la Smetana. N-aş putea să spun exact dacă nei bucuram mai mult de libertate sau de sfârşitul războiului. Acesta a început cu sunete de goarne şi s-a stins fără tobe şi fără surle, în haos şi mizerie, parcă împotriva tuturor aşteptărilor.

Simplu, soldaţii de pe frontul italian au dat bir cu fugiţii şi popoarele imperiului, interpretând greşit comportamentul lor, au crezut că a venit sfârşitul: s-au apucat să se proclame state independente, fără să fie îndreptăţite, căci vorba aceea, mai aveau un împărat... Dar cui îi păsa de povestea asta?

Trebuie să-ţi. Spun că, de fapt, republica a fost proclamată de două ori: prima oară cu paisprezece zile îna inte de douăzeci şi opt octombrie, dar atunci au fost numai muncitorii, ori ăştia în acele timpuri n-aveau ce să proclame, de vreme ce existau aici conducătorii naţiunii care aşteptau acest moment, pregătindu-se ani şi ani în şir pentru funcţia lor de înaltă răspundere. Îţi dai seama că n-ar fi fost de loc dispuşi să se lase măturaţi de pe locurile lor de o gloată oarecare, căci dumnealor erau nişte bărbaţi gravi şi sobri, purtau pălării cu boruri late şi vorbeau ca specialiştii, dar se afla printre ei şi unul fără pălărie de care

le era frică tuturor, pentru că era un chiabur deştept din Hostivar şi ăsta îi avea pe toţi la mână. Şi dacă s-a decis şi el pentru proclamarea republicii, a făcut asta numai de teamă că ar fi putut să i-o ia alţii înainte. Dacă stai şi te gândeşti că republica a menţinut toate legile vechi şi i-a păstrat pe toţi funcţionarii învechiţi şi că, în afara înlocuirii vulturului bicefal cu leul alb – în ciuda numeroaselor proteste ale moravurilor care propuneau pajura – nu s-a schimbat nimic, îţi dai seama de viclenia acestor bărbaţi care au sărit în apă fără şovăire, numai pentru a nu fi azvârliţi acolo de alţii.

Iar eu, aducându-mi aminte de amărăciunea încercată la Viena cu dugheana doamnei Loty, am fost însufleţit de un mare simţământ patriotic, întrucât aşteptam de la republică un singur lucru: divorţul. Şi astfel am pătruns în apele bucuriei generale, cu atât mai uşor, cu cât eram, într-adevăr, liber.

Din păcate însă omul se bucură uneori mult prea devreme…

★

La hotelul Sroubek, veselia era în toi. Se auzea clinchet de pahare, gulaşul slab, servit, ce-i drept, pe platouri de argint, dar preparat cu o untură îndoielnică, părea să fie o mâncare excelentă. „Şi chiar dacă azi gulaşul e de proastă calitate, mâine va fi înlocuit, căci republica e capabilă de minuni,” cum perora neobositul şi entuziastul orator al muncitorilor, domnul doctor Soukup pe care însă muncitorii de mult îl luau peste picior.

Unchiul Josef constată cu satisfacţie că localul era plin până la refuz şi, drept urmare, nu fu greu să dea de casieriţa cu care, până atunci, schimbase doar când şi când câte o vorbă şi la care se gândea mai mult decât s-ar fi cuvenit.

O găsi la locul ei, în ghereta de lemn, unde chelnerii depuneau bonurile şi bilele colorate, în chip de jetoane. Profitând de dreptul său de oaspete permanent, se aplecă spre ea cu un aer familiar ca să-i spună un cuvânt de

măgulire, aşteptat oricând, cu bucurie, de sexul slab.

. Astfel, observă şi pe bluza ei panglicuţa roşie-albă şi o privi îndelung, cu autentică însufleţire.

— Ce privelişte îmbucurătoare, domnişoară Tonicka!

Tânăra femeie se împurpură la faţă, deoarece interpretase cuvintele lui cu totul altfel, dar, fără să încerce să-şi acopere cumva bustul, murmură în surdină:

— De ce vorbiţi aşa!?!

— În primul rând, domnişoară, există libertatea de expresie şi, în al doilea rând, zău că m-am gândit numai la aceste două culori. Prin oraş am văzut, bineînţeles, şi panglici tricolore, şi dacă aş fi bănuit v-aş fi adus *măcar* două…

Şi din nou aceeaşi privire şi aceleaşi cuvinte nefericite, şi din nou domnişoara Tonicka roşi, de data asta însă încruntându-se.

— Sunteţi un mare şţrengar, spuse ea în cele din urmă, primind de la un ospătar două bile colorate.

— ”Dacă aş spune cât de frumoase sunt aceste două bile, cu siguranţă că iar v-aţi supăra pe mine, dar eu aş fi la fel de nevinovat ca acum, replică unchiul Josef cu promptitudine, iar zâmbetul lui ispititor o făcu din nou să se împurpureze.

— Mă luaţi cam repede, onorate domn, îi răspunse ea, de data asta în limbajul praghez.

— Asta fiindcă n-am destul timp la dispoziţie, îi şopti unchiul, înregistrând că şefa bucătăriei se uita neliniştită, să vadă dacă nu scădea cumva vigilenţa casieriţei. Ce-aţi spune, de pildă, dacă v-aş aştepta diseară ca să vă cer scuze, aşa cum se cuvine şi să vă conduc acasă? Străzile sunt astăzi nesigure, peste tot e plin de soldaţi…

— Şi credeţi că lângă dumneavoastră aş fi mai în siguranţă? întrebă ea zâmbind cu simplitate şi inteligenţă totodată.

— Asta nu sunt în stare să hotărăsc eu. Îmi plăceţi prea mult, dar aş cuteza să spun că primejdia alături de mine ar fi, categoric, mai plăcută, îi risipi unchiul Josef în chip

magistral îndoielile. Vă aştept la ora nouă.

— La nouă jumătate, după ce predau casa, mai apucă ea să murmure, şi unchiul se retrase ceremonios, neuitând cu acest prilej să-i sărute mâna distinsei şefe.

Dacă urmăreşti cu atenţie ce s-a întâmplat cu mine, nu-ţi poate scăpa din vedere faptul că, în cazul meu, printr-o fericită coincidenţă, imaginea noului stat se contopise cu imaginea unei femei noi şi a vieţii noi în general. Se pare că totuşi am fost copilul Fortunei, căci aşa ceva nu se petrece adeseori în viaţă. Vei înţelege, desigur, că străbăteam Praga de parcă toate ar fi fost organizate în cinstea mea, de parcă toate steagurile ar fi fluturat pentru mine, de parcă toţi oratorii ar fi vorbit pentru proslăvirea fericirii mele.

Nu, nu mai eram de mult acel tânăr nebunatec şi nici ea, idealul meu, nu mai era o copilă. Mă aflam la vârsta când bărbaţii şi-au clădit o familie şi devin stâlpii societăţii. Iar eu eram singur, stăpâneam o mică prăvălie pe o stradă nu prea arătoasă şi sursa mea de câştig era moartea.

Cu toate acestea eram însufleţit de gânduri frumoase şi nutream sentimentul că, în sfârşit, aveam să mă odihnesc după îndelungata mea pribegie prin lume. Mare greşeală e să creadă omul aşa ceva, atâta timp cât trăieşte!

Străzile Pragăi răsunau de uralele bucuriei, dar odată cu înserarea îşi pierdeau treptat aspectul primitor. Regimentele de honvezi, care constituiau pe atunci garnizoana oraşului Praga, ieşiseră pe străzi şi se instalau în mici grupuri, la distanţe diferite. La un moment dat, toate intersecţiile principale erau blocate de ostaşi înarmaţi.

Oraşul încremeni. Ce se întâmpla? Nu cumva libertatea a fost proclamată prea timpuriu? Să fie oare adevărat, acum seara, ce s-a spus dimineaţa? Nu se va produce oare vreo întorsătură, aşa cum se întâmpla adeseori în istorie?

Soldaţii tropăiau în răcoarea umedă a serii, în timp ce puştile lor stăteau aşezate în piramide pe trotuare.

Unii propietari coborau de pe case steagurile roşiialbe „din care pricină, pe alocuri, oamenii se luau la harţă; tot felul de cete, venite din cartierele periferice, care, precum

se ştie, n-au nimic de pierdut, se îmbulzeau prin faţa caselor, unde proprietarii prudenţi se străduiau să păstreze o neutralitate perfectă şi loială.

Unchiul Josef bătea străzile, aşteptând scurgerea timpului, ca apoi să pornească iar spre drăgălaşa şi pudica domnişoară de la hotelul Sroubek. Inima lui era de partea acelora ce se împotriveau precauţiei, în dorinţa lor de a vedea pretutindeni culorile naţionale.

Aşa se face că se trezi deodată într-un asemenea grup ce dădea buzna într-o casă veche de raport din strada Jecna, unde cineva tocmai scosese steagul din lucarnă. Bărbaţi cu şepci pe cap, cu gulerele de la palton ridicate până peste urechi, ca să înfrunte vântul rece, dar în acelaşi timp aprinşi de mânie, se buluceau pe scări în sus şi unchiul Josef după ei, dornic să vadă ce se va întâmpla.

Dinspre pod cobora un omuleţ rotofei, cu o şepcuţă rotundă pe cap, ţinând în braţe steagul înfăşurat la iuţeală.

— Pune-l înapoi, speculantule! izbucni cineva din mulţime.

Un altul smulse steagul din mâna proprietarului:

— Du-l de unde l-ai luat, că de nu te atârnăm pe tine în locul lui!

— E casa mea şi steagul meu. Afară! răcni cu voce piţigăiată omuleţul cu şepcuţă rotundă.

Ceata hohoti zgomotos. Cel ce ţinea drapelul îndrepta băţul spre burdihanul domnului proprietar.

Zărindu-l pe unchiul Josef în spatele gloatei, omuleţul prinse curaj şi strigă:

— Domnule, după îmbrăcăminte sunteţi un om cu carte, spuneţi şi dumneavoastră, am dreptate sau nu?

Ceata amuţi şi toţi se întoarseră brusc cu faţa spre unchiul meu. Acesta ridică mâna şi rosti pe un ton) sever:

— N-aveţi, stimate domn! Casa şi steagul, ce-i drept, sunt ale dumneavoastră, dar a lor e republica! Vă sfătuiesc să nu vă opuneţi mulţimii.

’

Cuvintele lui înţelepte avură darul să-i surprindă pe mulţi.

Proprietarul căscă gura neputincios, iar cei din ceată îl priveau pe unchiul cu respect. Nu de alta, dar era pentru prima oară când cineva le dădea dreptate.

— Poftim, strigă unul dintre ei, adresându-se înmărmuritului proprietar, ai auzit? Dumnealui e cel puţin doctor şi, vorba ceea, se pricepe! Aşa că fă bine şi pune steagul la loc! S-a înţeles?

Cu proprietarul însă nu mai era nimic de făcut, se fleşcăise de tot şi picioarele i se frângeau de la genunchi. Constatarea că până şi un doctor se dăduse cu gloata îl făcu să consemneze sfârşitul lumii vechi.

Deodată unchiul. Se repezi pe scară şi, luând drapelul, porni cu el spre pod, însoţit de câţiva bărbaţi, ca gardă de onoare. El însuşi îl scoase apoi pe fereastra lucarnei, în timp ce de jos, din stradă, răsunau urale şi aplauze entuziaste.

Îl încercă un sentiment nespus de ciudat, pentru el cu totul neobişnuit, căci niciodată în viaţa lui nu mai purtase vreun steag. N-avusese nici cheful şi nici prilejul s-o facă, iar acum se trezi cuprins pe neaşteptate de un simţământ necunoscut, stâmit de uimirea, bucuria şi mmdria că mergea alături de nişte oameni pe care nimeni nu-i ştia, nici măcar el.

Un bărbat cu şapcă îl bătu pe umăr:

— Grozav, nu-i aşa? I-am tras o scuturătură pe cinste.

După aceea coborâră cu toţii scările, încredinţaţi în sinea lor că salvează existenţa republicii.

Cu toate acestea, oraşul se împânzise între timp cu patrule de honvezi întărite, iar noaptea care se lăsase era plină de o aşteptare încordată.

Un ziar de seară încropit în grabă confirma că. Republica fusese proclamată, iar comitetul naţional aprobase dezideratul Slovaciei de a se alipi.

Unchiul înainta pe stradă alături de cete necunoscute şi toţi citeau proaspăta ştire cu entuziasm.

— De asta umblă pe aici ca strigoii băieţii ăştia ungureni, spuse unul din ei.

— Vor să bage spaima în noi. Cu noi însă nu le merge,

nu-i aşa?!! Sunteţi în aer, frăţiorilor! i se alătură un altul.

Unchiul Josef se uită la ceas. Mai avea puţin timp şi se mai duse să-şi petreacă prietenii întâmplători până la pod. Erau cu toţii din cartierul Smichov şi se îndreptau spre mahalaua Ringhofferka.

Trecu împreună cu ei de partea cealaltă a râului şi după ce-şi luă rămas bun şi îi asigură că ştie undei se află cârciuma „Na Plzence" şi va veni acolo de îndată ce situaţia se va limpezi, porni grăbit înapoi. Dar tocmai în clipa aceea sosi în pas de marş o patrulă maghiară şi blocă drumul.

Unchiul era deprins să tratteze cu soldaţii şi, în afară de asta, în clipa acea era însufleţit de puternice sentimente patriotice. Când unul din ei îi făcu semn să se oprească, îi spuse în cehă să-şi vadă de treabă şi să-l lase în pace, dar mustăciosul honved nu-l înţelege, i drept urmare, flutură din mână pentru a doua oară:

— *Nem lehet!* [6]

— Pe mine să nu mă iei cu *nem lehet, barátom*[7], că am văzut eu soldaţi mai grozavi ca tine! Pricepi? Şi în afară de asta, eu trebuie să ajung în partea cealaltă. O doamnă, pricepi, *kisasonka, tudom,* mă aşteaptă… am cu ea rande.

Honvedul zâmbi, căci mai pricepea el câte ceva, şi de bună seamă, avea şi înţelegere pentru obiecţiile unchiului Josef, dar mai cunoştea şi dispoziţiile militare care sunau cât se poate de limpede. Comandamentul teritorial al armatei hotărâse să acţioneze energic. Nu fusese încunoştinţat de nicio schimbare şi de vreme ce comandamentul teritorial nu ştie ceva, înseamnă că acest ceva nu există. Dacă ar fi depins de onoratul comandament teritorial, pământul n-ar fi fost poate rotund nici până în zilele noastre.

Regimentele ungureşti, care alcătuiau garnizoana pragheză, fuseseră trimise pe străzi pentru a demonstra că monarhia nu dispăruse. Era o măsură nesăbuită şi

---

6 Nu-i voie (magh.) (n. t.).

7 Prietene (magh.) (n.t.).

periculoasă din partea amintitului comandament, iar domnii purtând pălării cu boruri mari, pretinşii socialişti – şi cei în uniforme de sokoli[8], se grăbiră în aceeaşi noapte să le explice potentaţilor militari că situaţia se poate complica, luând o întorsătură cu totul nedorită. Dacă nu vor prelua ei în cea mai perfectă ordine treburile întregului stat, pândea primejdia ca ele să fie preluate de oamenii cu şepci, şi atunci „Excelenţă, ne trezim aici cu a doua Rusie!”

La ce-i ajutau însă unchiului tratativele diplomatice, când acele ceasornicului se apropiau de nouă şi jumătate şi podul era închis!

Inexplicabilă şi cumplită i se păru constatarea că viitorul său se afla în mâinile unui honved care nici măcar nu-l înţelegea. Dacă ar fi fost acolo ceata lui de prieteni, s-ar fi ajuns poate la o încăierare, dar unchiul meu era acum un domn distins şi singur, cu bastonul în mână, ceea ce era prea puţin pentru străpungerea unui cordon militar.

— Unde-i ofiţerul? Vreau să stau de vorbă cu ofiţerul! strigă el enervat.

Se înfăţişă un caporal oarecare şi-l privi pe furiosul domn cu un aer trufaş şi lipsit de consideraţie.

Unchiul îşi aduse aminte că are în buzunar acel străvechi document semnat de statul major al armatei şi se apucă să-l caute. Prin asta nu trezi însă o încredere deosebită în ochii caporalului, şi nici ştampila rotundă a statului-major cezaro-crăiesc n-avu darul să-l tulbure pe ostaş.

Ceasornicele din turnuri băteau tocmai ora nouă şi jumătate. Gata, situaţia era pierdută. Casieriţa de la Sroubek şi-a spus în clipa asta că domnul a glumit. Şi ce frumoasă era funda aceea roşie-albă de la sânii ei, ce aveau cea mai perfectă rotunjime pe care şi-o poate închipui cineva.

„Cine m-a pus să atârn steagul acela în lucarnă *!?”* se căina unchiul Josef, dar numaidecât se contrazise, răstindu-se în sinea lui: „în definitiv, am dreptul să atârn ce fel de

8 Asociaţie cultural-sportivă (n. t.).

steag am poftă, sunt cetăţean al republicii şi aceşti soldaţi nu pot să mă împiedice…”

Dar îl împiedicau, cu alte cuvinte nu se clinteau din loc, în timp ce caporalul întorcea şi sucea în mână hârtia boţită şi îndoită, fără să facă nimic. Poate nici nu ştia să citească…

De undeva se auzi deodată un zgomot de roţi şi, pe neaşteptate, sosi în galop o trăsură militară. Doi ofiţeri făceau turul de inspecţie pe la posturile subordonate lor. Veniseră ca la comandă, căci, în sfârşit, unchiul Josef avu cui să se plângă. Un tânăr locotenent îl ascultă cu sprâncenele încruntate, apoi, într-o germană stricată, îi răspunse că ordinul e ordin.

— Şi raţiunea e raţiune, pretinse unchiul, ceea ce, în împrejurările date, era o afirmaţie inutilă şi, în plus, lipsită de logică.

În clipa aceea, în spatele lui se auzi o voce tunătoare:

— *Letartoztatom!* Domnule, eşti arestat!

Şi numaidecât un hohot de râs năvalnic.

Unchiul se întoarse. Un bărbat, pe ai cărui epoleţi se desluşea gradul de maior, rânjea la el prieteneşte şi văzând că unchiul nu se dumireşte, îl bătu pe umăr, cu putere:

— Frajvald, nu-i aşa? Cafeneaua Sacher din Viena… Viky… Toate astea nu-ţi spun nimic?

Abia acum realizăunchiul că acest bărbat trecut şi durduliu e unul din frumoşii de odinioară ai cafenelelor vieneze, pe atunci sublocotenentul Ferency Pişta. Desfăcându-şi braţele îi spuse:

— Ascultă, Pişta, că te-ai ţinut de femeile care mi-au plăcut cândva, pentru asta te-am iertat de mult. Dar că m-ai împiedicat azi să mă duc la o femeie pe care, în sfârşit, mi-am ales-o, asta nu pot să ţi-o iert!

Pe maior îl pufni din nou râsul:

— Asta zic şi eu întâmplare fericită! Sper că ai noştri nu te-au capturat.

— Aşi, sunt, ca întotdeauna, o persoană civilă, replică unchiul Josef cu demnitate! Dar din pricina soldaţilor tăi afurisiţi am ratat azi o întâlnire importantă… cu o doamnă…

Pe maiorul Ferency îl podidiră lacrimile de atâta râs:

— Pe cinstea mea, ai rămas neschimbat, măi băiete. Război, nerăzboi, tu te duci după femei…

— Ce război? La noi e pace şi republică, ripostă unchiul cu o anumită mândrie.

— Stai, mă frate, că eu nu ţi-o iau… Ascultă, îţi pot fi de folos cu ceva?

— Ai putea să mă duci cu trăsura până în piaţa

Văclav?

— Urcă să mergem! Dă-i bice! îi strigă apoi vizitiului.

Şi trăsura porni val-vârtej, prin oraşul întunecat, încălcind toate regulile de circulaţie, uruind pe străzile pietruite şi speriindu-i pe ’cei ce nu dormeau, băgând spaima în patrulele răzleţe ale sokolilor, care aveau toată grija să nu dea ochi cu honvezii. Nimeni nu bănuia că în felul acesta ciudat se zorea să ajungă la întâlnire bunul meu unchi, însoţit de un ofiţer superior, aşa cum îi stă bine unui domn ce se respectă.

Era un moment frumos, sublim chiar, şi totuşi oarecum înfricoşător, dacă ne gândim că ofiţerul se număra printre acei ce aveau ordin să sugrume tânăra republică.

Cum ai dus-o în timpul războiului… baroane?

strigă vesel Ferency.

— Ca în război, amice. Am îngropat eroi şi m-am străduit să nu mă îngroape alţii pe mine.

Trecură de două cordoane militare şi, în sfârşit, pătrunseră în piaţa Văclav. Unchiul oftă. Hotelul Sroubek zăcea cufundat în beznă şi poarta era închisă. Venise prea târziu, de bună seamă soldaţii băgase-ră spaima în consumatori şi aceştia se risipiseră înainte de vreme. Femeia inimii lui ori plecase, ori se afla undeva înăuntru, la adăpostul lacătului mare şi puternic.

— Ei, eşti mulţumit!

— Nu, Pişta, am ajuns prea târziu.

— Ei, drăcie… Nu-i nimic, şi mâine e zi. Dar ce facem noi azi? Nu ştii cumva o cârciumă unde am putea zăbovi câteva clipe în linişte?

Unchiul Josef ridică din umeri. Oraşul era mort.

— Nu uita că de fapt noi doi suntem inamici.

— Din pricina unei muieri? Dă-o încolo de treabă, în definitiv o poţi vedea şi mâine, nu?

— Noi doi suntem inamici din voinţa destinului şi a evoluţiei evenimentelor istorice, Pişta. Fireşte, pentru asta ar trebui să bem. Ştiu eu un loc unde s-ar găsi un pic de alcool. Şi nu numai un pic, ci o sticlă întreagă. La mine în prăvălie.

— Cum, tu eşti negustor? Tu? râse maiorul.

— Nu întru totul dar, mă rog, am şi eu o dugheană... Să mergem acolo!

Şi astfel cei doi se treziră în lăcaşul mohorât al întreprinderii de pompe funebre şi maiorul nu era în stare să priceapă nici în ruptul capului unde se află şi spuse vizitiului să plece, după ce unchiul îi făgădui să-l conducă pe jos, până la pod.

Mulţumită domnului Sustr, în sertarul biroului se găsea întotdeauna o sticlă de rezervă. De data asta nu era îndrăgitul „Ucigă-l toaca”, ci un rom pe cartelă cât se poate de comun, dar să nu uităm că maiorul era înainte de toate soldat şi, de aceea, salută sticla cu mare bucurie.

— Pentru prietenia noastră, Frajvald! Şi în curând să bem un *barack-palinka* * aşa cum scrie la carte.

Băură unul în sănătatea celuilalt şi ochii li se împăienjeniră. Pe urmă îşi povestiră despre femei, despre acele femei frumoase ce împânzeau Viena şi despre celelalte mai puţin frumoase ce împânzeau cantonamentele din spatele frontului.

— Când mă gândesc că Viena nu va mai fi niciodată cum a fost, îmi vine să plâng, rosti cu tristeţe maiorul.

— Spune-mi, ce crezi că se va întâmpla mâine, aici, la Praga?

— Nimic, bineînţeles. Soldaţii noştri vor fi postaţi pe străzi şi dacă nimeni nu se va apuca să tragă în ei, vor fi mai mult decât fericiţi. Intre noi fie spus, dacă ar şti pe unde s-o ia, până dimineaţă ar şterge-o cu toţii acasă. Căci

în curând va fi liberă şi Ungaria. Viena e pe dric, s-a zis cu ea…

— Da, ai dreptate. O să ia fiinţă multe state şi, din fericire, şi multe graniţe. Şi nimic nu-i desparte pe oameni mai mult ca graniţele, spuse unchiul Josef posomorit. Iar partea cea mai proastă e că aşa trebuie să fie.

— Dacă aş putea şi, fireşte, dacă nu mi-ar fi ruşine, mi-aş strânge şi eu catrafusele şi aş pleca acasă la noi, la Miskolez. De mult n-am mai mâncat un *pdrkolt* ca lumea, sau un *csirke-paprika,* oftă maiorul.

Romul din sticlă se împuţină şi pleoapele lor se îngreunau.

— Îţi mai aduci aminte de Viki? de Contesa Victoria? întrebă unchiul încet.

Maiorul se uită la el prin licoarea gălbuie din pahar, şi poate de aceea ochii îi păreau înceţoşaţi…

— Cum să nu-mi aduc aminte. Asemenea femei nu se mai nasc în ziua de azi. Astea ţineau de Viena… Viky… Ce ochi avea! Şi ce şolduri!…

— Am iubit-o, spuse unchiul Josef, cu toată simplitatea.

— N-ai fost singurul.

— Bineînţeles, din păcate. Dar oricum, totul e departe, cumplit de departe. Tot ce-a fost înainte de război e departe, al dracului de departe. Mereu am avut impresia că aş fi mai tânăr decât sunt, dar acum mi-am dat seama că nimic nu mai e adevărat, şi cu atât mai mult îmi pare rău că am ratat întâlnirea de azi. Da, băiete, aveam intenţia să-i cer mâna acestei doamne…

— Nu ştiu care-i rostul patrulelor noastre în Praga, dar, ţinând seama de faptul că te-au împiedicat să faci un act atât de nesăbuit, consider că prezenţa lor are o semnificaţie importantă, spuse maiorul, întinzând paharul pe care tocmai îl golise. Va să zică tu crezi că o să am nevoie de paşaport când o să vreau să plec de la Pesta, la Bratislava… Chiar aşa?

— Bineînţeles. Şi eu, dacă o să vreau să plec la Viena – dar deocamdată nu vreau – o să am nevoie de paşaport.

Noi suntem republică, iar acolo e monarhie...

— Nicio grijă, şi acolo o să fie republică. Mai repede decât îţi închipui tu. Cu împăratul e de rău – dar să rămână între noi – despre asta se vorbeşte chiar şi la comandamentul teritorial. Numai că se bâţâie toţi de frică, neştiind ce-o să se întâmple după ce s-o răsturna căruţa imperială, pricepi? E sfârşitul unei comedii triste, atât şi nimic mai mult.

Unchiul Josef turnă în pahare ultimele picături de rom.

— Ultimul păhărel, scumpul meu duşman!

*

— Pentru lumea care a fost! suspină maiorul.

— Pentru lumea care vin6, îl corectă unchiul Josef.

Şi în sinea lui se întrebă: „M-ar înţelege oare dacă i-aş povesti cum am dus la loc steagul roşu-alb, şi cum am mers pe urmă cu oamenii aceia din Smichov? Probabil că nu şi apoi, nici nu cred că aş fi în stare să-i povestesc întocmai cum s-a întâmplat. Un asemenea lucru, de bună seamă, trebuie trăit.”

Tăcură un timp căci, deocamdată, nu mai aveau despre ce vorbi. În sfârşit, maiorul se ridică şi unchiul îl conduse până la pod. Nu era prea departe, şi plimbarea le făcu bine la amândoi. La despărţire, în dreptul cordonului de soldaţi, au vrut mai întâî să se îmbrăţişeze, pe urmă însă li se păru că gestul ar fi fost oarecum artificial şi renunţară. Îşi strânseră deci mâna bărbăteşte şi amândorura le era limpede că deşi îşi spuneau la revedere, nu se vor mai ’vedea niciodată.

Unchiul se întoarse la prăvălia lui, căci nu mai avea chef să se ducă la hotel. Se aşează pe scaun şi îşi întinse picioarele pe masă. Dormi aşa, cum mai dormise cândva în apropierea frontului, incomod, dar adânc.

Aşa îl găsi dimineaţa domnul Sustr, care venise la lucru cu o zi mai devreme. Mai precis, venise pentru sticla lui de rom, şi, zărind-o goală la picioarele domnului şef, clătină din cap supărat.

*

Bineînţeles, băiete, femeia poate fi împăcată relativ uşor,

cu un buchet de flori, sau, în cazuri mai complicate şi îndârjite, cu câte o bijuterie mai mică sau mai mare, după împrejurări. Dar aşa cum ai avut prilejul să mă cunoşti, ţi-ai dat desigur seama că nu-i în firea mea să risipesc banii pe lucruri inutile, ba, mai mult, să-i chel tuiesc în general. Aşadar, când m-am dus s-o împac pe cinstita şi drăgălaşa casieriţă Tonicka, a cărei bluză era mereu împodobită cu panglicuţa roşie-albă, ceea ce avu darul să stârnească în mine o exaltare patriotică şi parţial şi bărbătească, am ales un alt procedeu, pe care ţi-l împărtăşesc şi ţie acum, ca să-ţi fie de învăţătură. Nimic n-o impresionează şi n-o mişcă mai mult pe femeie ca rugămintea de a te însoţi, în clipele ei libere, să alegi mobila pe care intenţionezi s-o cumperi pentru viitoarea locuinţă, după ce i-ai spus, fireşte, că te-ai săturat de viaţa de hotel şi duci dorul unui cămin adevărat. Să fie deci atât de drăguţă şi să încerce să împartă cu tine a ceste griji, căci sigur nu-i va fi indiferent cu ce fel de mobilă va fi amenajat apartamentul în care intenţionezi s-o duci în calitate de stăpână. S-ar putea să te asculte încruntată, s-ar putea să nu-ţi răspundă pe loc, dar în adâncul inimii ei (ah, da, acolo undeva sub bluza aceea împodobită cu panglicuţa roşie-albă) se va dezlănţui un adevărat infern. Şi chiar dacă pe buzele ei se vor îngrămădi blestemele, le va înghiţi pe toate, iar buzele (fără ştiinţa ei) se vor întinde surâzătoare şi curând – ţine minte ce-ţi spun – se vor ţuguia spre a fi sărutate, pentru că mai presus de toate cochetăriile, mai presus de toate şoaptele de dragoste, mai presus de toate jurămintele, se ridică acea simplă veste că ai dori să te însori, veste pe care femeile o preferă oricărei muzici divine.

★

„Ştie să se supere, şi ce bine îi stă supărarea – se bucură unchiul, privind chipul mânios al casieriţei, aflată ca de obicei în ghereta ei de lemn. Aşa ştiu să se supere doar surorile mele, să le dea Domnul sănătate şi mânie dătătoare de viaţă. Sprâncenele-i sunt dese şi nearanjate, dar când se încruntă sunt într-adevăr frumoase.”

Îi povesti pe scurt că fusese victima evenimentelor politice pentru care ea, ca patrioată, va avea desigur înţelegere.

Îi răspunse că înţelegea totul, dar că a fost nevoită să meargă singură pe străzile înţesate de soldaţi şi asta, numai fiindcă refuzase („din pricina dumneavoastră, domnule!”) compania chelnerului Iulius, care locuieşte nu departe de ea.

— Poate că aţi auzit un zgomot de roţi, căci eu am angajat o trăsură, şi încă una militară şi fără să ţin seama de patrule am gonit spre dumneavoastră, însoţit de un ofiţer de honvezi!

Domnişoara strâmbă din nas dispreţuitor:

— Mai spuneţi-mi că aţi zburat după mine cu aeroplanul, însoţit de un general! De unde aţi cumpărat gogoşile astea? …

— O să vă miraţi, domnişoară Tonicka, dar în realitate, am trecut prin atâtea, şi mai toate au fost de necrezut. Dar o să mai avem destul timp să vi le povestesc pe îndelete…

— N-aş crede. Şefa iar trage cu ochiul la noi.

— Nu m-am gândit în acest moment, mă gândeam în viitor, la toţi anii ce ne vor fi sortiţi de-acum încolo…

— Aţi înnebunit de-a binelea, rosti cu demnitate tînăra femeie.

— Se poate. Şi aş fi bucuros dacă mi-aţi împărtăşi nebunia. De pildă, azi sunt hotărât să văd nişte mobilă. N-aţi vrea să mergeţi cu mine ca să-mi daţi un sfat? Ce părere aveţi de un dormitor stil Ludovic?…

Tonicka primi câteva fise de la un ospătar, dar uită cu desăvârşire să le introducă în caseta din interiorul căreia răzbea întotdeauna un clinchet metalic. Unchiul făcu acest lucru în locul ei, înţelegând că biata femeie nu mai era capabilă să facă nici cea mai mică mişcare.

Într-un târziu, izbuti să murmure:

— Doamne… Dormitorul ăsta… Nu cumva e aşa… sculptat?…

— Chiar aşa. Şi e la mare modă.

— Eu aş zice că e mai curând o capcană de prins praful. Mobila netedă e mai bună. Mai modernă…

— Adevărat! Vedeţi, mie asta nu mi-a dat prin cap. Aşadar vă aştept după masă şi, credeţi-mă, nici artileria grea nu va mai fi în stare să mă împiedice să ajung la timp.

În timp ce-şi lua rămas bun de la şefă, aceasta îi spuse:

— Cum văd, domnule Frajvald, aţi fi dispus să vă angajaţi la noi.

— În măsura în care aş încăpea la casă, lângă domnişoara Tonicka, cu mare plăcere, *madame,* replică unchiul Josef strengăreşte, şi se retrase însoţit de privirile languroase ale Tonickăi şi ale celorlalte femei, aşa cum, de altfel, i se întâmpla unchiului adeseori.

Străzile erau înţesate de lume. Ştirea cu privire la patrulele militare pe arterele principale ale oraşului îi ispitea pe curioşi. Printre aceştia îşi făcură apariţia numeroşi muncitori reveniţi de pe front, pentru care flintele aşezate în piramidă nu însemnau nimic deosebit. Se uitau la ele cu aroganţă, iar soldaţii întorceau capul într-o parte, preferind să nu dea ochii cu ei.

Telefoanele între comitetul naţional şi autorităţile militare austriece zbârnâiau neîncetat. Redacţiile primiră la amiază ştirea despre tulburările ce izbucniseră la Viena şi se grăbiră s-o comunice opiniei publice. Curierii de la *Nârodni Politika* scriseră conţinutul telegramei cu literă de-o şchioapă pe hârtie de ambalaj şi o lipiră pe poarta clădirii.

Aşa se face că a doua zi după înspăimântătorul marş al regimentului de honvezi pe străzile Pragăi, unităţile militare începură să se retragă în cazărmile lor. Soldaţii se duceau bucuroşi şi le făceau cu coada ochiului, cât se poate de cuviincios şi fără echivoc, celor ce staţionau pe trotuare. Războiul luase sfârşit şi pentru ei.

Sokolii trufaşi, cu burţile strânse în cingători de piele, ieşiră fe străzi.1 Străzile îşi recăpătară pitorescul din ajun, steagurile împodobeau toate clădirile, iar femeile purtau în locul toaletelor simandicoase, costume naţionale multicolore.

Unchiul avea impresia că asistă la un spectacol al Naţionalului cu „Mireasa vândută” şi pe buze i se strecură melodia „Credincioşi iubirii noastre”...

Alegerea mobiliei nu era însă singura lui preocupare. Ea trebuia să fie doar o momeală. Griji mai mari avea cu locuinţa, drept care se decise să acţioneze imediat, atâta vreme cât la Praga mai domnea haosul şi proprietarii erau încă descumpăniţi, neştiind cum va evolua situaţia.

Mintea sa ageră reflectă la iuţeală şi exact: trebuia să găsească o locuinţă spaţioasă, nu prea scumpă, căci omul nu are voie să arunce banii pe lucruri atât de banale cum ar fi de pildă un dormitor, iar ceva mai deosebit nici nu intenţiona să facă în casă. În sinea lui îşi făurea totuşi o imagine frumoasă: vedea instalat în una din încăperi biroul întreprinderii sale de pompe funebre, unde urma să-i primească pe reprezentanţii mai distinşi ai familiilor îndurerate şi unde şarmul său ar fi avut un câmp mai larg de desfăşurare decât în dugheana aceea înghesuită.

Paşii îl purtară în strada Jecnî, spre casa pe care cu o zi înainte atârnase cu propria sa mână acel steag atât de disputat. Mai flutura şi acum deasupra ei şi asta era bine.

Încă de atunci observase pe unul din geamurile de la parterul clădirii un anunţ: „închiriem apartament”. Asemenea anunţuri se vedeau pe atunci în Praga dfjstul de multe, căci războiul schimbase destinele oamenilor.

Spiritul lui agitat elaboră pe loc un plan desăvârşit, cum anume să beneficieze de cunoştinţa sa întâmplătoare

— De fapt dezagreabilă – cu domnul proprietar.

Pătrunse în clădire şi-i ceru portăresei să-i explice unde locuieşte stăpânul imobilului. Scotocindu-se cu acest prilej în buzunar, de unde pescui o monedă pentru un bacşiş modest, obţinu informaţii precise în legătură cu apartamentul în cauză: etajul întâi, bucătăria spre curte, camerele la stradă, closet, apă curentă, palier, ce mai, „o locuinţă *erste klasse*[9], anume făcută pentru o familie

9 Clasa întîia (germ.) (n. t.).

cumsecade, dacă se poate fără copii, nu de alta, dar puşlamalele astea zbiară pe scară de-ţi sparg urechile”, cum binevoi să spună portăreasa, cu severitate.

Unchiul Josef clătină din cap, în semn că e întru totul de acord. Apoi urcă la etajul al doilea şi sună la uşa apartamentului în care locuia domnul proprietar.

Acesta nu-l recunoscu, dar unchiul Josef avu grijă să-i amintească.

— Am avut cinstea, nu de mult, să vă salvez, stimate domn. Dacă vom analiza situaţia în asamblul ei, sunt încredinţat că veţi aprecia acest lucru, spuse el, aşezându-se cu eleganţă pe scaunul cu speteaza dreaptă, ce-i fu oferit, într-un somptuos salon umbrit de doi palmieri.

— Da, acum cred că vă recunosc… Desigur, aveţi dreptate, a fost un moment foarte dificil. Astăzi omul nu mai ştie pe ce lume trăieşte, se plânse proprietarul pe un ton tânguitor. Mi s-a părut destul de ciudat, ca un domn cultivat, cum sunteţi dumneavoastră, să umble alături de nişte găzari zdrenţăroşi.

— În cazul dumneavoastră însă a fost o adevărată binecuvântare. Şi, în afară de asta, azi e greu de spus cine este şi cine nu este găzar. Părerea mea este că se vor produce mari schimbări.

— Cum? Dumneavoastră credeţi că s-ar mai putea întâmpla şi altceva? se sperie prudentul proprietar.

— Vedeţi singur cum e cu făina în timp de război. Auziţi cum strigă oamenii împotriva speculanţilor. Mi-e teamă că vor urma şi acte de violenţă…

— Din fericire, n-am niciun fel de rezerve. Nu sunt negustor, ci doar proprietar de imobil.

— Da, dar aveţi un apartament liber! Atenţie, scumpe domn… Se aşteaptă, şi asta foarte curând, o mare lipsă de locuinţe, pentru că Praga, capitala noului stat, va înfiinţa noi instituţii şi va angaja noi funcţionari.

Proprietarul, care n-avea idee de adevărata tactică şi strategie, se bucură:

— Asta, pentru noi, n-ar fi rău.

— Aparent, stimate domn, aparent. Azi e greu de ştiut ce e rău şi ce nu e. E de aşteptat ca republica să repartizeze singură locuinţele, căci altfel nici nu se poate, atunci când guvernează poporul. Şi de guvernat el va guverna, cred că v-aţi dat seama de acest lucru.

Proprietarul se luptă să-şi tragă răsuflarea:

— Doar n-o să…

— Ba da…

— În cazul ăsta mă duc să scot chiar acum anunţul de închiriat, izbucni stăpânul imobilului.

— La ce-ar folosi. Toată strada ştie. Aş avea o propunere mai bună. Apartamentul îl iau eu şi în felul ăsta vi l-am salvat. În schimb trebuie să fiţi culant şi să stabiliţi o chirie acceptabilă, deoarece sunt singur, sau, să zicem, cel mult cu soţia, dar fără copii. Cu alte cuvinte, un chiriaş ideal. În afară de asta, locuinţa în cauză nu e foarte bine înzestrată, dar pe mine nu mă deranjează, sunt o persoană modestă. Baie nu are, nu-i aşa? Păi, vedeţi… Nu mai vorbesc de faptul că în toată clădirea nu există spălătorie.

— Stimate domn, pe câte ştiu, băi nu sunt nici la Shonbrunn.

— Da, se poate, numai că eu nu vreau să locuiesc în Shonbrunn, ci pe strada Jecnă din Praga. Aştept oferta dumneavoastră, onorate domn.

Înfăţişarea lui distinsă îl impresionă puternic pe proprietar.

— Îmi este îngăduit să vă întreb ce ocupaţie aveţi?

— Sunt om de afaceri şi, printre altele, proprietarul întreprinderii de pompe funebre Weinert şi Fuchs. Firmă serioasă, înregistrată.

Judecând că un bărbat cu o profesiune atât de sobră nu putea fi un vântură-lume, proprietarul se decise să-i închirieze apartamentul. Asupra chiriei se tocmiră multă vreme şi cu cea mai mare grijă. În cele din urmă, oftând şi ştergându-şi fruntea năpădită de o sudoare abundentă, proprietarul acceptă propunerea unchiului, bucurându-se în taină că avea să-i majoreze chiria de îndată ce se va ivi

prilejul.

Naivul nu cunoştea viclenia lui Ulise! Bunul meu unchi îi dădu să semneze o înţelegere definitivă, pe care el însuşi o alcătuise pe loc. Era plină de întorsături stilistice iscusite, dar în esenţă nu conţinea decât o singură prevede: cuantumul chiriei poate fi modificat numai în cadrul unei modificări generale a salariilor. Nebănuind ce ascundea de fapt această frază, proprietarul semnă înţelegerea.

Până la urmă, cei doi se despărţiră amical, unchiul îl felicită pe stăpânul imobilului pentru faptul de a fi închiriat'atât de scump un apartament liber de atâta vreme, iar la rândul său proprietarul îl felicită pe unchi pentru obţinerea unei locuinţe excelente, la un preţ atât de avantajos.

A fost, de altfel, prima şi ultima lor întâlnire amicală. După aceea unchiul Josef a locuit în apartamentul acela toată viaţa, plătind o chirie mică, în timp ce proprietarul s-a judecat cu el în permanenţă şi fără succes, pentru majorarea ei. N-au mai vorbit unul cu altul nici măcar la procese, unde îşi trimeteau doar avocaţii. Datorită contractului cu pricina, proprietarul a pierdut toate litigiile, întrucât o sporire generală a salariilor nu s-a produs niciodată. Unchiul s-a judecat cu el, impulsionat de o mare bucurie lăuntrică, afirmând că litigiile astea au darul să-i purifice sângele. În schimb, proprietarul, bolnav de ficat, a avut de suferit de pe urma lor.

Trebuie spus că atunci nu s-a ajuns nici la cumpărarea dormitorului stil, aşa cum propusese unchiul Josef, nici a dormitorului modern cum visase Tonicka. În cele din urmă, a cumpărat, în condiţii foarte convenabile, o mobilă veche de la nişte moştenitori. A convins-o apoi' pe aleasa inimii că e vorba de o mobilă nouă, rămasă de mai multă vreme în depozit, şi că o cumpără deoarece" corespunde întru totul intenţiilor şi sfaturilor ei.

Iar ea l-a crezut, ba mai mult, până la urmă n-a mâi insistat în nicio privinţă, înţelegând că pentru fericirea viitorului ei liniştit (de altfel era şi timpul, căci începuse să

simtă şi ea povara anilor), trebuia să se conducă după dorinţele unchiului.

A procedat aşa toată viaţa şi a dus-o bine pe acest pământ.

*

Cea mai mare curiozitate a femeii este aceea că nu are o gândire logică. Ţine minte, băiete, gândurile ei se îndreaptă întotdeauna în altă direcţie decât ale bărbatului şi, adeseori, convingerea lui nezdruncinată că face un lucru perfect se izbeşte de neînţelegerea femeii. Ia-mă de exemplu pe mine. Cinstit vorbind, eu am. Depus toate eforturile ca s-o cuceresc pe Tonicka, apropiata inimii mele, care putea, în plus, să-mi asigure un viitor liniştit, căci un bărbat la vârsta mea oboseşte fie el şi cel mai fermecător vântură-lume, iar viaţa îl obligă să aibă în preajma lui o femeie echilibrată, capabilă să-l îngrijească la nevoie. De altfel am vorbit deschis cu Tonicka despre toate astea şi, cum desigur ai sesizat, pe noi nu ne-au apropiat-întâlnirile naive prin parcuri, ci alegerea mobilei sau vizitarea locuinţei, unde curând au năvălit zugravii, care, potrivit sfaturilor şi dorinţelor ei, au pictat clormi-

— Torul cu trei modele de trandafiri, iar în camera de zi, unde instalasem un birou american, au tras un verde ţipător de sus până jos. În bucătărie i-am pus să facă nişte cavaleri negri neobişnuit de lucioşi, care se înclinau în ’ faţa unei doamne în crinolină; se întindeau în sus pe tot peretele, împrumutând încăperii o atmosferă casnică, frumoasă şi intimă. Nu spun că mi-a plăcut, dar am înţeles că aşa e bine „de vreme ce ea îşi dorea acest lucru. Cu greu îşi poate închipui cineva un interes mai profund şi mai sincer decât acela pe care l-am nutrit eu faţă, de Tonicka. Şi totuşi, să nu crezi că nu mi-a pricinuit şi ea destule clipe de amărăciune, despre care îţi voi vorbi curând. Şi asta, pentru că, în loc să încerce să înţeleagă profunzimea sentimentelor mele, a adoptat convingerea sexului gingaş că toate astea nu erau decât o capcană pentru a o înşela mai uşor. Naivă e femeia care îşi imaginează că tocmai eu

aş fi omul dispus să arunce banii pe zugrăvitul şi amenajarea locuinţei din nu ştiu ce extravaganţă, sau de dragul risipei!

*

Şi s-a întâmplat ceea ce trebuia să se întâmple! în sfârşit, de bine de rău, casa era aranjată. În camera mare unde într-un colţ fusese instalat mai de mult biroul şi unde urma deci să fie concentrată activitatea comercială a firmei Weinert şi Fuchs, se înălţă, pe unul din pereţi, o oglindă uriaşă, aşa cum poruncise gustul neîndoielnic al Tonickăi. Ideea nu era chiar atât de rea pe cât s-ar fi părut, nu de alta, dar şi în această încăpere vizitatorul trebuia să fie conştient de existenţa sa. Numărul celor ce mai uitau de necazuri uitându-se în oglindă sau pieptănându-şi părul era destul de mare, chiar dacă în majoritatea cazurilor era vorba de nişte urmaşi îndoliaţi. Îndeosebi văduvele adoptau adeseori atitudini foarte atractive... Se mai afla acolo şi un bufet, înalt şi sculptat artistic care, desigur, nu avea nimic comun cu oglinda, dar ţinea de distincţia sufrageriei în epoca respectivă. Şi mai era, bineînţeles, şi o canapea de pluş înflorat cu speteaza înaltă, pe a cărei margini se aflau înşirate tot felul de zorzoane mărunte, ce cădeau în capul vizitatorului la orice mişcare mai bruscă şi, în finej în mijlocul odăii trona o masă cu scaune străjuite de un candelabru gigant.

Dormitorul era simplu şi de bun gust, dar mai cu seamă ieftin, inclusiv icoana madonei – plasată deasupra paturilor – care îşi ridica privirea spre cer şi îşi frământa cu gingăşie mâinile. Lavoarul era de marmură, iar pe el se afla un lighean din faianţă colorată şi o cană de porţelan pentru apă. Curând avea să miroasă aici a pomadă de îngrijit mustaţa, dar deocamdată pe noptiere stăteau două lămpi de alamă, cu abajur de pânzg şi nu se simţea decât mirosul de zugrăveală proaspătă.

Se lăsa înserarea. În ziua acea unchiul Josef îşi neglijase considerabil afacerile, căci ardea de nerăbdare să-i facă Tonickăi marea surpriză.

Era încredinţat că i se va tăia răsuflarea de fericire văzând toate astea şi de aceea cumpără o sticlă de vin. Cu acest prilej îşi aminti că odată, demult (Ah, Doamne, cât de mult e de atunci!) îl aşteptase, în odaia sa de student de la Viena, pe fluturele acela multicolor ce purta numele de Viky. Pe atunci credea că pentru cucerirea unei femei e suficient să ai o inimă fierbinte. Acum nu era vorba de contesa Victoria, ci de o fată simplă şi înţeleaptă, aflată şi ea la vârsta când femeile se mărită destul de greu şi asta îl îndreptăţea şi mai mult să creadă că va fi atât de copleşită, încât va izbucni în hohote de plâns.

Şi nu se înşelase. Numai că asta se petrecu din motive cu totul diferite.

O conducea, ţinând-o delicat de braţ, şi urca alături de ea de parcă ar fi mers direct în cer – fiecare treaptă un pas spre paradis. Căci nu era lipsit de simţul poeziei.

Sună şi aşteaptă, în glumă, să vină cineva să le deschidă.

— Unde o fi oare stăpâna casei? întrebă el râzând. Unde o fi de nu mă aşteaptă în prag?

Tonicka zâmbi visătoare. Bineînţeles că dorea să-l aştepte, şi bineînţeles că visa cum o să păzească plita, ca supa să fie caldă atât cât trebuie şi nu prea fierbinte, iar găluştele să nu se usuce. „Da, de treburile astea trebuie să ai grijă. Mă rog, carnea de vacă mai poate fi oricând încălzită, dar găluştele sunt înşelătoare…”

În fine, trecură pe palier, unde ferestrele mai erau şi acum acoperite cu hârtie colorată, rămasă de la vechiul chiriaş, intrară în bucătărie unde zăboviră doar câteva clipe, din pricina dezordine! ce mai domnea încă acolo, şi, în sfârşit, se aşezară în camera de zi, unde pe maşă se afla sticla cu vin şi o farfurie cu prăjituri.

— Pentru viitorul care ne aşteaptă, începu unchiul, ridicând paharul cu un aer enigmatic.

Tonicka sorbi vinul şi spuse cuviincios:

— Nu ştiu la ce vă gândiţi.

— Ei, nu ştiţi, ştiţi foarte bine! Nu-mi pot imagina în casa asta altă femeie decât pe Tonicka mea.

Tonicka lăsă capul în jos şi oftă. Ce frumos fuseseră rostite aceste cuvinte!

— Şi când… credeţi… când ar trebui să fie? întrebă ea la obiect.

Unchiul dădu repede paharul pe gât şi izbucni cu însufleţire:

— Chiar acum. Viaţa e scurtă, scumpa mea, şi se duce fără întoarcere. Nu trebuie să şovăim. Să mergem alături, Tonicka!

Nu lăsa deloc impresia că vorbele lui ar fi tulburat-o câtuşi de puţin, cu toate acestea le acceptă ca pe o invitaţie de a continua vizitarea apartamentului.

Se uită cu ochi de cunoscătoare pe fereastra dormitorului, din păcate dădea spre stradă, dar, oricum, tot aici va pune dimineaţa aşternutul la aerisit, căci, din fericire, strada nu pare să fie prea zgomotoasă. Va trebui îns să aibă grijă să nu ae? iseascâ luni dimineaţa, când trec gunoierii.

— Mai lipsesc plăpumile. N-am apuca-t încă să le procur, murmură unchiul în şoaptă. N-avem decât pleduri, dar deocamdată-ajung, căci amândoi. Ardem de dor, nu, nu spune că nu, simt cum îţi bate inima…

Fire meditativă, unchiul Josef nu se aprindea decât rareori, acum însă era într-un moment când de mult nu mai avusese o femeie lângă el.

Dar Tonicka se smulse cu violenţă din îmbrăţişarea lui.

— Acum chiar că nu ştiu la ce vă gândiţi! V-am întrebat doar, cât se poate de limpede, când aţi vrea să…

— Dacă te gândeşti”la ce mă gândesc şi eu, atunci, imediat. Dacă te gândeşti la căsătoria formală, atunci… Şi aici unchiul şovăi.

— Atunci ce? Fără cununie nu putem locui împreună sub acelaşi acoperiş. Ce-o să spună oamenii despre noi?

— Cine ne cunoaşte, în afară de portăreasă?…

— Nu e vorba de portăreasă, domnule. E vorba de data căsătoriei, dacă am înţeles bine oferta dumneavoastră.

— Sigur, sigur, bătu unchiul în retragere. Aşa m-am

gândit. Există însă nişte circumstanţe de natură să amâne acest eveniment. Da, draga mea, nişte circumstanţe de ordin extern, neesenţiale, determinate de alte circumstanţe… Pe scurt, în momentul de faţă, încheierea căsătoriei noastre este împiedicată în primul rând – chiar dacă asta sună ciudat – de naşterea statului cehoslovac independent, care, desigur, ne umple inima, şi unuia şi altuia, de o nespusă bucurie patriotică…

— Acum nu mai pricep absolut nimic! spuse ea cu sinceritate.

— Te înţeleg, mărturisi unchiul Josef, şi o cuprinse din nou în braţele sale fierbinţi. Dar nici eu nu pot să pricep atitudinea dumitale. Mă refuzi după ce am aranjat locuinţa aşa cum ai dorit!

— Nici vorbă de aşa ceva, dar trebuie să mă înţelegeţi că nu pot să fiu ibovnica dumneavoastră!

— Vai, ce cuvânt! exclamă unchiul revoltat.

Poate că multe femei ar fi fost dezgustate de felul lui de a se exprima, dar Tonicka era originară dintr-un sat de prin împrejurimile Karistejnului, unde trăiesc oameni simpli şi vânjoşi care nu se sfiesc să spună lucrurilor pe numele lor adevărat.

— Dar ce altceva înseamnă asta? replică ea fără jenă. Dacă nu v-aţi gândit la căsătorie nu trebuia să aranjaţi apartamentul.

Ofensată, se înapoie în camera de primire, de data asta însă nu se mai aşează. Nu era un semn bun. Unchiul Josef se lăsă uşor pe canapeaua care îi îmbia parcă pe amândoi să se întindă, aşa cum s-ar fi cuvenit din partea unei perechi de îndrăgostiţi ce se respectă.

Dar ei nu erau amanţi, iar Tonicka n-avea niciun chef de aşa ceva.

— Ţin să te asigur, domnişoară Toni, că mă gândesc cu toată seriozitatea la cununia noastră, suspină unchiul.

— Când? întrebă ea cu claritate şi fără tocmeală.

— Când va fi cu putinţă… După terminarea divorţului.

Cuvintele lui răsunară solemn, dar, ciudat, în sufletul ei

stârniră o panică înspăimântătoare.

— Vreţi să spuneţi… că sunteţi însurat?!!… izbucni ea cu o voce trădând deopotrivă onoarea jignită a femeii şi lacrimile gata s-o podidească.

— Nici vorbă! Pur şi simplu, nu sunt încă divorţat, între mine şi fosta mea soţie există acum o graniţă. Divorţul nu se rezolvă uşor într-un singur stat, darmite în două! E o chestiune politică, înţelege, pentru numele lui Dumnezeu!… ’

— Frumoasă politică să momeşti o fată în casa ta şi…

Lacrimile îi ţâşniră deodată din amândoi ochii şi Tonicka zbură ca o săgeată din locuinţa amenajată după gustul ei. Uşa bufni, făcând să se cutremure întregul imobil.

Unchiul Josef rămase pe canapea, căci n-avea niciun rost să se ridice. În asemenea momente, femeia nu poate fi reţinută pentru nimic în lume.

Stătea singur în camera încărcată de mobilă, dar nespus de pustie în acelaşi timp. Stătea în propria sa locuinţă) cu sentimentul că dacă s-ar fi mişcat, paşii lui ar fi stârnit ecouri de-a dreptul înfricoşătoare.

„Afurisită femeie!

Afurisită situaţie!

Afurisită republică!” blestemă unchiul Josef, deşi, în mod normal, era obişnuit să privească situaţia politică, în desfăşurarea ei, ca pe un lucru ce nu stă în puterea omului s-o schimbe.

„Afurisită eliberare! Cine v-a cerut stat independent?!? Cine a ţinut să aibă frontieră, aşa, pe nepusă masă!?!”

Stătea întins pe canapea şi hulea noul guvern. Iată ce face din om dezamăgirea.

’ *

Un bărbat adevărat, băiete, trebuie să aibă întotdeauna la îndemână câteva variante, pentru ca atunci când nu-i reuşeşte una să poată recurge la următoarea. Nesăbuiţii ’ trag de aici concluzia că e nevoie să aibă câteva femei. Desigur şi asta e posibil, ba chiar distractiv, dar de puţine ori aduce bucurie. Eu unul socot că bărbatul trebuie să aibă

înainte de toate mai multe interese. Dacă n-a izbutit cu femeile, să aibă, de pildă, pasiunea vânătorii şi, fireşte, trebuie să aibă succes şi la femei, de vreme ce are succes la vânătoare. Îţi dai seama, sper, că spun asta la figurat. Eu mă aflam în situaţia în care numai dacă-mi călăuzeam gândurile spre o activitate folositoare puteam să-mialung încruntarea de pe frunte. Nu-i stă bine unui bărbat în toată firea să stea pe canapea, fie ea chiar de pluş şi cu spetează înaltă, şi să jelească. Spiritul agitat trebuie să fie ursita lui. Am înţeles că impasul dureros, provocat de lipsa de înţelegere din partea drăgălaşei Tonicka, însemna pentru mine un avertisment. Da, mă lansasem cu toată înflăcărarea în treburile legate de amenajarea locuinţei, în timp ce sursa propriu-zisă a intereselor mele trebuia să fie de fapt prăvălia aceea nu prea arătoasă, cu firma coşcovită. Căci comerţul şi întreprinderea reprezintă adevăratul câmp de desfăşurare a spiritului bărbătesc. Nu ezit să spun, băiete, că înfrângerea suferită în faţa Tonickăi m-a condus înapoi la îndeletnicirea mea propriu-zisă, pe care o neglijasem cu atâta uşurinţă. M-am ridicat deci de pe canapeaua de pluş şi primul lucru pe care l-am făcut a fost să procur pentru prăvălie o mobilă nouă – bineînţeles de ocazie – menită să transforme văgăuna aceea amărâtă, într-un birou prezentabil. Îţi aminteşti, desigur, că în acel superb magazin al întreprinderii de pompe funebre de la Viena, unde fusesem să duc tratative pentru înmormântarea Anezkăi, m-a impresionat profund momentul în care proprietarul a apăsat pe un buton de sonerie şi în birou şi-a făcut numaidecât apariţia funcţionarul său. Ei bine, această sonerie mi-a stăruit în minte atunci când mi-am reamenajat magazinul şi numai de aceea am pus să se înalţe acolo – în schimbul unei cheltuieli modeste – un perete de scânduri cu care am despărţit încăperea destinată tratativelor cu îndureraţii urmaşi, de colţul rezervat domnului Sustr. Acolo a încăput doar o măsuţă de dimensiuni reduse, dar cu un sertar voluminos în care putea fi pusă, fără nicio dificultate, chiar

şi o sticlă de un litru, fapt nu lipsit de semnificaţie. În afară de asta mai trebuia angajat un funcţionar, nu de alta, dar nu eram deloc dispus să-mi pierd vremea în dugheană, numai pentru plăcerea de a-l suna pe servitor. Să găseşti însă un om în stare să exercite meseria noastră sumbră, dar necesară, nu e deloc uşor. Cui puteam să-i încredinţez această importantă misiune, dacă nu domnului Sustr, chiar dacă presimţeam că în sertarul măsuţei, în locul unei singure sticle aveau să apară, de bună seamă, două!

*

Cinstit vorbind, despre domnul Sustr unchiul Josef ştia doar atât că bea rom sau „Ucigă-l toaca”. Pe atunci şefii nu se prea interesau de subalternii -lor.

Acum însă, când dorea să-l aibă cât mai grabnic la îndemână pe locţiitorul său şi să-i dea dispoziţii urgente, se văzu silit să se deplaseze la adresa lui, întrucât pe vremea aceea telefonul era o raritate.

Spre marea sa bucurie, constată că nu locuia departe. De altfel, în Praga, nimic nu era departe pe atunci, iar Královske Vynohrady avusese până nu de mult statut de district independent.

Urca pe scara vechiului imobil şi se gândea cu ce avalanşă de porunci să-l asalteze pe angajatul şi locţiitorul său. „Dacă e beat, şi asta e mai mult decât probabil, o să-i treacă beţia al dracului de repede! mai cu seamă când o auzi că am intenţia să-i pun şi telefon în prăvălie!”

Veni să-i deschidă o doamnă între două vârste, a cărei ţinută, dacă avem în vedere faptul că nu aştepta nicio vizită, era mai mult decât îngrijită. Îl pofti politicos să intre şi cu plecăciuni respectuoase îl conduse mai departe; era limpede că ştia totul despre el.

Bucătăria în care pătrunseră era mică şi înţesată de atâta mobilă, încât abia te puteai învârti prin ea. Se aflau aici două paturi, o masă şi un şifonier, pe lângă un bufet de bucătărie şi o maşină mică de gătit pe care tocmai fierbea o oală cu varză; încăperea era neprimitoare şi incomodă, dar unchiul Josef observă o altă uşă ce dădea, probabil, într-

un salon şi aşteptă cu nerăbdare ca doamna s-o deschidă.

Dar nici gând de aşa ceva. Femeia eliberă la iuţeală un scaun înghesuit între pat şi şifonier şi-l invită să se aşeze.

— Soţul meu trebuie să se înapoieze din clipă în clipă. S-a repezit wsă-mi facă nişte cumpărături. Zicea că azi nu-i nicio treabă la întreprindere. Dar, îl cunoaşteţi, îl trimit după ceapă şi el trage mai întâi un păhărel. Ce să-i facem, de acum încolo nu se mai schimbă, aşa rămâne. E plecat de o jumătate de oră. Asta înseamnă că până acum a dat pe gât vreo trei păhărele.

— Şi dumneavoastră îl iertaţi! Aşa e bine, o lăudă unchiul Josef încercând să se înghesuie în locul ce-i fusese indicat.

* – E un om tare cumsecade şi blajin şi poate nici nu v-ar veni să credeţi dacă v-aş spune că înainte nu bea deloc, abia după aceea…

Unchiul Josef clătină din cap în semn de încuviinţare, fără intenţia de a întreba ce anume se întâmplase cu domnul Sustr de se apucase de băutură, spunându-şi însă în sinea lui că trebuia să fie o poveste mai veche, iar buna lui soţie nu făcea acum decât să-l scuze în faţă şefului. Pe unul din pereţi atârnau câteva fotografii; în toate apărea domnul Sustr, uneori şi cu doamna, şi era nostim să vezi că omuleţul acesta ciudat fusese şi el, cândva, tânăr şi că îndeletnicirea lui nu fusese acea de pasăre neagră.

— Lucra la poştă, când era mai tânăr, la serviciul ele pensii… După aceea însă… a trecut la ciocli…

— Când după aceea, stimată doamnă? întrebă unchiul.

Răspunsul nu mai apucă să-l audă, căci afară, pe palier, se stâmi un zgomot de paşi împleticiţi; ceva căzu pe jos şi doamna îşi înălţă privirea spre cer, ştiind prea bine ce se petrece» afară. Apoi, deodată, în încăpere dădu buzna domnul Sustr. Aducea, ce-i drept, o pungă de ceapă, dar mai aducea cu el şi o beţie cumplită, care, pur şi simplu, îl ţinea de ceafă şi-i dădea brânci.

— A, s-a întâmplat ceva, nu-i aşa, domnule şef? se minună el. Bătrânica de la Pankrăc? Saut poate, flăcăul de la Vinohrady? Onderka, ştiţi, ăla de la Habisek, mi-a

făgăduit că mi-i păzeşte pe amândoi…

— Pe câte ştiu, nu s-a întâmplat nimic, dar aş avea neapărată nevoie să stau de vorbă cu dumneata, fireşte, dacă eşti în stare de aşa ceva! îl apostrofă unchiul.

— E în stare, domnule' şef, interveni doamna Sustr. Are un cap de-a dreptul miraculos. Uneori e beat criţă şi totuşi nu uită nimic; nu uită nici să-şi cumpere rachiul de la negustorul lui, credeţi-mă, domnule şef…

Unchiul Josef îşi spuse că de fapt domnul Sustr e un om fericit, pentru că-şi găsise o femeie capabilă să considere meteahna lui drept un lucru firesc. „Şi, zău, nimic nu e mai frumos pe lumea asta. Femeia trebuie să aibă înţelegere", suspină el în adâncul său, gândindu-se cu amărăciune la Tonicka.

Domnul Sustr se apucă să-şi scoată paltonul, fapt nu lipsit de dificultăţi; pe de-o parte din pricina mişcărilor sale nesigure, iar pe de alta, pentru că doamna voia cu orice chip să-i agaţe haina în dulap, ceea ce presupunea ca unchiul să se ridice de pe scaunul lui, spre a-i face loc să ajungă la destinaţie.

— De fapt, n-ar mai fi fost cazul să te dezbraci, domnule Sustr. Mergem înapoi la prăvălie, după masă vin meseriaşii să se apuce de lucru.

— Să se apuce de lucru? Aud bine, domnule şef?

În chichineaţa aia!?!…

— Da, domnule Sustr, o extindem atât cât se poate, despărţim şi coridorul din spatele clughenii şi facem şi uşă. Acolo o să fie depozitul. Iar alături o să ai şi dumneata cămăruţa dumitale. Aprobarea proprietarului am şi obţinut-o.

Domnul Sustr se întoarse cu faţa spre soţia lui:

— Ai auzit ţ Cămăruţa mea! Asta zic şi eu şef!! Asta o să facă din cotineaţa noastră o întreprindere cum scrie la carte. Ehei, mi-am zis eu asta de cum v-am văzut, atunci când aţi venit pentru întâia oară şi eu am crezut că binevoiţi a fi de la percepţie sau de la tribunal. Doamne, Dumnezeule, au trecut de atunci vreo cincisprezece-

douăzeci de anişori!... Dar, dacă nu mă înşel, spuneaţi că meseriaşii vin abia după amiază... Gata, mă micã, ce stai, fă repede un ceai, vreau să spun, un grog, nu-i aşa, asta se înţelege de la sine...

— Avem vin de măceşe, ceva *alaboner,* spune doamna şi se cocoţă numaidecât pe un scaun de unde întinse mâna spre adâncul dulapului.

Era cu două capete mai înaltă decât domnul Sustr şi, în felul acesta, putea să ascundă băutura într-un loc unde bătrânul n-avea cum să ajungă.

— Mda, nu e rău, aprobă domnul Sustr iniţiativa ei, dar fiţi atent, domnule şef, vinul ăsta e al dracului de înşelător.

După ce doamna umplu paharele, unchiul Josef realiză că aceşti doi bătrâni stau ceasuri întregi în această magazie ticsită şi beau împreună.

— În sănătatea dumneavoastră, doamnă Sustrovă, începu unchiul. Şi să ne mfeargă bine afacerile...

— De câştig nu ne putem plânge, nu-i aşa, mămico? De altfel, nouă ce ne mai trebuie? Mai nimic, spuse domnul Sustr cu o voce tristă, şi dădu paharul peste cap.

— Acum nu ne mai trebuie nimic. Doar un pic din ăsta, încuviinţă doamna, arătând spre sticla cu vin.

Vinul era dulce şi tare şi, de bună seamă, câteva pă' hărele ar fi fost deajuns ca să-ţi moaie picioarelp.

— Domnul Sustr trăieşte bine, de vreme ce-i faceţi asemenea leacuri dătătoare de viaţă!

— Da, aşa e, numai că durează al dracului de mult până faci o sticlă din asta, şi omul îşi pierde răbdarea, interveni domnul Sustr, degustând vinul îndelung.

Era limpede că în felul acesta se scuza pentru faptul că mai bea şi altceva.

— De altfel, nici nu-l bem decât de sărbători sau de zile mari, când ne vine un oaspete ca dumneavoastră, ţinu să sublinieze doamna Sustrovă, zâmbind.

— Sau când bem în cinstea lui Otik! se grăbi să adauge domnul Sustr.

— Ştiţi, Otik e băiatul nostru, reluă doamna, după ce-şi

umplu din nou paharul. Îl sărbătorim întotdeauna, de ziua lui.

— Acum e aici, rosti domnul Sustr cu gingăşie, arătând spre odaia învecinată. E singur acolo, dar e la el acasă şi e tot timpul cu noi.

— N-aţi vrea să-l vedeţi? întrebă doamna.

Unchiul Josef dădu din cap, stânjenit.

Domnul Sustr deschise uşa şi intrară toţi trei într-o cameră aproape pustie şi întunecoasă, cu perdele groase trase în permanenţă. Două flori mari ornamentale, cu frunze tari, împodobeau un scrin îngust, transformat în altar. În mijlocul altarului se înălţa o urnă funerară şi, în dreptul ei, ardea o candelă.

Pe pereţi atârnau draperii negre cu cusături şi înscripţii argintii. O coroană mare, vestejită, zăcea pe jos în faţa altarului. În rest nimic, decât un miros îmbâcsit de lumânări arse, şi aer stătut. Şi o linişte mormântală.

Era un cimitir particular, cu un singur răposat. Pe un perete atârna o fotografie mare, cu ramă rotundă, înfăţişând chipul bucălat al unui copil cu capul exagerat* de mare.

— Băiatul nostru, murmură doamna Sustrovă. A suferit multă vreme, sărăcuţul. Acum e mai bine.

— Cât a trăit, numai necazuri am avut cu el. Toată noaptea ţipa şi se zvârcolea, mititelul. Acum nu mai ţipă, ele mulţi ani nu mai ţipă.

Doamna atinse mucul de la candelă şi spuse cu mândrie:

— E frumos aici, nu-i aşa?

Unchiul Josef, care în viaţa lui nu suportase priveliştea sicriului şi-l deprima prezenţa morţii, clătină din cap aprobator, fără să scoată o vorbă.

— Atunci am plecat de la poştă, – explică domnul Sustr.

De atunci a început să bea, ca după un timp să i se alăture şi soţia, ajungând amândoi la concluzia că beţia ar fi un mijloc de a birui cumplitul sentiment al părăsirii. De atunci trăiesc înghesuiţi în preajma unui cimitir încăpător. Domnul Sustr s-a dedicat întru totul morţii, făcându-şi din

ea o profesiune. În felul acesta putea să aducă acasă coroanele ce nu mai aveau loc pe mormintele altora şi să le depună în faţa urnii fiului său.

Unchiul Josef ieşi din odaie. Dădu la iuţeală paharul pe gât şi vinul dulce şi parfumat i se păru deodată amar. Îşi luă în grabă rămas bun, cu toate că cei doi încercară să-l mai reţiţiă. Doamna îşi mai umplu la repezeală un păhărel, apoi ascunse sticla la loc, în fundul şifonierului, sub privirea melancolică a domnului Sustr.

Unchiul Josef mergea încet pe străzile aglomerate de oameni vii, asculta freamătul şi râsul lor sănătos şi în sinea lui îşi spunea: „Omul nu încetează niciodată să se minuneze de destinele altora. Sunt crude, înfiorătoare, încurcate, de toate felurile. Dar sunt omeneşti şi asta le înalţă spre glorie şi frumuseţe.”

★

Oricât de mult ar zăbovi domnul Sustr la băutură, îndatoririle de serviciu şi le respecta cu sfinţenie. Aşa se face că se înfăţişă la timpul potrivit în prăvălie, spre a-i supraveghea pe meseriaşii ce învioraseră încăperile mohorâte ale dughenii cu freamătul activităţii lor creatoare. Faptul că domnul şef se apucase să reamenajeze întreprinderea îi umplu inima de bucurie. Era dispus să accepte până şi telefonul, în care n-avea încredere, numai pentru că avea să facă dintr-o prăvălioară amarâtă o instituţie într-adevăr elegantă, destinată ultimelor treburi ale omului pe acest pământ. Căci domnul Sustr era sincer îndrăgostit de sumbra-i profesiune.

— Acum, după război, întreprinderea noastră va lua un avânt nebănuit, îi spuse unchiul visător, în timp ce stăteau amândoi pe trotuar, iar dinăuntru se auzeau lovituri sacadate de ciocan. Pentru asta însă, e nevoie să facem de pe acum rost de un anume personal. Dumneata eşti singur la toate şi asta nu e bine. Omul pe care-l vom angaja trebuie să aibă clasă. Profesiunea noastră nu e o ocupaţie, ci o chemare. Principalul însă e ca omul să nu fie beţiv. Ştii la ce mă gândesc, nu-i aşa, domnule Sustr?

— Bănuiesc, mă rog frumos, răspunse umil subalternul. Beţiv în niciun caz! Dar de băut, fără îndoială, poate să bea, pentru că aşa cere această profesiune, soluţionă în cele din urmă domnul Sustr cumplita dilemă în care se împotmoliseră. Să n-aveţi nicio grijă, voi căuta şi voi găsi omul corespunzător, lăsaţi pe mine.

Şi-l găsi, şi încă foarte curând. Unchiul Josef, bineînţeles, se arătă prudent. Socoti că mai întâi ar fi fost bine să-i facă o vizită acasă bărbatului cu pricina. Să angajezi pe cineva într-o întreprindere de pompe funebre nu e ca şi când ai tocmi un zidar să-ţi repare pereţii. Despre asemenea persoane trebuie să ştii totul. Trebuie să-l vezi cum se comportă acasă şi ce gândesc despre el vecinii.

— Îmi îngădui să fiu întru totul de acord cu dumneavoastră, domnule şef. Omul nostru, domnul Bacik, locuieşte la marginea Pragăi, dincolo de Branik. În felul acesta facem şi noi o ieşire în natură.

Până la Branik au mers cu tramvaiul, de acolo au închiriat o trăsură. Era o zi răcoroasă, dar plăcută. Pe dinaintea ochilor li se perindau căsuţele scunde, înşirate de-a lungul şoselei, iar ei trăgeau în piept cu nesaţ aerul curat şi proaspăt. Unchiul Josef se însufleţi, aducându-şi aminte de Italia şi Galiţia, şi era într-o dispoziţie de zile mari…

Oricine l-ar fi văzut pe domnul Bacik, ar fi ghicit cu mare uşurinţă că acest bărbat nu poate avea o aversiune principială faţă de băutură. Numai cine suferea de daltonism n-ar fi fost în stare să-şi dea seama ce înseamnă nasul acela vineţiu, de o rară frumuseţe, plantat pe faţa lui stacojie.

Şi totuşi domnul Bacik era un om cumsecade şi blajin, iar chipul său împurpurat nu trăda nici urmă de necinste sau viclenie. Pe unchiul Josef îl impresionă cel mai mult statura lui puternică şi impunătoare. „Va fi bărbatul ideal în fruntea cortegiului, îşi spuse el în sinea sa. Numai să-i încapă uniforma noastră. Dar nu-i nimic, în cel mai rău caz punem să i se coasă una nouă. Asemenea talie merită acest sacrificiu. Eşarfa neagră cu înscripţie argintie se va arcui

superb pe pieptul şi burta lui rotundă.”

Fură primiţi ca la ţară: în curte cotcodăceau găinile, la gura coteţului mârâia un dulău, iar pisica îşi lingea blana la căldurică, pe o laviţă aşezată lângă soba încinsă. Domnul Bacik îi întâmpină în pragul casei ca un gospodar ce se respectă şi-i conduse într-o odaie unde se simţea un miros plăcut de plăcintă caldă, presărată din belşug cu zahăr vanilat.

— Sper că n-am venit la hram? spuse unchiul speriat.

— La noi e hram întotdeauna; nouă, ăstora din obştea păstrătorilor de tradiţii populare ne plac serbările şi petrecerile populare, îl linişti domnul Bacik cu o voce ca din butoi.

Doamna Barikovî era o femeie scundă, jumătate din bărbatul ei, şi pe deasupra şi rotofeie. Cu toate acestea era ageră în mişcări şi se vedea limpede că domnul Bacik îi ştia de frică. La plăcintă servi cafea în nişte pahare groase, iar aluziile soţului ca, de pildă, domnul şef ar putea să aibă poftă de ceva mai consistent după o călătorie atât de îndelungată, nici nu le luă în seamă.

„Cum văd, domnul Bacik o să ajungă la lucru treaz, judecă unchiul şi abia acolo o să înceapă să tragă la măsea.” în rest, fireşte, dumnealui nu exercitase niciodată un serviciu ca âcela pe care i-J oferise domnul

Sustr, dar nu lăsa câtuşi de puţin impresia că i-ar fi teamă de el. Îi plăceau nespus de mult uniformele, iar în tinda căsuţei sale atârnau nu mai puţin de două: un veştmânt lung de pândar, cu trâmbiţa respectivă, şi o îmbrăcăminte pitorească aşa cum purtau odinioară zbirii; nu de alta, dar era absolut necesaisă aibă la îndemână recuzite pentru serbările obştei căci, vorba ceea, într-un cortegiu cum scrie la carte şi la serbările populare nu e îngăduit să lipsească zbirul sau pândarul.

— La noi e întotdeauna veselie mare, spuse domnul Bacik cu o voce răsunătoare.

— Asta aşa e, încuviinţă doamna, care, la rândul ei, purta în timpul cortegiului bonetă cu găteală, bluză cu mânecuţe

înfoiate şi frumos scrobite şi fotă cu broderie de mână, aşa cum cereau obiceiurile asociaţiei. Numai că omul meu ori de câte ori se ducea ca zbir ori ca pândar, de fiecare dată se făcea criţă.

— Altfel nu se poate. Dacă e petrecere, zbirul e dator să-i aresteze pe cetăţeni, ca apoi aceştia să se răscumpere cu bere şi, de, berea trebuie băută.

— Cu alte cuvinte, erai o victimă a profesiunii dumitale, îl încurajă unchiul, muşcând cu poftă din plăcinta fragedă.

— Aşa el Ascultă, mămico, acum ai prilejul să auzi toate astea din gura unui domn învăţat!

— Mă rog, acum o să fie poate ceva mai bine, reluă durdulia doamnă, căci pentru activitatea în obşte i s-a adus omului meu o înaltă cinstire. A fost ales staroste!

Unchiul dădu din cap afirmativ, în ciuda faptului că nu înţelegea prea bine semnificaţia acestei funcţii.

Domnul Bacik îşi plecă ochii cu modestie i se vedee limpede că în clipa aceea trăia o mare fericire.

— Ştiţi, eu i-am spus domnului Sustr că primesc cu bucurie munca în întreprinderea dumneavoastră de pompe funebre, dar cu condiţia ca duminicile să rămână ale mele. Ştiţi, duminica noi avem fie serbări, fie şedinţe de consiliu şi, vorba ceea, am de lucru până peste cap…

— Dumineca nu se înmormântează, domnule Bacfk; până şi moartea vrea să aibă ziua ei liberă, interveni unchiul Josef. Pe mine însă m-ar mai interesa un lucru. Dumneata locuieşti aici, în apropiere de Branik şi, într-un fel, ar trebui să depinzi de întreprinderea de pompe funebre Velmovî, actualmente Zelinka. Asta e, ca să zic aşa, concurenţa noastră. Mă mir că nu ai înclinat pentru un loc la această firmă.

— Domnule şef, se grăbi să-i răspundă Sustr, cu o voce gâfâită. Nătărăul era gata-gata s-o facă, dar eu i-am scos la timp din cap această prostie. Uitaţi-vă la el, e făcut totuşi pentru alt fel de întreprindere, nu credeţi?

— Şi eu cred la fel, dar de întrebat pot să întreb, replică unchiul Josef satisfăcut.

— Eu i-aş putea fi de folos domnului şef şi prin faptul că îi ştiu pe mai toţi oamenii de prin împrejurimi spuse cu chibzuinţă domnul Bacik. Înmormântările cetăţenilor din obştea noastră ar putea fi preluate de firma conaşului. Numai cât îmi aduc aminte aşa, pe din afară, aşteptăm în fiecare an cel puţin cinci răposaţi, iar eu, ca staroste, am totul sub mâna mea, căci noi pe membrii asociaţiei îi însoţim spre locul de veci cu muzică şi cu alai, în port naţional.

— La mine însă n-ai purta decât uniforma *pompes funebres,* şi asta în fruntea cortegiului mortuar, pentru că dumneata ai ţinută pentru aşa ceva, în timp ce domnul Sustr nu are, ţinu să sublinieze unchiul Josef.

Starostele îşi micşoră ochii cu voluptate.

— Auzi, mămico? îij fruntea cortegiului!

«

— După ceremonie, şeful cortegiului adună de obicei banii pentru florile aruncate în groapă şi apoi îi împarte echitabil celorlalţi domni din cortegiu. Aceştia nu sunt salariaţii noştri, şi şeful lor trebuie să se îngrijească întotdeauna să aibă efectivul complet şi să nu-i lase să se îmbete peste măsură.

— De asta aş avea eu grijă, mormăi domnul Bacik.

Dar unchiul o surprinse pe soţia lui măsurându-l din ochi şi blajinul Bacik îşi lăsă, cu sfială, capul în jos.

— Oferta dumitale cu privire la înmormântarea membrilor obştei se înţelege c-o accept, domnule Baci’k. Zece la sută din venitul net pentru o astfel de înmormântare va trece în contul dumitale.

Starosteleose învioră:

— Auzi, mămico? Astea zic şi eu cuvinte înţelepte. Şi acum, zău, mai slăbeşte-ne cu plăcintele astea. Noi bărbaţii ne ducem la sediu! Nu-i departe, domnule şef, mergem acolo şi vă arăt biroul în care lucrez.

Şi rostind aceste cuvinte, domnul Bacâk îşi linse buzele uscate de-a binelea.

— Merg cu voi, spuse doamna Bacikovă, pe un ton

categoric şi voluminosul staroste îşi lăsă din nou capul în jos.

Apoi păşiră toţi patru pe uliţa de ţară ce ducea spre cârciuma satului.

— Cinstit vă fie rangul, domnule staroste, îi întâmpână cârciumarul cu voce sonoră, şi domnul Bacik îi aruncă unchiului Josef o privire semnificativă, spre a se convinge dacă sesizase onorul ce-i fusese dat.

După aceea îl arătă înscrisul de piele, ce se cuvenea să-l poarte în calitatea sa de staroste, înscris păstrat sub cheie în scrinul asociaţiei, cu sediul, fireşte, la cârciumă, apoi drapelul şi chiar caseta în care membrii obştei depuneau amenzile pentru diferite încălcări mărunte ale regulamentului, cum ar fi de pildă înjurăturile ori rostirea unui cuvânt de origine nemţească.

— Toate astea numai în scopuri de binefacere, domnule şef! ţinu să sublinieze domnul Bacik, în timp ce sufla cu poftă în gulerul de spumă al berei.

Unchiul Josef era deprins să servească berea numai după masa de prânz, de aceea acum nu făcu decât să soarbă un pic. În schimb „mămica” Bacikovă profită de ocazie şi, manifestându-se energic, îi prescrise însetatului ei soţ doar două halbe, atât şi nimic mai mult.

Domnul Sustr, care tot timpul nu scosese o vorbă, îşi turnă în bere o doză serioasă de secărică şi, sorbind în tihnă această băutură, i se citea pe faţă mulţumirea. Berea simplă era pentru el o poşircă mult prea subţire.

Unchiul Josef îl întrebă pe domnul Bacik dacă acum, după soluţionarea problemei naţionale, asociaţia nu va şoma.

— Niciodată! tună starostele. Dimpotrivă, abia de acum încolo o să aibă de lucru. Socot că vom spori preţul cuvântului nemţesc la o coroană, ca să putem vărsa la casa centrală mai mult decât anul trecut.

— Plăteşte o coroană, domnule Bacik, interveni morocănos Sustr, cu spiritul ager chiar şi după ce consumase secărică răritră cu bere – casa e cuvânt nemţesc.

— Himmel, Herrogot, kasicka[10] e totuşi un cuvânt cehesc! se înfurie domnul Bacik, învineţindu-se la faţă.

— Aţi înjurat pe nemţeşte, altă coroană! ripostă fără milă, domnul Sustr.

— VEu dumneata ajunge omul *zugrunt,* vreau să spun la mezat, zâmbi acru domnul Bacik.

— Altă coroană,. Anunţă cu înverşunare neînduplecatul Sustr. N-ai ce-i face, în întreprinderea noastră domneşte disciplina!

Chinuitul staroste se adresă unchiului cu disperare:

— Spuneţi, domnule şef, disciplină nu e, cumva, cuvânt nemţesc?!?

— Aş zice că e mai degrabă de origine latină, dar oricum, tot străin e, iar domnul Sustr ar trebui să plătească o coroană, hotărî unchiul.

Şi astfel, încet-încet umplură caseta şi în acest timp băură pe nesimţite mai mult decât încuviinţase „mămica" Bacikovă, acesta fiind, în ultima instanţă, ţelul întregii afaceri.

În drum spre casă, domnul Sustr îi spuse unchiului:

— Bacik ăsta e un om cinstit, şi e tocmai ce trebuie pentru *gheşeftul* nostru – poftim, altă coroană. Ştiţi, a fost mulţi ani la fabrica de bere din Smichov. De altfel, se vede asta pe faţa lui, dar acum doctorul i-a interzis să mai lucreze acolo... Mda, altă coroană pentru acest doctor. În cehă se spune *lekaf.*

Domnul Sustr medita cu voce tare şi îşi administra singur amenzile. Până să ajungă acasă, adună o sumă serioasă şi îşi cumpără cu ea o sticlă de rom.

Unchiul plănuia în sinea lui ca unul dintre aceşti doi să stea în cămăruţa din faţă a prăvăliei şi să-l sune pe celălalt ori de câte ori va sosi un client. Toate întreprinderile de pompe funebre vor turba de ciudă.

— Mâine o să vină un vopsitor să ne facă în ulei vitrina şi să ne picteze pentru uşă o tăbliţă nouă-nouţă, cu o

---

10 Diminutiv de la casă, în argoul praghez (n.t.).

înscripţie aurie. Ai grijă, domnule Sustr, să facă treaba ca lumea, căci firma noastră o să ajungă, într-adevăr, o firmă mondială.

— De asta nu mă îndoiesc, domnule şef. Ştiţi, eu am tras cu coada ochiului în registrul de membri al asociaţiei păstrătorilor de tradiţii şi am găsit acolo multe persoane pe ducă, spuse domnul Sustr la obiect.

— Nu despre'asta-i vorba. Eu mă gândeam acum la faptul că oamenii nu mor numai la noi, ci, de pildă, la Berlin, la Viena, la Budapesta şiîn alte părţi. Transportul unor astfel de răposaţi, asta ar fi o treabă pentru noi.

— Ce să mai vorbim, domnule şef, dumneavoastră sunteţi un adevărat *weltman*[11]*.* Numai când mă gândesc că o să organizez o înmormântare de la Berlin la Praga, mă minunez singur de mine.

— Pentru asta însă se cere să fii perfect treaz, nu de alta, dar e cu trecere peste frontieră, ştii, domnule Sustr?…

— Cum să nu ştiu, domnule şef, se înţelege că ştiu şi că o să mă abţin. În definitiv, trecerea frontierei nu poate să dureze o veşnicie!

★

Sincer vorbind, eu nu m-am gândit la nimic serios spunând toate astea. A fost de fapt o idee de moment. Da, băiete, aşa a fost. S-ar putea să fi spus asta numai ca să nu creadă domnul Sustr că norocul acela cu asociaţia păstrătorilor de tradiţii rurale m-ar fi înduioşat peste măsură. Dar, după rostirea acelor cuvinte, am simţit că în spatele lor se ascunde o idee măreaţă. Gândeşte-te numai că lumea nouă, născută după război, se îmbogăţise cu atâtea graniţe. Oamenii nu sunt datori să se mute, ori să călătorească, dar după moarte li se îngăduie orice. Şi dacă i se năzare cuiva să moară la Praga şi vrea să se odihnească în pace la Berlin, nu există forţă pe lume care * să-l împiedice în realizarea acestui vis. Cei vii nu sunt preţuiţi, dar morţilor li se împlinesc şi dorinţele cele mai nesăbuite.

11 Om de lume (n.t.).

Mi-a fost dat să văd nişte testamente atât de stranii, de m-au apucat ameţelile şi mi s-a făcut părul măciucă citindu-le, cu toate că – slavă Domnului – nu aveau nicio legătură cu propria mea persoană... După ce am citit această frază am simţit deodată că, de fapt, descoperisem o mână de aur. Filonul, fireşte, mai era încă sub pământ, dar eu îl presimţeam. Cine mi-a strecurat în minte acea idee? Destinul? O zână binevoitoare? Nu, nu cred în asemenea basme, tocmai pentru faptul că am avut atât de mult de-a face cu răposaţii: Moartea te împiedică să crezi în prostii. N-a fost destinul, am fost eu, şi spun asta fără trufie. A fost neastâmpăratul meu spirit omenesc care îmi poruncea întotdeauna să pornesc pe un drum nou. La urma urmei, e unica aventură de care poate avea parte omul în viaţa lui însingurată. Să meargă undeva unde nu mai fusese nimeni înaintea lui. Şi chiar dacă n-ar fi decât un simplu vis, însuşi curajul de a visa înseamnă mult. Curajul de a visa, să nu uiţi asta niciodată, băiete!

*

Era un lucru neobişnuit în branşa lui, dar unchiul publică în ziare anunţuri mari prin care renumita casă Weinert şi Fuchs îşi oferea serviciile sale ireproşabile pentru transporturi, înmormântări şi exhumaţii de toate felurile în ţară şi în străinătate. La început, povestea stâmi un val de indignare. Unde s-a mai pomenit vreodată să oferi public nişte servicii atât de delicate! Pe urmă însă, măsura lui se dovedi a fi foarte înţeleaptă, întreprinderea unchiului înfăptui prima înmormântare de acest gen de la Drezda la Praga, iar domnul Sustr îşi văzu visul împlinit mai curând decât se aşteptase. Se ţinu atât de sobru, încât uită cu desăvârşire de transportul sicriului peste frontieră, astfel că înmormântarea propriu-zisă trebui să fie amânată cu o. Zi. Dar şi aşa succesul era asigurat. Unchiul se descurcă uşor, punând totul pe seama dificultăţilor întâmpinate la graniţă, iar domnul Sustr se îmbăta chiar în decursul înmormântării, spre a recupera în felul acesta timpul pierdut ca să-şi readucă memoria pe făgaşul ei normal. De atunci unchiul

nu i-a mai cerut niciodată să fie treaz în exerciţiul funcţiunii.

Bineînţeles anunţurile avură şi consecinţe nefaste, care unchiului nici prin gând nu-i trecuseră. Datorită lor aflară de existenţa lui până şi rudele cele mai îndepărtate. Fireşte, fratele şi surorile ştiau mai de mult unde locuieşte şi dacă o vreme se arătaseră în total dezacord cu comportarea uşuratecă a fratelui lor care-şi lăsase nevasta la Viena spre a se lansa în aventuri comerciale, curând au înţeles că ticălosul avusese din nou dreptate şi că tot ce face el e întotdeauna faptă înţeleaptă. Şi întrucât casa-i era pustie socotiră cu toţii că era de datoria lor să meargă la Praga să-i aducă mângâiere fratelui însingurat.

Sora lui Anna, bunica mea, rămăsese între timp văduvă şi cum locuia în Praga avea posibilitatea să se vadă şi să se ia la harţă cu fratele ei, ori de câte ori avea poftă.

Unchiul Vincenc îşi făcea apariţia din când în când, dar întotdeauna neobişnuit de solemn şi ceremonios. Şi el avea acum o şansă mare, deoarece carnea de cal devenise în timpul războiului o delicatesă, iar lumea era într-adevăr flămândă. De mult renunţase la visul său de a avea o herghelie cu cai de rasă, pe care să-i vândă treptat manejului mondial. Acum se mulţumea să facă negoţ cu acei cai care, rupându-şi un picior în urma unui accident, trebuia să ajungă neapărat la abator. Cu toate acestea îşi păstrase manierele şi ţinuta elegantă şi am impresia că, foarte curând, pentru unchiul Josef nu a mai fost taină faptul că fratele său Vincenc mai venea la Praga şi pentru alte scopuri decât acelea strict negustoreşti. Câteva văduve de război îi aşteptau vizitele cu o sfielnică nerăbdare.

Cealaltă soră, Matylda, ’ o trimise la Praga pe tânăra ei fiică, oferindu-i în casa unchiului un refugiu de câteva zile. Nu de alta, dar copila trebuia să cunoască şi ea oraşul-mamă, veşnic plin de entuziasm patriotic.

În acest caz însă, unchiul nu împărtăşi entuziasmul praghez, şi căută s-o expedieze pe copilă cât mai repede înapoi acasă. Dar, după anunţurile cu pricina nu mai izbuti

să se împotrivească avalanşei de rubedenii pe care nu le văzuseîn viaţa lui şi provenite, în cea mai mare parte, din a doua căsătorie a bătrânului Frajvald. Se întâmpla, nu o dată, să vină acasă şi să găsească pe coridorul clădirii două persoane ce nu se cunoşteau între ele, dar îi dovedeau amândouă că sunt rudele lui care nu doreau nimic altceva decât să stea de vorbă cu el şi apoi să înnopteze la casa lui. Faptul că nu se cunoşteau era considerat de ele o surpriză mai mult decât plăcută.

Dormitorul, destinat cândva altor scopuri, deveni un azil. De noapte, iar canapeaua cu trandafiri de catifea era mult prea des ocupată.

Din aceste motive, unchiul Josef începu să se gândească mai mult ca oricând la Tonicka şi, într-o bună zi, făcu o vizită la hotelul Sroubek, ca să stea de vorbă cu ea. Îl primi cu un zâmbet dulceag ce trăda totodată tristeţea şi se grăbi să-i destăinuie în şoaptă că răspândise peste tot ştirea că logodnicul ei era plecat într-o călătorie de afaceri. De altfel şi şefa bucătăriei îl întâmpână ca pe un repatriat venit de departe, amenințându-l

şăgalnic cu degetul:

— Se face una ca asta, ştrengarule? Să-ţi laşi mireasa singură atâta vreme?!?

Unchiul rămase un pic uimit. Cuvântul mireasă îl predispuse la sentimentalism, nu de alta, dar avea bine întipărit în minte momentul în care mireasa trântise cu atâta înverşunare uşa casei sale.

Se scuză oarecum descumpănit, nefiind în stare să înţeleagă de ce anume ar fi trebuit să fie plecat, şi oftă spunând că, în general, afacerile îl îndepărtează de multe aspecte plăcute ale vieţii. Şefa clătină din cap aprobator:

— Aşa e, aşa el Cine ştie ce-i comerţul îşi dă seama că suntem nişte sclavi ai profesiunii. Eu una mă bucur de fericirea Tonickăi, în ciuda faptului că voi fi nevoită să-i găsesc o înlocuitoare. Fată ca ea nu mai găsesc, Tonicka a fost o comoară.

— Tonicka este o comoară, se grăbi s-o corecteze unchiul

Josef curtenitor, şi Tonicka se aprinse în obraji.

Seara ieşiră împreună în Piaţa Vaclav în mijlocul căreia ardeau din nou toate felinarele, împrăştiind în jurul lor lumini strălucitoare.

— Tonicka, începu unchiul, am venit să-ţi spun că locuinţa pe care am amenajat-o e asaltată de neamuri şi curând o să ajungă o ruină.

— Nu vă înţeleg…

— Nici eu nu te înţeleg. O asemenea casă, care putea fi numai a noastră, dumneata ai părăsit-o!… Dar apropo, dacă tot ai plecat, ce rost au vorbele despre călătoria mea şi despre renunţarea la serviciul dumitale? îmi vei permite, sper, să fiu, oarecum surprins…

— Scumpe domn, spuse Tonicka pe un ton blajin, când o fată vede din partea unui bărbat interes pentru persoana ei, uşor îi scapă cuvântul că se pregăteşte… Oare noi doi nu ne-am pregătit?…

— Bineînţeles, nu ascund acest lucru, ba, mai mult, pot spune că asta mi-a făcut chiar o mare plăcare. De aceea aş vrea să aflu de ce… Dar nu, mai bine să nu-mi spui nimic, te înţeleg, din păcate însă, deocamdată n-am primit niciun răspuns nici de la Viena, nici din partea tribunalului praghez. Toţi pretind că ne aflăm într-o perioadă de tranziţie. De altfel, vezi şi dumneata care-i situaţia: Viena a scăpat de revoluţie ca prin urechile acului, ungurii erau cât pe ce să ne ia Slovacia, în Germania au avut loc lupte de stradă, de foametea din Rusia nici nu mai vorbesc… Ce vrei mai mult? Chestiunea mea e prea lipsită de importanţă într-o lume atât de haotică.

— Bine, bine, dar şi într-o lume haotică femeia trebuie să-şi apare cinstea şi onoarea ei. De aceea am fost nevoită să spun că sunteţi plecat şi nunta se amână. Nu pot însă să spun aşa la nesfârşit…

— Nu spune şi fă ce ţi-am cerut. Te rog chiar încă o dată să faci asta, înainte ca rudele să facă praf din casa noastră. Zilnic înnoptează acolo câte una. Şi nici nu ţi-ar ve-ni poate să crezi, dar aproape toţi verii mei sforăie.

— Dar verişoare câte rămân acolo peste noapte? întrebă Tonicka, încreţindu-şi fruntea.

Se opriră tocmai în colţul străzii Na Prkope, în dreptul unui căzănel cu crenvurşti. Încet-încet acestea îşi făceau din nou apariţia şi ăsta era un semn bun. Mâncară împreună o pereche, având grijă să nu se păteze cu zeama grasă, şi unchiul o lăsă intenţionat pe Tonicka să aştepte răspunsul:

— Una, ce-i drept, a fost pe acolo, dar nu era verişoară, ci o nepoată de unsprezece ani.

Tonicka termină de mâncat şi îşi şterse frumos buzele cu o bucăţică de hârtie.

— Şi cât mai poate să dureze... hm... chestiunea aceea? ...

— Nu ştiu, nu ştiu nimic, mărturisi unchiul pe bună dreptate. Pentru mine fiecare zi e o adevărată veşnicie.

Tonicka suspină, plăcut impresionată de cuvintele lui.

— Să nu-mi spui că-ţi place viaţa asta, izbucni unchiul Josef, ducându-şi mâna la inimă.

— Cum ar putea să-mi placă? Toată lumea ştie că mă mărit... şi... deocamdată... nici gând de aşa ceva... Şi cu ochii uşor umeziţi de lacrimi continuă:

— Şi când te gândeşti că proasta de mine am reziliat contractul de închiriere.

Ah, cât de neputincioasă şi lipsită de apărare era în clipa aceea! Şi cât de nefericită! Ce lesne ar fi fost s-o ia în braţe şi, cine ştie, poate că ar fi acceptat şi invitaţia de a-i face o vizită. Da, dar bineînţeles, pe canapeaua din sufragerie se tolăneşte fratele vitreg Jaroslav, iar în dormitor, dacă între timp a sosit, se lăfăie un văr din Hradec. Îşi poate închipui cineva o situaţie mai penibilă?

— Aveţi nevoie de-o gospodină, nu-i aşa? întrebă Tonicka.

— În primul rând am nevoie de dumneata! răspunse unchiul Josef surprins, încruntându-şi sprâncenele.

— Bine, atunci s-o facem.

— Pot să întreb ce anume?

— Plec de la hotel şi ne luăm.

— Fireşte, dar cum „.. Ştii doar!...

— Ne luăm... ca şi când, mă ânţelegeţi? Plecăm undeva şi acolo ne luăm... ca şi când... Totul va fi... ca şi când... Acasă o să spun că m-am măritat. Şi, mă rog, o să aştept.

Rosti cuvintele cu tristeţe în glas, dar şi cu fermitate. Neaşteptată comportare şi totodată magistrală! Unchiul, depăşit cu totul de această înduioşătoare dovadă de devotament, pur şi simplu amuţi.

Când, în sfârşit, trase aer în piept cu nădejde, declară solemn:

— Tonicka, îţi promit că totul se va sfârşi cu bine şi, după ce voi fi liber şi sub aspectul formal, voi organiza o nuntă de pomină, de-o să se vorbească despre ea în toată Praga!

— N-o s organizaţi nimic, pentru că noi nu putem face două nunţi. De vreme ce ne luăm acum... ca şi când, e limpede că o adevărată nuntă va trebui să fie o taină de două ori mai mare. Am înţeles mai de mult acest lucru, şi m-am împăcat cu el. În felul ăsta nu va trebui să-mi cumpăraţi rochie de mireasă.

Vocea ei necăjită îl impresionă nespus de mult, iar gândul că nu va trebui să cumpere rochia de mireasă, şi nici să ospăteze nişte oameni străini, avu darul să-l însufleţească.

— Eşti minunată şi înţeleaptă! exclamă el plin de entuziasm. Să mergem să ciocnim un pahar pentru această frumoasă hotărâre!

Se aşezară apoi la o masă într-o cârciumioară, unde se auzeau murmurând sunetele unei viori, şi, la un pahar cu vin, vorbiră despre multe) aşa cum stau de vorbă îndrăgostiţii. Sau, poate, o pereche de noi căsătoriţi? Cine ştie, de fapt nu erau niciuna nici alta, şi asta avea asupra lor efectul unei ameţeli nemărturisite.

★

— Observă, băiete, cum noi, oamenii, spunem adeseori: vom face cutare ori cutare lucru. Ne decidem pentru o treabă sau alta, urzim planuri şi avem impresia că ne pricepem să păcălim mersul firesc al timpului şi al

lucrurilor, şi, când colo, ne înşelăm. Suntem mult mai des Victimele desfăşurării evenimentelor decât stăpânii ei. Numai rareori suntem făuritorii fericirii noastre şi de cele mai multe ori (deci nu chiar întotdeauna) avem parte de ea întâmplător şi potrivit unor ursite, pentru noi, de neînţeles. Faptul că Tonicka a luat decizia de a face un pas atât de serios în viaţa ei nu a depins de ea. Hotărârea, deci, n-a fost a ei. Puhoiul vieţii a smuls-o pur şi simplu şi a tras-o după el, iar ei ce i-a rămas mai bun de făcut decât să plutească pe apele lui, prefăcându-se că e mulţumită? în definitiv, ceea ce a făcut era singura soluţie în situaţia ei. Când, nu de mult, îi oferisem eu acest lucru, mă refuzase pentru că era onestă. Acum grija pentru faima propriei sale onestităţi a silit-o să facă acelaşi lucru. Numai că de data asta era convinsă că luase singură această hotărâre, fără să cedeze insistenţelor mele. Naivitatea omenească e atât de mare, aş zice măreaţă, încât omul trebuie s-o privească uneori cu respect şi întotdeauna cu înţelegere.

★

În cele din urmă – oarecum altfel decât conveniseră – dorinţele lor se împliniră deopotrivă. Unchiul se alese cu femeia de care avea nevoie, căci vremea zburdălniciei trecuse de mult, iar Tonicka nu-şi propuse ţeluri prea mari. Dorise să se mărite, şi lucrul acesta îl realiză, chiar dacă altfel decât îşi închipuise. Dar de povestea asta uitară amândoi, căci oamenii din jurul lor erau ferm încredinţaţi că cei doi se luaseră şi numai nebunia epocii modeme îi determinase să nu facă o nuntă aşa cum se cuvine. Dacă am scrie o poveste cu cocoşul roşu şi cu asta basta, am putea încheia aici istorisirea noastră. Dar de ce să vrem noi mai mult de vreme ce ei nu voiau?

Tonicka era fericită că nu mai trebuia să meargă la hotel, să stea la casă şi să ia de la chelneri bilele şi bonurile pentru consumaţii: acum stătea acasă, în prăvălie i se spunea coniţă, şi asta îi ajungea din belşug.

Ori de câte ori observa cum, la douăsprezece şi jumătate, fără un minut de întârziere, ea aşeza pe masă castronul cu

supă şi când mai surprindea şi zâmbetul ei, uşor sfielnic, de parcă şi-ar fi cerut scuze că supa e aşa cum e, unchiul Josef nu-şi putea stăpâni un sentiment de înduioşare şi mulţumire.

— Eşti fericită, nu-i aşa? obişnuia el s-o întrebe, fără să mai aştepte răspunsul, convins că Tonicka avea să dea din cap aprobator. Şi, într-adevăr, aşa se întâmpla.

Şi, totuşi, o anume amărăciune mai stăruia în sufletul ei căci, de ziua unchiului Josef îi dăduse acestuia o fotografie la vederea căreia unchiul rămase înmărmurit. Era fotografia ei într-o rochie albă, cu o trenă de toată splendoarea, iar pieptul îi era acoperit cu trandafiri roşii; vestmântul acesta îi strângea trupul cu înclinaţii mai curând spre rotunjime decât spre uscăţime, şi se încheia cu o revărsare de franjuri pe treptele unei scări de marmură, imitaţie de mucava.

Nu încăpea nicio îndoială, era o fotografie în rochie de mireasă, dar… fără mire.

— Minunat, se entuziasmă unchiul, aruncându-i Tonickăi o privire cercetătoare! Minunat, dar rochia asta eu n-o cunosc.

— De unde s-o cunoşti dacă nu-i a mea… Am închiriat-o… Dar, probabil, aşa una aş fi avut…

— Într-adevăr? se minunase unchiul, spunându-şi în sinea lui că poate mulţumi destinului care-l scutise să cheltuiască atâta bănet.

Apoi îi spusese să înrămeze fotografia şi s-o atârne în sufragerie, ca s-o vadă toţi vizitatorii pe stăpâna casei în rochie de mireasă. Şi îşi propusese să se fotografieze şi el în chip asemănător, căci, vorba aceea, pentru proprietarul unei întreprinderi de pompe funebre nu era mare lucru să îmbrace un costum de culoare neagră. Ajungea o batistă albă ca să-i întregească ţinuta de mire.

În altă ordine de idei, trebuie spus că această fotografie n-a fost făcută niciodată. Mereu i s-a părut că e destul timp, ca să nu mai vorbim de faptul că i se ceruse pentru portret o sumă de-a dreptul păgână, şi la ce bun să azvârle omul pentru propriul său chip atâta amar de bani, de vreme ce

şi-l poate vedea pe gratis în oglindă şi, pe deasupra, şi în culori!

Şi astfel, falsa fotografie de mireasă a mătuşii Tony (i se spunea Tony, pentru că unchiul începuse curând s-o numească aşa), rămânea unica mărturie a unei nunţi ce nu avusese loc.

Unchiul avea toate motivele să fie satisfăcut, fiindcă vizitele misterioşilor veri se împuţinară pe neaşteptate. Căci, vorba ceea, nu se putea trece peste stăpâna casei, care, ce-i drept, avea o comportare corectă, dar distantă.

Verii îndepărtaţi, proveniţi din a şaptea spiţă, aveau de ales: ori să nu plece din Praga, ori să-şi găsească o cameră la hotel.

În rest însă, numărul rubedeniilor ce le frecventau casa nu scăzu, ci dimpotrivă. Căci Tonicka, ca orice fiinţă de la ţară avea şi ea multe neamuri, şi astfel numeroasele odrasle ale celor două surori bune îi înlocuiră pe misterioşii veri dinspre partea unchiului, cu nepoţi şi nepoate dinspre partea ei, ceea ce îi oferi bunicii mele prilejul de a se văicări nevoie mare, că Tony îşi vede numai ele ale ei şi de alţii nici nu-i pasă.

Tonicka însă nu era o femeie nedreaptă. Aşa simţea ea: rudele ei erau fireşte mai apropiate, dar nu numai atât. Pe deasupra mai nutrea şi profunda convingere că sunt neobişnuit de respectabile, astfel că a le ajuta şi a le iubi era pentru ea o îndatorire sacră.

Spre marea satisfacţie a unchiului, nu angajă nicio servitoare, aşa cum se obişnuia în mai toate familiile de condiţie din Praga, în schimb îşi aduse în casă o nepoată şi făcea fetiţa de la ţară toate muncile gospodăreşti, fără plată, numai să le înveţe în vederea viitoarei căsnicii. Când îi veni sorocul, mătuşa pregăti cununia cu tot ce se cuvine, cu trăsuri şi ospăţ în lege. Iar unchiul nu se împotrivă, pentru că n-avea încotro.

Vizitele de o noapte-două, mătuşa nu le îngăduia nici măcar rubedeniilor ei. Era de părere că omul trebuie să-şi aranjeze treburile aşa fel încât seara să fie acasă socotind

dormitul în altă parte un fel de destrăbălare. În schimb, oricine venea nu se întâmpla să plece fără să fi mâncat un prânz ca lumea, dar, mai cu seamă, fără să fi avut prilejul de a sta de vorbă cu soţul ei, pe care-l considera o culme a înţelepciunii şi a chibzuinţei şi despre ale cărui cusururi nici nu voia să ştie. De altfel, cu sprijinul neobosit al unchiului, n-a aflat de ele niciodată.

★

Da, băiete, dacă oamenii ar avea minte, şi-ar pune frâu curiozităţii. Aş spune că această însuşire e foarte nefericită, îndeosebi atunci când e manifestată de femeie în raport cu bărbatul. Curiozitatea de a afla ce face bărbatul, unde s-a dus, cu cine a stat de vorbă şi de ce a zăbovit – iată drumul ce duce la dezamăgire, gelozie şi durere. Cine întreabă mult, află mult. Nu cunosc zicală mai înţeleaptă. Când o să te însori şi ai să ai şi tu o nevastă, ai grijă, învaţ-o să ştie pe dinafară această frază, dar nu numai s-o rostească ci, mai cu seamă, să se conducă după învăţătura ei. De altfel şi ţie îţi dau acelaşi sfat: cumpătare raţională! Bărbatul care începe să iscodească şi să cerceteze dacă soţia lui s-a dus într-adevăr la croitoreasă sau la modistă e un nebun demn de compătimit. Nu sunt decât două posibilităţi şi amândouă nu merită nici cât o ceapă degerată: ori s-a dus acolo şi în cazul ăsta iscodind-o, bărbatul îşi trădează teama de a nu o pierde, lucru cât se poate de penibil şi umilitor, care coboară în ochii lumii superioritatea lui de bărbat. Ori află că n-a fost acolo şi pe urmă… ah, pe urmă e şi mai rău, pentru că asta scurtează viaţa omului. Am înmormântat destui bărbaţi care n-au fost în stare să-şi stăpânească deloc curiozitatea şi au pierit în chip şi fel: pe unii i-a lovit apoplexia, alţii şi-au făcut singuri seama, dând drumul la gaze sau aruncându-se pe fereastră, iar cei mai nefericiţi au trăit multă vreme, otrăvind cu veninul geloziei, atât viaţa lor cât şi pe cea a soţiei. Bărbatul înţelept ia act de faptul că soţia lui se află acolo unde trebuie să fie, iar femeia înţeleaptă îi atrage singură atenţia bărbatului că azi e ziua în care, de obicei, el nu-i acasă. Asta s-ar putea numi

încredere reciprocă sau, mai curând, tăinuire de-o parte şi de alta şi, trebuie să-ţt spun, că nimic nu consolidează mai bine fericirea în căsnicie.

★

Bineînţeles, oficierea înmormântărilor e o profesiune liniştită, întrucât ea decurge dintr-o necesitate omenească. Şi totuşi, pe ici-pe colo, mai izbucnea câte o luptă aprigă între firmele de pompe funebre, căci nu întotdeauna era vorba de o simplă chestiune curentă, ci, uneori, de înmormântări celebre, la care, pe de-o parte se putea câştiga un ban, iar pe de alta, acestea intrau direct în istorie şi se scria despre ele în toate gazetele. În consecinţă, exista ambiţia de a obţine răposaţi simandicoşi chiar şi atunci când nu se întrezărea un efect pecuniar prea strălucit. Înmormântările cele mai bogate – ca de altfel şi vieţile cele mai bogate – se sfârşesc îndeobşte cu un crah financiar şi, ori de câte ori unchiul mă plimba prin cimitirele de la Olăany, se oprea întotdeauna îngândurat în dreptul criptelor cele mai impunătoare.

— Vezi, băiete, marmura asta! Piatra asta superb şlefuită şi lustrită?!! Şi azi îmi mai sunt datori pentru ea…

Cu toate acestea, era ambiţia fără margini a întreprinderilor de pompe funebre să obţină tocmai astfel de înmormântări, iar domnii Bacik şi Sustr nu-şi precupeţeau eforturile şi nu se zgârceau cu vicleniile pentru a pune ei mâna pe un răposat simandicos, şi nu bătrânul Habisek sau Zelinka din Branik care, întors din război, arăta şi mai bolnăvicios, dar în afaceri se bătea ca o fiară.

— Domnule şef, raportă într-o dimineaţă domnul Sustr, ştiţi, ieri am avut-o pe tapet pe văduva aceea a generalului, dar dumneaei încă nu şi-a spus ultimul cuvânt. Nu ştiu ce mai vrea, general-negeneral, înmormântarea trebuie să aibă loc poimâine, aşa că nu văd de ce atâtea mofturi, nu-i aşa?… Deocamdată nu şi-a dat cuvântul nimănui. Dar, din păcate, nici nouă nu ni l-a dat.

— Ce cuvânt, interveni domnul Baclk, cu glas mormăit. Eu îi spun şefului aşa cum a fost. Ne-a dat pe uşă afară şi

noi abia am prididdit s-o luăm la sănătoasa.

Domnul Bacik era om de la ţară şi-i plăcea vorba simplă şi clară.

Unchiul Josef rămase un timp pe gânduri. Răposatul era o figură cunoscută, fusese general pe vremea AustroUngariei şi, cu toate acestea, îşi păstrase gradul şi acum. Sau, te pomeneşti că tocmai pentru asta şi l-a păstrat? Republica nu semăna în sufletul nimănui îndoiala asupra intenţiei sale de a continua tradiţia, îndeosebi în ceea ce priveşte armata şi poliţia. Obţinerea unei asemenea înmormântări pentru firma Weinert şi Fuchs ar avea darul să scurteze, de bună seamă, substanţial, viaţa bătrânului Habisek ori a diavolului de Zelinka, acest duh rău, care de mult devenise duşmanul neîmpăcat al unchiului şi cu atât mai mult acum, după ce unchiul îl angajase pe domnul Bacik, şi acesta aducea firmei Weinert şi Fuchs toate înmormântările din obştea păstrătorilor de tradiţii şi datini populare, aflată, de fapt, în circumscripţia domnului Zelinka. De aceea, dumnealui se jură să ducă la pieire această firmă. Zadarnic însă, valurile mâniei sale se izbeau mereu de stâncile vicleniei unchiului Josef, cum, probabil ar fi spus Homer.

Aşadar, acum trebuia să acţioneze şi unchiul nu stătu pe tânjeală. Cu o voce sonoră îi strigă soţiei sale să-i pregătească o cămaşă proaspăt călcată, apoi multă vreme îşi unse grijuliu mustaţa cu ceară şi o legă eu o panglică, spre a-i da tăria şi netezimea necesară într-o împrejurare solemnă. Pentru mai multă siguranţă, umblă o jumătate de oră prin odaie cu mustaţa strânsă în panglică, şi în acest timp medită.

Ştia că nu existau decât două posibilităţi. Ori această văduvă mai era o femeie de lume şi în cazul acesta vizita lui trebuia să confirme faptul că un bărbat de lume încercat poate să viziteze o doamnă. Ori era o baborniţă răsuflată şi atuncea… Da, atunci… practic, omul e neputincios.

Pentru orice eventualitate, se opri mai întâi la o florărie. „Un buchet de flori are darul să le înduioşeze pe toate, îşi spuse în sinea lui. Fireşte, voi lua un buchet modest, nu de

alta, dar afacerea e mai mult decât nesigură, şi nu e cazul să risc”. Cumpără trei trandafiri, întrucât cifra trei e simbolică; o să spună, da, o să spună că numai credinţa, speranţa şi iubirea sunt în stare să biruie nenorocirea morţii. „Frumoasă idee, chiar foarte frumoasă, nu trebuie s-o uit…”

Servitoarea îl anunţă mai întâi că doamna general nu primeşte pe nimeni, dar unchiul Josef o convinse, pe de-o parte, că e o fată tare frumoasă şi ar fi păcat să rămână în această slujbă de nimic, iar, pe de alta, că vine într-o chestiune strict oficială şi, mai cu seamă, incognito. Fata se sperie de acest cuvânt şi-l conduse în casă.

Situaţia se complică la culme în clipa în care unchiul Josef pătrunse într-un salon luxos, unde o zări pe văduvă stând într-un fotoliu, dreaptă ca o lumânare. Căci dumneaei nu era nici bătrână nici tânără, avea, ca să zic aşa, o vârstă greu de definit, în schimb emana sobrietate şi o forţă întunecată. Se vedea limpede că, în această casă, generalul fusese ea şi că moartea soţului îi pricinuise necazuri în primul rând prin faptul că nu va mai avea cui să comande. Buzele ei strânse şi privirea severă vesteau că nu era dispusă să-i primească nici măgulirile, nici florile.

Fără să vrea, unchiul Josef luă poziţia de drepţi.

— Daţi-mi voie să mă prezint, distinsă doamnă general. Mă numesc Josef Frajvald, în timpul războiului am fost însărcinat de marele stat-major cu misiuni speciale privind înmormântările militare. Şi, pentru că l-am cunoscut pe onoratul dumneavoastră soţ, mi-am permis să aduc întru cinstirea memoriei lui, acest modest buchet de flori.

Doamna general clătină din cap, satisfăcută, deoarece unchiul rostise aceste cuvinte cadenţat, de parcă ar fi dat raportul unui superior.

— Pe ce front aţi fost? se auzi vocea ei puternică.

— De fapt, ca să zic aşa, pe toate, dacă-mi îngăduiţi. Căci de serviciile mele a fost nevoie pretutindeni. Am avut misiunea de a descoperi mormintele persoanelor proeminente şi întotdeauna m-am bucurat în munca mea

de sprijinul foarte preţios al ofiţerilor superiori, şi printre ei se număra şi onoratul dumneavoastră soţ, căruia îi păstrez o amintire luminoasă. A fost... un soldat adevărat.

— Mda, replică doamna, cu un fel de îndoială ascunsă.

Unchiul Josef tuşi să-şi dreagă glasul şi aşeză florile pe masă. Apoi, aruncând o privire fulgerătoare în jurul său, constată că somptuoasa încăpere era plină de relicve de război. Pe bufet se înşira o colecţie de şrapnele, aşa cum în altă parte sunt expuse ceşcuţele din porţelan de

Meissen, iar pe masă se vedea o scrumieră din cartuşe trase, confecţionată de către un soldăţel priceput la toate. Săbiile atâmate pe pereţi demonstrau că domnul general fusese colecţionar. S-ar putea să fi fost într-adevăr un soldat mediocru, sau chiar mai rău, şi în felul acesta să fi încercat să-şi întărească în sinea lui încrederea în capacitatea sa de militar. Unii domni ofiţeri, cu cât se aflau mai departe de front, cu atât mai zelos colecţionau relicvele de război.

— Luaţi loc, spuse doamna cu severitate.

Era un ordin, şi unchiul Josef se conformă întocmai.

— Vin să mă viziteze tot felul de indivizi ca să-mi ofere organizarea funeraliilor... Sunt nişte fiinţe ciudate, arată înfiorător şi toţi duhnesc a rachiu.

— Nu mai spuneţi! se minună unchiul respectuos, gândindu-se în acest timp la angajaţii săi.

Apoi, trădându-i întocmai ca Juda rosti pe un ton mieros:

— Îi cunosc şi ştiu ce le poate pielea. Nu-s buni de nimic, pentru că nu sunt în stare să priceapă ce înseamnă o înmormântare militară. De aceea mi-am permis să mă înfăţişez personal.

— Sunteţi trimis de ministerul de război... adică de ministerul apărării naţionale, cum i se spune acum...!

— Da şi nu, distinsă doamnă. Deocamdată n-am stabilit un contact oficial cu această instituţie, vă daţi seama, sunt alte vremuri... M-am introdus în profesiunea pompelor funebre, dacă-mi permiteţi, ca persoană particulară specializată tocmai în domeniul înmormântărilor militare.

— Ministerul va trimite pentru funeralii o companie de soldaţi şi tot ce va fi nevoie în acest scop, se grăbi să-i taie elanul doamna general.

— Desigur, desigur, încuviinţă unchiul cu amabilitate. În primul rând trebuie să furnizeze carul mortuar, care se deosebeşte de dricul civil prin aceea că are sus un piept de cavaler în armură.

— Adevărat? se miră doamna, şi din clipa aceea începea retragerea ei de pe nişte poziţii atât de perfect alcătuite.

— Cum, dumneavoastră n-aţi ştiut?… Da, aşa e… în afară de asta trebuie să se îngrijească de carele cu flori… Eu îi cunosc bine pe militari, nu o dată se întâmplă să uite câte ceva sau să trimită totul la altă înmormântare… Un astfel de caz am şi avut şi bieţii urmaşi au fost nevoiţi să alerge de la cimitirul din Vysehrad tocmai la Malvazinky!

— Nemaipomenit, oftă doamna general. Ce debandadă!

— Ce să-i faceţi, asta-i milităria.

— Bineînţeles, vechea şi bine cunoscuta *şlamperai*[12] *”?!* Eu însă aş pune \lucrurile la punct! tună văduva generalului.

— De asta nu mă îndoiesc, dar binevoiţi a avea în vedere că o doamnă în doliu are, în felul ei, posibilităţi limitate de acţiune.

Cuvintele acestea fuseseră exprimate cu atâta distincţie încât doamna suspină impresionată.

Şi, în clipa aceea – ca, de altfel, adeseori – unchiului îi fulgeră prin minte o idee capabilă să decidă soarta întregii bătălii purtate cu această femeie neînduplecată.

— Distinsă doamnă, eu am venit cu o ofertă, pe care, dacă-mi permiteţi, aş vrea să v-o împărtăşesc numai dumneavoastră, spuse el, cu voce scăzută. Este, ca să zic aşa, un secret, pe care nu l-aş destăinui unei persoane necorespunzătoare, pentru că, de fapt, este vorba de o chestiune politică… Aş putea, dacă mi-aţi da poruncă în acest sens, să organizeze funeraliile veneratului

12 Debandadă — germanism în ceha pragheză (n.t.).

dumneavoastră soţ cu toate onorurile. Dar acestor onoruri le-aş putea conferi un caracter cu totul special, carul mortuar urmând să fie tras de un atelaj de trei cai albi, proveniţi din grajdurile imperiale de la Viena, aceiaşi cai care i-au dus spre locul de veci atât pe bătrânul monarh cât şi pe împăratul Karl…

— Şi pe nefericita Zita, ţinu să sublinieze văduva generalului şi, deodată, glasul ei se muie.

— Întocmai. Acest atelaj se află acum la Praga şi, ca să zic aşa, îl pot avea oricând la dispoziţie. Ar fi, credeţi-mă, un moment impresionant şi sunt convins că experţii – iar aceştia cu siguranţă nu vor lipsi la o înmormântare atât de somptuoasă – vor şti să aprecieze acest lucru. Domnul general merită, în calitatea sa de erou, cinstirea de a fi dus la cimitir de vestitul atelaj de cai albi imperiali.

Înduioşată la culme, văduva îşi duse batista la ochi.

Aşadar, frontul fusese spart şi unchiul continuă în sunetele trompetelor şi ale elocvenţei sale.

— Fireşte, anii s-au scurs şi caii nu mai sunt acei armăsari nărăvaşi în stare să se înalţe pe picioarele din spate dar, tocmai de aceea, se potrivesc de minune unor scopuri funerare.

— Toţi am îmbătrânit, menţionă cu tristeţe în glas doamna general, toţi acei care ne mai amintim de vremurile apuse ale neasemuitei glorii imperiale.

— Aşa e, aşa e, încuviinţă unchiul Josef arborând o mână cât mai înduioşată cu putinţă, dar numaidecât se îmbărbătă şi se grăbi să adauge:

— Cu toate că nu se cuvine să spun acest lucru într-o casă îndoliată, îmi permit totuşi să fac remarca, distinsă doamnă general, că la dumneavoastră trecerea timpului nu se face câtuşi de puţin observată, şi că e o adevărată desfătare să stea omul de vorbă cu dumneavoastră.

Văduva nu răspunse deloc la această măgulire, în schimb întinse mâna şi apucând clopoţelul îl scutură uşor. „Să mă dea oare afară?” se întrebă unchiul neliniştit.

Servitoarea îşi făcu numaidecât apariţia în pragul uşii.

— Pahare, Charlotte! Şi vin de Porto!

Apoi sorbiră în tihnă vinul şi în acest timp, unchiul f *

Îi pomeni pe toţi generalii de care îşi mai aducea aminte, dând în felul acesta la iveală înaltele sale relaţii. Buzele subţiri ale văduvei se întredeschiseră un pic.

La plecare, unchiul îi sărută mâna ceremonios şi degajat, făcând-o astfel să înţeleagă că nu era doar un simplu vizitator venit să-i prezinte condoleanţele. În buzunar avea împuternicirea semnată pentru organizareî funeraliilor cu toate onorurile.

Ajuns acasă îi chemă pe angajaţii săi şi le flutură pe la nas preţioasa hârtie.

Cei doi se uitară la el cu neţărmurită admiraţie.

— Dar ce ne facem cu caii, domnule şef? se sperie domnul Sustr trezind u-se aproape din veşnica-i beţie. Trei cai albi, asta nu-i un fleac! Eu n-âm văzut încă asemenea atelaj şi nici nu ştiu să existe vreunul la Praga.

— Un bălan ştiu eu la un căruţaş din Branik, îşi oferi serviciile săritorul Bacik.

— Un singur bălan nu ne salvează, domnule Bacik. Dar fiţi fără teamă, vom avea un atelaj de trei! spuse unchiul cu mândrie, şi rostind aceste cuvinte plecă, lăsându-i pe cei doi pradă unei incertitudini disperate.

La capătul străzii Jecna, acolo unde aceasta se întâlneşte cu strada Sokolska, se afla, de când lumea, un post de pompieri. Aici răsuna clopotul de alarmă, după care ţâşneau din hambar nişte cai ce străluceau de curăţenie, trăgând în urma lor o cisternă sclipitoare, în jurul căreia ţopăiau cu bravură, în timpul mersului, câţiva flăcăi purtând pe cap nişte căşti atât de strălucitoare, încât împroşcau, cu fulgerele lor, întreaga stradă. Era, într-adevăr, un spectacol măreţ şi tulburător, când atelajul de trei cai albi gonea pe străzi ca o vijelie, iar bărbaţii, cocoţaţi în jurul cisternei, trâmbiţau de zor: Ardeee!

Atunci toate servitoarele dădeau buzna la ferestre, aplecându-se mult în afară, iar pompierii nu lăsau să le scape prilejul de a arunca priviri înfocate spre decolteul

rochiilor încheiate la repezeală.

Într-acolo se îndreptă unchiul Josef, căci, vorba ceea, ca vechi geambaş şi călăreţ, remarcase de mult bălanii de care dispunea corpul pompierilor din Praga. În schimbul unui bacşiş destul de modest, încheie cu comandantul postului o înţelegere privind închirierea bălanilor, nu numai pentru cazul de faţă, ci ori de câte ori va fi nevoie.

Aşadar, atelajul de trei cai albi exista, unul dintre ei, ce-i drept, avea câteva pete cafenii, dar domnul Bacik primi însărcinarea să-l dreagă cu vopsea albă.

Şi astfel se ajunse la înfăptuirea unei înmormâhtări neobişnuit de fastuoase, iar republica avu prilejul să înveţe de la unchiul meu cum se organizează funeraliile eroilor, al căror număr, acum după război, începuse să se înmulţească.

Domnul Bacik, soldat înnăscut, se simţea în elementul său. Luând poziţia de drepţi, îi comunică unchiului tot ce aranjase, cu o voce atât de puternică, de parcă ar fi dat raportul unui colonel în timpul bubuitului asurzitor al tobelor.

Ceremonia înmormântării ţinu mult, aşa cum se cuvine, iar organizarea funcţionă fără cusur: soldaţii se prezentară la ora precisă, bătură pasul făcând să duduie caldarâmul, descăroară deasupra mormântului salva de onoare, iar asistenţa fu satisfăcută şi impresionată. În sfârşit, din nou, o înmormântare militară cum scrie la carte.

Tonicka se duse şi ea să vadă şi rămase înduioşată. „Ce nuntă ar fi ştiut să pună la cale Josef, dacă destinul ne-ar fi dat acest prilej!” îşi spuse ea suspinând.

Iar caii…

Ah, da, nărăvaşii postului de pompieri, învăţaţi cu galopul şi cu sunetele de trompetă, se arătară oarecum nervoşi auzind doar acordurile marşului funebru. Clătinau sălbatic din cap, iar vizitiul trebuia să-i strunească trăgând tare de hăţuri. Dar în felul acesta trezeau, fireşte, impresia unor armăsari de rasă neobişnuit de nobilă, pe scurt – crescuţi în grajdurile imperiale! Iar acela ce fusese dres cu vopsea

albă începu să se dea în vileag abia spre sfârşitul ceremoniei, când faptul în sine nu mai deranja pe nimeni.

Nu e de mirare, deci, că despre superbul atelaj de trei cai albi, pretinşi pur-sânge de origine spaniolă, vestea zbură cu iuţeala gândului, răspândită de asistenţă, în şoaptă, chiar în timpul ceremoniei. Iniţiaţii îşi aruncau priviri pline de semnificaţie, căci toţi recunoscură dintr-o dată armăsarii grajdurilor imperiale şi nutreau o bucurie răutăcioasă că, în Praga republicană, tropăiau acei cai ce-şi aduceau aminte – ca şi ei – de frumoasele vremuri de odinioară.

Ce să mai vorbim, ori ce-am face, pe oameni îi unge întotdeauna la inimă atunci când au ocazia să înţepe, cât de puţin, regimul ce abia se instalează.

*

Cea mai mare prostie este să credem că eroilor le reuşeşte totul în viaţă. Lucrul acesta îl ştia şi bătrânul Homer, care după ce-i face pe eroii săi să triumfe în războiul Troiei, atunci când îi aduce acasă îi lasă să piară în mizerie şi să sfârşească în braţele uitării. Fără îndoială, şi unchiul Josef era un erou, şi a avut şi el parte în viaţă de înfrângeri serioase. S-ar putea ca nu acestea să fi fost momentele cele mai importante, cărora ar trebui să le acordăm atenţie, dar oricum nu le putem trece cu vederea.

Eforturile sale în privinţa divorţului scăzură oarecum în intensitate, căci, din clipa în care o avu pe Tonicka acasă şi ea îi deveni gospodină bună şi soţie credincioasă, chiar şi fără cununie, îi fu indiferent cât de repede se scurge timpul. Îşi concentra gândurile în întregime asupra „negoţului” său care se dezvolta cu succes. Nu încăpea niciun dubiu că firma Weinert şi Fuchs se afla în fruntea întreprinderilor similare din Praga, stârnind deopotrivă admiraţia şi invidia, aşa cum se întâmplă pe această lume.

Spre a se smulge din noianul grijilor cotidiene, ce fac să încreţească frunţile oamenilor de afaceri, unchiul Josef frecventa, de două ori pe săptămână, o societate unde soţiile nu aveau acces. În schimb se aflau acolo bărbaţi pe care era interesant şi util să-i cunoască: comercianţi şi

politicieni, ceea ce, în esenţă, nu e o mare deosebire, deputaţi ai diferitelor partide, de pe urma cărora te puteai aştepta la o anumită protecţie sau să tragi nişte foloase.

Cu Tonicka ieşea foarte rar şi numai ca să ia cina împreună la hotelul Sroubek, unde mai aveau destui cunoscuţi şi mâncarea era mai curând de casă decât de restaurant, iar porţiile erau mai mult decât frumoase. O vizitau cu regularitate pe şefa bucătăriei şi astfel unchiul avea prilejul să cerceteze cu atenţie fata cea nouă, aflată la ghişeu în locul Tonickăi. Era o făptură foarte tânără, cu ochi albaştri şi – aşa cum îşi spunea unchiul în sinea lui – păcătoşi, oferind întotdeauna speranţa că ar putea fi cucerită.

Pe această făptură o chema Novâkovî. Numele ei nu-i

— Spunea nimic, frumuseţea ei nu era nicidecum orbitoare şi totuşi, ochii aceştia îl îndemnară pe unchiul Josef să se intereseze de ea mai de aproape şi, ori de câte ori dădea pe acolo, o sfredelea toată cu privirea. Când, în sfârşit, începu să-i accepte ocheadele, într-o seară, la ora închiderii bucătăriei, se postă în faţa hotelului, aşa fel, încât s-o întâlnească. Nu era prea strălucit îmbrăcată, dar aşa cum putu să aprecieze, avea mersul sprinten şi mlădios. Grăbi pasul şi i se alătură, simulând întâmplarea. Nu fu greu s-o invite după o scurtă plimbare, într-un local de noapte, unde se tânguia o vioară şi unde lumina era puţină, spre marea satisfacţie a vizitatorilor.

Drăgălăşenia fetei îl captivă. După temperata Tonicka, această cochetă era cât se poate de agreabilă, li mărturisi, fără ocolişuri, că venise de la Viena unde femeile erau cunoscute, de când lumea, pentru farmecul lor neîntrecut. Auzind-o vorbind despre Viena, unchiul se învioră şi dori să afle cât mai multe amănunte despre oraşul tinereţii sale. Şi astfel rămaseră în local multă vreme, povestindu-şi ba de una, ba de alta, în timp ce-şi sorbeau vinul în tihnă. Află că fata venise de la Viena în Cehia, ca orfană. Mama ei dusese o viaţă destul de grea, mai cu seamă după ce se despărţise de tăticul ei, un domn foarte aspru şi posac, care fusese

funcţionar fiscal şi ăştia sunt întotdeauna morocănoşi, căci, vorba ceea, să storci biruri e cea mai grea şi cea mai cumplită profesie omenească.

Şi, deodată, unchiul îşi aduse aminte că şi el cunoscuse la Viena un funcţionar fiscal, cu grad superior, pe care îl urâse de moarte. Pe acest domn îl chema Nowak şi o luase de soţie pe Viktoria, femeia iubită de el cu entuziastă, dar zadarnică înflăcărare!

— Spuneţi-mi, domnişoară, nu credeţi că ar fi bine, dacă tot ciocnim acest pahar cu vin dulce, să cunosc şi numele dumneavoastră de botez? îmi vine totuşi greu să spun: în sănătatea dumneavoastră, domnişoară Novâkovî.

Fata îi răspunse surâzând şi-l lovi încet peste mâna care se lipise uşor de pieptul ei:

— Spuneţi-mi Kiki. Aşa mi-a spus mama şi pe urmă şi toţi cunoscuţii. Ştiţi, când eram mică nu puteam nici în ruptul capului să-mi rostesc propriul meu nume. Închipuiţi-vă, m-au botezat Viktoria…

Unchiului îi tremură mână în care ţinea paharul şi-l lăsă pe masă cu atâta violenţă, încât un pic din vin se revărsă pe faţa de masă. Kiki presără numaidecât locul pătat cu sare.

— Mie numele ăsta nu mi-a plăcut niciodată. Când plecam cu mama în Cehia, copiii din Hrusov strigau după mine: Victoria zvăpăiata, dă în pureci cu lopata, sub masă cu foc, pe vatră de loc!

— Hrusov, bâigui unchiul cu vocea stinsă şi localul întunecat se cufundă, deodată, într-o lumină vânătă de parcă toate în jurul lui ar fi luat foc.

„Nu, o asemenea coincidenţă nu e cu putinţă, îşi spuse în sinea lui şi totuşi este, Hrusov, sigur, numele ăsta a fost schimbat în Grusbach de femeia marei şi nesăbuitei mele iubiri… Victoria von Grusbach”.

— Pe mama dumitale o chema, deci, Victoria, spuse el cu voce scăzută.

Nu rosti fraza sub formă de întrebare. Era sigur de acest lucru. Dar simţi nevoia să-l exprime prin viu grai.

— Da, încuviinţă Kiki, dând din cap aprobator. Dar de ce vă uitaţi aşa…

— A, nimic, nimic… Mi-am adus şi eu aminte de ceva… Tatăl dumitale a fost consilier fiscal sau ceva asemănător, nu-i aşa?

— Da, dar eu, una, nu m-am ales cu nimic din treaba asta. Ştiţi, tata nu se înţelegea cu mama şi aşa se face că noi două am trăit separat… Pe urmă, în timpul războiului, mama a murit de gripă spaniolă şi când, în urmă cu un an, m-am arătat la rudele mele din Hrusov, mi-au dat la iuţeală papucii de teamă să nu le rămân pe cap. Unul din unchi mi-a dăruit nişte bani şi în felul ăsta am ajuns la Praga. De fapt trebuie să vă fiu recunoscătoare că v-aţi căsătorit, căci locul de casieră înaintea mea a fost ocupat de soţia dumneavoastră şi dacă ea n-ar fi plecat, eu aş fi fost şi acum pe drumuri.

Unchiul Josef nu răspunse. Tăcu un timp, apoi o apucă pe Kiki de mână şi o trase la pieptul său.

— Dumneata ştii că ai fi putut să fii fata mea? Dacă atunci ea ar fi… Da, dar e mult, e tare mult de atunci…

— Cum? Dumneavoastră aţi cunoscut-o pe mama mea? îl întrebă ea zâmbind. Mă rog, imposibil n-ar fi, căci ea avea întotdeauna în jurul ei o mulţime de admiratori. De altfel, ăsta a şi fost motivul pentru care s-a despărţit de tatăl meu. Până şi pe mine m-a făcut geloasă.

Unchiul o privi drept în faţă, dar nu descoperi nicio trăsătură care să-i amintească de Victoria, de falsa contesă von Grusbach a anilor tinereţii sale nebunatice. De bună seamă fata seamănă cu tatăl ei, şi ăsta, ce-i drept, nu se putea lăuda cu frumuseţea lui. „în schimb e tinerică şi în vinele ei curge, desigur, sângele mamei. Cât e de frumos că timpul nu se opreşte şi viaţa renaşte mereu!”

Încet şi cu prudenţă, o întrebă de ocupaţia Victoriei în timpul războiului şi astfel află că la început fusese dansatoare într-un bar de noapte, iar mai târziu plecase pe front unde de asemenea era nevoie de dansatoare pentru cazinourile ofiţereşti. De acolo trimitea acasă bani şi, mai

cu seamă, provizii.

„Doamne Dumnezeule, îşi spuse unchiul înmărmurit. De fapt, dacă stau şi mă gândesc, puteam foarte bine s-o întâlnesc pe undeva prin preajma frontului! Victoria era acolo o simplă animatoare iar eu am trecut prin atâtea cazinouri şi am cunoscut în ele atâtea femei… Cum se face că niciodată nu ne-am întâlnit, scumpa mea Victoria? Şi prin ce întâmplare am întâlnit-o pe fiica ta, pe această pisicuţă unsă un pic cu toate alifiile, care îşi caută un drum în viaţă şi e de datoria mea, firește, s-o ajut să-l găsească… Ce voinţă a destinului le-a sortit femeilor păcătoase fie să moară de tinere, fie să plătească destrăbălarea lor cu o frunte brăzdată de cute adânci, în timp ce bărbaţii ies din acest carusel al desfrâului, însemnaţi de cununa gloriei şi întineriţi!?! Căci, în definitiv, dacă aş vrea micuţa asta mi s-ar agăţa de gât şi vorba ceea, sunt cu atâţia ani mai în vârstă ca ea… Dar cine spune: dacă aş vrea? Eu, firește, vreau. Mai exact trebuie, pentru că numai în felul acesta se mai întoarce o dată la mine frumoasa Victoria, iubirea mea înşelătoare.

Omul poate fi sentimental când se gândeşte la trecutul său, dar foarte realist atunci când destinul îi oferă un asemenea prilej”.

Destrăbălarea îi era străină unchiului, acum însă avea senzaţia că pământul se deschisese sub picioarele lui şi el se prăbuşea în adâncuri. „Dacă aş respinge această ocazie, îşi spuse în sinea sa, aş refuza un dar al zeilor şi aceştia m-ar ajunge cu pedeapsa lor necruţătoare. Toată viaţa m-ar urmări părerea de rău. Să fie oare o pedeapsă pentru trădarea ta, Victoria, faptul că mi-o oferi acum pe fiica ta? Ori o răsplată pentru marea mea iubire? Cine poate şti acest lucru acum, când idila abia se înfiripă, când orice atingere e încă proaspătă şi fata e încă descumpănită. Sau, te pomeneşti, că se preface atât de bine! Ceva trebuie să fi moştenit totuşi de la fermecătoarea ei mamă, de vreme ce înfăţişarea a căpătat-o de la bătrânul consilier fiscal. Ah, Kiki, vino în braţele mele, în braţele prietenului tău ce-ţi

nutreşte sentimente paterne, în braţele nebunului care a iubit-o pe mama ta şi l-a urât de moarte pe domnul Nowak, fiindcă i-a luat-o... Dar, oricum, sărăcuţa a ieşit în pierdere, căci ea nu era făcută pentru o fericire trainică alături de un văduv pe cale să se ofilească”.

Dar Kiki să fie oare făcută pentru fericire în braţele unui bărbat pe cale să îmbătrânească? Dacă unchiul şi-ar fi pus această întrebare, probabil că nu s-ar fi apropiat de ea cu atâta îndrăzneală. Acum însă, era depăşit cu totul de întâmplarea ce-i tăiase drumul şi, cuprinzând-o pe după umeri, o strânse cu putere la pieptul lui şi o sărută cu o înfocare atât de pătimaşă, încât fata îşi pierdu răsuflarea.

— Aici? Doar atât şopti.

Răspunsul însă nu se făcut auzit.

„Aici, îşi spuse unchiul în sinea lui, aici sau oriunde în altă parte.”

Când părăsiră localul era foarte târz. Iu şi unchiul o conduse până acasă, la Karim, unde locuia ca subchiriaşă într-un bloc spălăcit cu tencuiala năruită, din acelea în care locuise şi el odinioară la Viena. Şi, fără prea multă codeală, fata îl pofti la ea sus, numai, pentru Dumnezeu, să meargă încet! Şi astfel deveniră amanţi, astfel o dobândi unchiul pe Victoria, astfel se întoarse el la cumpăna timpului, astfel trecutul se cunună din nou cu prezentul.

Şi astfel ajunse acasă abia în zori, aşteptând reproşurile Tonickăi, hotărât însă să-i dea o ripostă dură, pentru că, la urma urmei, nu erau totuşi căsătoriţi şi „Cine ştie ce-o să mai fie de-acum încolo, scumpa mea, căci viaţa, î, ntr-adevăr, se schimbă de la o clipă la alta şi noi, crede-mă, nu suntem stăpânii acestor schimbări.”

Dar fiindcă, într-adevăr, nu suntem stăpânii acestor schimbări, până şi acasă lucrurile se petrecură cu totul altfel decât ar fi putut el să prevadă.

Pe masa din sufragerie se afla o sticlă de vin şi două farfurioare cu dulciuri, fireşte neatinse. „Ce s-a întâmplat? Ce aniversare am mai uitat să sărbătoresc?”

Tonicka dormea, dar de îndată ce unchiul deschise uşa

dormitorului se trezi şi, într-o clipită, se dădu jos din pat. Nu-l întâmpină cu reproşuri, ci cu o îmbrăţişare violentă.

„Ce noapte trăsnită, îşi spuse unchiul.”

— Ai citit? întrebă Tonicka. Telegrama de sub sticza cu vin… A sosit abia spre seară şi m-am gândit că o să sărbătorim evenimentul împreună… Păcat că ai zăbovit atât de mult…

Rostise aceste cuvinte fără nicio umbră de reproş, căci bucuria ei era mai mare decât dezamăgirea.

Unchiul Josef se întoarse în sufragerie şi luă în mână telegrama. Era de la Viena. Avocatul îi aducea la cunoştinţă că tribunalul respectiv se pronunţase favorabil în privinţa desfacerii căsătoriei sale cu doamna Loty Frajvaldova, înainte Fuchsovă, chestiunile de ordin patrimonial urmând a fi soluţionate şi decise de instanţa corespunzătoare a tribunalului din Praga.

— Am înţeles bine? întrebă Tonicka aprinsă la faţă. Eşti divorţat şi noi putem, în sfârşit, să ne luăm?

— Desigur, desigur, răspunse unchiul şi, întrucât i se muiaseră un pic picioarele, se aşeză pe un scaun în dreptul mesei.

Tonicka interpretă gestul lui drept o invitaţie şi se grăbi să deschidă sticla. Unchiul luă paharul din mâna ei fără să scoată o vorbă.

— Ei, nu spui nimic? Cum văd, îţi pare rău! spuse Tonicka speriată.

— Asta-i bună… Ce-ţi veni?… Eu… ştii, am zăbovit cam mult şi, pur şi simplu, sunt obosit.

— Şi atunci?

— Atunci, în sănătatea noastră… Vreau să spun, pentru căsnicia noastră!

Fatale cuvinte, dar deodată unchiului nu-i mai păsa de nimic. Toate se învolburau în mintea lui şi din nou avea senzaţia prăbuşirii în abisuri. Ca să-şi revină, trase paharul pe gât dintr-o înghiţitură, apoi încă unul şi încă unul.

Tonicka stătea lângă el, în cămaşa lungă de noapte, cu părul strâns doar cu mâna, şi zâmbea fericită şi supusă.

Undeva, la Karlin, Kiki răsufla cu zâmbetul pe buze în somnul ei adânc.

Singurul care nu zâmbea era eroul acestor întâmplări, căci până şi în rădăcina părului simţea cum se încâlcesc iţele destinului său.

Tonicka nu se mai sătura de atâtea toasturi şi urări de fericire, dar la prea mult nu rezistă şi astfel, până la urmă, unchiul se văzu nevoit s-o ia în braţe şi s-o ducă în pat. Se lipi de el cu atâta putere, încât fu silit să rămână lângă ea.

Să fii într-o singură noapte şi amant şi soţ nu e oare puţin prea mult, viteazule Ulise?

CÂNTUL AL PATRULEA

Timpul trecător...

Sunt obligat să-l amintesc cu insistenţă pentru toţi acei ce urmăresc peripeţiile unchiului meu, nu de alta, dar s-ar putea ca în desfăşurarea acţiunii să descopere, cu uşurinţă goluri însemnate. Adeseori, eroul nostru s-a trezit pe firul unor zile lipsite de întâmplări menite să trezească glasul povestitorului. Orice om are în viaţa lui zile sortite să ajungă în braţele uitării şi orice om lasă în urma lui un şir de ani în decursul cărora singurul lucru demn de consemnat este acela de a fi trăit. Desigur, şi despre asta s-ar putea spune câte ceva, dar simt că timpul se precipită şi oboseala sporeşte. Fără îndoială, s-au petrecut multe evenimente ce ar merita să fie menţionate. Totuşi viaţa e scurtă şi relatarea noastră e lungă, iar obiectivitatea ne sileşte să trecem peste multe cu vederea.

Să ne mulţumim, deci, cu ideea de a privi – fie şi cu tristeţea ce ne-o stârneşte desprinderea filelor din calendar – scurgerea grăbită a anilor în care eroul povestirii noastre înaintează în vârstă, şi să nu ne prindă mirarea că, din clipa în care a devenit şi el conştient de trecerea timpului, aspiraţiile lui au început să se îndrepte spre obţinerea unor poziţii superioare celei de proprietar al unei întreprinderi de pompe funebre.

Tânăra republică îmbătrânise întocmai ca şi cei ce o făuriseră. La sate şi oraşe se terminase ridicarea

monumentelor în amintirea celor căzuţi şi, încet-încet, războiul era dat uitării. Republica a avut de înfruntat ani grei, şi nu puţini la număr.

Cât a trecut de atunci, de când o mână de fanfaroni a vrut să naţionalizeze latifundiile!?! Republica era un stat democratic şi era de datoria ei să se îngrijească şi de latifundiari. De grija lor a trebuit apoi să-i asuprească şi să-i reprime pe cei ce voiau să-i păgubească. A umplut cu ei închisorile şi, în felul acesta, a intrat fireşte în rândurile ţărilor prospere. S-a străduit din răsputeri să demonstreze că e demnă de încrederea şi favorurile marilor puteri, îndeosebi ale Republicii Franceze, ai cărei generali vizitau Praga şi rosteau la recepţii toasturi sforăitoare.

Se întoarseră acasă toţi membrii legiunii cehoslovace, până şi cei din îndepărtatele pustietăţi siberiene. Unii s-au ales cu distincţii înalte, devenind chiar şi generali, dar, din păcate, se întorseseră mult prea mulţi şi, astfel, cei de rând au trebuit să fie plasaţi la calea ferată, la poştă şi în alte profesiuni, puţin bănoase, dar care asigurau dreptul la pensionare. În schimb, puteau să îmbrace o dată pe an uniforma de veteran, cu toate ordinele şi medaliile şi să se încoloneze pentru defilare.

Acei care au ajuns generali sau cel puţin colonei au fost invidiaţi şi urâţi de moarte de generalii şi coloneii proveniţi din armata austriacă. A fost o luptă îndelungată şi crâncenă şi nu s-a încheiat până când nu şi-au dat duhul şi unii şi alţii.

Această cumplită justiţie a timpului lichidează toate conflictele şi litigiile omeneşti. De aceea unchiul Josef se arătă dispus să-i îngroape pe toţi, fără deosebire, chiar dacă obţinerea organizării funeraliilor unui general al legiunii nu era un lucru chiar atât de uşor. Asta pentru că municipalitatea pragheză înfiinţase un serviciu propriu de pompe funebre şi, profitând de unele mici abuzuri săvârşite de „păsările negre” aparţinând diferitelor firme, şi de unele încăierări mărunte între acestea, apucase să declare prin gura reprezentanţilor aleşi din rândurile partidului socialist-

naţional, că avea să curme toate disputele. Ofiţerilor legiunii li se impuse apoi să recurgă, pentru înhumarea lor, numai la serviciile întreprinderii de pompe funebre a municipalităţii, care, în treacăt fie spus, nu se comporta altfel decât celelalte întreprinderi asemănătoare, ca să nu mai vorbim de faptul că nu dispunea de faimosul atelaj de trei cai bălani, în schimb avea în spate puterea politică.

Republica fu împărţită ca un teren fertil, în loturi şi parcele, şi fiecare din ele era gospodărită de alt partid politic, iar acestea se luau la harţă ori se împăcau, în funcţie de ce era mai rentabil. Gazetele numeau asta luptă politică, iar cei ce nu aveau timp şi nici chef să participe la această luptă o numeau potlogărie. Cetăţenii mai prevăzători purtau adeseori în buzunar câte două carnete de apartenenţă politică, încercând să arate în felul acesta că se ridică mai presus de conflictele şi încăierările curente.

Existau, aşadar, două căi de a face carieră: fie prin aderarea la unul dintre partidele politice capabil să te sprijine şi să-ţi dea ghes până la obţinerea calităţii de membru într-un consiliu de administraţie, fie prin intermediul bursei şi al comerţului, dispunând şi ele de posibilităţi asemănătoare. Scopul însă era unul şi acelaşi: banii. Consiliul de administraţie le aducea membrilor săi un profit sub formă de tantieme cu o regularitate strictă. Cine apuca să intre într-o astfel de instituţie era asigurat pe viaţă. Cine avea acasă acţiuni nu-i rămânea decât să taie o dată pe lună cupoanele, şi o ducea şi el la fel de bine.

Unchiul Josef urmărea cu atenţie fenomenul şi dorinţa lui era să ajungă într-un consiliu de administraţie, dar, totodată, să fie şi posesorul unei mari cantităţi de acţiuni. Din păcate n-a izbutit să-şi realizeze acest vis, căci pentru asta era o fire mult prea nobilă.

Eşecul a fost, în parte, spre binele lui. Niciodată nu l-a părăsit spiritul de revoltă şi oricând era dispus să se alăture celui care atrăgea zgomotos atenţia asupra disensiunilor politice. La un moment dat tânjise chiar să devină membru al partidului social-democratic, dar după ce se convinse că

şi acesta guverna prin intermediul consiliilor de administraţie şi nu intenţiona să-i repartizeze şi lui un loc într-o asemenea instituţie, încetă să-l mai iubească.

După aceea începu să fie frământat de un dublu simţământ: pe de o parte era gata să pornească într-aoolo unde îi făcea semn câştigul (şi aşa îşi făcea reproşuri amare că întârziase, consacrându-se prea mult înmormântării unor venerabili răposaţi), iar pe de altă parte se simţea împins de un vânt cu totul contrariu, căutându-şi liniştea în lupta împotriva nedreptăţii.

Şi, întrucât cea mai mare nedreptate era, după el, faptul că municipalitatea pragheză înfiinţase un serviciu propriu de pompe funebre, porni bătălia în acest sector. Se arătă în acele zile ca un adevărat Prometeu: le aducea oamenilor focul, fără însă a le câştiga iubirea.

Povestea a început în timpul unei înmormântări mai mult decât ruşinoase, în ciuda faptului că răposatul era o persoană lipsită de oriee importanţă. Iniţial dreptul de înmormântare îl obţinuse, pe căi cât se poate de cinstite, firma Weinert şi Fuchs, datorită domnului Bacik, care se prezentase la patul muribundului şi, în timp ce familia îl jelea, contractase afacerea cu unul dintre urmaşi, care nu bocea. Avusese grijă să-l facă atent că acel ce se ocupă de înmormântare are dreptul la ajutorul legal şi că, în condiţiile unei calculaţii convenabile, făcută bineînţeles de firma pe care avea onoarea s-o reprezinte, câştigul nu era de lepădat. Aşa stând lucrurile, cetăţeanul cu pricina uită de doliu şi se apucă să trateze cu domnul Bacik.

Numai că, după ce muribundul închise ochii şi rubedeniile începură să părăsească spitalul unde fusese încheiată înţelegerea, se lipi de ele „pasărea neagră” a domnului Habisek, obţinând la iuţeală o semnătură prin care organizarea înmormântării era încredinţată firmei sale. Şi numaidecât se duse să-şi încaseze comisionul de la domnul Habisek. Culmea haosului, înmormântarea avea loc în localitatea Branik, unde în toată povestea se amestecă şi fostul angajat şi actualul concurent înverşunat al unchiului –

bolnăvicionul Zelinka. La cimitir, sicriul fu înşfăcat de oamenii acestuia care porniră cu el, fireşte, spre altă groapă decât aceea pregătită din dispoziţia domnului Bacik.

— Adă mortul încoace, ticălosule! şuieră printre dinţi domnul Bacik, zgâlţâindu-l cu putere pe Zelinka, în faţa monumentelor mute.

— Dă-mi drumul, ţopârlanule, dă-mi drumul! horcăia bolnăviciosul domn Zelinka, sugrumat de palmele vânjoase ale starostelui obştei păstrătorilor de tradiţii populare. Îmbracă toaletele tale de măscărici şi lasă-mă pe mine în pace...

Dispreţul faţă de portul obştei, care îmbina vechile datini cehe cu o frumoasă tradiţie, fu socotit de domnul Bacik drept o jignire personală şi se comportă în consecinţă.

— Cine-i măscărici, mortăciune, cine?!! răcni furios starostele şi, ridicându-l în sus pe defăimător, îi dădu drumul la iuţeală în groapa săpată de pomană, căci între timp, oamenii domnului Zelinka îl îngropaseră pe răposat în celalt capăt al cimitirului.

Organul partidului socialist-naţional publică la repezeală o relatare1 despre încăierarea din cimitirul cu pricina şi, profitând de acest prilej, ceru cu inisistenţă retragerea concesiunii celor două întreprinderi vrăjmaşe, având totodată grijă să menţioneze existenţa serviciului de pompe funebre al municipalităţii.

Domnului Bacik îi luă însă apărarea partidul meseriaşilor, în al cărui cotidian apăru ştirea că, din motive politice, prietenul Baeik, cetăţean fără de prihană şi om de o morală ireproşabilă, a fost atacat şi acoperit de ocară de un anume individ, pe care, din motivele arătate mai sus, a fost nevoit să-l pună la punct aşa cum se cuvine.

„Gazeta de Seară” se grăbi să însereze cu litere de-o şchioapă: „Proprietarul unei întreprinderi de pompe funebre îngropat de viu”. „Reprezentantul iresponsabil al firmei concurente l-a aruncat în mormânt”.

Înlăcrimaţii urmaşi, răspunzând la întrebările „Gazetei de Seară”, organ al partidului agrarian, declarară că, deşi n-au

ştiut nimic despre cele întâmplate, povestea a avut totuşi darul să le tulbure doliul. Aşa stând lucrurile, domnul Bacik ceru ziarului să publice o dezminţire, deoarece nu era adevărat că doliul lor ar fi fost tulburat de cineva, adevărul fiind însă că dumnealor s-au certat deasupra mormântului pentru moştenire, fără să aştepte măcar sfârşitul ceremoniei.

Şi, pentru ca tacâmul să fie complet, domnul Habisek dădu o declaraţie presei naţional-democrate, arătând că întreprinderea lui fusese jefuită prin înstrăinarea unui mort, şi, ca urmare, s-au adus serioase prejudicii dreptului său de a-şi exercita profesiunea în deplină libertate, adăugând de asemenea că firma Weinert şi Fuchs e cunoscută tocmai prin aceea că tratează organizarea înmormântării unor persoane aflate încă în viaţă.

Drept care, unchiul Josef îl dădu în judecată pe domnul Habisek şi redacţia ziarului *Narodni listy,* pe domnul Zelinka şi „Gazeta de Seară”, şi, în afară de asta, îl dojeni aşa cum se cuvine pe domnul Bacik, spunând că nu permite să fie bălăcărit prin ziare, de vreme ce banii pentru înmormântare au fost încasaţi de puşlamaua de Zelinka.

Presa partidului socialist-naţional declanşă o adevărată canonadă, cerând „să se pună capăt, fără întârziere, aranjamentelor nedemne în legătură cu oficierea înmormântărilor, căci o lume întreagă ne priveşte, în timp ce noi ne batem pentru cadavre.” Respectivul frate – deputat, autorul acestui articol, vorbi apoi în acelaşi sens în parlament, dar vocea lui fu înăbuşită de protestele deputaţilor naţional-democraţi, care strigau că partidul socialist-naţional este el însuşi un cadavru politic şi ar face mai bine să nu se amestece în treburile întreprinderilor de pompe funebre.

Şi toate acestea se întâmplau numai fiindcă ţara se afla cu şase luni înaintea alegerilor pentru consiliile comunale. Desigur, în cazul unor alegeri parlamentare, ar fi fost şi mai rău.

Şi întrucât morile Domnului şi tribunalele macină încet,

dar macină bine, alegerile rămăseseră doar o amintire când domnul Bacik fu condamnat pentru atentat fără urmări grave la integritatea corporală, domnul Zelinka pentru ofense aduse lui şi asociaţiei păstrătorilor de tradiţii populare, domnul Habisek pentru concurenţă neloială, iar firma Weinert şi Fuchs pentru încălcarea cu premeditare a dreptului de practică profesională.

Şi cum de la păţaniile cu pricina se scursese destulă vreme, toţi participanţii avură prilejul să mediteze în linişte, punându-şi pe bună dreptate întrebarea, cui îi folosise, de fapt, întreaga tărăşenie şi ar fi putut să-şi spună unul altuia – dar nu şi-au spus pentru că, fireşte, nu vorbeau unii cu alţii – că nu folosise nimănui…

Mai târziu, reflectând potrivit obiceiului său mai adânc asupra cauzelor ce au dus la aceste necazuri, unchiul Josef ajunse la concluzia că proprietarii întreprinderilor de pompe funebre nu au decât două posibilităţi spre a ieşi din impas: Ori să se bată pentru fiecare cadavru şi, în felul ăsta, să piardă, într-adevăr, după un timp, dreptul de practică, ori, dimpotrivă, să pornească uniţi o ofensivă hotărâtoare împotriva serviciului de pompe funebre al municipalităţii pragheze.

Dar încercaţi să strângeţi rândurile unor domni cum sunt bătrânul Habisek, bolnăviciosul Zelinka şi ceilalţi, care nu se bucurau de niciun prestigiu. În plus, firma unchiului, remarcându-se printr-o activitate neobosită, se ciocnea, nu o dată, cu întreprinderile de pompe funebre rurale, iar acestea nu vedeau cu ochi buni intervenţiile unei firme concurente care îşi avea, totuşi, vadul său în capitală…

„Şi de aceşti oameni trebuia să ţin seama la numărătoare, şi la ei trebuia să mă gândesc, îşi spuse unchiul, în ciuda faptului că ei nu se omoară pentru acest lucru.”

★

E o prostie, băiete, să crezi că oamenii duc dorul binelui. Dimpotrivă, i se împotrivesc şi ori de câte ori le vrei mai-binele trebuie să-i sileşti să-l accepte. Treaba asta a

observat-o regretatul meu tată, care se pricepea la cai. Întotdeauna îmi spunea că atunci când muţi un jugan dintr-un grajd mai prost în altul mai bun, trebuie să fii atent, căci animalul se împotriveşte şi începe să azvârle. În plus oamenii nici nu ştiu ce e binele pentru ei. Ştiu doar atât cât le oferă obişnuinţa. Am prevăzut deci că ideea mea de a uni rândurile proprietarilor de pompe funebre avea să înfrunte împotrivirea şi, din păcate, nu m-am înşelat. Dacă ar fi să-ţi descriu câtă amărăciune m-a costat efortul de a le făuri o soartă mai bună, ar însemna să pierdem multă vreme şi mi-e teamă că şi istorisirea ar avea darul să te plictisească. Ţine minte însă, că mult mai puţin îţi dă de furcă să-ţi făureşti propria bunăstare, decât să-i ajuţi pe alţii s-o dobândească. Desigur, te întrebi atunci de ce m-am omorât cu această ispravă... Cine poate şti ce anume îl determină pe om să se îngrijească de alţii?!? Unii consideră că e o însuşire nobilă, alţii se îndoiesc de această treabă. Eu am făcut-o pentru simplul motiv că nu eram în stare să trec singur cu capul prin zid. Şi mi-am spus că dacă vom fi mai mulţi, nu va trebui să-mi vâr capul numai eu. Dar am vrut să înfăptuiesc un lucru care să mă înalţe în ochii celorlalţi. Da, da, omul face binele numai spre a-şi dovedi sieşi cât e de bun.

★

Vinăria „Lolita” era un local discret şi onorabil. Neiniţiaţii rămâneau, fără să bănuiască nimic, jos, în bodegă, unde un chelner mustăcios le servea un vin iugoslav de bună calitate. Oaspeţii casei însă nu zăboveau aici, ci se duceau direct sus unde, în spatele unei uşi bine mascate, se aflau nişte încăperi foarte frumoase, în care acelaşi vin era servit de nişte domnişoare nespus de drăgălaşe.

Unchiul Josef nu era de felul lui un destrăbălat, dar într-o bună zi fu invitat aici şi nu putu să refuze: îl invitase domnul deputat Vykus. Cinstit vorbind, habar n-avea de ce partid ţinea acest Vykus. Dar pe atunci lucrul acesta n-avea nicio importanţă. Foarte importantă era însăşi calitatea de deputat, după cum, fireşte, importantă era şi persoana

unchiului meu. Se aflase despre el că punea la cale întemeierea unei corporaţii a întreprinderilor de pompe funebre, acesta fiind, de bună seamă, un act ce nu putea să-i scape din vedere unui politician atât de încercat, cum era tocmai domnul deputat Vykus, în momentul respectiv reprezentant al partidului meseriaşilor.

Acest domn era un oaspete obişnuit al „Lolitei”. Fraza lui preferată, ori de câte ori urca treptele spre a ajunge la amintitele domnişoare, era:

— Trei sute de ani am suferit, acum a sosit timpul să ne veselim…

Unchiului îi plăcu că până şi în astfel de clipe, gândirea lui era de o asemenea expresivitate politică, încât îl urmă fără şovăieli. Aveau de purtat nişte tratative mai îndelungate şi ar fi fost mai bine ca ele să se desfăşoare cu uşa închisă.

Numai că, până la urmă, uşa rămase dată de perete, nu de alta, dar prima domnişoară pe care unchiul Josef o zări în sala mare de primire fu însăşi Kiki, cu care nu se mai văzuse de multă vreme, căci acum nu mai avea timp să se ţină de nebunii, lăsând la o parte faptul că această domnişoară emitea anumite pretenţii cu care, fireşte, unchiul nu se putea împăca nici în ruptul capului. Era devotat mătuşii Tony, care între timp îi devenise soţie. Ca orice bărbat cu experienţă nu nutrea, ce-i drept, o aversiune principală faţă de infidelitate, dar, categoric, era împotriva amantelor care pretind fidelitate.

Zărindu-l, domnişoara Kiki scoase un chiot de bucurie, dar unchiul îşi păstră ţinuta distinsă şi, făcând o uşoară plecăciune, îi sărută mâna curtenitor. Celelalte domnişoare, nedeprinse cu asemenea maniere, îşi înălţară sprâncenele, cu o anumită semnificaţie.

Domnul deputat Vykus era în ochii lor un caraghios. Unchiul însă, izbuti să le farmece de la prima vedere şi toate îşi manifestară dorinţa de a-l servi cu cea mai mare plăcere, chiar dacă, prioritatea o avea, fireşte, domnişoara Kiki.

— Nu ne-am mai văzut de mult, domnule baron, începu ea graţios, aducându-i aminte că aşa i se adresa odinioară personalul cofetăriei Sacher din Viena.

— Baron… şuşotiră celelalte domnişoai’e, pline de admiraţie.

Titlurile nobiliare erau, ce-i drept, interzise, dar, pe unde se putea, mai erau totuşi folosite.

Domnul deputat Vykus îşi ridică însă glasul:

— Nu mai există nicio nobilime şi niciun stăpân, acum nu ne mai dictează străinii! Trei sute de ani am suferit…

— Şi acum a sosit timpul să ne veselim! răsună zgomotos corul domnişoarelor-chelneriţe şi domnul deputat aplaudă fericit.

— Aţi văzut? Mă cunosc şi ştiu ce idei propovăduiesc, îi şopti el unchiului, înduioşat de această manifestare.

Apoi, se adresă domnişoarelor, cu voce tare:

— Nu vă supăraţi, avem o consfătuire importantă şi am dori un mic salonaş pentru două persoane…

— Dar bine, fără dumneavoastră o să fim triste, domnule deputat, se miorţăi nici prea grasa, nici prea slaba Rozinka, al cărei sutien de dantelă roz se vedea cu toată claritatea prin decolteul adânc.

— Deocamdată beţi în cinstea noastră o sticlă de şampanie, se adresă domnişoarelor generosul deputat. Pe urmă venim şi noi…

Kiki închise fericită uşa salonaşului în urma lor.

— Am cunoscut-o şi pe mama ei. A fost femeie frumoasă, spuse unchiul Josef, surprinzând privirea întrebătoare a deputatului.

— În cazul ăsta, îngăduiţi-mi să vă invidiez. Kiki e o făptură gingaşă, cu maniere neobişnuit de delicate şi ştie ce trebuie şi ce se cuvine, suspină deputatul.

— Nu e decât o umbră a mamei sale, ţinu să sublinieze unchiul.

Şi din clipa aceea domnul deputat uită cu desăvârşire de convorbirea politică şi întrebă cu zel ce sentiment încearcă omul atunci când i se oferă posibiltatea să compare şi sub

acest aspect, mama cu fiica. Căci dumnealui era un superficial care nu se pricepea la nimic.

— E într-adevăr un sentiment aparte, ce cuprinde în el, deopotrivă, bucuria triumfului şi zădărnicia timpului ce se duce ca vântul… Dar, dumneavoastră, domnule deputat, m-aţi poftit aici pentru a discuta nişte chestiuni de cu totul altă natură, şi n-aş vrea să vă reţin cu nişte lucruri neesenţiale, îi replică unchiul într-un limbaj foarte ales.

— Nu mă reţineţi câtuşi de puţin. Vă admir pentru frumoasa dumneavoastră experienţă. Dar, dacă vreţi, pot trece numaidecât la obiect. Deci, pe scurt: strădania dumneavoastră de a întemeia o corporaţie a proprietarilor de pompe funebre nu ne este străină şi o urmărim cu simpatie. Cunoaştem, bineînţeles, şi dificultăţile pe care le întâmpinaţi. Ce-aţi zice, deci, de o colaborare?

— Îmi este permis să vă întreb de unde sunteţi aşa bine informat?

— În zilele noastre, un partid politic trebuie să ştie tot ce are nevoie.

— Şi îmi este permis să aflu care anume partid politic are nevoie să ştie totul?

— Actualul meu partid, adică partidul meseriaşilor. Spun actualul, pentru că aţi putea afla, cu uşurinţă, că înainte am fost foarte activ în partidul agrarienilor, care, din păcate, nu m-a satisfăcut.

— Înţeleg, nu v-a făcut deputat.

— Judecaţi situaţia cu spirit realist şi apreciez acest lucru. Da, într-adevăr, nu mi-au dat mandatul, în schimb meseriaşii mi l-au acordat!

Şi, dând din mână cu un aer plictisit, domnul deputat adăugă:

— În definitiv, între noi şi agrarieni nu-i prea mare deosebire. Suntem, cum s-ar spune, lăstarul lor. Asta aşa, ca să ştiţi dacă sunteţi, cumva, orientat mai curând spre ei.

— Nu, domnule deputat, în privinţa asta eu nu sunt orientat în nicio direcţie. Am experienţa mea de viaţă, din care, o parte, aţi avut bunăvoinţa şi amabilitatea să o

admiraţi cu câteva clipe în. Urmă. Iar această experienţă m-a învăţat că omul trebuie să-şi aleagă întotdeauna haina care îi cade cel mai bine. Nu spun că partidul meseriaşilor nu e bun, chiar dacă nu-mi place culoarea dumneavoastră violetă. E un pic cam tristă. În biserici e folosită ca semn al pocăinţei.

— Adevărat? Asta n-am ştiut. Dar, de fapt, dacă stau şi mă gândesc, e foarte bine, căci, vorba ceea, avem noi nişte păcate şi, categoric, pocăinţa n-are ce să ne strice, răspunse deputatul, râzând zgomotos. În ceea ce priveşte culoarea, lucrurile stau cam aşa: când am luat fiinţă ca partid, aşa numitele culori politice erau epuizate, inclusiv negrul, care se potriveşte populiştilor catolici, dar care le-a fost furat de fascişti, ca să-şi facă din el cămăşi. Nu ne-a răm'as deci decât violetul, care, după mine, e o culoare statornică şi serioasă.

— Şi ce-mi promite violetul dumneavoastră partid?

Deputatul Vykus căzu pe gânduri. Îşi reteză încet şi cu mare grijă ţigara de foi, înainte de a spune:

— Întrebările dumneavoastră sunt foarte deschise.

— Cred că şi ale dumneavoastră au fost la fel atunci când v-aţi decis să treceţi de la agrarieni, la meseriaşi.

— Da, da!... exclamă fericit deputatul. Îmi plăceţi! în definitiv, ce rost ar avea să ne pierdem vremea de pomană, vorbind pe ocolite, nu-i aşa? Timpul zboară, domnişoarele au căpătat o sticlă de şampanie şi cu siguranţă sunt bine dispuse şi drăgălaşe, aşa că nu văd de ce-am mai zăbovi... Pe scurt, vă oferim patronajul corporaţiei şi, credeţi-mă, nu e puţin. Iar pe dumneavoastră vă impunem ca preşedinte, plătit, bineînţeles. În afară de asta, dumneavoastră personal vă mai surâd şi alte posibilităţi. Prin mijlocirea noastră veţi realiza o mulţime de contacte folositoare: remarcabili oameni de afaceri, persoane influente din consiliile de administraţie şi din camera deputaţilor

— Şi din senat, nu? îl întrerupse unchiul cu un aer grijuliu.

— Bineînţeles că şi din senat... Dar, în altă ordine de idei, de ce vă interesează să aveţi relaţii din rândul domnilor

senatori?

— E simplu, răspunse unchiul zâmbind cu amabilitate. Pentru că dumnealor sunt mai în vârstă decât domnii deputaţi, iar eu, precum bine ştiţi, sunt proprietarul unei întreprinderi de pompe funebre.

Deputatul Vykus începu să clipească. Privirea surîzătoare a unchiului, aţintită asupra lui cu o anumită desfătare, îi pricinui deodată o uşoară indispoziţie.

— Hm... Mă rog, dar cred că mai există şi alte forme, ca să zic aşa, mai puţin sumbre.

— Desigur, încuviinţă unchiul, care se amuza de minune. De pildă să devin deputat...

Domnul Vykus era omul promisiunilor şi fireşte nu-l costa nimic să strige cu braţele deschise:

— Aşa e, asta se înţelege de la sine. În definitiv nu văd de ce n-aţi sta, odată, printre noi, pe băncile deputaţilor!?! Mă bucur că aveţi ţeluri înalte!

Unchiul stătu un pic pe gânduri, apoi spuse, cu înţelepciune:

— Omul nu trebuie să jinduiască prea mult. Dar nici prea puţin. În prima ipostază apare ca un nesătul, în a doua ca un imbecil. E foarte greu să adopţi o atitudine moderată.

Domnul deputat clătină din cap aprobator şi rosti pe un ton jovial:

— Sunt sigur că între noi va fi o colaborare perfectă şi utilă! Mâine veţi trece întreaga corporaţie sub influenţa partidului nostru.

Şi, fără să mai aştepte răspunsul, se grăbi să apese butonul soneriei aflat pe masă. În salonaş îşi făcură apariţia, într-o clipită, două domnişoare:

— Trei sute de ani am suferit, domnişoarelor, acum a sosit timpul să ne veselim... Coniac!

★

Sunt boli cum ar fi tuberculoza, cancerul sau ciroza ficatului, împotriva cărora nu există niciun leac. Ele ajută la menţinerea unui echilibru în lume şi ne oferă nouă, proprietarilor de pompe funebre, garanţia întreprinderii

noastre. Dar sunt şi boli mai grave care nu exercită o funcţie atât de înălţătoare, iar una din cele mai grave este năzuinţa omului spre onoruri. E atât de mare, încât oamenii sacrifică pentru ea totul şi, până la urmă, aşa cum desigur ai putut remarca, nici eu n-am fost vaccinat împotriva ei. Prea ispititor sună vorbele atunci când ţi se oferă nişte surse de venituri neobişnuite şi tu simţi în clipa aceea posibilitatea de a-i sili pe oameni să-şi scoată pălăria în faţa ta de la o distanţă mai mare şi cu mai mult sârg ca până atunci. Această boală, ce se manifestă prin dorinţa de a fi stimulat şi respectat, e atât de malignă, încât, până la urmă, le provoacă oamenilor şi pagube financiare. Pentru că mulţi sunt dispuşi să sacrifice şi bani pentru a cunoaşte gustul puterii. Chiar atât de jos, ce-i drept, n-am coborât, dar, oricum, am simţit o înfiorare plăcută pe şira spinării atunci când lângă numele meu am putut adăuga titulatura: preşedintele corporaţiei. Eram dispus să-mi pierd multă vreme prin şedinţe, ba am mers până acolo încât să-l vizitez chiar şi pe gălbejitul acela de Zelinka, spre a-l convinge să devină mai înţelept. Umilitoare boală, care-l lipseşte pe om de demnitatea lui firească numai pentru a câştiga aparenţa demnităţii! Şi astfel, bineînţeles în glumă, dar cu sentimentul satisfacţiei, am început să-i spun Tonickăi: „doamna consilier” şi să suport cu mai multă bunăvoinţă vizitele rubedeniilor, care veneau să ne felicite. O, tu, nefastă vanitate! Omul ştie prea bine că toţi din jurul lui nu fac acest lucru cu sinceritate şit totuşi, zâmbetul lor fals îl gâdilă la inimă şi-i stârneşte voluptatea.

★

Domnii Zelinka şi Habisek fuseseră dintotdeauna rivali şi nu s-au iubit niciodată, întrucât domnul Habisek, decanul de vârstă al breslei, îl privise întotdeauna pe domnul Zelinka ca pe un simplu angajat al unei firme străine, care numai prin căsătorie se ridicase la rangul de antreprenor independent. Şi totuşi, acum aveau şi unul şi altul sentimentul că se aflau pe puntea aceleiaşi corăbii.

De aceea se vizitau şi stăteau de vorbă cu capul plecat,

de aceea mintea lor era trudită de una şi aceeaşi întrebare: ce-o fi punând oare la cale acest ticălos de Frajvald, de cântă atât de dulce, spre a-i îndemna să intre în coroporaţia lui?

Şi aveau o strângere de inimă, căci nu pe nedrept îl socoteau mai şiret decât ei şi, deci, mai periculos.

La început au fost încredinţaţi că nu se va ajunge la întemeierea corporaţiei, şi asta pentru ei era lucrul cel mai agreabil. Dar iată că, într-o bună zi, domnul Habisek se duse la concurentul său cu ziarul în care scria cu literă de-o şchioapă: „Corporaţia întreprinderilor de pompe funebre a luat fiinţă. Excelentul expert în materie, domnul Josef Frajvald va fi ales, în cadrul adunării generale, preşedintele corporaţiei. Camera de comerţ i-a decernat titlul de consilier în problemele corporaţiei.”

— Să-ţi vină să plesneşti, nu alta, scrâşni cu mânie domnul Zelinka, după ce isprăvi de citit această ştire.

Noi stăm aici şi ne sfătuim cum să-l lucrăm ca să n-apuce să întemeieze nimic şi când colo, dumnealui…

Şi din clipa aceea începu să se uite la domnul Habisek cu ochi neîncrezători. „Da, moşule, stau aici ca prostul şi-mi pierd vremea cu tine, de pomană – rostea pe tăcute sufletul său josnic – şi între timp şansa mea se duce pe apa sâmbetei. Da, moşule, corporaţia a fost întemeiată fără mine!”

Domnul Habisek răsuci din cap, manifestându-şi nedumerirea cu voce tare:

— Cum poate cineva să întemeieze ceva, atât timp cât noi nu ştim nimic?

— Noi doi nu ştim, dar, pe cât se pare, alţii ştiu! spuse domnul Zelinka, prevenitor.

— Şi ce aveţi de gând să faceţi, domnule coleg?

— Nu ştiu, minţi Zelinka.

Dar ştia de-acum ce era de făcut. Chiar azi îl va chema pe ticălosul de Frajvald. „în definitiv, de ce n-ar putea să aibă corporaţia doi consilieri? Sau, ştiu eu, mai trebuie să fie pe-acolo vreo funcţie de secretar, iar secretarul e şi el o

persoană importantă!”

Îşi luă rămas bun de la domnul Habisek, asigurându-l că nu va intra în nicio corporaţie şi, grijuliu şi posomorit ca întotdeauna, acum doar cu o idee mai gălbejit, se duse direct la unchiul meu.

Zărindu-l în camera de primire, mătuşa Tony se întrebă dacă n-ar fi cazul să-i ofere un ceai pentru stomac, înţeleptul meu unchi îl întâmpină cu toate onorurile şi nu pomeni niciun cuvânt despre vechile amărăciuni. Cine vrea să joace tare, trebuie să înveţe să stăpânească regulile jocului.

După ce se plânseră amândoi că afacerile merg destul de prost – ceea ce, în treacăt fie spus – nu era adevărat, domnul Zelinka ţinu să-i aducă la cunoştinţă unchiului că, în anumite condiţii, ar fi dispus să-şi ofere colaborarea, socotind, fireşte, că ar fi drept să capete funcţia de secretar. „Secretar de corporaţie nu-i un titlu de lepădat, iar cei din Branik habar n-au ce-i aia corporaţie”, îşi spunea el în sinea lui.

Unchiul lăsă capul în jos, cu aerul omului necăjit.

— Vai, ce rău îmi pare că n-aţi venit mai devreme, domnule Zelinka. Măcar cu o zi… Postul de secretar l-am oferit persoanei care a venit înaintea dumneavoastră, adică domnului Habisek.

Zelinka, făcu o mutră atât de tristă, încât unchiul simţi o strângere de inimă.

— Desigur, eu vă preţuiesc foarte mult, şi voi încerca personal… Dar, *apropos,* cedaţi spune, de pildă, de funcţia de vicepreşedinte? V-ar aranja?

Domnul Zelinka dădu din cap cu recunoştinţă şi chipul lui se posomori şi mai mult. Aşa i se întâmpla întotdeauna când voia să-şi manifeste bucuria. Ce mai, era într-adevăr, o „pasăre neagră” din născare.

Când, a doua zi, se prezentă în acelaşi scop domnul Habisek, acesta află că domnul Zelinka dăduse pe acolo cu o zi înainte, şi unchiul fusese nevoit să-i ofere funcţia de vicepreşedinte. Dar, fireşte, mai există încă funcţia de

secretar...

— Va să zică aşa, Zelinka mi-a luat-o înainte, spuse bătrânul Habisek, meditativ. Interesant ce sunt în stare să facă astăzi oamenii pentru un pic de carieră... Şi când mă gândesc câtă loialitate s-a străduit să-mi dovedească.

Unchiul ridică doar din umeri, fără să sufle o vorbă, îi adusese pe amândoi acolo unde dorise să-i aducă: să-i învrăjbească, iar lui să-i fie îndatoraţi.

Adunarea generală a corporaţiei se desfăşură în linişte. Încercarea câtorva delegaţi din provincie de a smulge pentru ei una din sursele de venituri, fu respinsă de domnii Habisek şi Zelinka, potrivit indicaţiilor prealabile primite din partea unchiului Josef. Când la şedinţă se înfăţişă domnul deputat Vykus, acesta zugrăvi în culori atât de frumoase perspectivele corporaţiei, încât tuturor li se păru că, mulţumită partidului meseriaşilor, avea să piară, dintr-o dată, jumătate din populaţia globului pământesc. Cu acest prilej, delegaţii mai aflară că trei sute de ani au avut de suferit, dar că acum a sosit timpul să se veselească. Această veselie fu văzută de domnul deputat sub forma distribuirii unor formulare de adeziune la partidul meseriaşilor, însoţite de chemarea fierbinte de a fi semnate de întreaga asistenţă; formularele prezentau avantajul că nici nu trebuiau completate, şi astfel, printr-o simplă semnătură, deveniră cu toţi membrii sus-nurnitului partid.

— Suntem una şi aceeaşi familie şi ne iubim ca fraţii. Ne vom ajuta între noi cât vom putea şi nimeni în această ţară nu va îndrăzni să-i clintească un fir de păr meseriaşului, care, precum se ştie, plăteşte statului impozitele cele mai mari. Ajutorul reciproc al meseriaşilor mai constă în aceea că vom cumpăra unul de la altul, fireşte cu reducere. Şi, în cele din urmă, cu toţii vor lăsa, prin testament, ca organizarea înmormântării lor să fie încredinţată întreprinderilor de pompe funebre colegiale, care, reunite într-o corporaţie puternică, vor deveni un pilon de susţinere a republicii şi o garanţie a veşniciei meseriaşilor.

Excelentă încheiere, numai că domnilor de la serviciile de

pompe funebre nu prea le sunară bine la ureche cuvintele despre veşnicie. Aşa se face că arborară cu toţii o mână ce trăda nedumerire, iar în luările la cuvânt manifestară obiecţii foarte serioase împotriva veşniciei. Drept care, domnul deputat se văzu nevoit să declare cu mâna pe inimă, (Ca o garanţie!), că meseriaşii vor muri, şi chiar foarte des, dar obştea meseriaşilor, ca asamblu, nu va pieri niciodată.

A fost o şedinţă memorabilă, la capătul căreia s-au rezolvat, deopotrivă, problemele de ordin politic şi filosofic. Domnul deputat Vykus nu-şi amintea să mai fi fost vreodată silit să vorbească atât de concret despre veşnicie ca la această întrunire de pomină.

Corporaţia era o instituţie excelentă şi, întrucât membrii ei puteau fi număraţi pe degete, căpătară mai toţi o funcţie. Jumătate din ei deveniră membri ai comitetului, iar ceilalţi membri ai direcţiei, ai prezidiului şi ai conducerii lărgite. Puţinii care rămaseră pe dinafară, deveniră apoi membrii ai comisiei de inspecţie.

Unchiul încerca sentimentul generalului aflat pe o colină, la postul de comandă, fără misiunea de a-l învinge pe duşman, deoarece acesta nu se prezentase pe câmpul de bătălie, în schimb era obligat să-i avanseze pe toţi soldaţii săi la rangul de general. La două zile după faimoasa adunare, toţi membrii căpătară câte o superbă legitimaţie legată în pânză, în care erau indicate toate funcţiile şi titulaturile. Cu asta corporaţia deveni o realitate şi tot cu asta activitatea ei fusese, în esenţă, încheiată.

Membrii săi, care din când în când veneau la Praga, obişnuiau să-şi viziteze preşedintele şi consilierul, astfel că, avalanşei de rubedenii i se mai alătură o sumedenie de bărbaţi cu chipul mohorât, frământaţi de scumpirea lemnului de brad pentru sicrie şi loviţi personal de preţul ridicat al luminărilor. Aceste probleme doreau ei să le discute cu unchiul meu şi, din pricina asta, mătuşa Tonicka era uneori disperată, cu toate că aceşti domni i se adresau întotdeauna cu „doamnă consilier”.

Unchiul nu stătu mult pe gânduri şi, într-o bună zi, le aduse la cunoştinţă tuturor că, după părerea lui, ar fi bine să fie stabilit un orar precis pentru întrevederile de serviciu între membrii corporaţiei şi conducerea centrală; drept sediu alese cafeneau şi vinăria „Lolita”, care între timp devenise clubul nemărturisit al domnilor în negru.

Apreciară cu toţii măsura preşedintelui ca nespus de interesantă şi folositoare, căci proprietarul localului şi domnişoarele nu precupeţeau niciun efort spre a le satisface toate dorinţele. Unchiul deveni curând coproprietarul din umbră al capitalului rulat în local, şi, de vreme ce rula, aducea şi un anume profit. Domnii chemaţi să se îngrijească de ultimii! treburi pământeşti ale omului erau în esenţă dornici de petreceri şi, ajunşi aici, lepădau sobrietatea odată cu pardesiul lăsat la garderobă. Numai domnului Zelinka trebuia să-i cânte pianistul, cu regularitate, melodia sa preferată şi nespus de tristă: „Vuiau munţii, şi văile vuiau”... Domnişoarele, înduioşate, plângeau, iar bolnăviciosul Zelinka radia de bucurie, în timp ce chipul i se alungea într-o jalnică grimasă.

Buna mea mătuşică, neînţelegând complexitatea vieţii, nu mai ştia cum să-l laude pe unchi pentru faptul că nu-i mai aducea în casă păsările acelea negre şi triste şi, de aceea, era de acord atunci când el zăbovea mai mult în amintitul local.

De altfel, când bărbatul depăşeşte o anumită vârstă, numai o femeie nesăbuită mai poate avea temeri în privinţa lui.

Desfăşurarea calmă a zilelor, agitată doar de semnele crizei generale, de revoltele muncitoreşti şi de re gretabilele evenimente din bazinele carbonifere, fu tulburată pe neaşteptate de ştirea că serviciul de pompe funebre al municipalităţii care, fireşte, nu intrase în corporaţie, adresa un stăruitor apel către administraţiile spitalelor, cerându-le să interzică accesul în spitale al aşa numitelor „păsări negre” – angajaţii întreprinderilor de pompe funebre particulare. Intrigaţi la culme, membrii

corporaţiei solicitară convocarea adunării generale, iar aceasta să le explice factorilor guvernamentali că un asemenea lucru nu e cu putinţă, deoarece, în felul acesta s-ar prăbuşi întregul sistem mondial care, aşa cum se ştie, e întemeiat, printre altele, şi pe faptul că omul e înmormântat la timp.

Unchiul fu silit să convoace o întrunire, în care nu se simţea în stare să se descurce nici măcar un şarlatan încercat, de talia deputatului Vykus.

— Ştii ce ne aşteaptă, amice? spuse el agitat. O mare ruşine. Dacă ne opunem acestei măsuri, socialiştii naţionali ne au la mână. Vor declara în mod public că suntem nişte jefuitori de cadavre, lipsiţi de orice sentiment. Parcă-i şi aud… Mi-e teamă de tot ce poate fi mai rău.

— Lăsaţi pe mine, îi răspunse unchiul.

Apoi luând cuvântul în şedinţă, aminti că, după părerea lui, ceea ce se întâmplă acum e un fenomen absolut normal, pentru că tot ce se întâmplă sub conducerea reprezentanţilor noştri e absolut normal. El însuşi observă de mai multă vreme, cu profundă nemulţumire, practica nefastă a salariaţilor de la unele întreprinderi de pompe funebre, care se ceartă între ei la patul muribunzilor.

— Şeful nostru a înnebunit, îi şopti cu aprindere domnul Sustr colegului său Bacik, aflaţi amândoi în fundul sălii. Dacă n-aş fi tras acum câteva clipe o doză dublă de *alaş*[13], aş zice că sunt pilit. Habar n-are ce vorbeşte, şi asta numai fiindcă nu bea şi el un pic!

După cuvântul unchiului, se aşternură câteva minute de tăcere, apoi se dezlănţui un adevărat uragan al nemulţumirii. Domnii în negru săriră ca fripţi de pe locurile lor afirmând că atitudinea domnului preşedinte înseamnă o trădare a cauzei comune.

— Ce fel de trădare, domnilor! strigă unchiul poruncitor. Când omul nu poate schimba o situaţie, e dator să arboreze o mână fericită. Aşa vom face şi noi. Corporaţia noastră nu

13 Rachiu (n.t.).

numai că va adopta o nouă practică, ci va cere deschis adoptarea ei.

— Şi cum vom proceda?!? izbucni cu disperare, bătrânul domn Habisek.

— Foarte simplu, stimate domnule secretar general, răspunse unchiul cu nobleţe. Vom mitui portarii şi personalul de serviciu, ca să ne anunţe din timp cine a murit sau cine trage să moară în orele următoare.

— Mituirea e o ruşine, interveni cu demnitate domnul Habisek. Şi costă bani!

— Exact. De aceea va trebui s-o trecem la cheltuieli neprevăzute. Ca asociaţie corporatistă, ne vom înţelege uşor asupra necesităţii de a scumpi înmormântările cu o sumă infimă. Şi fiindcă vom face acest lucru cu toţii, nimeni nu poate avea obiecţii. În felul acesta vedeţi, cel puţin, în ce constă puterea noastră.

Sala amuţi. Domnii îşi făcură socotelile în gând, apoi începură să murmure şi, în cele din urmă, îi strigară unchiului ura-ura, de trei ori.

Domnul Sustr îl trase pe colegul Bacik de pulpana hainei, silindu-l să iasă cu el afară.

— Ai auzit? Cap, nu glumă! Gata, s-o luăm din loc! Eu iau generala, iar tu întinde-o repede la Vinohrady. După aceea eu ciocănesc la Filantropia, iar tu dai o fugă până la spitalul Pod Petrin. Peste tot trebuie să fim primii, ca să avem asiguraţi oamenii noştri. Dacă le oferim douăzeci de coroane pe bucată, s-a zis cu concurenţa!

Şi agerele „păsări negre” ale faimoasei firme Weinert şi Fuchs îşi luară numaidecât zborul în direcţiile stabilite.

Domnul Habisek trebuia să dea cu cinci coroane mai mult. Iată unde duce iniţiativa!

Seara, când oamenii săi îi prezentară raportul asupra excelentelor rezultate, unchiul Josef fu nevoit să admită că acţionaseră formidabil şi le mulţumi înduioşat. Nu le oferi nicio răsplată, ştiind că şi aşa îl fură la orice înmormântare, fără ca el să bage de seamă. Se simţea îndatorat faţă de ei pentru delicateţea şi sensibilitatea lor, dor nu-i plăcea să

cheltuiască bani, preferind, cu bună ştiinţă, să-i piardă pe ascuns.

★

Timpurile, băiete, se schimbă şi omul nici nu observă când şi cum. Ieşi zilnic pe aceeaşi stradă, şi abia îţi dai seama că una sau alta din case a fost reparată sau dărîmată, până când, într-o bună zi, păşind pe aceeaşi stradă, îţi spui: ia te uită, e cu totul alta. De fapt, dacă mă uit mai bine, n-a mai rămas din ea nimic. Dar, în acelaşi timp, şi tu eşti altul şi nici din tine n-a mai rămas nimic. Asta se numeşte îmbătrânire, şi n-ar fi ăsta lucrul cel mai rău, dacă n-ar fi atât de surprinzător, cumplit de surprinzător. Te uiţi deodată într-o vitrină, zăreşti acolo chipul unui domn mai în vârstă şi afli că, de fapt, e chipul tău.

Oamenii se schimbă odată cu vremea şi, crede-mă, nu ştiu dacă oamenii schimbă vremea, ori vremea îi schimbă pe ei.

Se împuţina cu repeziciune numărul celor ce doreau să fie traşi spre locul de veci de atelaje de doi sau trei cai albi. Bătrânii generali se duseseră unul câte unul şi începură să moară şi văduvele lor, iar omenirea era cuprinsă de nelinişte. Devenise o modă să fi dus la cimitir cu automobilul. Caii postului de pompieri îmbătrîniseră, atelajului de’ trei cai îi sunase ceasul şi firma mea trebuia să se adapteze timpului. Mirosul gingaş al coroanelor de flori se amesteca urât cu izul de benzină, iar plânsul cu sughiţuri al urmaşilor era întrerupt de uruitul motorului. Multă vreme am luptat împotriva acestei noutăţi, nu de alta, dar sunt un om cu simţul tradiţiei şi nici să arunc bani pe un automobil mortuar nu prea aveam chef. Când a intrat în funcţiune automobilul serviciului de pompe funebre al municipalităţii pragheze, am început să şovăi. Pe urmă s-a decis să mă facă marţ nătărăul de Zelinka, închipuieşte-ţi, el, un simplu vicepreşedinte şi fostul meu angajat! Răutatea omenească nu cunoaste margini şi, în asemenea condiţii, fireşte, am fost nevoit să risipesc şi eu bani pe un

furgon mortuar. Am făcut acest lucru cu prudenţa mea caracteristică, dar l-am făcut. Şi trebuie să-ţi spun că atunci când până şi moartea începe să se grăbească, vechea lume se rostogoleşte spre pierzanie.

★

Automobilul mortuar al firmei Weinert şi Fuchs era o maşină neobişnuit de interesantă. Luase fiinţă prin transformarea unui autoturism Hispano Suiza, o limuzină destul de veche, şi destul de lungă pentru o manipulare cât mai liberă. Unchiul făcu rost de un tâmplar veşnic beat şi, de aceea, înzestrat cu o fantezie remarcabilă. Pe vechea maşină hodorogită, montă un fel de balustradă de lemn, pe care domnii Bacik şi Sustr o îmbrăcară într-o pânză neagră cu ciucuri, încât, atunci când bătea vântul, maşina pleoscăia ca epava unei corăbii cu pânzele sfâşiate, iar o dată se umflă atât de tare sub presiunea vântului, încât începu să meargă de-a-ndărătelea şi îndureraţii urmaşi se salvară risipindu-se printre morminte.

Domnul Bacik, confirmând încă o dată simţul său pentru frumos, împodobi maşina cu doi îngeri de lemn, proveniţi de la un vechi car mortuar, lăsat pradă corbilor timpului undeva, dincolo de Stehovice şi descoperit cu prilejul uneia dintre binecunoscutele excursii, demne de toată lauda, ale asociaţiei păstrătorilor de tradiţii populare. Frumos din partea domnului Bacik că, deşi îmbrăcat în frumosul său port naţional şi împodobit cu distincţii de staroste al obştei, nu a ezitat să care în spinare unul din îngeri, în timp ce pe celălalt îl ducea cu râvnă mămica Bacikova, fără să-i pese că aripioara angelică îi turtea pe cap boneta albă, cu fundă în chip de porumbel. Îşi manifestară în felul ăsta stima lor faţă de firmă şi unchiul Josef le aduse amândorura cu voce tare laudele cuvenite, nu de alta, dar amândoi îngerii îi picaseră din cer, pe gratis. După care îi porunci vărului meu Iosef, acum student la şcoala de arte şi meserii din Praga, să-i fixeze pe maşină. În felul acesta carul mortuar căpătă mai multă măreţie şi distincţie, şi când stătea pe loc, aducea cu un monument al automobiliştilor căzuţi la

datorie.

Singurul care nu putea să se împace cu acest vehicul era domnul Sustr. Zicea că nu-i poate face faţă, că nu mai e pentru el să alerge ea un copilandru în urma „otomobilului”, şi se plângea ori de câte ori se ivea prilejul.

Aşa stând lucrurile, inimosul meu unchi îl chemă la el şi-i spuse:

— Ei, cum merge cu sănătatea domnule Sustr? Aud că nu te mai ţin plămânii.

— Ce să-i faci, domnule şef, nu mai e ce-a fost. Uneori mă doare şi când ridic paharul să-l duc la gură, mărturisi bătrânul, cu tristeţe în glas.

— Vârsta, încuviinţă unchiul, cunosc. Dar ştii ce, domnule Sustr, te trimit la şcoala de şoferi şi după aceea dumneata ai să conduci maşina noastră ca să nu mai trebuiască să goneşti în urma ei. Ce zici?

Bătrânul făcu ochii mari, cât cepele:

— Cum adică, eu… da de unde, aşa ceva nu e cu putinţă…

— Ei, doar n-o să mergi cu ea ca un pilot de curse, ci de la poartă până la capelă, şi la cimitirile din Olsany şi Vynohrady nu-i decât o bucăţică de drum. Atâta lucru înveţi dumneata, nu crezi?

În sufletul bătrânului se dădu o luptă crâncenă între ispită şi teamă, dar, ca întotdeauna, ispita ieşi biruitoare. Şi astfel domnul Sustr ajunse şofer de ocazie. Pentru nimic în lume n-ar fi mers cu automobilul prin Praga, dar la cimitir îl stăpânea, pur şi simplu, magistral. N-ai ce-i face! Ce învaţă omul în tinereţe, cu asta se alege la bătrâneţe.

Unchiul Josef îşi frecă mâinile satisfăcut, căci soluţionase întreaga poveste destul de ieftin. Dar ce ştie omul despre viitor! Ce ştie el care din ideile lui se împacă până la urmă cu decizia destinului.

Spre marea lui mirare, tocmai buna mea mătuşă Tony fu cea dintâi care-şi manifestă nemulţumirea. Deprinsă cu supunerea, nu atacă povestea direct, ci încet şi cu discreţie. Ca picătura de apă ce sapă piatra cu răbdare.

Ori de câte ori stăteau cu toţii duminica după-amiază în odaia mare, în vreme ce strada era încinsă şi moleşită de fierbinţeala soarelui, mătuşa se uita pe fereastră cu nostalgie.

— Afară trebuie să fie frumos, spuse ea odată, cu vocea domoală.

— Doar vezi că e, replică unchiul – care nu dorea nimic altceva, decât linişte.

— Aici nu văd decât strada. Eu mă gândeam la noi, la ţară. Ce frumos ne-ar primi ai noştri, dacă ne-am repezi până acolo.

Ideea în sine era ispititoare. Totuşi, unchiul Josef tăcu.

— În pădure sunt fragi, şi nu cunosc bunătate mai grozavă ca fragii cu smântână, acum pe timp de vară, reluă' mătuşa, stăruitoare.

— De ce nu cumperi fragi din piaţă?

— Pentru că nu-i totuna. Fragii din piaţă sunt storciţi, şi… costă bani. La noi în sat îi avem gratis.

Da, într-adevăr, ştia mătuşa cum să-l ia. Unchiul clătină din cap. Desigur, Tony are dreptate.

Apoi se auzi soneria şi mătuşa se ridică de pe scaun:

— Iarăşi vreun musafir nepoftit. Dacă am pleca din Praga, n-ar mai veni oamenii să ne viziteze duminica.

Unchiul o zbughi iute în dormitor şi se întinse pe canapea. N-avea niciun chef de musafiri şi, până să aţipească, îşi spuse în sinea lui că, într-adevăr, n-ar fi rău să iasă duminicile din Praga. De altfel, cu acest gând adormi. Şi când adoarme omul cu un anume gând, acesta începe să-i roadă şi să-i sfredelească mintea ca un vierme, şi el nici măcar nu-şi dă seama. De aceea, soţiile caută să discute problemele cele mai importante cu soţii lor înainte de culcare.

Pe scurt, ce să mai întindem vorba, tulburând astfel cursivitatea naraţiunii. În cele din urmă, totul veni precum destinul: unchiul cumpără o limuzină. Partea cea mai comică în întreaga poveste era, însă, ce-i drept, certitudinea lui că ideea îi aparţinea. Vai, îmbătrânise.

Şi aşa cum se întâmplă de obicei, în timp ce automobilul mortuar, denumit furgon, îi furniza unchiului numai bucurii, sporindu-i veniturile, limuzina era o sursă de necazuri şi un izvor de cheltuieli neprevăzute, ca să nu mai vorbim de alte amărăciuni, căci există un adevăr incontestabil care sună aşa: bunurile lumeşti îi aduc omului numai suferinţe.

Limuzina cumpărată de unchiul Josef era o maşină mai veche şi, deci, fusese o afacere avantajoasă. Nu se poate spune că ar fi fost o maşină din cele mai moderne, în schimb era solidă şi trainică – un Renault albastru cu botul ascuţit, în formă triunghiulară. Părea o maşină specială, construită anume pentru demolarea unor ziduri puternice, dar de fapt forma amintită avea rostul să spintece aerul şi să înfrunte vântul. Se urca în ea – ca în toate maşinile din vremea aceea – pe nişte trepte, căci avea şasiul înalt. La un asemenea automobil trebuia, fireşte, să ai şi un şofer, iar unchiul îl găsi relativ uşor. Pe atunci începuseră să fie destui şomeri şi unul din ei se prezentă fără întârziere. Îl chema Frantisek, dar unchiul îi spuse. Franţ, şi numele ăsta i-a rămas. Să conducă maşina era pentru el o jucărie. Mai greu însă era să-şi plimbe cu ea stăpânul.

Căci minunatul meu unchi nu era un adept al tehnicii. Şi neavând încredere în ea, rămăsese devotat cailor, iar vorbele goale despre cei treizeci şi şapte de sub capotă îl făcură să dea din mână plictisit şi să spună:

— Prostii! Dacă ar fi acolo treizeci şi şapte de cai, ar trebui să meargă altfel.

Îi plăcea mirosul cailor, în schimb cu mirosul de automobil nu era în stare să se obişnuiască.

Şi totuşi, când maşina fu adusă în faţa casei, urcă în ea zâmbind triumfător şi, pentru mai multă siguranţă, înarmat cu un baston. Până şi în gestul acesta mocnea o anumită neîncredere. Pe de o parte se temea că, la un moment dat, va trebui să meargă pe jos, iar pe de altă parte, dorea să aibă în mână bastonul pentru eventuala nevoie de a îmblânzi această bestie nărăvaşă.

În schimb, mătuşica îşi cumpără un caiet cu scoarţe tari

şi scrise pe prima copertă, cu litere de-o şchioapă: *Renaultul nostru drag.* Şi se apucă să treacă în el toate plimbările, cu scurte adnotări: „a fost tare frumos...” „n-a fost prea grozav...” „seara a plouat...” în afară de asta, unchiul îi dădu însărcinarea să înregistreze acolo toate cheltuielile pentru benzină şi ulei, şi ea fireşte făcea acest lucru, dar nu cu exactitate, prezentând de fiecare dată sume substanţial mai mici, întrucât îşi cunoştea prea bine soţul.

Trebuie spus că odată cu apariţia automobilului, viaţa unchiului Josef începu să se schimbe vertiginos. În fiecare duminică se organiza câte o excursie, de cele mai multe ori în satul natal al mătuşii, unde rubedeniile rurale aşteptau sosirea maşinii cu nerăbdare şi respect, căci, în felul acesta, deveneau şi ele celebre. La rândul său, unchiul deveni curând o persoană stimată şi, de ce să nu spunem, faptul avu darul să-l măgulească.

Dacă îşi închipuise că în felul acesta avea să scape de rude, se înşelase. În fiecare duminică se înfăţişau tot felul de neamuri, poftite şi nepoftite, şi era cu neputinţă să le dea afară. Plecau şi ele în excursie, întrucât mătuşa demonstră cu uşurinţă că, de fapt, automobilul e rentabil numai atunci când ia mai multe persoane. Şi cum, la un moment dat, nu mai încăpeau cu toţii pe pernele maşinii, înţeleapta mătuşă aduse la iuţeală două scăunele pentru rubedenii. Unele verişoare, acum la vârsta formelor frumoase, erau cât se poate de agreabile pe asemenea scăunele, căci, la înghesuială şi, îndeosebi la curbe, erai silit să te lipeşti de ele. S-ar putea ca de atunci să dateze şi simpatiile mele faţă de automobilism.

Mătuşa era ospitalieră cu neamurile ei, dar nu le răsfăţa. Cocea în fiecare sâmbătă, aşa ca să fie, o plăcintă şi o punea într-o cutie de pantofi, să se frăgezească şi să capete gust. Ştia ea că undeva pe pajişte, la aer curat, pofta vine cu uşurinţă. Nu îngăduia ca nepoatele sau nepoţii să ceară vreo escapadă pe la cârciumi, fie ele şi cu grădină. De altfel, şi unchiul se împotrivea, probabil, la vederea

rândurilor dese de rubedenii, care, în ciuda tuturor legilor fizice, se îngrămădeau în Renaultul său albastru.

Mătuşa avea grijă ca rudele să-şi manifeste recunoştinţa prin strigăte de laudă, preamărind frumuseţile naturii şi, în felul acesta să-i aducă, indirect, mulţumiri unchiului, penti'u faptul de a fi cumpărat maşina care le permitea tuturor să se bucure de aceste neasemuite minunăţii. Şi le cerea stăruitor să proclame, drept un colţ frumos al ţării cehe, orice loc în care poposeau întâmplător.

Unchiul, dimpotrivă, avea faţă de natură atitudinea omului născut şi crescut la oraş. Niciodată nu se aşeza pe jos. Franţ îi aducea întotdeauna unul din scăunelele amintite, iar el trona apoi sub un brad şi, în acest timp gândurile îi zburau departe. În ultima vreme se ocupa cu comunicatele bursei, căci lumea, căzută pradă progresului tehnic, începuse să se îmbogăţească într-un ritm accelerat, şi modesta profesiune de oficiant de pompe funebre nu mai era pe măsura spiritului veşnic agitat al unchiului meu.

Nu o dată mi-a împărtăşit grijile ce l-au frământat atunci când acţiunile Fabricii de bere Smichov au scăzut cu trei puncte şi jumătate, în timp ce acţiunile Fabricii de ciment. Din Kraluv Dvur au urcat cu două, tocmai atunci când intenţiona să le cumpere. Nu înţelegeam ce înseamnă toate aceste speculaţii, dar socoteam că aşa era bine şi, mai cu seamă, mă fascina faptul că aici se cumpăra şi se vindea mereu, dar omul nu se alegea cu nimic, decât cu nişte hârtii tipărite în culori variate, din care, o dată pe an, tăiau nişte cupoane, cea ce aşa cum spunea unchiul, era activitatea cea mai agreabilă şi cea mai bine plătită din lume, fireşte, în măsura în care omul nu cumpăra vreun gunoi şi în felul ăsta se duce *a la baisse* *. După aceea nu-i rămâne decât să-şi tapeteze cu aceste acţiuni o anumită încăpere, aşa cum a făcut falitul curtier Hladicek, ca apoi, în decorul acestor tapete fatale, să-şi pună ştreangul de gât.

Când o dată, într-o asemenea clipă de concentrare şi reflecţii asupra sorţii uzinelor Skoda sau Orion, mătuşa îl tulbură întrebându-l ce are de zis despre frumuseţile din

jur, unchiul reveni anevoie cu gândul pe pajişte, iar fruntea i se încreţi de supărare.

— Vezi, Josef? se înflăcără mătuşa... Vezi pădurile acelea ce superbe sunt?!?

— Ce păduri? Nişte copaci! răspunse unchiul dispreţuitor. Şi copaci am mai văzut.

— Dar nu atâţia la un loc! izbucni mătuşa entuziasmată.

— Chiar şi atâţia, replică unchiul, şi se întoarse cu gândul la treburile comerciale.

Mătuşa oftă şi rubedeniile declanşară numaidecât un imn de slavă, adresat codrilor bătrâni şi deşi, iar verişoarele, şi mai zeloase, se grăbiră să spună că respiră din adânc, căci asemenea aer nu întâlneşte omul la tot pasul. De atâta respiraţie, sinii li se încordară, şi faptul acesta mie mi se păru a fi, într-adevăr, un fenomen natural de toată frumuseţea.

Când unchiul se supăra pe maşină, îşi amintea, cu voce tare, ce minunat era să ieşi la plimbare prin împrejurimile Vienei cu landoul, ori cu faetonul, drept care mătuşa se încrunta cumplit şi se grăbea să-l contrazică, afirmând că, dimpotrivă, cu maşina totul merge mai repede şi mai cu folos. Câteodată, când şoferul Franţ trebuia să repare ceva la motor, pe unchi îl cuprindea disperarea, încredinţat fiind că nu e cu putinţă să repare cineva un mecanism atât de complicat, ale căjui legi nici nu le pricepe. Şi când, în sfârşit, motorul începea din nou să duduie, se uita la Franţ cu o privire plină de admiraţie şi-l bătea gândul să-i dea chiar o recompensă, fireşte cât mai modestă, iar dacă nu făcea acest lucru, asta numai pentru că era învăţat să se stăpânească.

Profunda lui neîncredere faţă de maşină se manifesta şi prin aceea că, în esenţă, n-avea încredere nici în şofer. Adeseori i se părea că Franţ claxonează cu întârziere sau nu suficient de energic. Pe vremea aceea fusese introdus claxonul electric, iar trâmbiţele cu balon de cauciuc, al căror zgomot se asemăna un pic cu lătratul ciinelui, îi cedau locul. Unchiul merse în pas cu vremea şi puse să i se

monteze la bordul maşinii un claxon electric, dar nu la îndemâna: şoferului, ci în partea lui, din dreapta şoferului. Şi, astfel, de claxonat, claxona numai el, şi claxona când i se năzărea şi cum i se năzărea.

În felul acesta se întâmpla adeseori ca, o dată să claxoneze amândoi, iar altă dată niciunul, aşteptând fiecare să claxoneze celălalt. În dreptul gării Wilson plătiră într-o bună zi prima amendă, în ciuda faptului că pe atunci amenzile se administrau foarte rar, şi gardienii mai socoteau încă a fi o cinste pentru ei să arate direcţia automobilelor. Ei însă plătiră, nu de alta, dar doborâseră un om fără să-l fi avertizat cu semnalul sonor.

Acelaşi lucru se petrecea şi cu indicatorul de direcţie. Pe vremea aceea se fixa pe parbriz o săgeată de tablă, pe care şoferul o învârtea ori de câte ori intenţiona să cotească. Cum însă uneori această săgeată nu se vedea destul de bine, mai era nevoie să se indice direcţia şi cu mâna. Unchiului îi plăcea această treabă, dar adeseori îşi amintea s-o facă abia în ultima clipă. Şi, de regulă, arăta cu totul altă direcţie decât şoferul.

Pe strada Spâlena provocară o ciocnire, datorită faptului că unchiul arătase spre stânga, iar şoferul spre dreapta. În felul acesta intrară cu succes într-o căruţă cu cai şi până la urmă ieşiră din toată povestea în. Direcţia dorită. Şi în timp ce căruţaşul înjura de mama focului, iar trecătorii săreau care încotro, unchiul, învineţit de mânie, ridică bastonul în sus şi-i ocărî pe toţi deopotrivă, dar cu o menţiune specială pentru şoferul său.

*

Se vorbeşte mult despre tehnică, spunându-se că trăim în secolul progresului, iar înainte de război se spunea că trăim în secolul aburului şi al electricităţii. Mă rog. Eu aş fi însă mai bucuros să-i aud pe oameni spunând că trăim, în secolul dragostei şi al păcii, dar deocamdată nu i-a dat încă nimănui prin minte acest lucru. Tehnica, desigur, îl ajută pe om. Noi, de pildă, cu Renaultul nostru ajungem mai repede la destinaţie, dar, spune-mi cinstit, în definitiv de ce ne

grăbim? încotro gonim atât de iute şi de ce? Ca să mâncăm mai curând plăcinte cu prune? Nu ştiu, probabil că m-am obişnuit cu ritmul mai lent al cortegiilor mortuare şi nu-mi place graba. Suntem asediaţi de o tehnică şi noi o lăudăm. Crede-mă însă că eu scriam mult mai repede cu mâna, numai că acum sunt obligat să am o maşină de scris căci astăzi o factură scrisă de mână nici n-ar mai fi onorată. Şi aşa, dumnealor îşi plătesc datoriile ca vai de lume. Da, da, întrevăd un timp în care facturile vor fi tipărite în tipografie şi prevăzute cu poze hazlii, ca să fie pe placul clienţilor. Tehnica solicită multă risipă de energie şi inteligenţă, în schimb, dă destul de puţin. Să învârteşti cheia şi să porneşti motorul este, fără îndoială, un lucru remarcabil, dar crede-mă, să mâni doi trăpaşi e mai frumos şi mai amuzant.

Mă gândesc cu groază la clipa în care Renaultul nostru, o să-şi încheie socotelile. N-o să rămână din el decât un morman de tablă şi fier vechi, atâta tot. Pe când un cal, după ce-şi trăieşte traiul, mai poate fi valorificat. Uite, de pildă, fratele meu Vincenc are din asta o afacere cât se poate de bună. Da, ştiu, ştiu că nu sunt modern, dar sper să mă crezi dacă-ţi spun că nici nu doresc să fiu modem. Poate că, într-adevăr, îmbătrânesc.

*

Da, aşa e, îmbătrânea şi devenea din ce în ce mai irascibil şi mai impulsiv. Mulţi îl căinau pe şoferul Franţ, iar odată, în timpul unei excursii duminicale, când unchiul se răsti la el fără să aibă niciun fel de dreptate, se petrecu un lucru aproape de necrezut. Franţ nu ripostă, în schimb se ridică de pe locul său şi se îndepărtă, lăsând maşina baltă.

Verişoarele adunate în pădure amuţiră de frică, iar mătuşa Tony se tângui în tăcere. Unchiul tuna şi fulgera, căci se pricepea de minune să-şi verse mânia. Dacă ar fi fost de faţă fratele şi surorile lui, ar fi spus, fără înnoială, că Josef mai e şi acum un bărbat şi jumătate, pentru că a şti să te înfurii pe nedrept, înseamnă că te bucuri de o sănătate excepţională.

Şoferul Franţ era, probabil, de altă părere. Se îndepărta tăcut, în timp ce unchiul dădea din mână cu îngâmfare.

Numai că din clipa aceea maşina rămase mută, la umbra copacilor stufoşi, iar rubedeniile, şi ele mute – se uitau la ceas. Unchiul stătea aşezat pe scăunelul lui, mut îi el. De jur împrejur nici ţipenie de om.

— Josef, spuse în cele din urmă mătuşa Tony, ce crezi, se întoarce Franţ?

— Din partea mea… replică unchiul cu trufie.

— Desigur, ai dreptate, îl aprobă mătuşa. Dar cum ajungem acasă?

— Cum, cum!… răspunse unchiul iritat, rotindu-şi privirea în jur.

În ochii lui se cite'a, deodată, neputinţa şi vinovăţia. Dacă ar fi avut la îndemână o trăsură cu cai, s-ar fi urcat pe capră şi ar fi pocnit din bici. Dar caii se aflau sub capotă şi chiar dacă erau treizeci şi şapte la număr, pentru el nu făceau nici cât o ceapă degerată.

Începuse să se lase înserarea, căci vara era pe sfârşite. Unchiul tăcu un timp, apoi, sprijinindu-se în baston, se ridică în picioare şi porni pe şosea.

Nimeni nu-l întrebă încotro se duce. De bună seamă, nici el nu ştia. Voia poate să arate că, deşi pe moment era un conducător de oşti învins, mergea totuşi mereu în frunte. Numai că nimeni nu-l urmă. Verişoarele înspăimântate stăteau ca nişte cloşti în jurul mătuşii. Unchiul dispăru, de unul singur, pe şosea.

Iar mie, părerea de rău îmi sugruma gâtlejul. Cred că în primele clipe am vrut să fug după el, pe urmă însă m-am gândiţ că gestul meu n-ar ajuta la nimic. Eram singurul care ştia cum se pune maşina în mişcare, pentru că arta conducerii mă fascina. Cea mai frumoasă ispită pentru mine era să mă ating de maşină. Uneori mi se îngăduia să pornesc motorul şi chiar să conduc, măcar dâţiva metri. Odată am bătut pajiştea cu maşina încolo şi încoace, ba mai mult, am învăţat să şi cotesc, ceea ce pe iarbă, nu era chiar atât de uşor. Dar cine să aibă încredere în mine?

Femeile astea n-ar începe oare să ţipe că vreau să le omor?

Abia după un timp mai îndelungat, i-am spus mătuşii:

— Eu ştiu să merg cu maşina.

Mătuşa a dat din mână, fără să scoată o vorbă. Apoi se ridică, vrând, probabil, s-o ia la fugă pe urmele unchiului. În clipa aceea eu mă şi aflam la volan. Motorul începu deodată să duduie şi, în strigătele de spaimă ale verişoarelor mele, am pornit maşina şi am mers câţiva metri. Văzând că nu se încumetă nimeni să urce, am pornit din nou. Am ajuns la marginea pajiştei şi aici am învârtit volanul cu încrâncenare. Am ieşit astfel în mijlocul şoselei, – şi, norocul meu – pe acolo nu trecea nicio maşină. Maşina noastră înainta încet, zmucindu-se la tot pasul.

Era un mare triumf şi nu e vina mea că nimeni nu voia să profite de pe urma lui. Mergeam singur în-dorinţa de a-l ajunge pe unchiul meu, şi totodată mă îngrozeam la gândul că va trebui să întorc, căci era limpedei că pe femeile astea nu le puteam lăsa peste noapte în pădure.

Şi, mergând aşa, am fost martorul unei întâmplări interesante: l-am văzut pe unchiul meu oprindu-se în dreptul şoferului Franţ, care stătea aşezat pe o bornă în celălalt colţ al şoselei.

— Ei, Franţ, cum e? îl întrebă unchiul.

— Cum să fie, răspunse respectuos şoferul.

— A fost o mică neînţelegere, dar eu nu sunt supărat pe dumneata.

— În schimb sunt eu supărat pe dumneavoastră, domnule şef, rosti încet Franţ, continuând să şadă pe borna lui.

Aici, unchiul putea, desigur, să explodeze şi să pună piciorul în prag, căci încă mai era un bărbat puternic şi influent. Dar iată că nu făcu aşa. În loc de asta, vârî mâna în buzunar şi, scoţând portofelul, trase din el o hârtie de cincizeci de coroane şi i-o întinse şoferului. Aşa, din senin şi fără nicio explicaţie.

În clipa aceea n-am mai putut rezista şi am claxonat. S-au întors amândoi cu faţa spre mine. Cu zmucituri uşoare,

m-am apropiat de ei şi mai mult. Cursa mea cred că a fost mai decisivă decât banii. Ochii şoferului de meserie n-au putut să rabde chinurile în care se zbătea maşina lui şi bunul Franţ s-a repezit ca o vijelie spre mijlocul şoselei unde eu, răsuflând uşurat, m-am grăbit să-i cedez locul. După care el a dat cu bravură îndărăt pe un drum de pădure şi de aici a pornit înapoi spre locul unde se aflau femeile.

Am rămas singur cu unchiul Josef. Unchiul nu scotea o vorbă şi eu mă prefăceam că mă interesează scoarţa unui pin bătrân.

— Cu automobilul, omul nu are decât necazuri, spuse unchiul în cele din urmă, cu dispreţ.

Şi asta a fost tot. După aceea am auzit maşina întorcându-se. Mătuşa, radioasă, îi spuse unchiului:

— Ai făcut o plimbare frumoasă, nu-i aşa?

Iar el zâmbi sfielnic şi clătină din cap aprobator. Era, deodată, un om bătrân şi neputincios.

Tehnica îl biruise. Caii nu i-ar fi făcut asta niciodată.

★

Naş vrea să-ţi închipui, băiete, că n-am, fost patriot. Republica însă era tânără şi, pentru gustul meu, prea lacomă. Cei ce o Oârmuiau n-avuseseră când să se îmbogăţească şi se temeau să nu piardă ceva în goana lor după înavuţire. Astfel a prins să se învârtească marele carusel al profitului şi nici nu-ţi dai seama cât bănet se putea câştiga în ţara asta mică. În acelaşi timp numărul săracilor creştea şi oamenii începeau să facă economii până şi la înmormântări, semn neînşelător că ceva nu-i tocmai în ordine. Aveam răspândiţi pe la oameni atâţia bani, încât nu mai pridideam să mă ocup de afaceri şi nu făceam altceva decât să umblu pe te datornici, spre a le aduce aminte data scadenţei.

Totul era de vânzare şi totul de cumpărat, preţurile scăzuseră vertiginos, până şi într-un local faimos cum era „Lolita”. Fantoma crizei bătea pe la toate uşile.

Aş fi ştiut cum să salvez ţara şi n-am făcut din asta niciun

secret. Am propus să se introducă vânzarea de titluri nobiliare, căci nimeni nu se dă în vânt după titluri de baron sau conte mai mult decât republica. Propunerea mea, firește, a fost respinsă, ca de altfel multe altele şi mai bune.

Printre cele mai bune se numără şi ideea ca republica recunoscătoare să aducă în ţară rămăşiţele bravilor ostaşi căzuţi pe pământ străin. Vedeam în treaba asta într-adevăr o acţiune gigantică, şi, crede-mă, nu mă gândeam numai la mine, ci aş spune, fără ocoliş, la întreaga corporaţie. Da, vedeam în povestea asta o acţiune de amploare naţională. Pe străzi s-ar fi umblat cu casetele de fier pentru strângerea fondurilor menite s-o finanţeze.

Din păcate şi pe asta mi-au respins-o, şi atunci mi-am dat seama că trăim o epocă în care n-avea niciun rost să mă însufleţesc de idei înălţătoare şi am renunţat pentru totdeauna la gândul că aş putea deveni vreodată de putat. Povestea asta ar fi trebuit să mă coste mult prea multe parale.

Ori de câte ori mă gândeam la ceea ce se petrece în lume, îmi venea în minte un singur cuvânt, oarecum neobişnuit: amurg.

Germania începuse să ardă toată ca o flacără uriaşă, şi omenirea tremura de frică în faţa ei. În acest timp deputatul Vykus ţinu la cafeneaua „Lolita” un discurs fulminant, ca să demonstreze ce bine făcuse domnul Hitler apucând taurul de coarne în Germania, şi că nici noi nu vom avea de ales altă cale.

Numai că atunci când omul e proprietarul unei întreprinderi de pompe funebre vede lumea dintr-un unghi cu totul diferit.

Pe vremea aceea Praga era plină de emigranţi germani şi, într-o bună zi, domnul Sustr veni cu sufletul la gură să-mi spună că pusese mâna, ce-i drept, pe un răposat, dar că răposatul acela era sărac lipit pământului şi, în fară de ceea ce avea pe el nu rămânea în urma lui nici măcar o leţcaie. Ce era de făcut? Omul trebuia înmormintat, aşa că m-am deplasat personal la faţa locului unde răposatul lipsit de

mijloace locuise cu chirie într-o cameră mizeră şi murise în urma unei congestii pulmonare. Şi când te gândeşti că sărmanul fusese profesor universitar la Heidelberg! Ca să vezi...

Când m-am uitat la faţa lui scofâlcită şi ascuţită, am avut impresia că văd înaintea mea chipul întregii Germanii, salutată şi lăudată cu atâta însufleţire şi satisfacţie de domnul deputat al partidului meseriaşilor. Am organizat înmormântarea pe spezele noastre. În urma sicriului au mers doi bărbaţi în vârstă, emigranţi şi ei, iar în faţa sicriului cortegiul funebru al întreprinderii mele, în toată splendoarea lui, condus, fireşte, de domnul Bacik cu nelipsita eşarfă petrecută peste pieptul său voluminos. A fost o tristă mascaradă, pentru care unul din participanţii la înmormântare a venit după aceea să-mi mulţumească, plin de emoţie, într-o nemţească superbă, pe care în Germania n-o vorbesc decât profesorii de greacă şi latină. Iar eu mi-am spus în sinea mea: toţi o' să moară aici, căci acasă nu se mai întoarce niciunul. Vremurile nu s-au schimbat pentru un an, ci pentru decenii, iar lumea lor a ajuns o epavă. Domnul Sustr a întregit gândul meu sumbru, plângându-se că va trebui să-i îngropăm pe toţi de pomană. Dar n-au murit aici, au fost siliţi să plece mai departe, căci aici erau prea aproape de ţara lor. S-au dus în lume, căutând un loc unde norii nu întunecaseră încă soarele şi, astfel, i-au îngropat colegii mei din Elveţia, Franţa şi Statele Unite, căci moartea e, într-adevăr, internaţională.

★

Cei doi bărbaţi, care într-o bună zi intrară în locuinţa unchiului Josef, nu păreau deloc a fi nişte urmaşi îndureraţi, ci mai curând negustori de porci. Şi unchiul se pricepea încă din tinereţe să deosebească şi să aprecieze fără greş. Porcarii au fost de când lumea oameni simpli şi tratativele cu ei nu presupuneau nicio dificultate. Aceştia doi vorbeau în graiul lor firesc şi dădură buzna în salon fără măcar să fie poftiţi.

— Onorate prieten, am venit la dumneavoastră din

însărcinarea partidului nostru, începu unul din ei pe un ton solemn, aşezându-se într-un jilţ.

— Îmi pare bine. Dar dacă nu mă înşel, partidele sunt vreo treizeci şi şase şi eu nu ştiu din care binevoiesc a face parte domniile voastre.

Celălalt zâmbi jovial şi se grăbi să spună:

— Aşa e, numai că toate sunt, ca să zic aşa, nişte mormoloci nesăţioşi, cum se spune la noi, la ţară. Noi însă suntem partidul cel mai mare.

— Adică al agrarienilor, mormăi unchiul surâzător. Dar, de fapt, nu sunteţi partidul cel mai mare. În privinţa numărului de membri, v-a tăiat, din păcate, partidul lui Henlein. V

— Soarta, oftă primul domn. Ca număr de deputaţi, suntem însă în frunte. Dar ce s-o mai lungim, am venit la dumneavoastră cu o propunere pentru care, suntem siguri, ne veţi rămâne îndatorat.

Unchiul înclină capul într-o parte, prefăcându-se că ascultă. A înţeles că important nu era ceea ce-i vor spune cei doi, ci mai cu seamă, ce vor gândi cu acest prilej. Cu alte cuvinte, a înţeles că avea să urmeze o partidă de şah.

Unul din ei începu să-i înfăţişeze cu câtă atenţie a urmărit secretariatul partidului agrarian remarcabila propunere a domnului Frajvald – făcută acum un an sau doi – cu privire la aducerea în patrie a rămăşiţelor eroilor noştri căzuţi pe pământ străin. Dumnealor au înţeles că acel ce propune acest lucru nu urmăreşte câtuşi de puţin realizarea unor ţeluri înguste şi egoiste, ci, dimpotrivă, ţinteşte mai departe, adică direct spre miezul problemei.

Unchiul trebui să facă eforturi serioase ca să-şi ascundă surprinderea. La orice s-ar fi aşteptat, numai la asta nu.

— Propunerea mea, spuse în cele din urmă cu o voce domoală, n-a fost făcută, ca să zic aşa, în mod oficial şi nu ştiu pe ce cale a ajuns la secretariatul politic al onoratului dumneavoastră partid.

— Bine, atunci să vorbim pe şleau. Pontul ni l-a vândut Vykus, ştiţi, dumnealui ne pasează din când în când câte o

treabă din asta, atunci când partidul lor nu-i în stare s-o pună pe tapet. De altfel, ştiţi prea bine că partidele noastre sunt foarte apropiate.

— Va să zică, domnul deputat Vykus v-a informat. Ciudat. Pe câte ştiu, povestea asta n-a fost pomenită decât într-o discuţie particulară, între mine şi domnia-sa.

— La cafeneaua „Lolita", nu-i aşa? Sau cum îi spune acestei bombe? răcni de bucurie unul din ei. În treburile astea Vykus e un mare expert!

Şi râseră amândoi prelung şi satisfăcuţi.

— Aşadar, dumneavoastră aţi venit... curmă unchiul râsul lor.

— Da, am venit să vă oferimsprijin în realizarea nobilelor dumneavoastră intenţii. Dar, ca să fie dar de la început, am venit să vă oferim, foarte confidenţial, prilejul de a câştiga merite nepieritoare pentru propăşirea partidului nostru şi a înţeleptei democraţii în general. Noi vom obţine din partea guvernului aprobarea pentru grandioasele funeralii propuse de dumneavoastră, dar, pentru că trecem prin vremuri grele, beneficiul dumneavoastră financiar va fi, sincer vorbind, doar fictiv. Pe scurt, banii îi veţi depune la noi pentru întărirea fondului nostru electoral, acum foarte slăbit. Desigur, profitul dumneavoastră real va fi nemaipomenita reclamă, care va glorifica atât persoana cât şi întreprinderea dumneavoastră.

În încăpere se aşternu o tăcere scurtă. Partida de şah începuse deci prin aceea că adversarul ieşise cu regina în faţă.

— De ani de zile mă tot gândesc că ar putea fi o acţiune măreaţă şi, de fapt, profitul material nici nu mi-a trecut prin minte. M-am gândit mai curând la colegii mei, din corporaţie, spunându-mi că am putea face treaba asta împreună.

— În cazul ăsta uitaţi de ei, fiindcă întreaga acţiune va trebui s-o conduceţi singur. Vă bucuraţi de încrederea noastră nelimitată.

— Şi cu c'e mi-am cucerit-o?

— Recomandarea colegului Vykus ne ajunge.

— Cum văd, domnul deputat dispune de mine după bunul său plac. Şi dacă aş spune nu?

Cei doi se priviră un timp nedumeriţi. Apoi unul din ei izbucni, desfăcându-şi braţele:

— Şi de ce, mă rog, aţi face una ca asta? Sunteţi un om în vârstă, cu multă experienţă şi ştiţi foarte bine ce înseamnă puterea politică. Iar noi ne aflăm într-o situaţie în care avem nevoie de bani şi când nu ne putem îngădui niciun pas greşit. Va fi, deci, o afacere normală, acoperită cu numele dumneavoastră. Dar ce să mai întindem vorba, sunteţi doar un gheşeftman[14], şi ştiţi prea bine că dacă nu plouă, pică. Dumneavoastră ne predaţi acest câştig şi, în schimb, noi vă sprijinim altfel. Numirea în consiliul de administraţie al unei fabrici mai mari de zahăr sau de spirt nu e totuşi de lepădat.

Unchiul amuţi. În viaţa lui nu fusese prea des consternat, dar de data aceasta i se tăie răsuflarea. Nu era vorba de povestea în sine, ci de felul direct în care
i se adresaseră aceşti doi politicieni.

— Dacă înţeleg bine, mie îmi revine misiunea de a pune pe roate întreaga afacere.

— Exact! Şi veţi face, de fapt, ceea ce de mult aţi vrut să faceţi.

— Cu alte cuvinte, eu îmi asum riscul şi voi înhăţaţi câştigul. Se poate spune şi aşa, nu?

— Se poate, încuviinţă unul din domni. Şi ce-i cu asta?

— Nimic. O să mă mai gândesc.

— Mă rog, voia la dumneavoastră. Dart bineînţeles, dacă refuzaţi, găsim noi calea să vă facem destule şicane. Oamenii noştri sunt băgaţi peste tot.

— De asta nu mă îndoiesc.

Unchiul ar fi avut un chef nebun să-i azvârle pe uşă afară, mai simplu, să dea de pământ cu această tablă de şah. Dacă l-ar fi avut la îndemână pe domnul Vykus, i-ar fi spus

14 Om de afaceri (germana sti'icată în original) (n.t.).

ceva de dulce! Cu ce drept îl vinde dumnealui ca pe o zdreanţă şi la un preţ de nimic!?!

În prima clipă nu-şi dădu nici el seama ce-l durea mai mult.

— Ei? întrebară domnii în cor.

— Nu-i chiar atât de uşor, replică unchiul.

— Ba e, interveni unul din ei. Şi încă nespus de uşor, pentru că afacerea vă este oferită de un partid serios, pe care vă puteţi bizui. Ori poate vreţi să cedăm treaba asta altcuiva, să zicem de pildă… bătrânului Habâsek?

— Am crezut că aţi venit la iniţiatorul acestei idei.

— Categoric, la el am venit. Aşa că, batem palma, nu-i aşa?

— Dumneavoastră aţi dat cu palma în mine şi m-aţi doborât, spuse unchiul surâzător, prefăcându-se învins.

Domnii se* ridicară de pe scaun bine dispuşi.

— Aşadar, bem aldămaşul, rosti viguros unul din ei. O mână spală pe alta şi de pe amândouă pică murdăria. Altfel nu se poate, aşa-s timpurile. Amănuntele o să le aflaţi. Mai întâi, trecem povestea prin parlament ca fiind ideea noastră şi pe urmă vă solicităm colaborarea. În esenţă e vorba de membrii legiunii executaţi în Italia.

— Mă gândisem la o acţiune de proporţii mai mari, răspunse unchiul dezamăgit.

— Deocamdată ne mulţumim cu Italia. Şi, puteţi să ne credeţi, e destul de câştigat şi din afacerea asta, se grăbiră să-l asigure cei doi pe un ton jovial.

După care, unul îl bătu pe umăr prieteneşte şi adaugă:

— În afară de asta e bine şi din punct de vedere politic. Mussolini e un flăcău de ispravă.

— Şi ar mai fi ceva. Totul rămâne între noi, strict confidenţial, mă înţelegeţi ce vreau să spun. Noi nu ne putem permite niciun scandal şi nici dumneavoastră, ţinu să precizeze al doilea.

Unchiul dădu doar din cap, în semn de încuviinţare. „Desigur, e limpede, ei sunt doi şi eu sunt singur. Ei au martor – eu nu.” Simţea că se înăbuşă, avea senzaţia că

aerul din jurul lui se împuţinează. Şi asta i se întâmpla pentru prima oară în viaţă.

Domnii îi strânseră mâna şi plecară. Unchiul îşi pipăi pieptul în partea stângă. Simţi pe neaşteptate o strângere de inimă dureroasă. Camera începu să se învârtească, şi el fu silit să se aşeze. „Asta mi se întâmplă pentru că n-am fost în stare să-i dau pe uşă afară şi mânia s-a adunat toată în mine. Doamne Dumnezeule! Ce durere!” Şi deodată, fruntea i se broboni de sudoare.

„Vykus… Nu-i nimic, o dată o să-mi plăteşti tu mie pentru treaba asta, şi încă scump de tot”.

Ţipă, şi în felul ăsta îşi reveni un pic.

Mătuşa Tony îl auzi şi, dând buzna în salon, îl găsi prăbuşit în fotoliu. Era palid ca ceara.

— Ce-i cu tine? Ce s-a întâmplat? Au venit cumva pentru impozite?

Impozitele constituiau punctul slab al bunului meu unchi. Din principiu nu le plătea şi din când în când i se mai punea câte un sechestru. Era un sistem al lui. După aceea se ducea la percepţie pentru tocmeală şi întotdeauna storcea câte ceva.

Răsuci din cap.

— Vreo afacere proastă? insistă mătuşa, îngrijorată.

— Dimpotrivă, excelentă, pufni unchiul. Dar pentru ei. Mi-au pus sula în coastă. Mie! Dar aici au greşit.

Otice sunt în stare să suport, asta însă nu. Eu nu mă las doborât şi pus cu umerii la pământ! răcnii el pentru a doua oară. Adu-mi un pahar cu apă, rece de tot.

Mătuşa nu pricepu despre ce-i vorba şi nici el nu-i explică nimic. Nu intra în obiceiul lui. În schimb, mintea lui, revoltată la culme, birui slăbiciunea inimii şi începu din nou să lucreze cu febrilitate.

★

Toată povestea asta) băiete, n-a fost lipsită de o anumită doză de ridicol. În timp ce dincolo de frontieră zăngăneau armele războiului şi tulburarea păcii mai era doar o chestiune de zile şi ceasuri, apar doi băcani, care n-au alte

griji decât să obţină bani pentru fondul lor electoral. Fărâmiţau ţara şi o ciuguleau ca pe o bucată de drojdie uscată, cu aerul că-şi îndeplinesc marea lor misiune în viaţă.

O dată m-am dus la pescuit şi acolo am văzut că picaseră în plasă şi numeroşi peşti răpitori care, văzând în jurul lor atâta pradă, s-au apucat să înghită cu o poftă sălbatică, în ciuda faptului că şi ei erau înhăţaţi. Neruşinarea, lăcomia şi prostia sunt surori bune. Atâta timp cât ele sunt o chestiune personală pot fi ridicole, chiar caraghioase. Când însă devin componenta unui sistem politic, începe catastrofa. Şi să nu te mire faptul că eu am văzut-o venind, şi de» aceea m-am necăjit,

*

Fireşte că propunerea în sine îl frământa mereu şi nu-l lăsa în pace. Şi chiar dacă i se impuneau nişte condiţii mai mult decât aspre şi ruşinoase, simţea că nu-i mai rămâne mult timp pentru realizarea unui vis de atâtea ori visat. Cu ani în urmă, când era mai tânăr, îşi închipuise întreaga poveste ca o mare afacere comercială; acum, când îmbătrânise, predomina în el sentimentul că omul trebuie să reflecteze la ceva mai trainic decât profitul.

Şi, în această stare de agitaţie, cântărea pe-o parte şi pe alta oferta celor doi şi aştepta nerăbdător să vadă ce avea să se mai întâmple. Fireşte, chestiunea era discutată şi tratativele se purtau cu înfrigurare, dar numai în culise, pentru că domnii cu pricina nu contau pe nicio popularitate. Căci acolo unde este vorba de bani, discreţia absolută e binevenită.

De propriul său comerţ unchiul se ocupa acum destul de puţin, lăsând totul pe mâna angajaţilor săi, domnii Sustr şi Bacik. Aceştia, bineînţeles, se plângeau mereu că treaba merge prost, dar cine nu se plânge în comerţ!?! Domnul Sustr pretindea că e din ce în ce mai greu să obţii de la oameni banii de înmormântare – imagine sumbră a halului de decadenţă a caracterului omenesc.

Domnii din cortegiu erau constrânşi să facă economii:

stingeau lumânările din jurul catafalcului înainte de a se stinge ecoul ultimelor acorduri ale fanfarei, spre a le putea vinde de mai multe ori.

Cu atât mai mare fu deci surprinderea când, într-o bună zi, domnul Bacik dădu buzna să-i aducă la cunoştinţă şefului, cu un entuziasm neobişnuit, că izbutise să încheie o afacere nemapomenită.

— Mai spune o dată, îl îndemnă unchiul. O veste ca asta omul e în stare s-o asculte de mai multe ori. Ce afacere? Nu cumva ai pus mâna pe un atelaj de trei cai albi, aşa... ca pe vremuri?!? Ori te pomeneşti că e vorba de un transport peste graniţă?

— Niciuna, nici alta, domnule şef, dar după cum se arată, e o treabă foarte promiţătoare. E, ca să zic aşa, o urgenţă pentru o persoană foarte distinsă. Un bărbai frumos, om de lume, şi, ca să zic aşa, e la pământ: i-a murit soţia.

— Şi ce vezi dumneata deosebit în povestea asta? se minună unchiul.

— Păi, domnule şef, cum să vă spun, omul ăsta avea bagajele făcute, căci se pregătea să plece, cu nevastă cu tot, la Paris şi de acolo mai departe, în America. Şi, hodoronc-tronc, dumneaei moare azi noapte, iar dumnealui vrea cu orice preţ cenuşa nevestii, fiindcă nu ştie când se va întoarce.

— Mă rog, asta se poate aranja, chiar dacă trecerea cenuşii peste graniţă nu va fi un lucru atât de uşor, spuse unchiul cu îndoială în glas.

— Aşa am spus şi eu, dar dumnealui e un „Weltman” – când îl cauţi e în străinătate. Ar lua-o cu el în secret, şi ar fi dispus să plătească toate taxele de urgenţă. Ba chiar şi ceva în plus. Vă spun, domnule şef, e un om de milioane. Când a auzit ce hram port în sat la noi, a scos pe loc un sutar pentru obştea noastră tradiţionalistă. Asta ce vrea să însemne?

— Că e un mare nătărău, răspunse unchiul, cu indignare, jignit de faptul că angajatul său capătă o sută de coroane, iar el trebuia să facă pe urmă tărăboi pentru plata facturii.

— Pentru când aţi stabilit funeraliile? Şi ce clasă? reluă el grăbit.

— Treaba ar urma să se facă, mă rog frumos, fără funeralii. Dumnealui trebuie să plece în seara asta. Băieţii de la crematoriu ar trebui să ne ia, ca să zic aşa, peste rând.

— Dumneata ai înnebunit de-a binelea!

— Nu, nu, domnule şef, eu am şi vorbit cu ei. Pentru o hârtie de-o sută s-a făcut.

— Şi cine s-o plătească?

— Cum cine?!? Dumnealui! Dumnealui plăteşte tot, până şi înmormântarea clasa întâia, care nu va avea loc.

Domnul Bacik îşi umflă pieptul şi luă poziţia de drepţi, radiind de bucurie. Unchiul amuţi. Mda, asta e cu totul altceva!

— Şi, spune-mi, te rog, au totul în ordine? Actul de deces şi celelalte mărunţişuri?

— Se vede treaba că le-a luat pe toate la iuţeală, căci le-a adus cu dânsul. Mie nu-mi rămâne decât să -i predau urna diseară la şapte, la scara avionului. Că în America, a spus dumnealui, azi nu e timp de doliu.

— Noroc că e’ timp de moarte, bombăni unchiul. Oamenii au înnebunit. Povestea asta e împotriva oricărei legi!

— Da, dar în schimb e bine plătită, mă rog frumos, ţinu să sublinieze domnul Bacik.

— Iar dumitale ţi s-a promis un bacşiş gras, nu-i aşa? replică unchiul, şi, dând din mână plictisit, se uită la hârtiile pe care domnul Bacik i le întinsese în faţă.

Îşi puse apoi semnătura pe locul indicat şi „pasărea neagră” dispăru într-o clipită.

„înainte omul trebuia să zacă trei zile ca să aibă timp îndureraţii urmaşi să se obişnuiască, de bine de rău, cu pierderea lui… Azi… Azi toată lumea s-a întors cu dosu-n sus. Ca să nu piardă o afacere, dumnealui trebuie să zboare, ca să zboare trebuie să-şi îngroape soţia în mare goană. Şi până şi la asta trebuie să câştige… Dacă nu bani, cel puţin timp… Şi, totuşi, există o măreţie a morţii, nu?”

Unchiul râse de el însuşi: „Ha, astăzi nu există decât o singură măreţie – măreţia banului! Din lipsă de timp, înmormântarea scumpei decedate nu are loc…”

Unchiul Josef era mânios la culme. Pe domnul deputat Vykus, pe rapacitatea partidelor politice, pe şarlatania, în curs de pregătire, cu eroii căzuţi – din care lui nu-i pica nimic… Iar acum, colac peste pupăză, povestea asta nemaipomenită… Un prea distins domn, căruia îi moare nevasta peste noapte, se grăbeşte de zor cu incinerarea! Şi dă o sută de coroane pentru obştea păstrătorilor de tradiţii! în zilele noastre!

— Tony! jacheta neagră şi bastonul! strigă el în direcţia bucătăriei.

— Acum, înainte de masă? întrebă mătuşa speriată.

— Mă întorc îndată… Mă duc numai puţin…

— Unde?

Aici unchiul se opri din mers şi se uită la soţia lui cu mirare:

— Cum unde? La direcţia poliţiei, fireşte.

Seara, la aeroport, sosiră doi domni şi se apropiară discret de un bărbat elegant în pardesiu gri, cu faţa împodobită de nişte ochelari cu sticlă întunecată. Amândoi erau îmbrăcaţi în negru, cu pălărie tare pe cap, dar niciunul nu era de la întreprinderea de pompe funebre Weinert şi Fuchs. Îşi întoarseră încet reverul şi, în clipa următoare, cu o dexteritate nemaipomenită, îi puseră cătuşele la mâini domnului cu pricina.

Ceva mai încolo stăteau unchiul şi domnul Bacik. Fuseseră aduşi aici cu maşina poliţiei: era vorba de confirmarea identităţii. Apoi, aceeaşi maşină îi transportă înapoi.

După toată povestea asta, domnul Bacik era, cum se spune, în pom şi, zăpăcit lă culme, se înfundă numaidecât într-o cârciumă unde se consacră unor sumare meditaţii, întrebându-se până la urmă dacă nu ar fi fost cazul să restituie suta de coroane căpătată de la elegantul domn. Suntem însă datori să adăugăm că poliţia pragheză s-a

dovedit a fi generoasă, renunţând la gestul lui, întrucât prada obţinută datorită vigilenţei şi proastei dispoziţii a unchiului meu era mai mult decât strălucită.

În aceeaşi seară, unchiul fu primit într-o audienţă specială de însuşi prefectul poliţiei. Stătură de vorbă multă vreme şi fumară împreună ţigări groase de foi, din fondul direcţiei generale a poliţiei.

— Aş putea, stimate domn, să vă exprim mulţumirea noastră în mod public, printr-un articol la ziar, căci în corpul defunctei a fost găsită atâta stricnină, încât ar fi fost destulă să dea gata şi trei femei. Aţi dovedit o agerime demnă de toată lauda.

— Domnule prefect, răspunse unchiul, privind fuiorul de fum albastru ce se ridica din ţigara de foi. Principiul meu de-o viaţă întreagă este să lucrez modest şi fără ostentaţie. Nici din război nu m-am întors cu nicio distincţie, cu toate că prilejuri ar fi fost din belşug. În afară de asta, proprietarii întreprinderilor de pompe funebre, pe care am cinstea să-i reprezint ca şef al corporaţiei, au râs de mine pentru că am lăsat să-mi scape din mână această afacere grandioasă…

— Înţeleg, interveni prefectul, dar oricum, mă consider onorat de cunoştinţa dumneavoastră şi, dacă vreodată veţi avea nevoie de intervenţia noastră, uşile vă sunt oricând deschise.

Şi, după ce se asigurară reciproc de bunăvoinţa lor, se despărţiră cu multe plecăciuni.

A doua zi, ziarele centrale publicară largi articole în legătură cu senzaţionalul asasinat, descoperit, firește, datorită binecunoscutei vigilenţe a poliţiei pragheze. Criminalul, otrăvindu-şi soţia, intenţiona, printr-o incinerare grăbită, să şteargă orice urmă, după ce falsificase actul de deces. Fără concursul omniprezentei poliţii, se crede că ucigaşul n-ar fi fost capturat niciodată. Arestarea la aeroport conferi apoi întregii afaceri universalitatea atât de mult râvnită de presa primei republici. Legat de acest eveniment, câţiva inspectori de poliţie fură avansaţi la rangul de inspector general, iar câţiva gardieni obţinură

gradul de gardian-şef.

Unchiul împături cu grijă ziarele şi, uitându-se la faţa tristă a domnului Bacik, spuse cu înţelepciune:

— Precum vezi, domnule Bacik, din toată afacerea asta te-ai ales cu câştig numai dumneata şi, fireşte, obştea dumitale.

— Şi când mă gândesc că putea să fie o afacere clasa întâia, oftă cu mândrie domnul Bacik.

— Mă rog, dar aşa e mai bine. Lumea de azi s-a ticăloşit în asemenea hal, încât, cine ştie, poate că n-ar fi fost în stare să mai suporte încă o mare nedreptate.

*

I-o fi dat omului ca, o dată în viaţă – dacă are noroc – să se întoarcă acolo unde a mai fost şi unde s-a bucurat de clipe frumoase demne de reţinut. De aceea, proiectata mea călătorie în Italia avea darul să mă tulbure şi, de n-ar fi fost neruşinarea domnului deputat Vykus şi a celor doi mistificatori, aş fi considerat evenimentul drept o împlinire semnificativă a vieţii mele. În felul ăsta însă, bucuria mea era picurată cu fiere: când te duci să faci o afacere grandioasă, cu ideea că din toată povestea nu te alegi cu nimic şi întregul-beneficiu le revine acelor care au cel mai puţin nevoie de el, simţi cum te scutură o furie justificată.

Adeseori, băiete, am vorbit împreună despre vicleanul Ulise. Asta a fost zgâlţâit de rea-voinţa zeilor şi, mă rog, asta până la urmă e de suportat. Când însă. Te zgâlţâie nişte pigmei, te apucă, într-adevăr, toate pandaliile şi pe ăştia nu poţi să-i laşi nepedepsiţi.

Cât despre domnul deputat Vykus, acesta picase cu totul în mâinile drăgălaşei Kiki, aşa cum au binevoit să mă informeze, cu oarecare invidie domnişoarele de la „Lolita.” Am încercat să le liniştesc, spunându-le că pentru Paris s-au luat la harţă zeiţele, dar că între domnul Vykus şi Paris e o distanţă destul de mare şi, deci, nu se cuvine să se bată pentru el. Nu ştiu dacă m-au înţeles

— Calităţile lor se manifestau pe cu totul alt tărâm decât cel al cunoştinţelor de mitologie greacă – în schimb am

aflat de la ele multe lucrui'i folositoare despre domnul deputat, inclusiv faptul că pentru idila sa amoroasă i se aduceau reproşuri în cercurile membrilor prudenţi ai partidului, care preferau braseriile în locul vinăriilor.

Desigur, îţi vei pune întrebarea de ce nu am solicitat în povestea asta sprijinul direct al domnişoarei Kiki, de care mă lega o veche prietenie şi care putea să-mi fie recunoscătoare că am prezentat-o domnului deputat. Îţi voi răspunde simplu şi concis: pe femeie, chiar dacă i-ai făcut un mare bine şi, în plus, ai devenit şi prietenul ei, te poţi bizui numai atâta timp cât durează prietenia. De îndată însă ce ai renunţat la această prietenie (şi eu aşa am făcut), ai de-a face cu o valoare nesigură. Calul hăituit, arcul frânt şi prietenul împăcat – spune proverbul – sunt nesiguri. Fosta amantă e şi mai nesigură, spun eu.

*

În perioada de pregătire a călătoriei unchiului în Italia, mătuşa Tony nu mai ştia unde îi era capul de aâtea griji şi, de aceea, limita substanţial excursiile duminicale care, de altfel, deveniseră raţiunea vieţii ei. N-avea timp de plimbare. Pregătea vrafuri întregi de rufărie ca să aibă Josef la drum.. Dacă unchiul ar fi luat cu el tot ce-i pregătise ea ar fi trebuit să plece cu două camioane de mutat mobila.

Într-o zi unchiul declară solemn că s-a plictisit şi că-i vine să înnebunească de atâtea pregătiri şi, ca un adevărat comandant de oşti, ordonă plecarea într-o excursie duminicală. Mătuşa nu putu decât să fie de acord cu o asemenea poruncă. Mobiliză la iuţeală verişoarele şi încărcă maşina până la refuz. Sprea marea ei uimire însă, unchiul dădu dispoziţie să se plece în altă parte, unde nu mai fuseseră niciodată şi, prefăcându-se că e dornic să cunoască mai bine meleagurile Cehiei, îi porunci şoferului să pornească în direcţia Brdy, unde, deodată, ţinu nespus de mult să găsească eleşteul Loket, de parcă tocmai acolo ar fi vrut să se scalde înainte de a-şi lua rămas bun. Nimic nu-i era mai străin ca scăldatul în natură şi, spre mirarea tuturor, îi dădea întotdeauna dreptate surorii sale, adică

bunicii mele, cu care, firește, nu vorbea, dar care spunea că apa n-are grinzi de susținere și refuza să se urce pe orice fel de vehicul plutitor, inclusiv pontonul de trecere de la Cisarskî Louka. Unchiul, bineînțeles, avea grijă să adauge că făcea acest lucru din zgârcenie, deoarece trecerea peste râu costa un bănuț.

Găsiră cu bine eleșteul amintit, în preajma căruia se înălța un mic hotel cu terasă. Potrivit bunului ei obicei, mătușa își instalase nepoatele pe iarbă, la marginea pădurii, ca să mănânce în tihnă plăcinta cu cireșe coaptă acasă, dar unchiul îi pofti pe toți, de despărțire, să bea o cafea pe terasa hotelului.

Era un lucru neobișnuit și toți fură impresionați de gestul lui, cu excepția tăcutului șofer Franț, care toată săptămâna cărase morți și, practic, acum amuțise de-a binelea. Nu de alta, dar, pe neașteptate, își dădu seama că mașina parcată în spatele hotelului era a domnului deputat Vykus. Da, un Chevrolet albastru cu portabagajul mare.

Franț era singurul care știa că unchiul nu se oprise aici întâmplător. Cunoștea vinăria „Lolita” și mai știa încă multe altele.

În timp ce mătușa Tony comanda cu precauție cafea cu lapte și brioșe, unchiul Josef îl întrebă pe oberchelner unde se află domnul deputat. Domnul ober strânse discret din umeri, dar menționă că distinsa doamnă joacă tenis în spatele hotelului.

Stăteau așadar cu toții și se ospătau adânc înduioșați, căci ăsta era, într-adevăr, un veritabil festin de despărțire, iar mătușa își manifesta mereu îngrijorarea, întrebându-se dacă în Italia nu va fi prea cald, ceea ce pentru vârsta unchiului nu ar fi tocmai nimerit.

Unchiul răspundea împrăștiat, până când, deodată, țâșni în sus de pe scaun și strigă:

— Bună ziua, domnule deputat!

— Ce întâmplare!

Domnul deputat rămase un timp înmărmurit, apoi zâmbi ca un om de lume – la urma urmei bătrânul Frajvald nu

prezenta niciun pericol…

Unchiul îl invită la masa lor, îi prezentă soţia şi nepoatele, şi domnul deputat aprecie tinereţea şi farmecul lor firesc. Sărutându-i mâna mătuşii, ţinu să-şi exprime deosebita plăcere de a o cunoaşte pe soţia prietenului şi partenerului său politic. Mătuşa îi răspunse cu sinceritate că politica nu-i decât o mare potlogărie şi că preferă să-şi vadă soţul în lumea negustorilor.

După aceea, se încinse o discuţie despre Italia şi deputatul Vykus îi dădu mătuşii toate asigurările că această călătorie îl va acoperi de glorie pe bărbatul ei şi totodată va încununa cu recunoştinţa supremă fruntea tristă a patriei-mume.

Unchiul clătină din cap în semn de aprobare, dar în sinea lui gândea: ce ticălos mârşav!

— Îmi voi îndeplini o îndatorire patriotică, spuse pe un ton înălţător, şi domnul deputat il ţin tui cu o privire sfredelitoare, întrebându-se cum s-o fi simţind oare acest negustor de morţi, de vreme ce, practic, întregul câştig i-a şi fost înhăţat din mână.

Aşa decurgea conversaţia în timpul căreia mătuşa îşi manifestă părerea de rău că n-avusese încă onoarea s-o cunoască pe doamna deputat.

Domnul deputat păru uşor descumpănit dar, în clipa aceea – o tu, întâmplare, veşnică şi neobosită iniţiatoare a destinelor noastre! — ei bine, în clipa aceea apăru, ţopăind în fusta ei scurtă de culoare albă şi cu racheta în mână, domnişoara Kiki.

Îl zări pe iubiţelul ei înconjurat de o societate numeroasă şi, în plus, îl zări şi pe unchiul meu şi, de aceea, încercă să se facă nevăzută, dar unchiul, împotriva tuturor aşteptărilor, îşi desfăcu larg braţele şi strigă:

— Vai, distinsă doamnă, sper că nu vreţi să ne ocoliţi…

Aşa stând lucrurile, Kiki fu nevoită să se apropie, în timp ce deputatul Vykus îşi dădu cu disperare ochii peste cap, căci între clienţii „Lolitei” domnea totuşi înţelegerea nescrisă de a păstra discreţia cea mai desăvârşită.

„Bătrânul Frajvald a înnebunit de-a binelea!” îşi spuse el, spumegând de mânie.

— În sfârşit, iat-o printre noi pe distinsa doamnă Vykusova, exclamă unchiul cu exuberanţă.

Deputatul răsuflă vizibil uşurat. În definitiv, în registrul hotelului o trecuse pe Kiki drept soţia lui.

Neprefăcuta Tonicka făcu deci cunoştinţă cu domnişoara de la „Lolita” şi, orbită de titlul ei (Doamna deputat!) adoptă faţă de ea o purtare aleasă şi plină de respect. Kiki zâmbi reţinut, uitându-se eu coada ochiului la deputatul Vykus.

Unchiul nu ieşi nicio clipă din rolul său. Se grăbi să spună că distinsa doamnă arată minunat şi îşi exprimă nespusul regret de a o fi deranjat de la jocul ei. În cele din urmă, se oferi s-o conducă înapoi pe terenul de tenis.

Crezând că e vorba de o înţelegere anume, Kiki acceptă propunerea lui, lăsându-l pe Vykus în societatea mătuşii şi a nepoatelor ei, cărora mătuşa le-o dădu numaidecât drept model pe doamna Vykusova, felicitându-l pe domnul deputat pentru o soţioară atât de fermecătoare.

După ce unchiul şi doamna trecură de colţul hotelului, Kiki întrebă:

— Spune-mi, Pepi, ce farsă mai e şi asta?

— Nicio farsă, îi răspunse unchiul încet, aruncându-şi privirea în jur. E în joc viitorul tău. Nu vrei să devii doamna deputat?

— Ştii bine că Vykus n-are acest curaj.

— Am auzit că soţia lui face presiuni să divorţeze.

— Da, şi din povestea asta el o să se aleagă cu libertatea, iar eu cu nimic, spuse Kiki cu amărăciune.

— Scumpa mea Kiki, o mângâie unchiul cu un aer binevoitor. Ştii bine că încă mai nutresc faţă de tine anumite sentimente, acum, cu preponderenţă, părinteşti,

— Pentru că eşti şi tu la fel de laş cu Vykus! rânji Kiki.

— Nu, nu sunt, dar am altă părere despre căsnicie, decât ai tu. Pentru mine e o instituţie sacră, a cărei încălcare, ce-i drept, o consider posibilă, ba chiar plăcută, dar desfacerea

ei definitivă o condamn. În afară de asta, am iubit-o pe mama ta, şi simt nevoia de a-ţi fi tutore.

— Neruşinatule, ciripi domnişoara cu cochetărie.

— Am decis să te mărit cu Vykus. Acesta a fost, de altfel, motivul venirii mele aici. De aceea, te-am prezentat, chiar de azi, drept soţia lui, ca să te obişnuieşti cu această idee şi mai cu seamă, să se obişnuiască el cu ea.

Domnişoara Kiki se aşeză pe o bancă. Terenul de tenis era ocupat.

— N-o să facă asta niciodată.

— O s-o facă, nu-ţi fie teamă. Pentru asta însă e nevoie de ceva. Spune-mi cât timp mai rămâneţi aici?

— Peste o săptămână ne întoarcem. Şi eu n-am niciun chef!

— Într-o săptămână, o femeie isteaţă e în stare să facă un bărbat să nu mai poată trăi fără ea.

— De un an tot încerc. Şi?

— Asta pentru că încă nu m-am amestecat eu în povestea voastră.

Şi, rostind aceste cuvinte, unchiul Josef se înclină discret spre domnişoara Kiki şi-i şopti la ureche planul său simplu şi eficace. Nu-i şopti însă de ce făcea toate astea. În cele din urmă îi câştigă încrederea, ba, mai mult, şi recunoştinţa. De altfel, domnişoara nu era născută de ieri de azi şi n-o interesa decât să-l strângă cu uşa pe preadistinsul deputat.

— Păcat că nu joci tenis, Pepi, spuse ea în sfârşit, fericită.

— Prefer alte jocuri, replică unchiul cu promptitudine şi se retrase, întorcându-se la masa lui.

Era timpul de plecare. În timp ce familia urca în maşină şi domnişoara, pardon, doamna Kiki le flutura din mână de pe terenul de tenis, unchiul se aplecă la urechea domnului deputat şi-i spuse confidenţial:

— E o fată superbă. Merită oboseala!

— Credeţi? întrebă distinsul parlamentar, fără să arate prea mult entuziasm. Ştiţi, divorţul…

Unchiul dădu din mână, vrând parcă să alunge grijile, şi-i spuse că înmormântarea e mai gravă… Cu această

mângâiere îl părăsi apoi pe veneratul deputat.

Pe drum le spuse alor săi că nu cunoştea puşlama mai mare ca acest deputat, drept care mătuşa se miră cu sinceritate, pentru că ei îi făcuse cea mai bună impresie. E drept că are o soţie cam prea tinerică...

Unchiul zâmbea. Se bucura de plecarea în Italia, aştepta cu nerăbdare rezultatul acestei călătorii şi se simţea fericit că mai era încă plin de viaţă. Noi, oamenii, ne bucurăm cel mai mult de lucrurile ce nu mai sunt de lungă durată.

Şi, în timp ce la Praga unchiul primea telegrame din partea ambasadei din Roma, în care i se anunţa că delegatul însărcinat îl aştepta la Milano şi că întreaga acţiune se desfăşura frumos, pe malul eleşteului Loket îşi făcu apariţia un pescar pribeag care, aplecat cu răbdare asupra plutei sale, scotea, din când în când din servietă un aparat de fotografiat, îndreptându-l de fiecare dată într-o direcţie anume, unde, la adăpostul papurei, o domnişoară zvăpăiată se distra cu un domn mai în vârstă. În veselia ei nestăvilită îl împroşca pe distinsul domn cu apă şi se lăsa trasă de el în iaz, fără să-i pese că, în acest timp, costumul de baie îi aluneca de pe umeri, dezgolindu-i sânii.

Domnul deputat se molipsi de veselia ei neobişnuită şi se trezi deodată antrenat în acest joc nebunatic.

În schimb, pescarul, căruia de bună seamă cei doi îi speriaseră peştii, se dedica din ce în ce mai mult aparatului său de fotografiat,

*

S-ar putea, băiete, ca în sinea ta să-ţi spui: ce josnicie! Şi nu ţi-aş lua în nume de rău nici dacă ai folosi şi cuvinte mai tari. Ţi-aş spune chiar că ai şi dreptate. Dar gândeşte-te că mârşăvia săvârşită de acest domn deputat faţă de mine, nu era cu nimic mai prejos. Să-i dai omului o afacere şi să-i iei beneficiul, socotese că e un sacrilegiu împotriva tuturor legilor omeneşti şi astfel de oameni, după mine, pot fi scoşi în afara legii. De altfel, eu nici n-am vrut să-i fac rău preadistinsului deputat, ci doar s-o ajut pe domnişoara lui. La urma urmei, de ce n-ar putea o fată sărmană să fie

fericită? Eu ştiu că a te căsători cu Vykus nu era, de fapt, o mare scofală, dar aşa suntem făcuţi noi, oamenii, că adesea ne plac nebuniile şi zorzoanele. În vremurile străvechi, ticăloşii de teapa lui Vykus erau traşi în ţeapă şi, să recunoaştem, faţă de această pedeapsă, nunta cu domnişoara Kiki era o adevărată binefacere. Că într-o bună zi ea avea să-l întoarcă pe dos, asta era o chestiune ce nu ne mai privea, întrucât nu mai ţine de povestea noastră. Şi-apoi, care femeie nu face la fel cu bărbatul ei!?...

După ce am avut în mână fotografiile cu pricina, l-am trimis pe domnul Bacik (care arăta nespus de serios şi se pricepea de minune să joace rolul meseriaşului jignit şi, deopotrivă, pe al moralistului revoltat – aşa cum făcea şi pe starostele obştei păstrătorilor de tradiţii şi clatine populare) la secretariatul partidului meseriaşilor, spre a depune acolo dovezile de netăgăduit al unor destrăbălări nemaipomenite, de natură (aşa cum a spus el) să stârnească indignarea cetăţenilor onorabili din întreaga împrejurime.

Drept care, domnul deputat Vykus a fost chemat să dea socoteală pentru actele sale. În afară de asta, doi domni au stat de vorbă şi cu domnişoara Kiki şi ea le-a declarat, cu valoare de jurământ, că domnul deputat i-a făgăduit s-o ia în căsătorie şi ea era gata să obţină prin judecată îndeplinirea făgăduinţei. În plus, le-a mărturisit că e îndrăgostită sincer, cu toată fiinţa ei, de domnul deputat. Cum vremurile erau tulburi, partidul meseriaşilor nu-şi putea permite nicio afacere de buduar, Domnul deputat căzuse deci în capcană.

Chiar în clipa când am luat în mână voluminoasa valiză, pregătindu-mă să plec la gară ca să iau acceleratul de Viena cu legătura spre Milano, a sunat telefonul.

Glasul lui Kiki mi-a ciripit doar atât:

— Pepi, eşti un dulce copil! Mă mărit.

Da, băiete, acum poţi să judeci dacă am fost într-adevăr atât de josnic. Eu, unul, aş spune că dimpotrivă, întrucât – ca orice om – sunt înclinat să-mi văd greşelile proprii cu îngăduinţă.

★

Italia acelor vremuri erau Veneţia, Roma şi Neapole, pe care trebuie să le vezi şi apoi să mori pe loc. Şi, fireşte, Rimini, faimoasa staţiune balneară de pe litoral! Numai că drumul unchiului era în afara acestor localităţi, ducând spre munţi şi spre acele văi, frumoase ziua şi reci în timpul nopţii. Drumul lui nu mergea deci spre mare, ci spre lacurile Como şi Guardia, pentru că pe acolo trecuse cândva războiul şi într-acolo îl purta acum misiunea lui.

Ştia că valea aceea de pomină, unde nu lipsise mult să cadă prizonier şi de unde scăpase datorită vicleniei sale, n-avea s-o mai vadă. De altfel, probabil nici n-ar mai fi recunoscut-o. Două decenii se scurseseră de atunci şi, într-un răstimp atât de lung, se schimbă nu numai oamenii, ci şi munţii.

Drumul lui ducea spre locurile unde se mai găseau urme de tranşee şi mormintele celor căzuţi care, pe ici, pe colo, erau marcate.

După ştiinţa lui însă cele mai multe erau nemarcate.

Funcţionarul ambasadei îl aştepta şi astfel se apucară să caute împreună rămăşiţele acelora care, în uniforma legiunii cehe, căzuseră prizonieri, ca apoi să fie executaţi ca dezertori în liniile austriece. Seara, distinsul funcţionar ţinu să-i spună că misiunea lor era o misiune de onoare şi că el, personal, era mândru de ea. „Ce minunat e faptul că în patrie există oameni care se gândesc la asemenea lucruri.” După el, în asta consta adevărata forţă a democraţiei.

Unchiul tăcu, pentru că el cunoştea deopotrivă războiul şi democraţia. Şi mai cu seamă, se gândea la domnii din secretariatul partidului republican al agrarienilor. La domnul deputat Vykus nu se mai gândea; acesta, din punctul său de vedere, era lichidat.

— Democraţia va triumfa, exclamă la un moment dat funcţionarul diplomat, ridicând paharul plin cu excelentul vin de Frascati.

— Desigur. Depinde însă care! adăugă unchiul şi bău cu poftă.

Îi aştepta o muncă de lungă durată ce putea fi împinsă la nesfârşit şi dacă unchiul ar fi vrut i se oferea prilejul de a petrece aici o lună sau chiar un an. Dacă ar fi fost să se ia după spusele funcţionarului de ambasadă, ar fi trebuit să rămână aici cel puţin zece ani.

— Să ştiţi de la mine, domnule ataşat, înregistrările n-au nicio valoare. Să ascultăm mai bine ce spun oamenii seara, prin tratorii) pentru că oamenii îşi mai aduc aminte de acest eveniment şi ştiu mult mai mult decât toate înregistrările care, aşa cum cunosc eu milităria, sunt pe jumătate false şi pe jumătate inexacte. Şi aşa, din bieţii eroi n-au rămas decât osemintele cărora noi trebuie să le găsim un nume, adică lucrul cel mai inutil de care dispune omul pe această lume.

Bineînţeles că în jurul unchiului se îngrămădiră la iuţeală „păsările negre" ale întreprinderilor de pompe funebre locade, mirosind, desigur, o pradă grasă. Iar unchiul, fireşte, se arăta îngăduitor, ştiind că fără ei nu putea face nimic.

Avea marele noroc de a trăi în micile localităţi de pe malul lacului Guardia, unde îşi petrecea serile la un pahar de vin cu notabilităţile locale şi îşi permitea să facă plecăciuni pline de semnificaţie spre balcoanele înalte, unde, din când în când, îşi făceau apariţia nişte femei în negru, cu ochi şi mai negri şi atât de focoşi, încât privindu-i, te apucau ameţelile. Pe chipul lor se citea însă o pudoare inexpugnabilă.

Cum pe vremea aceea Italia cucerise Abisinia, multe femei erau părăsite, iar multe rămăseseră văduve. Domnii de la întreprinderile de pompe funebre care, de ochii lumii, făceau cu ostentaţie pe fasciştii inveteraţi, în particular dădeau ochii peste cap cu disperare.'

„Mă rog, treburile merg, dar cum se vor sfârşi toate astea?"

Un singur om, dintre persoanele întâlnite de unchiul Josef preamărea cu voce tare regimul, iar acesta era comandantul carabinierilor din localitate.

— Ce-am fost eu înaintea marşului asupra Romei? obişnuia el să spună, după ce bea pe îndestulate. Un simplu salahor, da, un simplu salahor. Munceam la şosele şi nu ştiam nici să scriu, nici să citesc. Şi ce-au făcut din mine guvernul fascist? Poftim... Uitaţi-vă şi dumneavoastră ce uniformă splendidă mi-a dat.

Proprietarul întreprinderii de pompe funebre din orăşelul cu pricina se aplecă la urechea unchiului şi-i spuse în şoaptă că nici acum comandantul nu ştie să scrie şi să citească.

Unchiul ridică paharul, rostind un toast în sănătatea guvernului care dă oamenilor ce li se cuvine. Carabinierul trebui să ciocnească şi el, în ciuda faptului că misiunea lui era cu totul alta. Era însărcinat să-l păzească pe bărbatul care, deşi venise cu acordul guvernului italian, era totuşi originar din Cehoslovacia, unde regimul era mult prea democratic.

Faţă de unul şi acelaşi lucru pot exista întotdeauna două păreri diferite.

Ori de câte ori funcţionarul ambasadei trebuia să plece la Roma, unchiul Josef împingea înainte întreaga lucrare, deoarece nu-i stătea nimeni în cale. Ba îi mai rămânea destulă vreme ca să închirieze un mic vehicul cu cai şi mergea să cutreiere împrejurimile, unde se aşeza cu plăcere la mesele aspre de lemn şi se ospăta cu deliciosul vin de ţară.

Mai târziu, când trebui să se mute în orăşelul Ballagio, pe malul lacului Como, îşi luă rămas bun de la el proprietarul întreprinderii de pompe funebre, iar carabinierul îi dădu onorul, salutându-l îndelung cu mâna la chipiu. Când o să mai aibă oare fericirea să păzească un domn atât de simpatic şi de cumsecade!

Pe malul lacului Como se aduna crema societăţii italiene şi nu lipseau de acolo nici oaspeţii de peste hotare. Unchiul fu nevoit să caute mult până să găsească o cameră într-un mic hotel ce nu se bucura de faima cea mai strălucită. Dar aici, cel puţin, seara era veselie şi animaţie mare, iar uşile

odăiţelor scârţâiau toată noaptea.

Aici frumoasele localnice nu se mai ascundeau pe balcoane şi nu aruncau în jos priviri sfielnice, ci, dimpotrivă, împânzeau seara promenada de pe ţărmul lacului şi poposeau la mesele grădinilor-restaurant ale marilor hoteluri, de unde răzbătea prin beznă o muzică languroasă.

Unchiul se simţea bine aici, căci în minte îi reveneau multe din nebuniile tinereţii lui nesăbuite. Se simţea bine, dar în acelaşi timp îl apăsa puţin şi nostalgia; se uita cu plăcere la dansatori şi aprecia cum se cuvine noua modă feminină, menită să dezvăluie genunchii. În felul acesta, multe femei erau condamnate să stea retrase, în schimb acele care nu erau obligate s-o facă ofereau spectatorului o satisfacţie estetică multiplă.

Îl tulbura frumuseţea naturii, mai cu seamă atunci când avea prilejul să contemple de pe terasa hotelului, la un pahar cu vin, albastrul cristalin al lacului şi minunăţia albă a munţilor care, seara, împrumutau culoarea trandafirului.

Într-o prea frumoasă zi, ieşi spre lac şi ajuns aici, se dezbrăcă şi se întinse pe mal ca să-şi odihnească ochii pe luciul azuriu. Azvirlea cu pietricele în apă, se uita cum se formează cerculeţele şi în sufletul lui se cuibărea liniştea şi pacea, înţelegând, de bună seamă, că nu-i este dat omului să aibă parte de toate frumuseţile pe care şi le-a propus. De aceea, ar trebui să fim cu atât mai recunoscători pentru orice succes, fie el cât de mic. Undeva mai încolo se scăldau câţiva vilegiaturişti. El încerca apa doar cu degetele să vadă cât era de caldă şi se bucura, aşteptând cu nerăbdare să treacă zăpuşeala ca să se poată îmbrăca şi să se aşeze iar la o masă pe terasa hotelului din preajma lacului, de unde avea prilejul să admire perechile de dansatori.

În clipa aceea, surprinse o femeie înotând nu departe de locul unde se afla el, dar în acelaşi timp observă că mişcările ei erau mai mult decât haotice. Deodată femeia începu să agite braţele în sus şi, din când în când, capul îi dispărea sub apă. Unchiului îi fu deajuns s-o privească doar

o clipă ca să-şi dea seama că nefericita se îneca şi nu mai era în stare nici să strige după ajutor. Cum fusese întotdeauna un bărbat de acţiune şi un verificat ocrotitor al sexului slab, intră numaidecât în apă, în ciuda faptului că povestea nu-l amuza, şi, din câteva bătăi energice ale braţelor, ajunse în dreptul celei ce se îneca.

O apucă de mână şi ea se prinse de el cu putere, ţintuindu-l cu o privire rugătoare. Din fericire, locul nu era prea adânc şi până la mal putea s-o tragă fără să depună prea mari eforturi. Se ţinea de el cu o încrâncenare tot mai înverşunată, deşi pericolul trecuse. Cum însă nu era lipsită de farmec, unchiul suportă durerea în tăcere.

— Gata, doamnă, sunteţi în afară de orice primejdie, *non pericoloso, signora...* Ori, poate, *signorina?*

— *Signora,* răspunse femeia răsuflând din greu, dar fără să uite nici în asemenea clipe bunele maniere.

Apoi, suspininând din belşug, se aşează pe prosopul întins pe iarbă de unchiul meu, şi privindu-şi cu recunoştinţă salvatorul, se apucă să povestească ceva, din păcate de neînţeles pentru el, căci doamna, abia salvată de la moarte, era iarăşi plină de temperament şi vorbea nespus de repede.

Până la urmă căzură de acord să se folosească un pic şi de limba germană şi astfel, pe ţărmul lacului Como, unchiul Josef află că pe distinsa doamnă o cheamă Gina (Ce frumos, ţinu să sublinieze unchiul curtenitor), şi că soţul e departe de ţară, tocmai în Abisinia. Ea venise aici în vacanţă şi, dacă n-ar fi avut noroc de ajutorul unui bărbat curajos, vacanţa ei s-ar fi sfârşit pentru totdeauna. Se simte foarte îndatorată faţă de salvatorul ei şi-i va purta o veşnică recunoştinţă...

Poate că n-o fi spus întocmai aşa, dar unchiul aşa a înţeles şi după ce femeia se linişti, îşi trase hainele pe el şi o conduse spre locul unde îşi lăsase rochia.

Îi ceru unchiului să nu se uite cum se îmbracă şi începu să facă acest lucru cu mult farmec şi inocenţă, pentru că, bineînţeles, unchiul se uita cu coada ochiului. Doamna Gina

era înaltă şi zveltă, şi -în timp ce unchiul o privea direct, pe când nu era complet îmbrăcată, simpatica femeie se sperie în aşa hal încât scăpă bluza din mână. Atunci serviabilul meu unchi se repezi s-o ajute.

Ridică bluza şi i-o întinse graţios şi, după ce doamna se îmbrăcă, el o strânse cu putere la pieptul său.

În seara aceea cinară împreună.

Şi tot în seara aceea, în toiul unei conversaţii agreabile, unchiul simţi, deodată, aceeaşi lipsă de aer pe care o mai simţise cândva. Atunci, mă rog, se enervase, acum însă această slăbiciune ciudată venise cu totul neaşteptat, într-un moment de bună dispoziţie, la un pahar de vin pe gustul lui, când doamna cu care nu se înţelegea decât în parte, era sincer entuziasmată de şarmul său neîntrecut.

„Ah, bătrâneţe, rosti pentru el, cu jumătate de gură; vii într-o împrejurare nepotrivită. Nu puteai să aştepţi măcar până mâine dimineaţă*?*”

Dar stai de te înţelege cu timpul trecător! Se văzu silit să ceară un pahar cu apă rece şi să rămână pe scaun, deşi conveniseră dinainte că aveau să danseze împreună.

Doamna Gina îl privea cu compasiune, în timp ce unchiul îi dădu toate asigurările că o să-i treacă.

— *Un momento,* şi totul va fi *bene.*

La un moment dat, când dialogul lor se desfăşura pe tăcute, un tânăr le făcu o plecăciune, cerând permisiunea de a o invita pe Gina la dans, judecând, de bună seamă, că la masa cu pricina se aflau tatăl şi fiica. Unchiul clătină din cap în semn de aprobare şi tânăra doamnă se îndreptă spre parchet, cu oarecare îndoială. Unchiul însă era bucurois. Dorea să fie singur ca să-şi biruie în linişte slăbiciunea ce-l copleşise. Comandă un pahar de coniac şi-l bău dintr-o înghiţitură. Se scutură apoi din tot corpul şi se simţi mai bine.

Nu, nu, nu mai e pentru mine să sar în apa după coniţe şi pe loc să le invit să ia cina cu mine. Se pare că, într-adevăr, de acum încolo am nevoie de îngrijirea conjugală. Ei, drăcie-!

În seara aceea o conduse pe frumoasa Gina la hotelul ei, iar el porni singur înapoi, spre hotelul său. Mergea încet, inima îi bătea anapoda şi el îşi spunea în sinea lui: „Ce să-i faci, odată şi odată tot trebuie să se sfârşească! Dar de ce tocmai aici, în preajma lacului Como? Şi pe deasupra, în societatea unei femei tinere, atât de agreabile?”

Avusese el în viaţa lui destule aventuri, niciodată însă nu-i fusese dat să salveze o femeie de la moarte. Păcat că seara aceasta nu s-a încheiat aşa cum ar fi trebuit. „Dar nu-i nimic, mâine o să-i dau prilejul să-mi arate recunoştinţa.

Şi gândul acesta avu darul să-l înveselească în asemenea măsură, încât începu iar să respire normal.

Dimineaţa totul era în perfectă ordine. Unchiul socoti că indispoziţia lui se datorase căldurii zăpuşitoare, şi se apucă din nou de lucru…

Colegii săi italieni se dovediră a fi mult mai deştepţi decât îşi închipuise el, căci, aflând că din Cehoslovacia sosise în gara Milano un vagon special cu sicrie pentru osemintele membrilor legiunii cehe, se grăbiră să atragă atenţia în mod categoric că, potrivit prevederilor legale în vigoare, aceste sicrie sunt absolut necorespunzătoare şi că singurele sicrie menite să servească acestui scop pot fi furnizate numai şi numai de firmele italiene. Autorităţile, fireşte, le cântau în strună, acordindu-le tot spri jinul, nu de alta, dar ele nu vedeau cu ochi buni prezenţa misiunii cehoslovace pe teritoriul italian. Străinul acesta se învârtea în zona de frontieră şi regimul nu dorea ca dumnealui să urmărească în voie mişcările de trupe.

Temerea lor n-avea niciun rost, mişcări de trupe se desfăşurau pretutindeni, numai Societatea Naţiunilor din Geneva era, ca întotdeauna, într-o bună dispoziţie, iar subcomitetul pentru dezarmare hotărâse la cea de; a o sută treizecea adunare, să prezinte comitetului câteva propuneri procedui’ale.

Unchiul trânti pe masă ziarul adus de zelosul funcţionar de ambasadă. Acum avea de ales: ori s-o ţină morţiş pe a lui şi întreaga acţiune să rămână neterminată, ori să

cedeze. Funcţionarul se arăta dispus să-l informeze pe ambasador, iar acesta, la rândul lui, ar fi fost, desigur, dispus să trimită o telegramă cifrată la Praga.

— Ajunge, pentru numele lui Dumnezeu, strigă unchiul. Până să primim răspunsul, izbucneşte un nou război mondial. Nu, domnule, nu sunt pesimist, dar nici orb nu sunt. Am venit prin Austria şi mi-a fost deajuns câte am văzut. Eu, stimate domn, o să acţionez fără ajutorul ambasadei şi o să tratez cu ei pe baza relaţiilor comerciale. Acestea sunt mai vechi decât toate ambasadele şi sunt mai sigure.

Trebui să contramandeze mult prea agreabila seară în compania frumoasei Gina, ca să prindă trenul de noapte spre Milano. Distinsa doamnă îşi ţuguie buzele dezamăgită şi el i le sărută fără să stea pe gânduri.

Vârsta nu-l împiedica să se ţină de nebunii şi asta era un semn bun.

— Mă întorc *belissima,* în două-trei zile sunt înapoi.

Se întoarse peste o zi. Nu din pricina doamnei, ci pentru că distinşii colegi din Milano pricepură la iuţeală ce anume le oferea. Spre a satisface prevederile legilor italiene, le aduse la cunoştinţă că e dispus să accepte condiţiile lor, drept care, domnii colegi se grăbiră să declare că gestul acesta îl înnobilează. Şi unchiul continuă:

— Ţinând seama de faptul că la noi sunt alte prevederi, ar însemna ca la frontieră să fiu nevoit să transfer osemintele eroilor noştri dintr-un sicriu în altul. Domnii vor înţelege, desigur, că n-ar fi o treabă tocmai potrivită şi presa mondială, de bună seamă, n-ar lăsa să-i scape un asemenea eveniment. De aceea, îmi permit să propun o soluţie mai bună: vă plătesc jumătate din preţul solicitat, pentru că eu nu am ce face cu şicriile dumneavoastră, şi pentru că dumneavoastră le veţi putea vinde încă o dată. Având în vedere evoluţia situaţiei politice, e mai mult ca sigur că nevoia de sicrie va creşte vertiginos. Şi să cădem de acord: a obţine jumătate de preţ pentru nimic e totuşi o afacere foarte bună.

Domnii se pricepeau să socotească la fel de bine, chiar dacă nu erau de anvergura unchiului.

Un timp se certară între ei cu înflăcărare – la temperamentul lor lăsau impresia că din clipă în clipă aveau să se spintece unul pe altul – apoi zâmbiră fericiţi şi unul din ei spuse:

— Bene!

După aceea, se aşezară cu toţii într-un mic local, peste drum de celebra „La Scala” – care de pe atunci aducea mai curând cu un hambar decât cu prima operă a lumii – şi se distrară de minune.

Unchiul Josef bea şi zâmbea pe sub mustaţă. Încă două-trei seri agreabile cu frumoasa Gina, şi pe urmă nimic nu mă mai împiedică să trimit în ţară o telegramă să se pregătească marea ceremonie, întrucât misiunea mea s-a terminat. Iar domnii din secretariatul partidului republican al agrarienilor să-şi pregătească buzunarele.

A doua zi, când ieşi să se plimbe prin preajma lacului – sperând s-o întâlnească pe doamna Gina – surprinse în drumul său un bărbat aşezat pe iarbă. Ceva mai încolo zări cum se strecura în apă o femeie care atunci când ajunse în dreptul locului unde se afla singuratecul bărbat, începu să se înece. Bărbatul se aruncă în apă, din fericire acolo nu era prea adâncă, şi, cu destulă uşurinţă, o trase pe femeie la mal.

Apoi, suspinând din belşug, femeia se aşeză pe prosopul întins de el şi, privindu-şi salvatorul cu recunoştinţă, începu să-i spună că o cheamă Gina, că bărbatul ei e departe, tocmai în Abisinia, că ea a venit aici în vacanţă şi dacă n-ar fi salvat-o un bărbat curajos, vacanţa ei s-ar fi încheiat pentru totdeauna... De aceea îi va rămâne pe veci îndatorată...

Bărbatul, italian de origine, putu să-i răspundă curtenitor.

Aşa se explică, probabil, de ce nu mai aşteptă ca doamna să meargă să se îmbrace, ci o cuprinse în braţe aşa cum era.

„Iar diseară se vor duce să ia cina împreună, pentru că

eu urmează să sosesc abia poimâine”, oftă unchiul uluit.

În primul moment ar fi vrut ca tocmai atunci să facă o criză de inimă, socotind că ar fi fost lucrul cel mai potrivit. Pe urmă însă, cântărind cu înţelepciune întreaga situaţie, izbucni într-un hohot năvalnic de râs şi, cu discreţie, făcu apoi cale întoarsă.

★

Da, băiete, era o femeie grozavă, care a ştiut să găsească un procedeu nu lipsit de originalitate şi numai un prost ar fi fost în stare să se supere pe ea. În definitiv, în lumea aceea plină de josnicie şi falsuri, în care nedreptatea ieşise triumfătoare răspândindu-se ca o ciumă, şiretlicul ei era o faptă nevinovată.

M-am stăpânit din răsputeri să nu fug după ea ca să-i fac o plecăciune şi să-i spun că simpatia mea îi aparţine. Nu mulţi oameni m-au păcălit în viaţă, dar ea a reuşit cu desăvârşire.

Aş fi fericit, băiete, să-ţi pot sădi în minte un principiu neobişnuit de preţios: Să nu te superi niciodată atunci când te învinge unul mai bun ca tine. E îmbucurător să dai de cineva care ştie mai mult şi e mai înzestrat din toate punctele de vedere. Să nu-ţi fie teamă de giganţi, teamă să-ţi fie de pitici, căci aceştia te leagă cu o pânză de păianjen răsucită de o mie de ori mai strâns decât cu funia.

Mi-a părut foarte rău că n-am putut s-o caut pe femeia aceea ca să-i spun cât de mult mă entuziasmase comportamentul ei. Nu ştiam destul de bine italiana, nici ea destul de bine germana şi, probabil, nu m-ar fi înţeles cum trebuie şi în felul acesta aş fi pus-o într-o situaţie destul de penibilă.

În ceea ce mă priveşte, din întâmplarea asta am avut de tras o învăţătură preţioasă; se pare că atunci au luat sfârşit aventurile care fuseseră condimentul vieţii mele. Am simţit pe neaşteptate o adiere răcoroasă, de parcă înaintea mea s-ar fi deschis o pivniţă. Fiecăruia îi vine odată clipa când trebuie să se ridice de la masă ca să plătească rândul lui. Cel puţin să facem acest lucru fără să ne plângem, dacă tot

nu-l facem cu plăcere…

Atunci a sosit acel moment pentru mine. Inima mea obosise. Şi mi se făcuse dor de-acasă.

★

Nu cunoaştem întotdeauna cauzele lucrurilor şi de aceea nu putem prevedea niciodată ce mărunţiş ne poate da peste cap. Până şi un om mare se poticneşte uneori de un lucru mărunt, iar domnul Sustr era fără îndoială un om mare, căci conducea întreaga întreprindere singur, încă din vremea când tânărul (a se înţelege unchiul meu, căruia în cercurile de cunoscuţi domnul Sustr nu-i spunea altfel, pentru că a-i spune bătrânul nu i se părea destul de potrivit, iar formula „domnul şef" n-o folosea decât în faţa unchiului) aşadar, de pe vremea când tânărul semai afla încă la Viena. Desigur ar fi putut să conducă întreprinderea şi acum când unchiul se afla în Italia într-o misiune pe cât de înălţătoare pe atât de inutilă. Dar iată că nu se întâmplă aşa, întrucât unchiul stabili ca în lipsa lui treburile întreprinderii să fie conduse de Tonicka.

De altfel, domnul Sustr îmbătrânise cumplit şi, după părerea colegului său Bacik – care nu o dată îl sfătuise să se astâmpere şi s-o ia mai uşor cu băutura – intrase în delir.

— Într-o zi ia foc în el rachiul, aprecia domnul Bacik, şi asta, se ştie, e sfârşitul, căci asemenea pojar nici dracu nu-l mai stinge.

Era din ce în ce mai beat – adeseori îl fura somnul şi moţăia pe scaun – dar, mai cu seamă, începuse să se şubrezească rău de tot.

Decizia unchiului avu darul să-l jignească profund, în afară de asta era dornic de câştiguri suplimentare şi astfel luă hotărârea ca o frumoasă înmormântare, cu transportul răposatului din Praga tocmai la Unhoăt, s-o facă pe cont propriu, iar ca părtaş în întreaga afacere să-l ia numai pe domnul Bacik; pe de-o parte, fiindcă era băiat bun şi staroste al obştei păstrătorilor de tradiţii şi datini populare, iar pe de alta, pentru că mortul

— Se ştie de când lumea – trebuie să fie însoţit de două

persoane vii.

Pe atunci, şoferul Franţ era plecat în concediu şi deci toate condiţiile le erau favorabile. Domnul Sustr tratase cu îndurerata familie întreaga afacere, făgăduind transportul ireproşabil al rămăşiţelor pământeşti ale domnului Hanour, prea stimatul şi iubitul frate, unchi, văr, cumnat etc., etc.

— La treabă, băiete, îi spuse apoi domnului Bacik, îl ducem singuri şi nimănui nici pâs. E rost de un ciu buc gras, şi să nu-mi spui tu mie că n-ai vrea să-i iei măicuţei Bacikova nişte ţoale mai acătării. Aşa că, taci din gură şi dă-i bătaie!

Domnul Bacik nu era un lacom de felul lui; starostele, de când lumea, trebuie să fie un exemplu de onestitate, dar, în cazul de faţă, conştiinţa lui aţipi un pic. În afară de asta, afacerea fusese încheiată în grădinarestaurant a fabricii de bere din Nusle şi aici omul uită cu uşurinţă de bunele lui intenţii. În plus i se părea drept ca ei doi să facă această înmormântare de vreme ce o trataseră singuri, firma neavând nimic de pierdut, decât, cel mult, chiria pentru furgonul mortuar. Dar pe ăsta avea să-l conducă oricum domnul Sustr, aşa că nu vedea niciun motiv să-şi facă mustrări de conştiinţă.

Era o zi superbă – totul în floare – şi domnul Sustr spuse că a trebuit să tragă de dimineaţă o duşcă zdravănă, căci pentru el, învăţat să conducă numai de la poarta cimitirului, nu era o jucărie să meargă cu maşina atâta amar de drum. După aceea, mai poposiră şi la „Berbecul alb” unde zăboviră un timp pentru că, aşa cum ţinu să atragă atenţia domnul Sustr, la înmormântare nu se duce omul mai devreme. Înmormântarea e ca o paradă militară, ori ca o judecată de apoi, unde până şi Dumnezeu e dator să se înfăţişeze în ultima clipă.

Porniră apoi mai departe, înveseliţi, chiar dacă multora li s-ar fi părut ciudat; nu de alta, dar în furgonull lor nu duceau nimic de natură să stârnească veselia. Tristeţea însă le revine rudelor îndurerate, iar salariaţii întreprinderilor de pompe funebre au datoria să arboreze o

mână sobră numai în contact cu clienţii. Amândoi aveau sentimentul că pleacă într-o excursie.

Domnul Bacik cânta cântecul său preferat despre cei doi tolăniţi în codrul verde, iar bătrânul Sustr se clătina la volan, străduindu-se din răsputeri să ţină deschis măcar un ochi.

Maşina gâfâia, căci între timp se hodorogise de tot, iar îngerii de lemn zbârnâiau de-ţi asurzeau urechile.

Pe câmp zumzăiau albinele şi grânele sclipeau ca aurul.

Şi, deodată, într-o clipă – putem adăuga pe loc că într-o clipă nefastă – domnul Sustr adormi de-a binelea şi maşina îşi mai continuă un timp drumul în acompaniamentul muzical al domnului Bacik, după care o coti spre marginea şoselei şi, încet, dar inevitabil, intră în şanţul năpădit de cicoare şi de busuioc, unde în sunetele scrâşnite de sticlă spartă se lăsă într-o rină. Răposatul domn Hanour zbură afară din sicriul din care, de altfel, într-o clipită nu mai rămase decât o grămadă de surcele uscate. Sici’iele nu-s făcute să ţină o veşnicie.

Domnul Bacik începu să urle, ţinându-se cu încrâncenare de portiera maşinii; se ciocni cu fruntea de parbriz, în timp ce domnul Sustr dormea nestingherit, cu zâmbetul beţiei pe buze, căci dumnealui nu păţise nimic. Pe vremea aceea se mai circula încă pe stânga şi, astfel, bătrânul căzuse peste colegul său Bacik, al cărui trup mătăhălos amortizase orice şoc. Până şi accidentul.

Cel dintâi se strecură afară domnul Bacik, apoi îl trase şi pe bătrânul Sustr, care îi reproşă că nu-l lasă să doarmă.

— Uite ce-ai făcut, animalule! strigă starostele, arătându-i prăpădul din jur.

Domnul Sustr fu însă de părere că un pic de sticlă sfărâmată, nu înseamnă o catastrofă.

Unul din îngeri o păţise rău; zăcea acum în câmp, cu privirea-i înlemnită şi aspră îndreptată spre cei doi.

— Ei drăcie, se minună în cele din urmă domnul Sustr, cum de n-am văzut nimic! Trebuie să fi fost pe aici vreo curbă şi, desigur, n-am observat-o!

— Nătărăule, şuieră printre dinţi domnul Bacik. Acum ce ne facem? Cum rămâne cu îngropăciunea? Uite, răposatul zace acolo, în secară.

Şi într-adevăr, domnul Hanour se odihnea liniştit şi împăcat în lanul de grâne.

— Noroc că n-a înviat, spuse calm domnul Sustr. Ne-am fi lins pe bot de înmormântare. Aşa, însă, înmormântarea va avea loc.

— Dar cum? Cum? se văicărea starostele Bacik. La ora asta trebuia să fim la destinaţie…

Domnul Sustr era beat în lege, dar asta nu-l împiedica să cumpănească situaţia mai bine ca oricând.

— Te repezi până în satul cel mai apropiat şi nu se poate să nu găseşti acolo pe cineva care are maşină. Îi dai pe loc un sutar şi vii cu el aici, pricepi? Pe urmă încărcăm mortul şi totul se rezolvă la timp.

— Şi cum îl încărcăm? Tu nu vezi? Sicriul s-a făcut zob…

— Au fost vremuri când oamenii erau îngropaţi fără sicriu. Şi aşa sicriul e o invenţie, numai ca să aibă tâmplarii de lucru. Şi uite cum le fac, de mântuială, priveşte numai în ce hal s-a sfărâmat.

— Adică tu îţi închipui că o să ne ia cineva mortul în maşina lui? întrebă, speriat, domnul Bacik.

— Şi de ce trebuie să-i spui neapărat că e vorba de un mort? îi spui şi tu că am avut un accident şi doi au rămas fără cunoştinţă. Şi mă rog, când o să vină, o să iasă la iveală că între timp unul şi-a dat duhul. Cazuri din astea se întâmplă. Cine ştie, până te întorci poate mor şi eu, spuse bătrânul Sustr visător.

Bacik oftă. Strânse resturile de sicriu şi le ascunse sub pasajul de nivel al şoselei, pe răposatul Hanour îl întinse cu gingăşie, în şanţ, de-a lungul maşinii, iar domnul Sustr, privind toate astea cu veşnicul său zâmbet pe buze, se culcă lângă el şi, în aceeaşi clipă, căpătă chipul şi asemănarea răposatului.

— Dumnezeule, cu ce beţiv am intrat eu în cârdăşie, se tânguia domnul Bacik, depunând toată energia ca să alerge

pe dogoarea aceea zăpuşitoare, în direcţia Unhost.

Şi iată că în beţia sa totală, domnul Sustr avusese, ca întotdeauna, dreptate absolută. Hăituitul Bacik află în sat de existenţa unui om care, din când în când, îşi agonisea traiul cu transporturi auto. Îl găsi, fireşte, la cârciumă.

— Ce-aţi zice de o cursă mică? se adresă el, ademenitor, unui bărbat care-şi trase cu greu halba de la gură.

— O cursă? Pe arşiţa asta? se miră taximetristul de ocazie.

— Uneori se mai întâmplă şi cazuri din astea, răspunse, clătinând din cap, experimentatul Bacik. Apoi scoase din buzunar o hârtie de o sută şi, fluturându-i-o pe la nas, se grăbi să adauge:

— Ce ziceţi de asta?

— Frumoasă privelişte. Şi unde, mă rog, ar trebui să fie…

— Nu departe de aici s-a întâmplat un accident, îl întrerupse starostele tradiţionaliştilor. Şi trebuie să-i dud pe cei doi răniţi până la Unhost. Asta-i tot. Plătesc, precum vedeţi, cel puţin taxa dublă.

— Şi de ce, mă rog? se nelinişti cinstitul şofer.

— Ca să meargă treaba repede. E vorba de-o urgenţă.

— Şi-s paradiţi rău? Să nu-mi păteze maşina cu sânge!…

— Asta-i bună, am alunecat un pic în şanţ, nimica toată…

Domnul Bacik îl îmbrobodi pe taximetrist, folosind tonul cel mai liniştitor, apoi ceru şi el o bere şi după ce-o bău pe îndelete, se urcară amândoi în micul autoturism Praga şi porniră la drum.

Când ajunseră la locul cu pricina, taximetristul izbucni mirat.

— Ei bravo, nimic de zis, tâmpenie mai mare nici că se poate! Să intri în şanţ pe drumul drept, ziua în amiaza mare…

— La şes şi boul se împiedică, ţinu să sublinieze mucalitul Bacik.

Taximetristul cercetă carul mortuar în care nu se vedea nimic.

— Vă duceaţi la o înmormântare?

— Întocmai… Aşa că ar fi cazul să-i încărcăm şi să-i dăm bătaie, nu credeţi?

Şi, înşfăcându-l la iuţeală pe bătrânul Sustr, care bolborosi ceva din somn, bunul Bacik se grăbi să-l scuze:

— Bietul şofer, de spaimă s-a pierdut cu firea.

— Ce să se piardă, clătină din cap taximetristul, cu un aer de cunoscător, e beat criţă. Pe chestia asta o să aibă belea mam S-a ars de carnetul de conducere, căci, vorba ceea, şoseaua aici e dreaptă ca în palmă.

La auzul acestor cuvinte, domnul Sustr se desmetici un pic:

— De carnetul meu de conducere să nu te îngrijeşti tu, că oricum nu-l am.

La această replică, taximetristul se dădu bătut şi amuţi.

Deschise gura abia atunci când, împreună cu domnul Bacik, se apucară să-l ducă pe celălalt înţepenit de-a binelea.

— Dumnezeule, Hristoase, asta ce mai e? Cum, şi ăsta-i matol? Ori, te pomeneşti că a dat ortul popii! strigă el înspăimântat.

— Cine ştie, cu toţii suntem muritori, răspunse domnul Bacik, preocupat de gândul cum să-l introducă pe răposat în autoturism.

— Păi, ăsta are pe el linţoliu! izbucni din nou taxi-, metristul.

— Şi ce-ai vrea să aibă, dacă e mort? Cămaşa de noapte sau ce? ripostă domnul Sustr, răsucind din cap, plin de mirare.

Taximetristul se zăpăci în asemenea hal, încât până la urmă se urcă la volan şi porni. Pe perna din spate şedeau cei doi pasageri şi, între ei, cel ţeapăn.

— Dar bine, treaba asta s-ar putea să fie interzisă, începu să se vaite taximetristul pe drum. Unde s-a mai pomenit să duci un mort în felul ăsta?…

— Fii pe pace, noi nu ne împotrivim, îl linişti domnul Sustr, care îşi făcuse somnul şi acum era neobişnuit de vioi. Aşa că, dă-i frumuşel înainte şi opreşte la întreprinderea de

pompe funebre din Unhost. Am ceva de aranjat acolo, pe urmă mergem mai departe.

Domnul Sustr era o figură cunoscută printre organizatorii de pompe funebre şi când îşi făcu apariţia la Unhost i se dădură toate onorurile. Şi astfel, în cadrul întrajutorării colegiale, nu-i fu greu să obţină la iuţeală un sicriu.

În curtea întreprinderii îl aşezară din nou pe domnul Hanour într-un cosciug de lemn, fireşte cu toată pietatea de rigoare, apoi lăsară în jos geamurile taximetrului şi împinseră sicriul în maşină aşa fel încât să iasă, de-o parte şi de alta, un pic în afară.

— E cât se poate de frumos, spuse în ceie din urmă domnul Sustr, şi vă rămân îndatorat cu toată colegialitatea.

Proprietarul întreprinderii făcu o plecăciune respectuoasă. De mult nu mai văzuse ceva asemănător şi, de bună seamă, nici n-avea să mai vadă mulţi ani de atunci încolo. Ce mai, meşter mare acest domn Sustr.

Dar, spre surprindrea tuturor, taximetristul se împotrivi:

— Eu nu merg cu încărcătura asta, eu sunt superstiţios! După o asemenea poveste, cine dracu mă mai angajează la nuntă?

— Nuntă, înmormântare, tot un drac e, replică bătrânul Sustr. Hai, prietene, nu ne face greutăţi. Aici în Unhost n-au decât un dric cu cai, şi ăsta-i pentru noi prea încet, pricepi? Noi nu ne putem îngădui să lăsăm rudele îndurerate să aştepte în mijlocul satului.

Domnul Bacik oftă din adânc şi mai scoase din buzunar o hârtie de cincizeci. Biruit, şoferul se urcă la volan şi porni. În spate se afla acum cel ţeapăn singur, iar în faţă se înghesuiau trei vii.

Întrucât la ţară înmormântarea constituie mai curând un prilej de petrecere, mica întârziere nu supără pe nimeni; fanfara cânta de zor, iar copiii alergau făcând zarvă mare în urma maşinii care transporta într-un chip atât de ciudat sicriul cu răposatul.

— Domnilor, se adresă domnul Sustr familiei îndurerate, firma noastră nu se sperie de greutăţi şi nici nu-şi cruţă

cheltuielile. Maşina noastră s-a defectat, dar mica întârziere a fost recuperată cu taxiul.

Rudele, înduioşate, izbucniră într-un hohot de plâns nestăvilit.

Înmormântarea se desfăşură cu toată pompa cuvenită, după înmormântare fanfara intonă din nou un marş sprinţar şi toată lumea se retrase la cârciumă, unde domnul Sustr depuse o activitate febrilă, susţinută în egală măsură doar de taximetristul din Unhost.

Când plecară înapoi, pe întuneric, domnul Sustr îl îndemnă pe şofer să meargă cu băgare de seamă, căci altfel se va vedea silit să pună el mâna pe volan.-

Ajunseră din nou la carul mortuar avariat şi cum toţi erau în mare formă şi noaptea întunecată, scoaseră maşina din şanţ. Şi ce să vezi: deşi făcută armonică, rabla era în stare de funcţiune.

— Noaptea, mă rog, merg eu, ziua însă mi-ar fi ruşine cu epava asta, ţinu să precizeze domnul Sustr.

— Ţine minte ce-ţi spun, se adresă domnul Bacik taximetristului, luându-şi rămas bun. Dacă ajungem cu bine, e în regulă, de nu, o să ai iar de dus un răposat!

Îşi făgăduiră reciproc discreţie absolută şi taximetristul le mai flutură din mână o vreme, până când dispărură în beznă. Bineînţeles, a doua zi se făli în cârciumă cum a transportat un mort şi jandarmii din localitate, aflând de toată – tărăşenia, înaintară numaidecât un raport detaliat poliţiei pragheze.

Şi astfel se puseră lucrurile în mişcare. Un fapt de nimic dezlănţui un şir întreg de alte cauze şi implicaţii, iar bunul meu unchi, înapoiat ca un erou indiscutabil din îndepărtata Italie, trebui să alerge la comisariat şi să se căciulească spre a nu se da curs acţiunii. Şi cum afacerea se arăta de mare scandal, se duse în cele din urmă să-i facă o vizită prefectului de poliţie, iar acesta, firește, se revanşă pentru cazul cu prinderea ucigaşului, dându-i unchiului toate asigurările că lucrurile se vor linişti, ceea ce, de altfel, se şi întâmplă.

În schimb, domnul Sustr veni să-i aducă la cunoştinţă decizia sa de a suporta consecinţele actului său necugetat şi de a se retrage la odihnă. Era un gest nobil şi o mărturisire bărbătească a propriilor greşeli. Când treaba asta o face un prim-ministru, se numeşte demisie.

Eu, băiete, socotesc că lucrul cel mai esenţial în viaţă e să ştim să judecăm cu indulgenţă şi bunăvoinţă greşelile semenilor noştri. Dacă observăm bine lumea din jurul nostru, suntem înclinaţi să credem că e alcătuită numai din oameni păcătoşi şi, deci, s-ar cuveni să fim de un pesimism neţărmurit. Lumea nu face nici doi bani, ne spunem noi pe bună dreptate, oamenii nici atât, toate merg de-a-ndaratelea şi totul se rostogoleşte spre pierzanie. Şi atunci se pune întrebarea: de ce, totuşi, ne place atât de mult această lume, încât ne cramponăm cu înverşunare să zăbovim aici peste vremea sorocită? Asta pentru că lumea nu e nici pe departe atât de fioroasă pe cât ni se pare şi dacă oamenii nu sunt buni, nu e vina lor, ci sunt aşa, tocmai fiindcă sunt oameni. Să fii asplu şi să tai capete nu e greu. Să nu fii aspru şi să ai înţelegere faţă de oameni e mult mai greu, iar cei ce au ştiut să fie aşa au obţinut pe bună dreptate canonizarea. Nici eu n-aş fi bucuros dacă s-ar apuca cineva să-mi cântărească prea aspru nenumăratele fapte care nu s-au remarcat nici prin nobleţe, nici prin perfecţiune. Suntem adeseori înclinaţi să trecem multe cu vederea persoanelor sus-puse şi, dimpotrivă, oamenilor de rând să le impunem pocăinţă. Aşa se explică de ce capetele încoronate intră în istorie, deşi sufleul lor e împovărat de fapte pentru care omul simplu e trimis la spânzurătoare. Dacă n-ar fi aceste împrejurări, istoria ar sta pe loc şi nu s-ar desfăşura cu întreaga galerie a celebrilor conducători de oşti, în urma cărora se înalţă mormane nesfârşite de cadavre şi care, totuşi, – sau poate tocmai de aceea – împodobesc parcurile noastre cu busturile lor de bronz.

Domnul Sustr a făcut o prostie, dar toată viaţa lui n-a fost decât un şir neîntrerupt de munci şi griji, de fapte bune şi

necazuri personale. Era un om slab şi de aceea se ţinea de băutură. Fugea încotro nu se poate fugi şi era batjocorit şi lovit din toate părţile. Niciodată nu l-aş fi dat afară, dacă nu venea el singur cu această propunere.

★

Domnul Sustr sta în faţa unchiului tăcut, chircit, întristat şi umil. Îi explicase şefului său că Bocotise şi chibzuise bine totul şi simţea în el dorinţa irezistibilă de a ieşi la pensie.

— Domnule Sustr, am primit scrisoarea dumitale. Dar am mai vrut să stăm puţin de vorbă. Dacă singurul motiv al hotărârii dumitale este beleaua cu maşina şi înmormântarea aceea secretă, să ştii că se poate uita, îi spuse unchiului, cu bunătate. În definitiv, isprava asta n-ai făcut-o pentru prima oară.

— Da, domnule şef, pe de-o parte e aşa cum binevoiţi a spune, dar mai e şi altceva. În ultima vreme simt eu că am început s-o iau la vale. Poate n-o să mă credeţi, dar uneori mi se întâmplă să nu mai fie pe gustul meu nici măcar alaşul. Ce să mai zic, domnule şef, m-am şubrezit de tot, aşa spune şi nevastă-mea şi dacă spune ea să ştiţi că e adevărat, căci nevasta mea e cea mai fainã femeie din lume. Ce să mai zic. Uneori îmi vin nişte idei atât de năroade, încât îmi vine să-mi dau pumni în cap. Cum a fost, de altfel, şi înmormântarea cu pricina, din satul acela de dincolo de Unhost. Dacă privesc lucrurile cu mintea limpede…

— Cum aşa, domnule Sustr! îl întrerupse unchiul neîncrezător.

— Ei, nu, asta am spus-o numai aşa, la figurat, fireşte, am băut şi azi, altfel nici nu veneam. Dar dacă privim lucrurile cu mintea limpede, ne dăm seama că putea să iasă cu tărăboi mare la gazete şi, ce să mai vorbim, întreprinderea noastră putea să plătească povestea asta cu pierderea concesiunii. Toate astea, domnule şef, eu le ştiu. Da, acum le ştiu, dar când m-am apucat să fac prostia aceea, pe cinstea mea, domnule şef, nu ştiam! Asta este. Şi dacă aşa stau lucrurile, omul trebuie să-şi bage minţile în

cap şi să se lase păgubaş de toate, cât mai e timp. Nu de alta, dar să n-o păţească, aşa cum a păţit-o unul Labasta, mă rog, asta a fost de mult, pe vremea aceea dumneavoastră nici nu ştiaţi că o să fiţi proprietar de *pompes funebres,* şi aşa cum spuneam, omul ăsta s-a îmbătat odată în asemenea hal, încât nu numai că a căzut în groapă împreună cu răposatul, dar, colacpeste pupăză mai era beat şi groparul şi ăsta a a runcat pământul peste el, îngropându-l cu sicriu cu tot. Lutul rece a avut darul să tragă beţia din el, şi dumnealui, Labasta, a prins putere şi s-a strecurat afară din groapă, după ce se isprăvise înmormântarea. O rudă de-a mortului, o femeie evlavioasă, care mai zăbovise un pic în faţa mormântului ca să-şi verse lacrimile aşa cum se cuvine, s-a ales pe chestia asta cu un atac de eclampsie…

Unchiul dădu din mână, ca şi când ar fi vrut să alunge o muscă cicălitoare.

— Bine, bine, domneata ai hotărât, aşa că eu îţi accept demisia. Dar trebuie să-ţi mai spun, domnule Sustr, că şi în întreprinderea noastră vor avea loc mari schimbări şi că, de fapt, plecarea dumitale vine la timp. Sper că înţelegi exact ce vreau să spun…

— Nu cumva aveţi iar de gând s-o extindeţi? se învioră bătrânul plin de curiozitate. Vreţi să aduceţi iar ceva nou, domnule şef? Ce-i drept, noi am fost întotdeauna cu noutăţile, când mă gândesc numai la uniformele acelea ca să nu mai vorbesc de caii bălani… Da domnie şef, astea au fost lucruri noi şi atât de frumoase, încât omul nu încetează niciodată să le admire.

— De data asta, domnule Sustr, noutatea va fi, se pare, cea din urmă şi bănuiesc că nici n-ai fi de acord cu ea, îl întrerupse unchiul oftând. Mă gândesc serios să las baltă toată afacerea.

— Domnule şef, se înspăimântă bătrânul – îmi pare rău că nu am la îndemână o înghiţitură de rom, ca să pot spăla ce mi-a fost dat să aud. Nu, una ca asta nu puteţi face, domnule şef.

— Va trebui, n-am încotro, spuse unchiul Josef, scuturând din cap. Dumneata n-ai de unde să ştii, dar află că am zărit-o şi eu de două ori pe cucoana aceea care ne aduce nouă clienţi. E drept, numai de departe, dar, oricum, şi-a anunţat vizita şi, crede-mă, nu-i deloc plăcut.

— Asta i se întâmplă oricui, mă rog frumos. Pe chestia asta să nu vă necăjiţi, domnule şef, îi trageţi o duşcă zdravănă şi trece. Dumneaei, să ştiţi de la mine, se mai lasă oricând înduplecată!

— Dumneaei, mă rog, s-ar putea, oamenii însă nu. Iar eu, domnule Sustr, eu am fost nevoit să închei un fel de legământ cu diavolul... Nu, nu te uita aşa la mine, nu mă gândesc la diavolul sau la „Ucigă-l toaca” pe care dumneata te duci mereu să-l cumperi în dugheana aceea cu băuturi spirtoase din strada Zitna. Nu, eu mă gândesc la diavolul din basme care ţi se înfăţişează într-o bună zi şi-ţi dă să iscăleşti un bilet, ca pe urmă să vină să-ţi ia sufletul. Eu am vrut să fac un lucru măreţ – mă refer la aducerea în ţară a osemintelor eroilor căzuţi pe pământ străin. Şi acest lucru l-am dobândit numai datorită faptului că am semnat acel bilet. Iar acum...

— Acum dumnealor vă cer sufletul?...

— Dacă ar fi numai asta, dragul meu! răspunse unchiul, suspinând. Din păcate dumnealor îmi cer banii. Şi astfel, eu trebuie, într-adevăr, să cumpănesc bine şi să găsesc o cale de a scăpa din mâinile lor hrăpăreţe. Dacă dumneata ai hotărât să pleci fără să ştii de treaba asta, s-ar putea ca gestul dumitale să fie şi pentru mine un îndemn, sau chiar o poruncă de a înceta cu şovăiala...

Dar, mă rog, e o treabă care, de fapt, nu te priveşte şi n-are rost să te frământi pe chestia asta. La despărţirea de întreprinderea noastră, permite-mi să-ţi înmânez această diplomă.

Domnul Sustr îl privi năuc. Dacă ar fi căpătat un plic, ar fi socotit asta ca un lucru firesc. Numai că deodată unchiul îi deschise în faţa ochilor o mapă mare, legată în pânză. Cu litere de aur scria acolo că distinsa corporaţie a

întreprinderilor de pompe funebre a decis să-i confere diploma de onoare domnului SUSTR KAREL, pentru munca sa plină de abnegaţie, credinţă şi râvnă neobişnuită... etc... etc.

Bătrânul citea toate astea cu un aer neîncrezător. Nu, nu putea fi vorba de el! Şi revenea la numele său, cu buzele tremurânde, de atâta emoţie.

— E vorba într-adevăr de mine... Poftim, e scris aici, negru pe alb: SUSTR KAREL... Ce-o să se mai mire ne-, vastă-mea. Iar eu, cu voia dumneavoastră, domnule şef, o să pun asta în odaia lui Otik, să vadă şi el ce tată are...

Apoi plecă, împleticindu-se uşor – cine ştie, poate mai mult de emoţie decât de beţie – şi unchiului i se păru că statura aceea măruntă şi întunecată se micşora mereu, dar diploma rămânea la fel de mare astfel că, în spatele ei, „pasărea neagră", veşnic ameţită de băutură, dispărea cu desăvârşire.

După aceea, unchiul Josef stătu multă vreme* singur şi medită, clătinând din cap. Da, l-am răsplătit pe merit... De fapt, e prima şi ultima diplomă pe care, în calitatea mea de preşedinte, am decernat-o cuiva.

Distrat şi fără nicio intenţie, răsfoia registrul mare în care trecea toate înmormântările, cu devizele şi socotelile respective. „Doamne, ce de oameni, îşi spunea în sinea lui, ce de oameni! Poate că tocmai de aceea povestea asta ar trebui să ia sfârşit. De fapt, omul cu nimic nu trebuie să se fălească prea mult. E destul să ne uităm numai în acest registru ca să ne dăm seama câţi oameni au fost şi nu mai sunt. Câtă suferinţă, cât bănet, câtă dragoste, câtă mânie... Şi toate sunt rânduite aici, în acest registru, şi fiecare îşi are în el fila sa, în care sunt consemnate coroanele şi lumânările, fanfara şi culoarea sicriului. Într-adevăr, omul nu trebuie să se lipsească de nimic. Cel mult însă să-şi vadă de inima lui şi să aibă grijă să-i bată cu regularitate. Restul nu-i decât fum."

"k

Funeraliile eroilor se desfăşurară cu toată pompa şi se

transformară într-o acţiune de mare anvergură, cum numai un stat ce se teme de existenţa sa putea s-o organizeze. Şi asta numai cu ajutorul preţios al întreprinderii de pompe funebre Weinert şi Fuchs. Firma rămase, firește, pe planul al doilea, cinstea de a merge în fruntea cortegiului, cu eşarfa în jurul pieptului, nu fu acordată domnului Bacik, pentru singurul motiv că acest rol şi-l asumă un ditamai general, dar, potrivit spuselor vajnicului staroste al obştei păstrătorilor de tradiţii şi datini populare, nu e tot una.

Uniforma kaki nu are acelaşi efect.

Nu fu nevoie de vestiţii bălani, căci regimentul de dragoni din Praga fumiză, la discreţie, cai şi soldaţi în pantaloni bufanţi de culoare roşie, cu vipuşcă galbenă.

Glorioasă înmormântare! Dar, ca orice înmormântare glorioasă, fără lacrimi, deoarece familiile îndurerate ale dispăruţilor de fapt nici nu mai existau. Multe dintre soţiile văduve muriseră, iar cele mai multe se măritaseră şi acum erau un pic speriate, de parcă ar fi stat la îndoială, întrebându-se dacă au procedat bine căsătorindu-se a doua oară.

Peste gropile comune răsunară discursuri avântate, vorbitorii declarând cu tărie că nu vom ceda niciodată, că ne vom apăra libertatea, că nu vom uita porunca eroilor noştri…

Asemenea discursuri sunt întotdeauna frumoase, dar, din păcate, ascund în spatele lor o anumită îngrijorare. Atâta timp cât libertatea nu e evidentă ca aerul pe care-l respirăm fără ca măcar să ştim, înseamnă că e ameninţată; de îndată ce vorbim despre ea, începe să se piardă.

Bătrânii membri ai fostei legiuni cehe avură din nou prilejul să se încoloneze echipaţi în vechile lor uniforme şi să discute între ei despre pensiile lor amărâte şi despre anii puţini ce le-au fost socotiţi la avansare pentru slujirea legiunii.

Apoi bubuiră salvele de onoare, şi cu asta ceremonia luă sfârşit.

Unchiul porni spre casă, obosit şi nemulţumit. Ar fi

organizat înmormântarea cu totul altfel, dar îşi dădu seama că aici nu era vorba de înmormântare, ci, pe de-o parte de încercarea de a se ridica moralul oamenilor, iar pe de alta, şi asta în primul rând, de a se aduce o pradă grasă domnilor din secretariatul partidului republican al agrarierilor.

Ajuns acasă nici nu-şi scoase vestonul. Ştia că avea să primească o vizită şi nu se înşela. Peste puţin timp sună cineva la uşă.

— Au sosit, Tony!

— Pe cine aştepţi?

— Îmi aştept destinul, răspunse unchiul pe un ton misterior. Du-te şi deschide.

În casă intrară cunoscuţii domni, spunând zgomotos că a fost o înmormântare formidabilă şi, datorită iniţiativei partidului republican, întreaga naţiune a căpătat un dar măreţ.

— Da, încuviinţă unchiul. Numai că pentru darul ăsta o să aibă de plătit bani grei.

— Treburile astea sunt scumpe, dar necesare, se grăbi să spună unul din ei. În rest, totul a mers strună, nu-i aşa? în Italia v-aţi bucurat de sprijinul direct al ambasadei. Asta tot noi am aranjat-o.

— Fără acest sprijin, terminam mai repede, mormăi unchiul.

— Pe noi ne-a interesat ca întreaga poveste să aibă un caracter oficial. Ţinem să avem relaţii bune cu Italia.

Al doilea domn scoase la iuţeală din buzunar un carnet.

— Şi acum să trecem la obiect, stimate prieten. Am fost şi am văzut contul în bancă. Beneficiul nu va fi chiar atât de mare cum am presupus, deoarece cheltuielile dumneavoastră la faţa locului au depăşit, din păcate, prevederile devizului.

Unchiul dădu din cap aprobator:

— Într-un stat fascist, totul e imprevizibil – inclusiv cheltuielile de deplasare.

— Dumneavoastră aveţi ceva împotriva regimului fascist

din Italia? întrebă primul domn, cu vădită vigilenţă, sfredelindu-l pe unchi cu o privire iscoditoare.

— În definitiv, în Italia aibă ce vor, răspunse unchiul cu înţelepciune. Dar, în altă ordine de idei, s-ar putea ca ei nici să nu vrea, numai că nu ştiu cum să iasă din acest jug. Adeseori spun că omul poate face o greşeală pe care apoi la fel de bine poate s-o îndrepte. Când însă greşeala o face statul, ea este irevocabilă.

Al doilea domn închise zgomotos carnetul şi interveni energic:

— Iar eu spun să mulţumim Domnului pentru acest fascism, domnule Frajvald. Nouă trebuie să ne fie frică de cu totul altceva! Nouă şi dumneavoastră!... Vă puteţi închipui încotro ar împinge lucrurile la noi în ţară bolşevicii?

— Nu, n-aş putea, replică unchiul zâmbind. Văd însă încotro le-au împins ceilalţi. Dar, dacă nu mă înşel, n-aţi venit să stăm la taifas, nu-i aşa?

Domnii îşi recăpătară buna dispoziţie, izbucnind într-un hohot de râs zgomotos, iar unul din ei îl bătu pe umeri, chipurile prieteneşte.

— Sunteţi un şmecher fără pereche... Aşadar, ca să n-o mai lungim, mâine sunteţi aşteptat la Banca Meseriaşilor. Suma a şi fost ordonanţată în întregime, ceea ce constituie o operativitate neobişnuită din partea aparatului de stat. Şi treaba asta tot noi am aranjat-o!

— Vă mulţumesc... Deşi nu văd de ce v-aş mulţumi, de vreme ce sunteţi convinşi că sunt banii dumneavoastră!

— Sunt banii pentru asigurarea fondului electoral al partidului nostru. Bănuţii aceştia sunt o garanţie pentru viitorul ţării noastre. De altfel, să ştiţi că nu sunteţi singurul care ne ordonanţează o sumă mai mare. Deci, ca să isprăvim, mâine vă aşteaptă la bancă girantul Griin.

O simplă semnătură şi totul e rezolvat...

— V-am făcut o reclamă grozavă, nu-i aşa!?! Ce glorie! O asemenea acţiune n-aţi izbutit să întreprindeţi singur niciodată, ţinu să-i atragă atenţia, la despărţire, unul din ei, după care îi scuturară amândoi dreapta, cu jovialitate.

Fireşte, vă puteţi bizui oricând pe sprijinul nostru în tot ce veţi întreprinde de-acum încolo…

Unchiul se ridică în picioare şi, în locul cuvintelor de mulţumire, spre marea surprindere a celor doi, spuse:

— Domnilor, pe mine mă supără inima. Şi, pe câte ştiu, în privinţa asta sprijinul politic al partidului dumneavoastră nu face nici două parale.

Rostise aceste cuvinte cu întristare, dar domnii explodară din nou într-un râs năvalnic, spunându-i că arată sănătos şi drept ca bradul, şi râsul lor zgomotos se mai auzi şi pe coridor.

— Ce-au vrut de la tine? întrebă mătuşa Tony, care intrase în salon şi-l zărise pe soţul ei stând îngândurat în mijlocul încăperii.

Privirea lui nu-i plăcea deloc.

— Ce puteau să vrea aceşti indivizi? Bani…

— Mulţi?

— Toţi.

Uluită, Tonicka îşi împreună mâinile şi, fiindcă îşi cunoştea bine soţul, întreabă din nou, în şoaptă:

— Şi cât le dai?

— Nimic, răspunse unchiul, şi vocea lui răsună combativ, ca o goarnă ce cheamă luptătorii la atac.

Căci să plătească bani era, în general, un act împotriva principiilor sale, iar ca să-i plătească acestor şnapani nici prin minte nu-i trecea. În ochii lui scăpărau scântei, era iarăşi ager şi plin de viaţă şi Tonicka se uita la el cu admiraţie. În ultima vreme nu-i mai plăcea, bănuindu-l că-i ascunde ceva. Acum însă, a înţeles că totul era din pricina acestor necazuri şi, cu sufletul uşurat, consemnă această schimbare. În sfârşit, e iarăşi el!

★

Girantul Griin era un om obişnuit cu cele mai complicate tranzacţii şi operaţiuni bancare şi, de aceea, nu-l surprinse câtuşi de puţin cazul funeraliilor naţionale ale eroilor şi decontarea lor. Faptul că administraţia de stat ordonanţase banii atât de repede, nu făcu decât să-i confirme

convingerea că aici e vorba de o chestiune politică, ceea ce îl determină să adopte faţă de unchiul Josef o purtare mai mult decât aleasă.

Îl primi într-un birou ultra-elegant, secretara aduse imediat cafea şi coniac, pentru ca tratativele să atingă nivelul corespunzător, iar domnul Griin se şi grăbi să deşurubeze capacul tocului său rezervor, marca Parker. Unchiul cercetă decontul şi fruntea i se încreţi.

— Nu mi-e destul de dar ce anume mi se cere, spuse el după un timp de tăcere.

Domnul Griin ciripi surâzător:

— Ştiţi, nu e cazul să vă jenaţi, am fost informat direct de forurile politice. Beneficiul net, dacă îmi permiteţi, e aici. Această sumă urmează a fi transferată de dumneavoastră, personal, în contul partidului agrarian.

E, ca să zic aşa, darul dumneavoastră, mai bine zis, hotărârea dumneavoastră. Ajunge doar o mică semnătură şi totul s-a rezolvat. Domnii şi-au exprimat textual dorinţa ca operaţiunea să se facă în felul acesta şi nu altfel. Vă daţi seama, circumspecţia faţă de alte partide îi obligă la prudenţă.

— Mda, va să zică suma asta e creditată în contul meu, făcu unchiul continuând să cerceteze hârtiile din faţa sa. Cu alte cuvinte, banii aceştia sunt ai mei…

— Teoretic, da. De fapt, şi practic. Dar bineînţeles, dumneavoastră veţi completa acum ordinul de virament şi…

— Şi banii s-au dus, se grăbi unchiul să adauge, cu tristeţe în glas.

— Vor merge, desigur, pentru susţinerea unui scop nobil, bolborosi girantul, încreţindu-şi fruntea. Tărăgănelile unchiului nu-i prea plăceau:

— Dar, în altă ordine de idei, munca dumneavoastră în Italia a fost meritorie şi, fără îndoială, interesantă, nu-i aşa?

— Meritorie da, interesantă mai puţin, dar ce-i mai grav e că nu mi-a adus niciun profit.

— Cum aşa? Banii ăştia sunt totuşi o sumă frumuşică! Să

vă dea Domnul atâta sănătate, cât să vă puteţi bucura de ei! spuse grijuliu girantul.

— Da, şi în timp ce îmi faceţi această urare, staţi cu stiloul gata pregătit ca să mă determinaţi, printr-o simplă semnătură, să pasez întreaga sumă altcuiva.

— Eu!?! Eu sunt aici ultimul care are un cuvânt de spus, oftă necăjit domnul Griin.

Şi numaidecât încercă să-i aducă unchiului o consolare:

— De altfel, să ştiţi, genul acesta de transfer se practică azi destul de frecvent. Nu trădez niciun secret, spunându-vă de pildă că Societatea minieră şi siderurgică ordonanţează cu regularitate sume importante pentru fondul acestui partid; de Oţelăriile Poldi nici nu mai vorbesc, iar fostele mine Petsch, actualmente proprietatea Băncii Meseriaşilor, depun de fiecare dată nişte cote dinainte stabilite. E, ca să zic aşa, o anumită formă de sprijin politic…

— E o afacere, domnule girant, o afacere ca orice afacere, pentru ca aceste întreprinderi să obţină comenzile de stat.

Domnul Griin, ce-i drept, ştia şi el prea bine acest lucru, dar în privinţa asta nu fusese împuternicit să se pronunţe. Nu avusese până acum niciun prilej de a trata cu proprietarul unei întreprinderi de pompe funebre şi, „cine ştie, s-ar putea ca asta să se datoreze ciudatei profesii, sau nepunerii la punct a întregii afaceri, dar oricum aici ceva nu e tocmai în regulă, şi, precum se vede

— Acest domn nu are niciun chef să se descotorosească de aceşti bani”. Aşa stând lucrurile, girantul începu:

— Fireşte, din punctul de vedere al legilor noastre bancare, e în puterea dumneavoastră să faceţi cum doriţi. Eu n-am vrut decât să urgentez tranzacţia şi, precum vedeţi, am pregătit totul fără cusur. E deajuns doar să semnaţi.

Împotriva tuturor aşteptărilor, pe unchiul Josef îl pufni râsul şi se ridică din fotoliu:

— Se înţelege, dacă voi avea ocazia, voi confirma

pretutindeni că aţi procedat cu cea mai mare grijă şi consideraţie. Vă mulţumesc.

Apoi, luând de pe masă formularul de transfer al întregii sume, îl vârî în buzunar, adăugând:

— Da, aveţi dreptate, e într-adevăr o sumă destul de frumoasă, azi n-o câştigă omul atât de uşor… O păstrez în contul meu la onorata dumneavoastră bancă.

Domnul Griin rămase năuc. Aşa ceva nu i se mai întâmplase. Pe de-o parte, domnul din faţă e un client şi e de datoria giranţilor bancari să adopte o atitudine deosebit de respectuoasă faţă de clienţii lor; iar pe de altă parte, povestea se lăsa cu necaz mare… Dumnezeule, cine a încurcat iţele? Eu, categoric, nu…

— Va fi o cinste pentru mine, distinse domn, dacă în cadrul unei eventuale discuţii, veţi aminti că în ceea ce mă priveşte am făcut tot ce trebuia, fără reproş!

şopti girantul, distrus.

— Bineînţeles, îl asigură unchiul.

Şi, uitându-se încă o dată la suma dobândită, pe care de fapt ar fi trebuit s-o predea, îi făcu din ochi girantului şi-i spuse pe un ton jovial:

— *Servus,* Griin!

★

Să te decizi, nu-i nicio greutate, băiete. Greu e să suporţi consecinţele deciziei tale. Să nu le dau nimic jecmănitorilor, hotărâsem încă de atunci când au venit la mine întâia oară. Se punea însă întrebarea, ce se va întâmpla acum, după ce vor afla că i-am păcălit?

Un avantaj al aşa numitului sistem democratic constă în aceea că atunci când unii te persecută, ceilalţi te iau bucuroşi în braţe. Numai că în cazul de faţă lucrurile nu s-au petrecut întocmai aşa, căci agrarienii erau categoria grea şi cu ăştia nimeni nu voia să se lupte şi cu atât mai puţin din pricina unei întreprinderi de pomipe funebre.

Să nu le dau nimic, era, desigur, o hotărire dreaptă. Erau banii mei şi ideea fusese tot a mea. Dar, mai departe? Ce-ar fi putut să-mi facă? Dacă rămâneam în continuare

proprietarul firmei Weinert şi Fuchs, puteam pune fără doar şi poate cruce întreprinderii de pompe funebre. De asta ar fi avut ei grijă.

În astfel de împrejurări, omul trebuie să găsească în el curajul de a înfrunta tot ce poate fi mai rău. Trebuie să-şi spună: gol am venit pe lume, gol voi pleca. Unde scrie că trebuie' să menţin toată viaţa întreprinderea pe care, cândva, mi-o dăruise doamna Loty, deie-i

Domnul veşnică slavă? Mie personal n-aveau ce să-mi facă. Vulnerabilă era întreprinderea. Nu mai rămânea deci decât o singură soluţie…

★

Unchiul se întoarse acasă bine dispus şi mătuşa Tonicka îl bănui că ar fi băut. Râse şi glumi cu poftă, apoi se aşeză în faţa străvechii maşini de scris şi, cu un singur deget, aşa cum era deprins, scrise, de data asta nu o factură pentru o înmormântare, ci o misivă adresată corporaţiei, prin care îşi anunţa demisia din toate funcţiile, motivând că această decizie se datorează sănătăţii sale şubrede şi intenţiei de a renunţa la conducerea bine cunoscutei întreprinderi Weinert şi Fuchs.

Când îi dădu Tonickăi să citească, o podidiră lacrimile.

— Şi ce-ai de gând să faci? Ai chibzuit bine *1*

— Ce e de chibzuit aici? Una din două: ori le arunc în braţe această sumă frumoasă, ori trăim noi doi cu ea o viaţă tihnită. Omul are întotdeauna două posibilităţi. Dar în cazul ăsta eu n-am decât una, pentru că acestor ticăloşi nu le dau niciun sfanţ, pricepi? Ceea ce fac eu acum, dragă Tony, e un lucru măreţ. Ştiu că n-o să afle mai nimeni despre el, dar parcă asta are vreo importanţă? în definitiv, cine poate aprecia mai bine măreţia faptelor noastre, decât noi înşine?

Erau cuvintele pe care Tonicka, în naivitatea ei, nu le înţelegea, dar îşi dădea seama că era vorba de ceva foarte serios, căci unchiul ceru să i se aducă o cămaşă albă nou-nouţă, şi să i se perie, aşa cum scrie la carte, gambeta neagră.

Apoi ridică receptorul şi ceru să fie primit, într-o chestiune foarte importantă, de directorul întreprinderii de pompe funebre a municipiului Praga.

Munţii giganţi se năruiră dintr-o dată. Dacă realizăm că tot ceea ce s-a întâmplat a fost o operă de o zi sau două, rămânem uimiţi de câte a fost în stare să facă. Unchiul meu într-un răstimp atât de scurt.

După ce se înapoie de la tratative, îşi scoase pălăria şi se aşeză la masă în costumul de gală, ceea ce nu era în obiceiul lui.

— Şi acum, dragă Tony, ca să-ţi fie dar, din clipa asta am devenit salariatul întreprinderii de pompe funebre a municipalităţii.

— Nu! izbucni buna mea mătuşă. Nu se poate!

— Ba da, o corectă unchiul, eu blândeţe. Voi fi salariat acolo exact treizeci de zile, în care timp dumnealor urmează să preia întreprinderea mea şi să-mi stabilească pensia de bătrâneţe. Firma Weinert şi Fuchs încetează să mai existe şi va fi radiată din registrul comercial.

— Şi cum rămâne cu oamenii noştri? Ce-o să se facă domnul Bacik, Franţ şi cei din cortegiu? întrebă, înspăimântată, mărinimoasa mea mătuşă, care dorea să le meargă bine tuturor.

— Cine a lucrat la mine, dragă Tony, e considerat un specialist. Fii fără grijă, vor fi angajaţi şi vor avea mai mult decât la noi.

Tonicka îşi privi soţul îndelung, cu dragoste şi admiraţie.

Unchiul căzu pe gânduri. Îşi aduse aminte de portretul domnului Fuchs atârnat în salonul fostei sale soţii Loty, îşi aduse aminte şi de ea, şi de nefastul sfârşit al căsniciei lor şi, cântărind tot ceea ce înfăptuise în viaţă, speranţele pe care şi le pusese în întreprinderea lui şi toate schimbările survenite, spuse cumpănit:

— Da, aşa stau lucrurile…

Nu erau cuvinte mari, dar cu atât mai grave, şi mai pline de semnificaţie.

Credeţi-mă, unchiul meu a fost un bărbat neobişnuit. S-a

despărţit de ceea ce constituia esenţa vieţii lui cu calmul filosofului.

Ori poate nu toate astea au fost adevăratul sens al vieţii sale, şi el îl căuta undeva, în altă parte, astfel că, până la urmă, n-a făcut decât să se dezbrace de o haină veche, care-i rămăsese strâmtă? Dar ce-a căutat? Şi ce a dobândit? Cine ştie, asta nimeni nu poate s-o spună, până şi noi bănuim doar, şi uneori nici măcar atât…

A fost odată, ca niciodată… Acest început de poveste e şi sfârşitul povestirii noastre…

Ulise s-a întors în Ithaka lui natală, ca un cerşetor. Unchiul şi-a părăsit opera vieţii sale, cu o sumă frumoasă în buzunar. Mi-aş permite deci să afirm că unchiul meu a fost mai mare decât însuşi Ulise, fiul lui Laerte.

*

Despre eroi nu e bine să se scrie totul. Şi ei au zile când timpul se derulează neinteresant şi omul trăieşte numai pentru a-şi miji ochii în bătaia soarelui şi a se bucura de faptul că amurgul vine la timp şi-l găseşte într-o bună dispoziţie.

De altfel, ce ştim despre marele Ulise după întoarcerea sa acasă, în Ithaka natală, în afară de suferinţele lăsate în urma lui? Mai nimic. A băut, probabil, laptele caprelor sale şi a mâncat brânză; din când în când, cine ştie, s-o fi certat cu Penelope, în vreme ce-şi încălzea picioarele reumatice deasupra focului. Dar toate astea Homer nu le-a mai inclus în epopeia sa, căci el a fost într-adevăr un mare meşter şi a ştiut prea bine ce trebuie pentru întregirea imaginii unui erou.

Dacă am scrie despre el totul, i-am înceţoşa chipul cu nimicuri.

Cum a trăit unchiul meu după ce a predat întreprinderea şi, dobândindu-şi pensia, s-a dedicat unei vieţi inactive?? Câteodată se ducea şi el la un pahar de vin la faimoasa cafenea „Lolita”, dar, întrucât domnişoarele de odinioară îmbătrâniseră şi se împrăştiaseră şi ele, – fiecare cu destinul ei – unchiul nu mai găsea nici în vin şi nici în noile

venite, plăcerea de altă dată, şi i se părea mai gustos acum ceaiul medicinal, făcut acasă de mătuşa Tony, din floare de degeţel uscată, ce se recomandă împotriva sclerozării vaselor sanguine.

Câteodată ieşea să se plimbe şi, mergând drept ca o lumânare, cu bastonul în mână, se uita pe la vitrine. Paşii lui însă nu se îndreptau niciodată, nici măcar din întâmplare, spre locul unde avusese întreprinderea şi din care noul proprietar făcuse o simplă magazie. Nici de soarta pompelor funebre nu se mai interesa niciodată, de parcă unica sa preocupare ar fi fost să trăiască.

Acasă cădea adeseori pe gânduri. Şedea în jilţul său de lemn, cu ochii întredeschişi, în jurul lui zăceau pe jos tot felul de ziare împrăştiate în dezordine, iar el avea aerul că doarme. Eu însă aş spune mai curând că-şi întorcea privirea înapoi spre evenimentele şi întâmplările trăite cu mulţi ani în urmă, spunându-şi că aparţinea vremurilor trecute – ca mai toţi acei ce îmbătrânesc – şi că găsea în ele mai mult farmec decât în prezent.

— Cumpără o mulţime de ziare şi mereu se supără de cele ce se petrec în lume. Partea cea mai proastă e însă că nu-şi dă seama câţi bani aruncă fără niciun rost, pentru hârtia asta tipărită! se plângea buna mea mătuşă.

Şi faptul era într-adevăr neliniştitor.

Mai trebuie adăugat că neamurile îl vizitau acum din ce în ce mai rar. Erau oameni superficiali şi aveau impresia că unchiul îşi pierduse gloria şi măreţia. El însă, şi acesta e adevărul, vrând să scape de ei, vânduse automobilul antic, şi îşi petrecea timpul mai mult pe acasă. De altfel, unde să se mai deplaseze cu maşina? Tot ce fusese de văzut, văzuse, şi ceva nou nu mai aştepta.

Odată, pe stradă, îi ieşi în cale o coniţă pe care nici măcar n-o observă. În schimb ea se repezi spre el cu strigăte de admiraţie şi duioşie.

— De atâta vreme nu ne-am mai văzut, Pepi, şi tot bine te ţii! Bravo! Nici nu ştii cât mă bucur!

Se scuză curtenitor că n-o recunoaşte din pricina vederii

slăbite.

— Arăt prost, nu e nevoie să-mi faci niciun compliment. În schimb, tu eşti colosală, Kiki.

Făcură un schimb de amabilităţi şi minciuni convenţionale, aşa cum se cuvine în asemenea împrejurări. I se plânse că nu mai e de trăit cu Vykus al ei, care veşnic se vaită că ticălosul de Frajvald i-a distrus cariera.

— Uită, măgarul, că i-am dat cea mai drăgălaşă nevastă pe care ar fi putut s-o aibă vreodată, zâmbi unchiul Josef satisfăcut.

— Ah, Pepi, eşti atât de şarmant!

— Mda, şi în rest cum o duci? Mai ai şi un amant, nu-i aşa?

Kiki arboră o mână sfielnică şi îşi lăsă ochii în jos.

— Îmi pare bine, aşa-i trebuie, zâmbi din nou unchiul Josef, mai mult pentru el.

Apoi îşi luă rămas bun căci, într-adevăr, Kiki se grăbea să ajungă la o întâlnire.

Privea în urma ei şi îşi spunea: „Ca să vezi, cum au trecut toate. Frumoasa ei mamă nu-i acum decât o umbră, iar ea e umbra mamei sale. Domnul deputat Vykus e un patron plicticos, iar eu…”

Se uită la ceas. Era timpul să se întoarcă acasă, căci Tony insista foarte mult să mănânce cu regularitate şi să respecte regimul alimentar. Aflase de undeva natura bolii lui şi acum îl silea să ducă o viaţă pe cât de sănătoasă, pe atât de nesuferită.

Iar unchiul, întrucât îmbătrânise, începuse într-adevăr s-o asculte.

N-aş vrea să afirm că în felul acesta meschin sfârşesc eroii. Uneori însă, faptele grandioase ale eroilor sunt acoperite de firul evenimentelor. Apare uneori câte *o* epocă atât de cumplită şi de complexă (istoricii o denumesc, cu regularitate, măreaţă şi glorioasă), încât actele omeneşti îşi pierd semnificaţia, deoarece timpul goneşte ca un atelaj de cai sălbatici, iar ceasurile sunt încărcate de evenimente până la refuz.

Europa plesnea la cusături, armatele mărşăluiau de colo până colo, cazematele betonate îşi arătau ţevile de tun, iar politicienii duceau tratative febrile. Popoarele însă încremeneau de groază.

Republica primea ultimate şi, consultându-se cu verificaţii săi protectori, generalii francezi, afla că situaţia era nespus de dificilă şi trebuia să se procedeze cu multă prudenţă.

Într-o asemenea epocă, întâmplările obişnuite ale omului sunt într-adevar cât se poate de meschine şi nu merită a fi consemnate.

★

Viaţa omului, băiete, are o perioadă când se aseamănă cu o pară uscată şi zbârcită, amară şi greu de mestecat. Da, perioada roadelor dulci se duce şi ea... Dacă aş fi fost un prostănac şi m-aş fi socotit buricul pământului

— Mulţi oameni fac această greşeală – aş fi putut să-mi spun că din clipa în care am vândut întreprinderea, lumea a luat sfârşit. Ce nerozie! Mă rog, s-o fi sfârşit, poate, lumea mea, dar nu a ta şi nici a milioanelor de alţi oameni buni, care vor fi nevoiţi să şi-o adapteze după chipul şi asemănarea lor, aşa cum am încercat s-o facern şi noi, bâjbâind şi cu stângăcie. Lumea mea e moartă, şi eu nu mai am niciun chef să-i supravieţuiesc aşteptând-o pe cea ce se apropie. Aşteptarea lumii noi ţi-o las ţie, băiete.

Ceea ce vine acum e cumplit. Ce-i drept, eu însumi am făcut negoţ cu moartea, dar acei pe care îi aud mărşăluind la frontierele noastre, au învăţat moartea ca pe o meserie, şi îşi vor exercita această meserie cu poftă şi cu multă temeinicie. N-aş vrea să spun cuvinte mari, dar am impresia că suntem în preajma unei gigantice înmormântări, căci dumnealor se vor strădui din răsputeri să transforme lumea într-un mare cimitir. Nu vor izbuti pentru multă vreme, dar, şi-aşa, vor pricinui mult rău întregii omeniri. De aceea, numai un nebun ar putea să se mire că nu doresc să fiu martorul acestei nenorociri.

Buna şi generoasa ta mătuşă nu-mi sărează mâncarea,

îmi măsoară porţiile, îmi interzice să beau şi să fumez, profund încredinţată că în felul ăsta îmi asigură binele unei vieţi mai îndelungate. Se înşală. Viaţa merită să fie trăită numai atunci când e frumoasă. De îndată ce încetează a mai fi frumoasă, nu mai face nici două parale.

Uneori simt cât de tare m-au obosit toate năzbâtiile şi nesăbuinţele pe care le-am săvârşit la viaţa mea. Alteori mi se pare că nu mai am ce face pe această lume. Suntem oameni şi măsurăm lumea pe potriva noastră, în asta constă defectul şi calitatea noastră. Dacă nu le-am avea, am deveni cu toţii semizei şi lumea s-ar abate de pe făgaşul ei…

242

În spatele bufetului ţin ascunsă o sticlă cu vin. Umple două pahare şi să ciocnim…

★

În timp ce făceam acest lucru, dădu buzna în odaie mătuşa Tony şi nici n-apucarăm să ascundem sticla, când am auzit-o strigând cu o voce tremurătoare, înecată de lacrimi:

— Voi staţi aici şi beţi şi în timpul ăsta suntem ocupaţi… Chiar acum s-a anunţat la radio…

Unchiul se uită la mine, ca şi când ar fi vrut să spună: vezi, eu am ştiut. Se aşeză însă tăcut şi numai după un timp spuse:

— Tony, ia şi tu un păhărel…

Îl ascultă uluită şi sorbi şi ea un pic de vin.

Am stat multă vreme fără să scoatem o vorbă, apoi eu m-am ridicat şi am dat fuga în stradă, să mai aflu şi alte noutăţi. Mătuşa s-a dus în bucătărie, iar unchiul a rămas singur.

Vinul nu-l ispitea. Căci omul poate să închine paharul pentru viaţă, nicidecum pentru moarte.

Se ridică de pe scaun, hotărât să meargă să se întindă. Eia pentru întâia oară când se îndemna singur să facă acest lucru, în rest, mătuşa trebuia să-l certe întotdeauna, ca să-l determine să se odihnească.

Şi cum străbătea salonul, îndreptându-se spre dormitor, se opri în faţa oglinzii înalte şi se uită în ea, cu neprefăcută mirare.

„Cine e străinul din-această oglindă, cum a ajuns el aici, de unde a venit şi încotro se duce?”

Se răsuci, de parcă ar fi vrut să pună cuiva această întrebare, dar nimeni nu se afla în încăpere.

Şi asta era bine. Pentru că în clipa aceea inima lui încetă să mai bată, iar el muri ca un copac, în picioare.

★

A fost o înmormântare grandioasă. De altfel, murise un bărbat mare, iar toţi acei ce aveau de-a face cu pompele funebre au participat la aceste funeralii, căci odată cu moartea lui se încheiase nu o viaţă de om, ci o epocă întreagă. A fost o înmormântare măreaţă şi solemnă şi, totuşi nu lipsită de adevărata tristeţe. Şi asta nu se întâmplă întotdeauna.

Au fost de faţă fratele şi surorile unchiului. După aceea, bunica mea a rostit cea mai scurtă cuvântare:

— Afurisitul de Josef! îl vedeţi? Moare primul dintre noi! Cu siguranţă că ne-a făcut asta dinadins, ca să nu trebuiască să ne îngroape de pomană”!

După care, începu să plângă şi ceilalţi o secondară.

★

Aşa se încheie povestea unchiului meu, aşa se încheie «popeea unui om care a rătăcit mult, azvârlit de soartă de colo până colo, ca în cele din urmă să-şi atingă ţelul şi să-şi asigure uitarea, aşa cum îi este dat oricărui muritor.

N-a rămas de pe urma lui nimic, decât faima. Căci banii smulşi din gura nesătulă a partidului agrarian, au fost confiscaţi de stat, pentru impozitele datorate. Mătuşii Tony i-a rămas doar o pensie modestă şi tristeţea…

Într-adevăr, poate că e drept ca omul să plece de pe această lume la fel de sărac precum a venit.

Uneori când mă aflu singur, am impresia că-i aud vocea şi râsul, că pe undeva pe aproape trece el, sprijinindu-se în baston, şi atunci nu mă pot stăpâni să nu strig:

— Unchiule!
Dar nu-mi răspund decât liniştea şi muţenia um brelor.
Cântul despre Ulise s-a stins.
I Rachiu de caise (n.t.).
I De râpă (fr.) (n.t.):